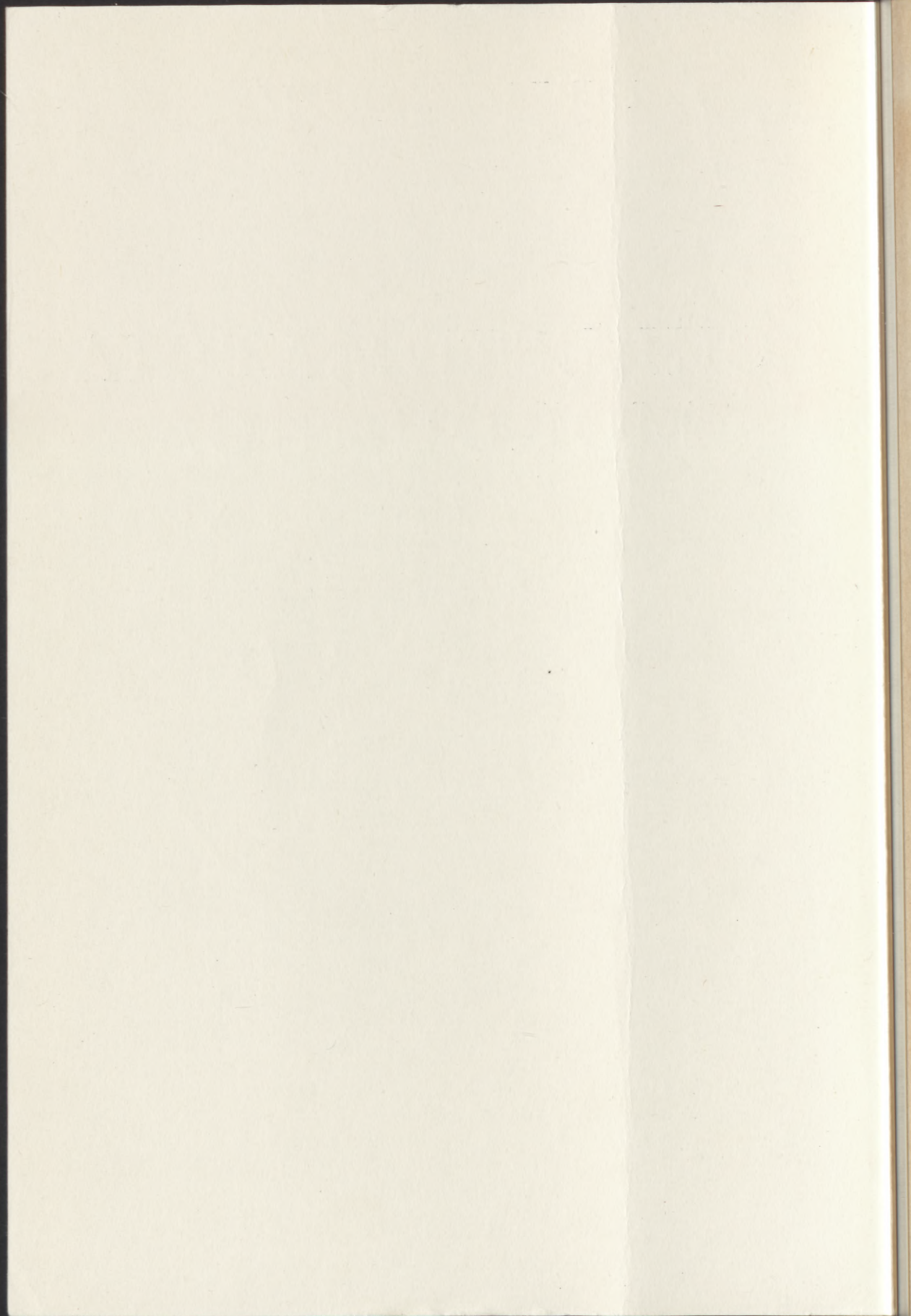

MC
110.482

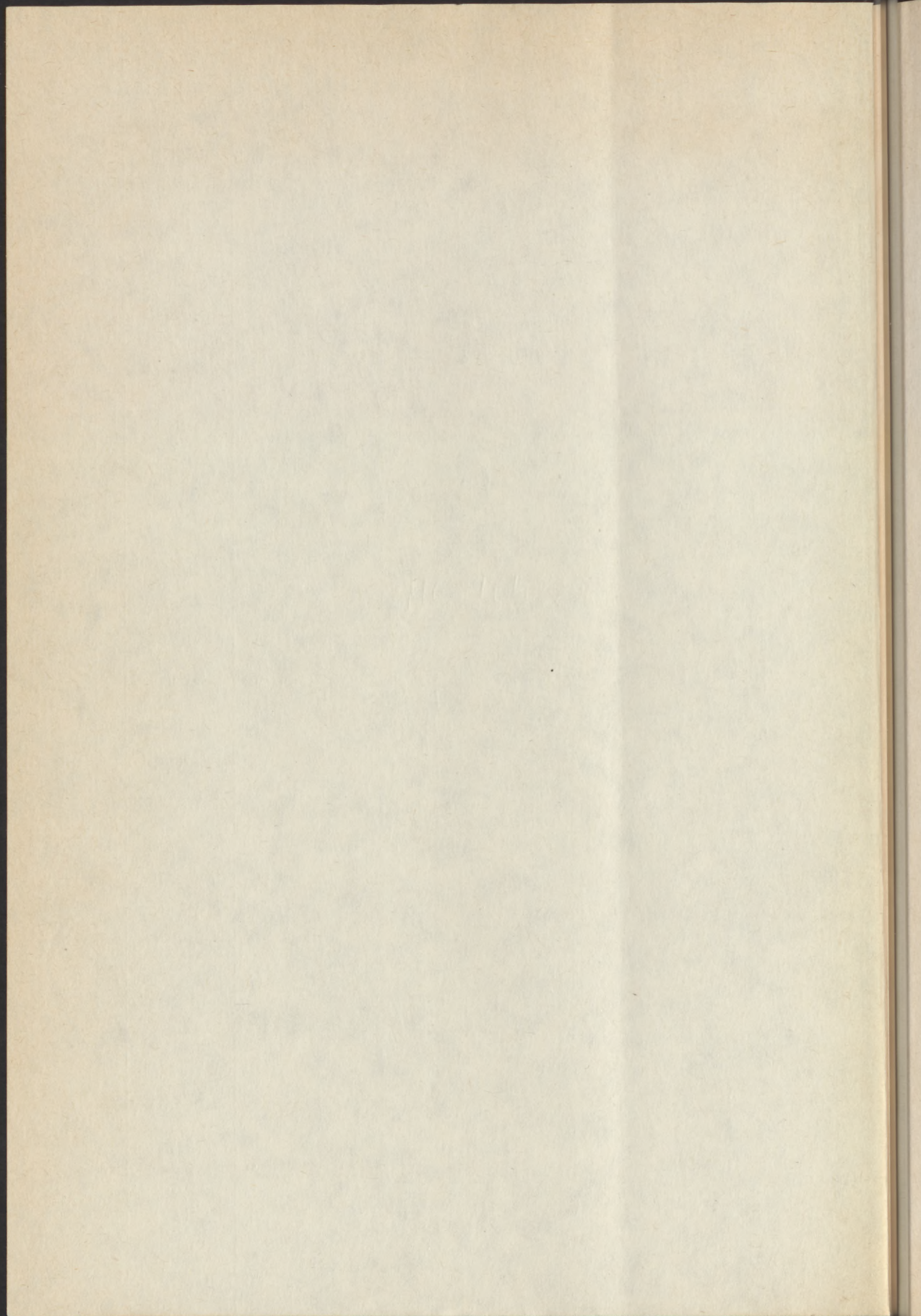
KERESZTES LÁSZLÓ

CHRESTOMATHIA
MORDUINICA

TANKÖNYVKIADÓ

Chrestomathia Morduinica

Keresztes László

Chrestomathia Morduinica

Tankönyvkiadó, Budapest 1990

EGYETEMI SEGÉDKÖNYV
Kiadását a művelődési miniszter rendelte el

Lektorálta
Zaicz Gábor

MC110482

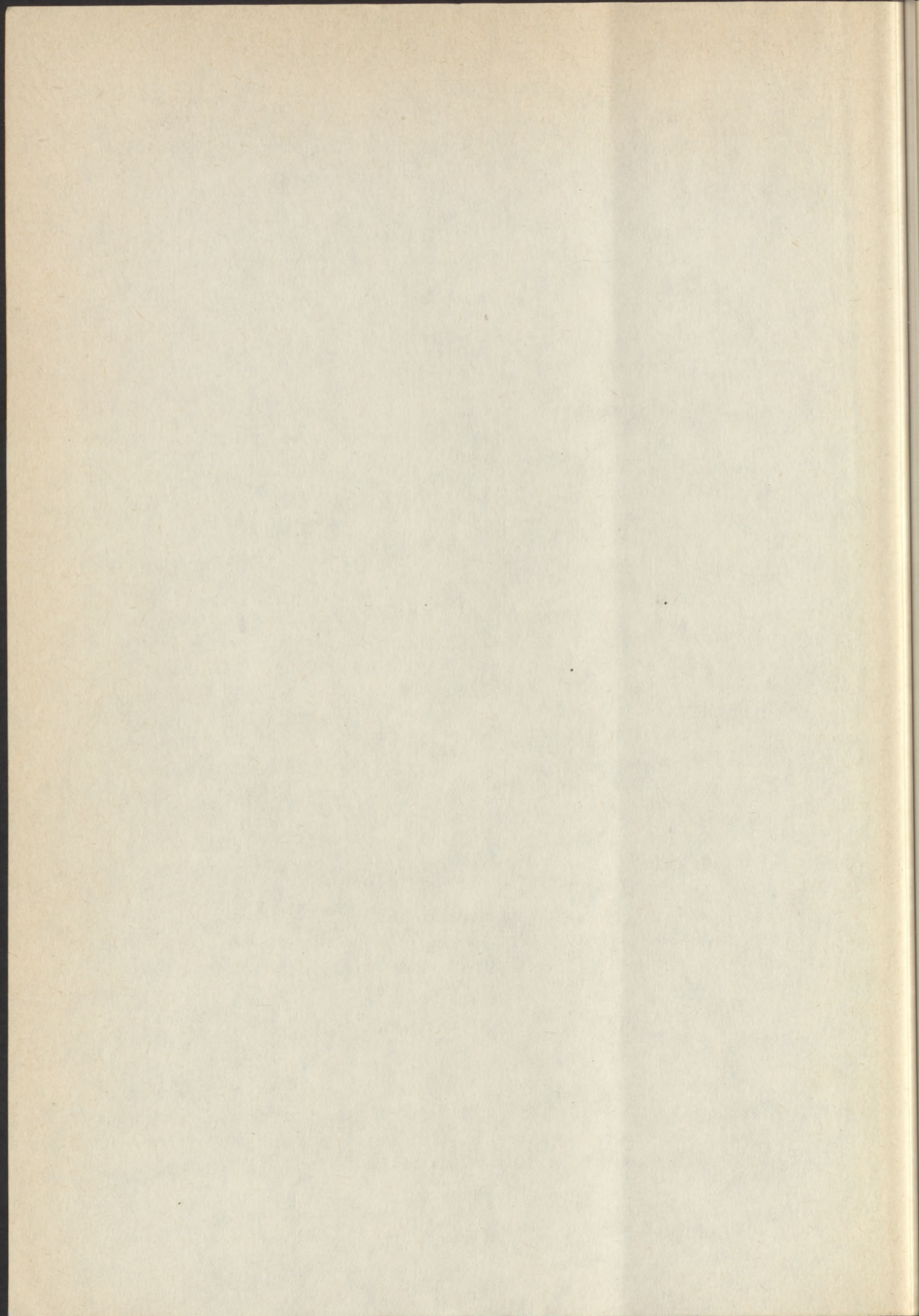

1990

© Keresztes László, Budapest 1989

ISBN 963 18 2669 4

In memoriam
Heikki Paasonen
1865—1919

ELŐSZÓ

A tankönyv célja, hogy egységesen mutassa be a mordvin nyelv (nyelvjárások és irodalmi nyelvek) rendszerét. A Tankönyvkiadó kresztomátia-sorozatába tartozik, így jellegéből adódóan a nyelvet nem gyakorlatilag kívánja elsajátíttatni, csupán a nyelvi jelenségek passzív megismertetésére törekszik. Ezáltal a könyv használója a nyelv rendszerének ismeretében össze tudja hasonlítani a mordvint más rokon és nem rokon nyelvekkel.

A mordvin nyelv kutatásának, történetének, nyelvjárásainak és irodalmi nyelveinek vázlatos bemutatása után a tankönyv részletesen foglalkozik a mordvin nyelv hangrendszerének sajátosságaival, a hangok kölcsönhatásával és a páratlanul gazdag alakrendszer bemutatásával, s emellett vázlatos mondattani áttekintést ad. A nyelvi jelenségek párhuzamos bemutatását nem mindig sikerült maradéktalanul megvalósítani, ilyenkor a példaanyag nem tükörképe a másik nyelvjárásnak. A nyelvtani fejezetek főleg a központi nyelvjárásokat, ill. irodalmi nyelveket mutatják be. Szükség esetén, zárójelben más nyelvjárási alakok is szerepelnek. A ragozást sok szón és tőtípuson mutatom be, az összefoglaló ragozási táblázatokban viszont általában egyetlen szó teljes paradigmáját gyűjtöttem össze. Az igen ritka alakokat vagy teljesen mellőztem, vagy kérdőjellel utaltam rájuk. A nyelvtani példákat általában a szövegekből vettem, de támaszkodtam még egyéb forrásokra is (Paasonen, *Mordwinische Chrestomathie*. Helsinki—Turku 1953; Erdődi, *Erza-mordvin szövegek*. Bp. 1968; *Grammatika mordovskich jazykov*. Red. D. V. Cygankin. Szaranszk 1980; Mosin—Bajuškin, *Ersämordvan oppikirja*. Helsinki 1983).

A szövegek kiválasztásában sokoldalú szempontok játszottak közre: a tankönyv egyrészt igyekezett megtartani az egyenlő arányt a két fő nyelvjárás, az erza és a moksa között, másrészt egyenlő mértékben volt célszerű közölnie a tudományos transzkripciójú nyelvjárási szövegeket, valamint a cirill betűs irodalmi műveket. A nyelvjárási szövegek túlnyomó többségükben a nyelvjárás csoport központi körzetéből valók — amelyeken az irodalmi nyelvek alapulnak —, de mutatványként más területekről is vettem szemelvényeket. E tekintetben azonban a szélsőséges eseteket igyekeztem mellőzni. Az irodalmi válogatás tartalmaz lírát és epikát, sőt egy modern tudományos nyelvészeti leírást is. A két fő nyelvjárás csoport sajátosságainak tanulmányozása céljából vannak párhuzamos szövegek mind a latinra átirrt, mind a cirill betűs részben. Az irodalmi nyelv és a nyelvjárási transzkripció különbségeinek szemléltetésére is

találhatók párhuzamos szövegek közlések. A nyelvjárási anyag átírását a fonematikus-etimologikus elvek szerint egyszerűsítettem és egységesítettem — szükség esetén a fonetikus kiejtést [ ]-ben közlöm —, az irodalmi szövegeket viszont természetesen változatlanul hagytam. A fordítás és a szójegyzék a szövegek önálló tanulmányozását is lehetővé teszi. A szövegek fordítása javarészt „nyers”: a szó szerinti értelmezést [ ]-ben, a kiegészítéseket ( )-ben közlöm.

Az erza szövegek a következő forrásokból valók: 1. Paasonen, MdChr és JSFOu 12/1. — 2. Paasonen, MdV 1. — 3. Etäsukukielet (toim. Janhunen). Suomi 119:4.—4. MdV 7. — 5. MdChr. — 6. MdV 3. — 7—8. OFUJa 1. — 9. Radajev, Szijazsar. S. 1973. — 10—12. Martynov, Modañ tañsf. S. 1969. — 13. Moro, Eřva lomañeñf uli morozo. S. 1970. — 14. Cygankin—Mosin, (Erza etimológiai szótár). S. 1977.

A moksa szövegeket a következő forrásokból vettem: 1—6. MdV 4. — 7—8. OFUJa 1. — 9. Szijazsar. Rodnoj literatura 6. S. 1971. — 10. Etäsukukielet (toim. Janhunen). Suomi 119:4. — 11. Beban, Ňuđi i keñđi. S. 1968. — 12. Timořkin, Ťäřfeñä. Mokša 1958/3. — 13. řukřina, Mazi řobdava. Uo. — 14. Kelin—Mosin—Cygankin: (Moksa etimológiai szótár). S. 1981.

A szójegyzék a szövegekben és a nyelvtanban előforduló szavakat tartalmazza, kivéve a tudományos szövegeknek nyilvánvalóan orosz eredetű szavait.

A mordvin nyelvre és népre vonatkozó teljes szakirodalom több kötetre rúgna, ezért a bibliográfia csak a legfontosabb tételeket tartalmazza.

Dr. Zaicz Gábornak, a tankönyv lektorának igen alapos és gondos munkáját nagyon köszönöm, tanácsait a legmesszebbmenően igyekeztem hasznosítani. Köszönet illeti továbbá A. P. Feoktyisztovt, G. I. Jermuskin és O. Je. Poljakov mordvin nyelvész-kollégáimat, akik egyes részletkérdésekben készséggel adtak felvilágosítást munkámhoz szóban és írásban egyaránt. Az esetleges hibákért és pontatlanságokért a felelősséget természetesen nekem kell vállalnom.

Debrecen, 1989. május 16.

Keresztes László

1. BEVEZETÉS

1.1. A mordvin nyelvészet forrásai

A mordvin nyelvű írásbeliség nem nyúlik vissza a messzi múltba. Az első szójegyzék N. Witsentől származik, akinek a holland követség alkalmazottjaként alkalma nyílt találkozni mordvinokkal. *Noord en Oost Tartarye ...* (Amsterdam 1692) című művében jórészt moksa nyelvjárást beszélőktől közölt egy 325 szóból álló jegyzéket.

A XVIII. században megszorodott a mordvin szójegyzékek száma, s a század második felében II. Katalin cárnő uralkodása idején megkezdődött a birodalom rendszeres feltérképezése, amelynek során neves hazai és külföldi utazók, tudós geográfusok jutottak el mordvinok lakta területekre is. A korai gyűjtések közül a következők számítanak becses forrásnak: D. G. Messerschmidt 1719-ben gyűjtött kéziratos szójegyzéke, Ph. J. von Strahlenbergnek, az 1709-es poltavai csatában hadifogságba esett svéd tisztnek 1730-ban közzétett erza szójegyzéke. P. Ricskov [Ryčkov]* erza és moksa anyaga 1762-ben jelent meg oroszul, 1772-ben pedig németül, G. F. Müller század eleji gyűjtése viszont csak 1791-ben látott napvilágot. A cári program keretében tevékenykedő tudós utazók közül elsőnek J. E. Fischer tette közzé gyűjtőútjának termését 1768-ban németül, 1770-ben pedig latinul. A. L. Schlözer ugyanekkor megjelentetett művében hasznosította Fischer anyagát.

Az 1768–72-es ún. orenburgi expedíció mordvin vonatkozású résztvevői I. I. Lepjohin [Lepechin], P. S. Pallas, J. G. Georgi és J. P. Falk voltak. Elsőnek Lepjohin művének mordvinokra vonatkozó része látott napvilágot 1771-ben oroszul, 1784-ben franciául, amely moksa és erza szavakon kívül néhány imát is tartalmaz. Pallas 1773-ban tudósított a mordvinokról. Összehasonlító szójegyzéke, a híres *Vocabularia comparativa ...* 1786-ban, ill. 1787-ben jelent meg. A szójegyzék („mordvin” megjelöléssel) erza és moksa szavakat tartalmaz. A *Zoographia* csak 1811–13-ban jelent meg, Falk erza anyaga pedig csak 1824–25-ben. Igaz, Falk egy másik művében 1785–86-ban már közölt húsz mordvin szót. J. G. Georgi 1776-ban németül, 1794-ben svédül közneveken kívül mordvin személyneveket is közzétett.

A XVIII. századi mordvin írásbeliségnek kétségkívül legjelentősebb alkotása Damaszkín [Damaskin] püspök 1785-ös kéziratos orosz–mordvin szótára. Damaszkín (eredeti nevén Demetriusz Szemjonov [Demetrius Semenov]) 1766–72-ig tanult

* A cirill betűs neveknek a nemzetközileg közismert átírását — amelynek megfelelően a szerzők e tankönyv irodalomjegyzékében is szerepelnek — [ ]-ben közlöm.

Göttingenben, s itt Schlözerrel is kapcsolatba került. Talán éppen az ő hatására fordult érdeklődése a nyelvek felé. Hazatérése után Nyizsnyij-Novgorodban lett püspök. Kéziratos szójegyzéke kb. 11 ezer adatot tartalmaz, amelyet jó filológusi apparátussal, egyfajta tudatos nyelvújítói magatartással szerkesztett. A szójegyzék tulajdonképpen orosz—erza szótár, a kézirat végén azonban erza és moksa párhuzamokat találunk. A szójegyzéket A. P. Feoktyisztov [Feoktistov] adta ki 1971-ben. Nagyon valószínű, hogy Pallas is ismerte és használta Damaszkín gyűjtését.

Az első mordvin nyelvű szövegek, néhány ima tehát Lepjohin közlésében 1771-ből valók. A XIX. századi szövegek nagy része egyházi vonatkozású. Az első evangéliumfordítások 1821-ben készültek erza és moksa nyelvjárásban, további részek 1827-ben jelentek meg, a teljes Új Testamentum V. Je. Jeremejev munkája csak 1910-ben látott napvilágot.

1.2. A mordvin nyelv kutatásának története

A XIX. század közepétől a mordvinisztikai kézikönyveket, szójegyzékeket és nyelvtanokat már nyelvészek állították össze egyrészt a meglevő fordításirodalom, de javarészt már ki-ki a saját szöveggyűjtése alapján.

Az első erza nyelvtant H. C. v. d. Gabelenz írta németül 1838-ban, az első moksa nyelvtant pedig P. Ornatov jelentette meg ugyanebben az évben. Mindketten egy addig megjelent evangéliumfordítás alapján dolgoztak.

A népköltészeti értékek feltárói és lejegyzői közül elsőként Reguly Antalt kell megemlítenünk, aki 1843—46 között a mordvinokhoz is eljutott. Erza és moksa meséit és dalait Budenz József tette közzé 1866-ban. Ugyanő publikálta a mordvin szójegyzéket is, majd 1877-ben a szövegek alapján összeállított egy mordvin nyelvtant is mindkét nyelvjárásból. A finn August Ahlqvist 1857-ben járt a mordvinoknál. Moksa szövegeit 1861-ben publikálta nyelvtani vázlattal és szójegyzékkel. F. J. Wiedemann észt tudós 1854—55-ben tett nagyobb tanulmányutat a mordvinokhoz. Anyagát, amely nyelvtani leírást és erza szójegyzéket is tartalmaz, 1865-ben jelentette meg. Több mint 500 lap terjedelmű népköltési gyűjtemény látott napvilágot 1882-ben, ill. 1883-ban Ny. Ilminskij [N. Il'minskij] kiadásában. Két finn tudós, Arvid Genetz és Severi Nyman 1889 nyarán néhány tucat dalt jegyzett föl mordvin közlőktől.

A mordvin nyelv, nyelvjárások és nyelvtörténet kutatásának felülmúlhatatlanul nagy alakja a finn Heikki Paasonen. Az ő munkássága határozta meg hosszú időn át a kutatásokat. Paasonen háromszor járt a mordvinoknál. Első útjára 1889. február 21-én indult, s ekkor kerek egy éven át végzett a helyszínen mordvin nyelvi tanulmányokat. 1890 júniusában ismét meglátogatta a mordvinokat, hogy ellenőrizze anyagát. Az 1893-ban megjelent hangtörténeti tárgyú doktori értekezésébe így első gyűjtőútjának anyagát is bele tudta dolgozni. Harmadszor 1901—2-ben töltött kilenc hónapot a mordvinok között, s így csaknem az egész mordvinok lakta területet be tudta járni. Paasonen az általa gyűjtött népköltészeti anyagból csupán mutatóanyagot tudott

közölni. Utolsó gyűjtőútján mordvin anyanyelvűeket sikerült megnyernie egy nagyszabású kiegészítő gyűjtőmunkához. A hatalmas nyelvjárási anyag már csak a nagy tudós halála után jelenhetett meg — 1938 és 1981 között nyolc vaskos kötetben — *Mordwinische Volksdichtung* címen. Az első négyet Paavo Ravila, a másik négyet Martti Kahla rendezte sajtó alá. E sorozat a mordvinisztika nélkülözhetetlen forrása. Paasonen nyelvjárási szótár megjelentetését is tervezte. Ebből az anyagból eddig egy csaknem másfél ezer címszót tartalmazó szójegyzék jelent meg egyetemi segédkönyvnek (*Mordwinische Chrestomathie*) függelékeként 1909-ben. Kaino Heikkilä rendezte nagy nyelvjárási szótárának anyagát, amely remélhetőleg rövidesen napvilágot is lát Martti Kahla gondozásában.

Az orosz gyűjtők közül Ny. Ilminszkij mellett V. Majnov érdemel említést 1886-ban közzétett siratóénekeivel. A. A. Sahmatov [Šachmatov] népköltészeti gyűjtése emelkedik ki a sorból: csaknem ezer lapnyi anyaga 1910-ben jelent meg. A gyűjtemény nyelvtani vázlatot is tartalmaz.

A Szovjetunióban a két világháború között Paasonen nyelv mestere, gyűjtőtársa, a kitudó néprajz- és nyelvtudós, a mordvin születésű M. Je. Jevszjev [Jevsevjev] végzett gyűjtést. Szövegeit, nyelvtanát és szótárának első felét élete végén még sikerült közzétennie.

A mordvin nyelv kutatása Paasonen jóvoltából Finnországban került előtérbe. A századfordulónak és a század első felének finn etimológusai és hangtörténészei (E. N. Setälä, Yrjö Wichmann, Arvid Genetz, T. E. Uotila, Y. H. Toivonen) elsősorban Paasonen mordvin közléseire hivatkoztak. A mordvinok között Paasonen kortársai közül személyesen csak Arvid Genetz járt, aki — főleg vokalizmuskutatásaiban — saját anyagát is hasznosította. A későbbiekben igen jelentősek Paavo Ravila és Erkki Itkonen alapvető tanulmányai. Ravila egy Volgán túli erza-mordvin település szóanyagát 1959-ben tette közzé.

Magyarországon a hazai finnugrisztika úttörői, Reguly Antal, Hunfalvy Pál és Budenz József után a múlt század végén Barna Ferdinánd, Kúnos Ignác, Steuer János, Szilasi Móricz, e század elején pedig Fehér Géza publikált egy-egy mordvin nyelvészeti közleményt. Az első világháború idején Klemm Antal hadifoglyoktól gyűjtött és tett közzé anyagot 1917-ben, majd Juhász Jenő folytatott mordvin nyelvészeti tanulmányokat; az ő moksa nyelvjárási gyűjtését Erdélyi István jelentette meg. A mordvin nyelv tanulmányozásához hasznos kézikönyv Erdődi József erza kresztomátiája, amelyhez Zaicz Gábor készített szójegyzéket. A mai nyelvészek közül Zaiczon kívül Rédei Károly, Mészáros Edit és Keresztes László tett közzé mordvin nyelvészeti tanulmányokat, de bőven találunk mordvin vonatkozásokat, többek között Bereczki Gábor és Mikola Tibor munkáiban is.

A mordvin nyelv — az említett országokon kívül — nem tartozik a legkutatottabb finnugor nyelvek közé. A mordvinisztikai kutatásokat külföldön a két világháború között Robert Pelissier, Robert Lach, s főként Ernst Lewy neve fémjelezte. Újabban azonban mutatkozik némi érdeklődés iránta a különböző országokban. A legelesebb kutatók közül G. J. Stipa (német, Finnország), Wolfgang Veenker (NSZK), Alo Raun (észt, USA), Daniel Abondolo (USA), Tamotsu Koizumi (Japán) és Danilo Gheno (Olaszország) tanulmányai emelkednek ki.

A mordvinisztikai kutatások súlypontja természetesen a Szovjetunióra tolódott, ahol még A. A. Sahmatov és M. Je. Jevszjev vetették meg a kutatások alapjait. Nyelvtörténeti indíttatású D. V. Bubrih [Bubrich] 1953-as erza történeti nyelvtana. A szovjet–mordvin nyelvészeknek a munkássága az elsősorban irodalmi nyelvi normák megteremtésére és a mai nyelvjárások leírására összpontosult. A mordvin anyanyelvű kutatók nyelvjárási monográfiái természetesen elsőrendű forrásai a nyelvészeti kutatásoknak. A nyelvjáráskutatás központja a Mordvin ASzSZK fővárosa, Szaranszk. Itt az akadémiai kutatóintézet, az egyetem és a főiskola mordvin nyelvészeti tanszékeinek kutatói végeznek értékes munkát. A közelmúlt és jelen munkatársak közül kiemelkedik többek között R. V. Babuskina [Babuškina], M. T. Bibin, D. V. Cigankin [Cygankin], N. F. Ciganov [Cyganov], M. M. Davidov [Davydov], Sz. Z. Gjevajev [Devajev], A. V. Jakuskin [Jakuškin], M. A. Kelin, N. N. Koljagyonkov [Koljadenkov], P. Sz. Kudajev, S. I. Lipatov, T. I. Lomankina, F. P. Markov, M. V. Moszin [Mosin], D. Nagykin [Nađkin], D. V. Objedkin, O. Je. Poljakov, R. Sz. Sirmankina [Širmankina], L. I. Turajeva stb. A kutatócsoportok kiadtak szótárakat, leíró nyelvtanokat, s közreműködtek az iskolai tankönyvek kimunkálásában. Néhányuk figyelme, különösen azoké, akik a tartui egyetemen voltak aspiránsok, a nyelvtörténet kérdései felé fordul. Tanulmányaikban segítséget kaptak a mordvinisztika észt kutatóitól, Valdek Palltól, Valmen Hallaptól és másoktól.

Mordvin nyelvészeti kutatások folynak Moszkvában, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának nyelvtudományi intézetében is. B. A. Szerebrennyikov [Serebrennikov] mordvin történeti alaktana 1967-ben jelent meg. A. P. Feoktyisztoz a mordvin nyelvemlékekről, az irodalmi nyelvek kialakulásáról, G. I. Jermuskin [Jermuškin] pedig a mordvin nyelvjárások tipizálásának problémáiról tett közzé részletes monográfiákat.

2. A MORDVIN NYELV

2.1. A mordvin nyelv kialakulása

A mordvin nyelv a finnugor nyelvcsalád finn-volgai csoportjába tartozik. Legközelebbi rokonai a finnségi vagy balti finn nyelvek (finn, észt stb.), a lapp és a cseremisz. A finn-volgai népesség i. e. 1500 körül a Volga és a Baltikum között összefüggő etnikai sávot alkotott. A gyors expanzió jóvoltából az egyes csoportok közti kapcsolat — jégtábla módjára megrepedezve — meglazult. Ez még nemigen jelentett végleges szakadást, hiszen az ősi balti és iráni jövevényszavak még el-eljutottak a legtávolabbi csoportokhoz is, egyes hangváltozások izoglosszái is átlépheték a nyelvjárási-nyelvi határokat. Az ilyen jellegű nyelvi megoszlás minden bizonnyal alapul szolgálhatott areális kapcsolatok kialakulásához mind a rokon nyelvek, mind a közelükben megjelenő idegen nyelvek között.

A finn-volgai nyelvi-nyelvjárási lánc a nyugati és a keleti csoportok között akkor szakadt meg, amikor az i. sz. III—IV. században a merják és a muromák a gót birodalom alattvalói lettek. Ezt követte a bolgár-török hatás délkelet felől az i. sz. VII—VIII. században, amely végleges szakadást okozott az egyébként is igen laza kapcsolatban álló mordvin és cseremisz nyelvjárások között. Ezzel csaknem egy időben nyugaton az észak felé nyomuló szlávok — magukba olvasztva a muroma és moksa-mordvin lakosságot — véglegesen elszakították a volgaiakat a balti finnektől. Az orosz térhódítás előtt a IX—X. századig a balti finn területek sokkal keletebbre nyúltak, a volgaiak, főleg a mordvinok lakóterületei viszont sokkal délnyugatabbra húzódtak, mint most. Ezt bizonyítják a térségben a finnugor eredetű helynevek is.

A másik radikális változást a mongol betörés okozta a térségben a XIII. században. Ennek hatására a moksa lakosság beékelődött az erza népességbe, magába olvasztva a két fő nyelvjárás csoport közötti átmeneti zónák lakosságát.

A harmadik jelentős népmozgást az oroszok nyugat—kelet irányú terjeszkedése, kolonizációja okozta a kazányi tatár kánság szétesése után a XVI—XVII. században, amikor az erza és moksa lakosság jelentős része a Volgán túlra volt kénytelen áttelepülni, majd diaszpórákat hozott létre Oroszország egész területén.

1980-ban a mordvinok létszáma 1 192 000 fő volt. Ezek háromnegyed része tartotta anyanyelvének a mordvint, de kétharmaduk második nyelvként az orosz jelölte meg. A mordvinok kétharmada erza, egyharmada moksa. Csupán a felük él Mordvinföldön, ill. a környező köztársaságokban, a másik felük a Volgán túlra, sőt az ország legtávolabbi vidékeire vetődött. Az össz-mordvin népességnek mintegy 28%-a lakik a

Mordvin ASzSzk területén. Ugyanakkor a köztársaság lakosságának mindössze 35%-a mordvin (a többi nagyrészt orosz és tatár). A környező megyékben (Penza, Uljanovszk, Gorkij, Szarátov, Csuvas ASzSzk) a mordvinoknak kb. 22%-a található. A Volgán túlra (Kujbisev, Orenburg, Baskír ASzSzk, Tatár ASzSzk, Perm) települt mordvinok az összes mordvin anyanyelvűnek 23%-át teszik ki. Máshol (Ukrajnától Moszkvát át a Közép-Keletig, a Kaukázus vidékén, az Altaj hegységtől Habarovszkon át a Szahalin szigetéig) a mordvinoknak kb. 27%-a él.

2.2. A mordvin nyelvjárások

A mordvin nyelv két fő nyelvjárása az erza és a moksa. A nyelvjárási differenciálódás kezdetei az ősmordvin korba nyúlnak vissza, a ma is élő nyelvjárásoknak az elkülönülése azonban csak az ómordvin korszak legvégén indult meg. A tatár hatás idejére, a XIII. század elejéig a két fő nyelvjárás csoport már különvált. A tatár hatás, majd az orosz kolonizáció a nyelvjárások zavartalan fejlődésének gátat vetett, átmeneti és keveréknyelvjárások, továbbá nyelvjárászigetek is kialakultak. A két fő nyelvjárás közti különbségek elsősorban a hangtánt és a szókincset érintik, de vannak különbségek az alaktan és a mondattan területén is.

2.2.1. Az E és a M közti eltérések

Hangtan. Az eltérések hangmegfelelések formájában, többlethangokban, továbbá a morfológiai szabályok eltérő realizációjában jelennek meg.

Fontos különbség, hogy az E szókezdő *č*-nek a M-ban általában *š* felel meg. Az erzában a szó elején a palatális magánhangzó ellenére is megőrződött a kemény *s*. A szóbeljeji E *kš* a M-ban rendszerint *š* lesz. A M-ban ezenkívül több olyan hang van, amely nincs meg az E-ban; ezek az *ä* és a redukált magánhangzó *a* [*ä*, *a*, *ä*, *ä*], valamint a zöngétlen mássalhangzók jelentős része (*f*, *L*, *l*, *R*, *ř*, *J*). Az *ŋ* mindössze néhány E nyelvjárásban fonéma értékű, a mordvin nyelvterület nagy részén helyette az E-ban és a M-ban egyaránt *v*, ill. *j* áll. Az ősi szókezdő *j* is csak néhány M nyelvjárásban maradt meg. Példák:

E *čejeř* : *čejeřt*
sed – *sivel*
mekš – *kekšems*
ked : *kedəñ* : *kedt* [-tʃ]
lēm : *lēməñ* : *lēm*
kal : *kaloñ* : *kalt*
pulo : *puloñ* : *pulovtomo*
kov (~ nyj. *koŋ*)
ej (~ nyj. *eŋ*)

M *šejər* : *šejərt* [-rt]
šed – *šivel*
meš – *käšəms*
käd : *kädəñ* : *käd* [-tʃ]
läm : *läməñ* : *lämt* [-pt]
kal : *kaləñ* : *kalt* [-lt]
pulə [-ä] : *puləñ* : *puləftəmə* [-ä]
kov
äj (~ nyj. *jä*)

A hangtani változások sokszor felismerhetetlenségig eltorzíthatják az etimológiailag egyébként összetartozó szavakat; pl.:

E <i>čopoda</i>	M <i>šobda</i>
<i>štapo</i>	<i>kərtapə</i>
<i>oj</i>	<i>vaj</i>
<i>fejťer</i>	<i>šťir</i>

Alaktan. Az alaktani eltérések nagy része fonetikai természetű, vannak azonban etimológiailag össze nem tartozó alaktani elemek, sőt olyanok is, amelyek többletként jelentkeznek egyik vagy másik nyelvjárásban; vannak továbbá olyan összetartozó toldalékok, amelyeknek funkciói eltérnek a két nyelvjárásban. Példák:

E <i>kundi : kundit</i>	M <i>kundaj : kundajt [-jt]</i>
<i>ńilí : ńilít</i>	<i>ńilí : ńilít [-jt]</i>
<i>kundavlíń</i>	<i>kundalńń</i>
<i>kudov – velév</i>	<i>kudu – velí</i>
<i>čovov – vije v</i>	<i>šovov – viji</i>
<i>kudoš : kudońť</i>	<i>kudoš : kudoť</i>

Etimológiailag eltérő toldalékok főleg a birtokos személyragozásban vannak; pl.:

E <i>kudom</i>	M <i>kudəžə</i>
<i>kudot</i>	<i>kudćə</i>
<i>kudozo</i>	<i>kudəc</i>

Különbözik a dativus-allativus rag is:

E <i>kudońeń</i>	M <i>kudəńdí</i>
------------------	------------------

Eltérő jelentésű, de azonos eredetű toldalékok pl.:

E <i>kundaž</i> 'fogott; fogva'	M <i>kundaž</i> 'fogva'
<i>kundavt</i> 'valaki által fogott'	<i>kundaf</i> 'fogott'

Többletként jelentkeznek az E-hoz képest a M-ban a causativus rag, valamint néhány függő eset birtokos személyragos formái:

E —	M <i>kudənkšə</i>
—	<i>kudəžťi ~ kudəžəńdí</i>
—	<i>kudćťi ~ kudćəńdí</i>
—	<i>kudəncťi</i>

Szókincs. Az erza és a moksa alapszókincsnek csaknem 85%-a közös fogantatású. Az ősi szavak között is vannak azonban olyanok, amelyek vagy csak az egyik, vagy csak a másik nyelvjárásban maradtak meg. Más és más lehet a jelentése az etimológiailag egyébként összetartozó szavaknak. Vannak további lexikális innovációk mindkét nyelvjárásban. Példák:

E <i>udeme</i> 'velő'	M <i>uj</i> 'velő'
<i>íne</i> 'nagy'	<i>oću</i> 'nagy'
<i>ilá</i> 'ne'	<i>fat</i> 'ne'
<i>lovaža</i> 'csont'	<i>lovaža</i> 'hulla, tetem'
<i>kize</i> 'nyár', <i>ije</i> 'év'	<i>kizə</i> 'nyár, év'
<i>řivež</i> 'róka'	<i>kelaž</i> 'róka'

A jövevénytörzsek sem terjedtek el egyenletesen az egyes nyelvjárásokban; pl. csak E *beŕań* 'rossz', csak M *aka* 'nővér', *isa* 'fűzfa' stb.

Noha vannak különbségek a két nyelvjárás csoport között, ezek az eltérések nem olyan számottevők, hogy indokolt volna két mordvin nyelvről beszélni.

2.2.2. Az erza nyelvjárások osztályozása

Az erza nyelvjárás terület zöme a Szura, Inszar, Alatir és Pjana vízrendszerében fekszik, de a Volgán túli körzetekben is szép számmal élnek erzák.

Az erza nyelvjárásokat az ősmordvin nem első szótagi magánhangzó fejleményei szerint szokták osztályozni. Megkülönböztethetők a) *o* – *e*-zö nyelvjárások, pl. *moronzo*, *kedenze*, *kudonzo*, *pizenze*, (az első szótagi magánhangzótól függetlenül a második szótagban *o*, ill. *e* van); b) *o* – *e* ~ *u* – *i*-zö nyelvjárások: *moroń*, *keďeń*, de *kuduń*, *piziń* (progresszív asszimiláció, előreható hasonulás következik be, az első szótagi magánhangzó nyelvallásától függően); c) *o* – *e* ~ *u* – *i*-zö nyelvjárások, pl. *andoms* – *anduma*, *šerģedems* – *šerģiđi* (regresszív asszimiláció, hátraható hasonulás a harmadik szótagi magánhangzótól függően: ha ez *o*, *e*, a második szótagban is ez áll, ha a harmadik szótagban *a*, *i*, *u* van, a második szótag magánhangzója is felső nyelvallású *i*, *u*); d) *u* – *i*-zö nyelvjárások: *morunzu*, *keďinzi*, *kudunzu*, *pizinzi* (az első szótagi magánhangzótól függetlenül a második szótagban *u*, ill. *i* található); e) redukáló nyelvjárások, pl. *viřis*, *kudis*, *viřas*, *kudas*, *kudazä* (a nem első szótagban valamilyen redukált hang található).

A morfológiai és az alaktani eltéréseknek a figyelembevételével a következő alnyelvjárások különíthetők el:

1. *Központi*: Kozlovka, Atyasevo, Csamzinka, Icsalki egy része (a Mordvin ASzSzk keleti része, a Nuja-folyó vidéke). Az erza irodalmi nyelv alapja. Jellemzői: *o* – *e*-zés (*kudoso* – *pižeme*); a határozott ragozás genitivusa *-ńi*; az infinitívus *-ms*; egy birtok – több birtok megkülönböztetése (*kudom* – *kudon*, *kudozo* – *kudonzo*) stb.

2. *Nyugati*: Tyengusevo, Soksa, Siromaszovo (a Mordvin ASzSzk északnyugati csücske, a Moksa-folyónak Tyengusevótól Kadomig terjedő szakasza), továbbá nyelvjárászigetek a köztársaság belsejében a moksák között: Drakino, Sztandorovo, Kazsodka, Bajevo (Torbejevo környéke). Kb. 700 éve elszigetelődött, és moksá hatás alatt fejlődött. Jellemzői: a szókezdő *v* megmaradása (*vižir* 'fejsze' ~ ir. *užer*; *vilc* 'volt' ~ ir. *ulś*); ismeretes az *u* – *i*-zés (*ižim* ~ ir. *ežem*; *numulä* ~ ir. *numolo*), de vannak a moksára jellemző redukált magánhangzók is (*pižä* ~ ir. *piže*); a jelen idő egyes szám 3. személye *-ä*; a határozott ragozás genitivusa *-i*; egy birtok – több birtok megkülönböztetése (*kudazä* – *kudanzä*); megvannak a moksára jellemző zöngétlen mássalhangzók: *L*, *L'*, *R*, *R'*, *J*, *f* ~ *χ* (*kuduftuma* ~ *kuduřtuma* ~ ir. *kudovtomo*); az irodalmi szókezdő *kš*-kapcsolat itt még külön szótag (*kišne* 'vas' ~ ir. *kšni*) stb.

3. *Északnyugati*: a központi területektől északnyugatra, ill. északra, Ardatov, B. Ignatovo (Mordvin ASzSzk), Lukojanov, Satki, Gaginszk, Szergacs (Gorkij terület), Poreckoje (Csuvas ASzSzk). A terület az Alatir-folyótól északra, a Pjana és a Menya

vízrendszerében található. Jellemzői: regresszív asszimilációs típus (*pidemks* – *pidisak*, *šérgeđems* – *šérđíđí*, *udomks* – *udutanok*); megtalálható a bilabiális *w*; az infinitívus *-ms/-mks*; a határozott ragozás genitívusa *-ší*; megkülönbözteti az egy és a több birtokot (*kuduzo* – *kudunzo/kudundo*, *keđeze* – *keđenzel/keđende*); a Pjana vidékén és a Csuvas ASzSzk-ban megvan az *ŋ* fonéma (*koŋ* 'hold'; *kudoŋ* 'haza') stb.

4. *Délnyugati*: a központi területektől közvetlenül nyugatra, ill. délnyugatra, Icsalki másik része, Lobaszki, Pirma, Szt. Turdakovo, Kocskurovo (a Mordvin ASzSzk-ban az Inszar folyó vidéke). Jellemzői: progresszív asszimilációs típus (*kudusu* – *pižimi*); a genitívus ragja határozott ragozásban *-ńí*; egy birtok – több birtok megkülönböztetése (*kuduzu* – *kudunzu/kudundo*); az infinitívus *-mks/-muks/-miks*; a jelen idő többes szám 1. személye *-tam/-íam* stb.

5. *Délkeleti*: a központi területektől délre, ill. délkeletre, Dubenki, B. Bereznyiki, Kocskurovo, Semisej (a Mordvin ASzSzk délkeleti része, a Szura-folyó középső folyása, főleg bal partja, továbbá Uljanovszk és Penza körzete). Jellemzői: *ä*-zés a moksa *e* helyén (*käd* 'bőr' ~ ir. *keđ*, M *keđ*, de: *keđ* 'kéz' ~ M *käd*; *väd* 'víz' ~ ir. *veđ*, M *veđ*); redukáló típus (*pərnams*, *mastər*, *olgań*, *kudəs*, *tumä*, *välä*); a határozott ragozás genitívusa *-ńí* ~ *-í*; az infinitívus *-ms* stb. – A délkeletivel nagyjából azonos változat a *déli*, amelyiket Gorodiscse környékén beszélnek.

6. *Keleti*: a Volgán túlra, Kujbisev, Orenburg környékére, a Tatár ASzSzk és a Baskír ASzSzk területére költözött erza nyelvjárások földrajzi, nem nyelvi szempontú megjelölése.

2.2.3. A moksa nyelvjárások osztályozása

A moksa nyelvjárássterület a Moksa-folyó középső folyásának vízgyűjtőrendszerében fekszik, a Mordvin ASzSzk nyugati felében, de sok moksa költözött át a Volgán túli területekre is.

A moksa nyelvjárás csoportot egységesebb, mint az erza. A csoportosításban felhasználható a szibilánsok és az affrikáták különbsége, továbbá az első szótagi magánhangzók nyíltabb vagy zártabb volta, a szókezdő *j* megléte vagy hiánya stb.

A főbb nyelvjárások a következők:

1. *Központi*: Krasznozlobodszk, Szt. Szindrovo, Melcani, Ribkino, részben Kovilkino, Sajgovo és Atjurjevo (a Mordvin ASzSzk-ban, a Moksa és Sziviny-folyók vidékén). A moksa irodalmi nyelv alapja. Jellemzői: szókezdő *ä*- (*äj* 'jég'); a jelen idő többes szám 3. személye *-jí* [*-jí*]; nyíltabb első szótagi palatális magánhangzók (*käd* 'kéz', *keđ* 'bőr'); az infinitívus *-ms*; az ablatívus ragja *-da*, a prolatívus ragnak van *-gä* alternánása is stb. Ribkino és Kovilkino vidékén nincs szókezdő zöngés *b*, *d*, *g*, *ž*.

2. *Északi*: Tyemnyikov, Purdoski, Jelnyiki (a Mordvin ASzSzk északnyugati része, a Moksa vidékén). Jellemzői: szókezdő *jä*- (*jäj* 'jég'); palatális magánhangzó előtt is megmaradt a kemény *s*, mint az erzában (*siväl* 'hús' ~ ir. *siväl*; *sävams* 'vesz' ~ ir. *sävams*). Egyébként nagyon közel áll a központi nyelvjárás csoporthoz.

3. *Délnyugati*: Zubova Poljana, Siringusi, Torbejevo, részben Kovilkino, Kocsel-

jevo (a Mordvin ASzSzk délnyugati része, a Vad-folyótól a Moksáig — Kocselajevo városáig, a Cna, Parca, Vindrej folyók vidékén, északon a Jevasz-folyó a határ). Jellemzői: 36 mássalhangzó, a többletet az $\acute{s} : \acute{s}$, $\acute{z} : \acute{z}$, $\acute{c} : \acute{c}$ párok okozzák (*šava* 'tál' : *šava* 'üres' ~ ir. *šava* 'tál; üres'); a palatális magánhangzók egy fokkal zártabbak (*keđ* 'kéz' ~ ir. *käđ*; *kiđ* 'bőr' ~ ir. *keđ*); *ej* 'jég' ~ ir. *äj*; *pře* 'fej' ~ ir. *přä*); a többtagú szavakban minden szótag redukálódhat (*šfūr* : *štārac* 'lány — lánya'; *kārdāms* 'tart' ~ ir. *kirdāms*); szó végén $-ā \sim -ā$, $-ǎ \sim -ǎ$; az ablativusnak van palatalizált variánsa is: $-ā$ (*virđā* ~ ir. *virđā*), hasonlóan az abessivusnak: $-ftāma$ (*virftāma* ~ ir. *virftāma*), viszont a prolativusnak nincs $-gā$ változata; az infinitivus magánhangzó után $-ms$, mássalhangzó után $-mās$ stb. — E nyelvjáráson belül elkülöníthető egy *déli* is, amelyet a Csembar-vidéki moksák beszéltek Penza megye területén.

4. *Délkeleti*: Kocselajevótól kelet felé, Inszar, Kadoskino, Boldovo, Ruzajevka (a Mordvin ASzSzk déli részén, a Moxsa jobb partján, az Issza-folyó medencéjében). Jellemzői: zártabb palatális magánhangzók, mint a délnyugatiban, tehát *ej*, *keđ*, *kiđ*, *pře*; a jelen idő többes szám 3. személyének a ragja $-št$; az első szótagi *u*, *i* hangsúlytalan helyzetben redukálódik (*vārñä* 'erdőske' ~ ir. *virñä*) stb.

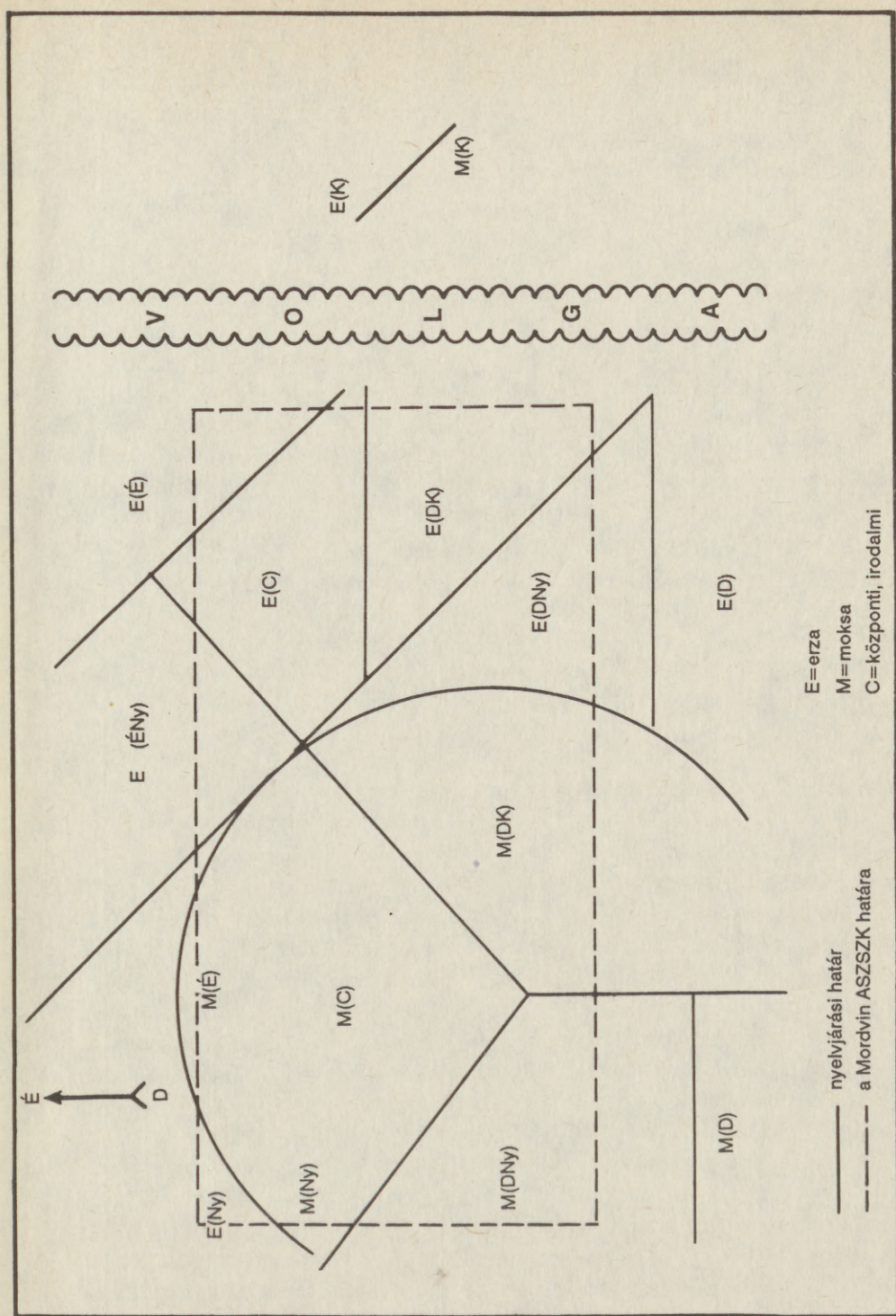
5. *Keleti*: a Volgán túlra (Kujbisev, Orenburg, a Baskír ASzSzk, a Tatár ASzSzk területére) költözött moksza nyelvjárások földrajzi szempontú megjelölése. Olyan nyelvjárási formák is vannak, amelyek az ottani erza nyelvjárásokkal keveredtek.

A mordvin nyelvjárásokat bemutató térképen levő rövidítések feloldására I. KERESZTES LÁSZLÓ, *Geschichte des mordwinischen Konsonantismus II*. Studia Uralo-Altica 26. Szeged, 1986. 17—27. vagy NyK 87. (3 : 86) (1984): 357—365).

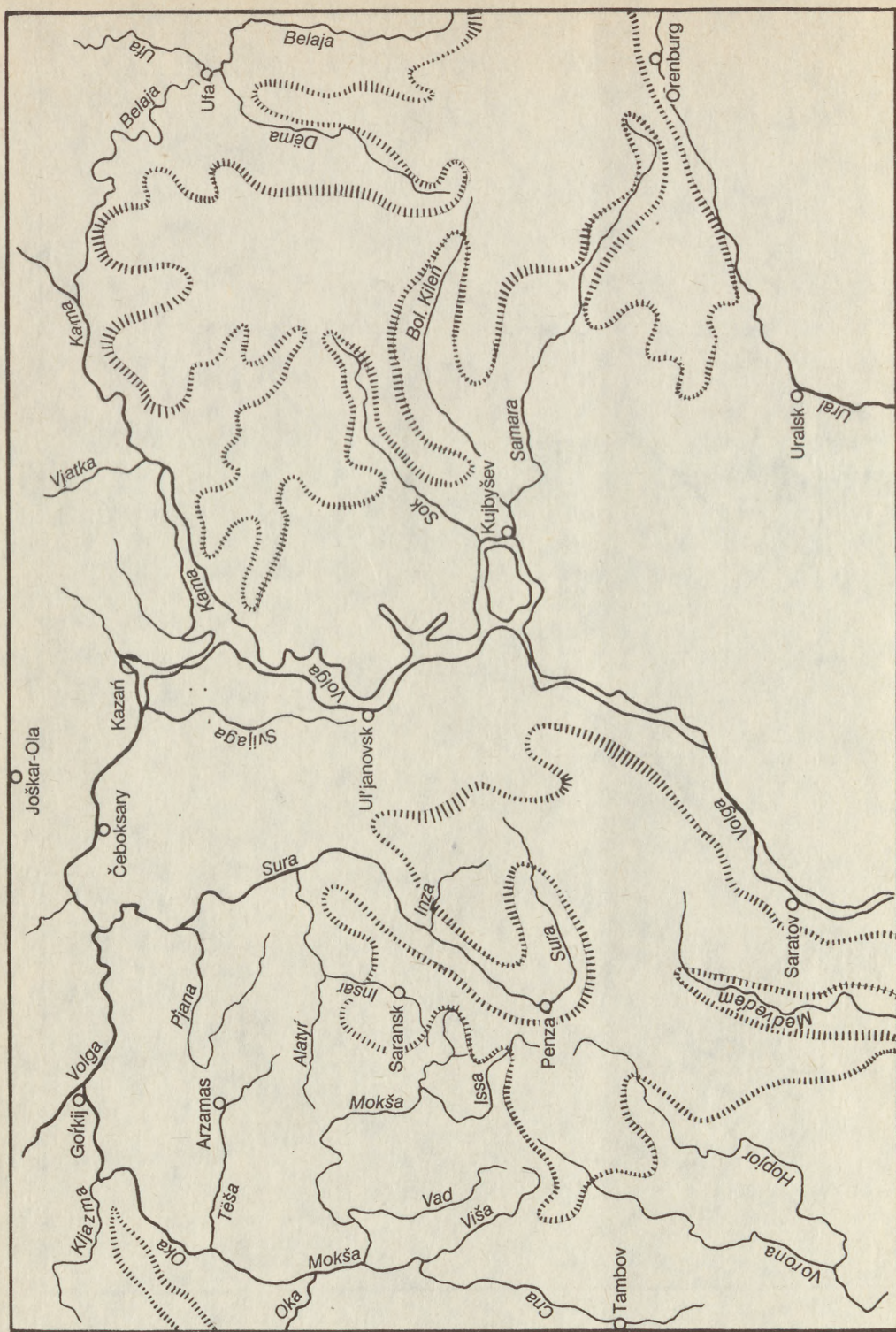
2.3. A mordvin irodalmi nyelvek

A mordvin írásbeliség nem tekint vissza nagy hagyományokra. Az első feljegyzéseket, szójegyzékeket, kisebb szövegeket a XVII. század végétől latin, ill. cirill betűkkel tették közzé. Az írásgyakorlatban természetesen közrejátszott a lejegyző anyanyelve, helyesírása, nyelvészeti felkészültsége még a XIX. században is. A népköltészet tudós gyűjtői a finnugor átírást alkalmazták, az oroszországi kiadványok pedig az 1917-es orosz forradalom előtt is cirill betűs ábécével jelentek meg. Minthogy szépirodalmi kísérletekről nem nagyon tudunk, az irodalmi nyelv kialakítására, mordvin nyelvi és helyesírási normák megteremtésére irányuló kísérletekről sincs tudomásunk.

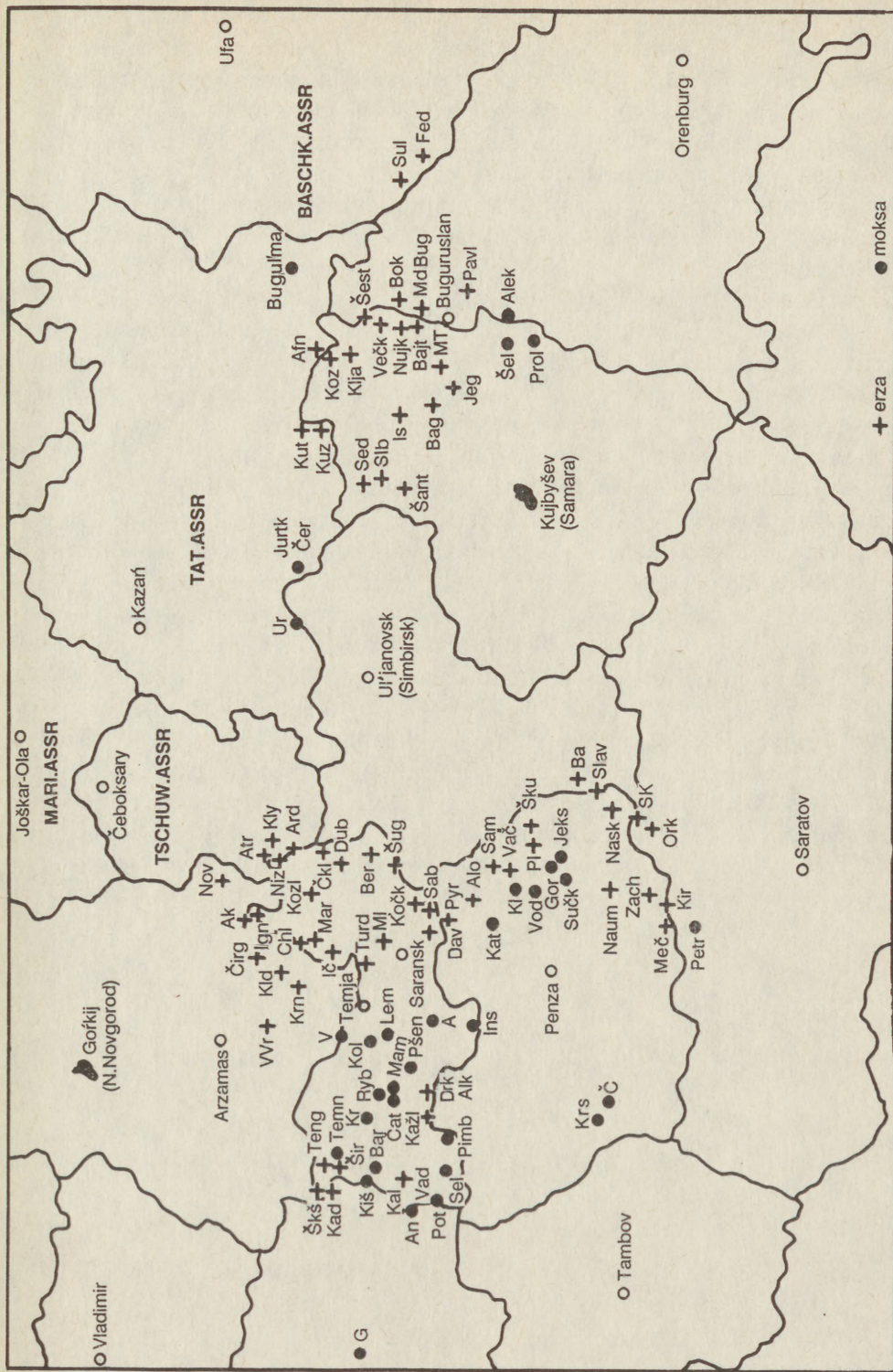
A mordvin irodalmi nyelv (és a mordvin autonómia) létrehozására 1920-ban történtek az első kísérletek. Az anyanyelvi tanárok 1925-ös moszkvai értekezletén elhatározták, hogy két irodalmi nyelvet alakítanak ki. Az erza irodalmi nyelv alapjául a központi területekhez tartozó Kozlovka község (ma Atyasevói járás) nyelvjárását tették meg. A moksza irodalmi nyelv alapjának pedig a központi területekhez tartozó Krasznozlobodszk és Tyemnyikov környékének nyelvjárását választották. Kozlovka volt a nagy tekintélyű mordvin nyelvésznek, M. Je. Jevszejevnek a szülőhelye. A tudós nagy szerepe volt mindkét irodalmi nyelv kialakításában.

A mordvin nyelvjárások vázlatja

A mordvin nyelvterület vizrajzi térképe

• moksa
+ erza

A mordvin nyelvjárások

A mordvin irodalmi nyelvek mielőbbi kialakítására az anyanyelvi oktatás bevezetése miatt volt szükség. Tankönyveket, kézikönyveket kellett írni mordvin nyelven; újságokat jelentettek meg, így elkerülhetetlenné vált a mordvin írásbeliségnek, helyesírásnak, nyelvhelyességi normáknak, nyelvtani szabályoknak és terminológiának a kidolgozása. Jevszevjev halála után főként az orosz D. V. Bubrih irányításával mordvin nyelvészek egy csoportja folytatta a munkát.

A mordvin területek egy része 1934 végén Mordvin Autonóm Szovjet Szocialista Köztársasággá szerveződött. Fővárosa Szaranszk lett. Megalakult a Mordvin Tudományos Kutatóintézet (Mordovskij Naučno-issledovatel'skij Institut = MdNII), amely fő feladatának tekintette a mordvin nemzeti tudományok ápolását is. Jevszevjev erza – orosz szótára a tudós halálakor félbemaradt. Az 1939-re elkészült kis szótárak gyorsan elfogytak. Az új kétnyelvű, a korábbiaknál valamivel nagyobb terjedelmű szótársorozatot az 1940-es évek végén és az 50-es évek elején látott napvilágot. Mellettük megjelentek helyesírási és frazeológiai szótárak is. Az intézet saját tudományos orgánumot hozott létre a Zapiski MdNII, ill. ennek folytatása, a Trudy MdNII megjelentetésével. Jelenleg is folynak a mordvin nagyszótár munkálatai.

Mindkét irodalmi nyelv írása a cirill ábécével történik. Ennek adaptálása különösen a moksában okoz problémákat; pl. a két alsó nyelvállású magánhangzót (*a* és *ä*) nehéz megkülönböztetni, s egy-egy betű (pl. *e*, *o*) két, sőt három hang jelölésére is lefoglalódhatott (*e*, *ə*, *ě*, ill. *o*, *â*, *ǎ*). Ennek következménye még, hogy az első szótagi redukált magánhangzót jelöletlenül kellett hagyni. Az erza írására a cirill ábécét összehasonlíthatatlanul jobban lehetett alkalmazni. A különböző hasonulások helyesírásának gyakorlatában az erza és a moksa írás közti különbség a következő: az erza jobban érvényesíti a fonematikus, szóelemző elvet; a moksa írásgyakorlat viszont a fonetikus elv irányába tolódott el; pl.: E *kuz* : *kuzt*, M *kuz* : *kust* 'fenyők' stb.

Az erza és a moksa nyelvjárások közötti – vázlatosan ismertetett – különbségek korántsem akkorák, hogy két külön nyelvről kelljen beszélnünk. Egy kicsit nagyobb gonddal, körültekintéssel, tudatos nyelvműveléssel és egységes nemzeti tudattal talán még most sem volna késő az egységes irodalmi nyelv kialakítása.

3. FONOLÓGIA

3.1. Magánhangzók

3.1.1. Rendszer. A mordvin irodalmi nyelvek magánhangzórendszere különbözik egymástól. Az erzában 5, a moksában 7 magánhangzó-fonéma van:

E	<i>u</i>	<i>i</i>	M	<i>u</i>	<i>i</i>
	<i>o</i>	<i>e</i>		<i>o</i>	<i>e</i>
	<i>a</i>			<i>a</i>	<i>ä</i>
				<i>ə</i>	

3.1.2. Oppozíciók. A két rendszerben a következő ellentétpárok találhatók:

E — A képzés módja szerint csak teljes, rövid magánhangzókat ismer: 1. a képzés helye szerint hátulsó (*u, o*), középső (*a*) és elülső (*i, e*); 2. a nyílásfok szerint alsó (*a*), középzárt (*o, e*) és felső (*u, i*) nyelvállású; 3. az ajakműködés szerint ajakkerekítéses (*u, o*) és ajakréses (*i, e, a*). — Egyes erza nyelvjárásokban (pl. Szura-mente, Gorodiscse) van alsó nyelvállású, elülső *ä*, sőt redukált magánhangzó is. — A kemény (nem palatalizált) mássalhangzó utáni *i, e* (nyelvjárási *ä*) hátrább, velárisan ejtődik: fonetikusán jelölve *i̯, e̯* (és *ä̯*). Az *i, e* (és *ä*) fonémák palatális, ill. veláris ejtésmódját a mássalhangzók automatikusan szabályozzák, ezért a fonematikus írásban ezeket az allofónokat nem jelöljük mellékjellel; pl. E *sij* 'tetű': *sij* 'genny'; *sed* 'szén': *sed* (*säđ*) 'híd'. Az irodalmi nyelv írott változatában *ы*, ill. *ə* használatos. — A moksával határos (pl. a nyugati, tyenygusevői és a Szura-menti) nyelvjárásokban az irodalmi első szótagi *u, o* helyén redukált *ʔ* (*ʔ̃*) található, pl. *kʔrga* (~ ir. *korga*) 'nyak', a további szótagokban *ʔ, ə*; pl. E (nyj.) *ajgʔr* ~ *ajgər* (~ ir. *ajgor*) 'csődör'; abszolút szóvégen *ə* és *ä* is előfordul; pl. E (nyj.) *parə* ~ *parä* (~ ir. *paro*) 'jó'. A redukált hangokat ismerő erza nyelvjárások kivétel nélkül a moksza nyelvjárások szomszédságában találhatók.

M — A képzés módja szerint a magánhangzók teljes és redukált csoportra oszlanak. A teljes magánhangzók 1. a képzés helye szerint hátulsók (*u, o, a*) és elülsők (*i, e, ä*); a további szótagokban a kemény mássalhangzó utáni *i* velárisan ejtődik (*i̯*); az erzával határos nyelvjárásokban — főleg *s* után — első szótagban is van *i̯*, sőt *e̯, ä̯* is. A teljes magánhangzók továbbá 2. a nyílásfok szerint alsók (*a, ä*), középsők (*o, e*) és felsők (*u, i*); 3. az ajakműködés szerint ajakkerekítésesek (*u, o*) és ajakrésesek (*i, e, ä, a*). A redukált magánhangzó-fonéma egyaránt előfordulhat az első és a további szótagokban, és általában az erza zárt (*u, i*) és középzárt (*o, e*) magánhangzók helyén található. A redukált magánhangzónak a lágy, ill. kemény mássalhangzó-környezettől függően szó belsejében elülső [*ə*], ill. hátulsó [*ʔ̃*] allofónja van, pl. M *vađ* 'hiszen': *ved* 'víz',

kəda [-ə-] 'ha' : *koda* 'hogyan'. A redukált hangok abszolút szóvégen *ä*, ill. *a*-szerű hangban realizálódnak. (E szóvégi hangok igen rövidek: *ǎ, ǎ*, és sohasem lehetnek hangsúlyosak.) A moksza irodalmi nyelv a redukált hangok jelölését illetően következetlen. 1. Az első szótagi redukáltat nem jelöli; pl.: *vǎđ* – *вдъ* 'hiszen'; *kəda* – *кда* 'ha'; *ərnams* [ə-] – *рнамс* 'bömböl'; *ərvä* – *рввя* 'asszony; feleség'; 2. abszolút szóvégén a veláris redukáltat *a*, a palatálisat *e* jelöli, pl. *kizə* [-ə] – *куза* 'nyár; év'; *pilə* – *пиле* 'fül'; 3. szó belsejében ugyanezen hangok betűjele *o*, ill. *e*, pl. *kizət* [-ə-] – *кизот* 'nyarak; évek'; *pilət* – *пилет* 'fülek'.

Hosszú magánhangzó mindkét nyelvjárásban legfeljebb emfatikusan fordulhat elő, a magánhangzó-hosszúságnak azonban nincs fonémaértéke. A mordvinban nincsenek diftongusok sem.

3.1.3. Disztribúciók. Magánhangzó az erzában és moksában egyaránt minden környezetben előfordulhat: szó kezdetén, belsejében és abszolút szóvégen. Legfeljebb a gyakoriságuk más és más a különböző helyzetekben.

E – Az első szótagban előfordulhat bármely magánhangzó, a további szótagokban gyakori az *a*, *o*, *e*, ritkábban (nyelvjárási szinten) jelentkezik az *u*. Az *i* csak toldalékokban gyakori. Ritka a magánhangzó-kapcsolat is, ilyenkor mássalhangzó-kieséssel számolhatunk: *raužo* 'fekete' (< *ravužo*).

M – Az első szótagban bármely teljes magánhangzó előfordulhat, ritkábban találhatók viszont redukáltak. Ezek a további szótagokban dominálnak, továbbá a teljes magánhangzók közül az *a* és *ä*. Az *ä* palatalizált mássalhangzók között (pl. *íädáj* 'mama!'), valamint abszolút szóvégen palatalizált mássalhangzók után fordulhat elő (pl. *ərvä* 'asszony; feleség'). Az *ä* helyett viszont *a* áll, ha utána kemény mássalhangzó következik (pl. *ərvat* 'asszonyok', *íä* – *íasə* 'itt'). Magánhangzó-kapcsolat a moksában is ritka. Nem első szótagban *u* csak *f*, *v* előtt, *i* pedig *j* előtt állhat. E magánhangzók szóvégre a fenti mássalhangzók kiesésével kerülhetnek. Az *i* nem első szótagban toldalékokban gyakori.

3.1.4. Hangérték. A betűk hangértéke a következő:

E M	<i>u, i, o</i>	mint a magyarban
E M	<i>e</i>	mint a magyar nyelvjárási középzárt <i>e</i>
E M	<i>a</i>	mint a magyar nyelvjárási illabiális <i>ä</i>
E	<i>ä</i>	igen nyílt <i>e</i> , mint a finn <i>ä</i> (az E-ban nyelvjárási hang)
M	<i>ä</i>	mint a magyar nyílt <i>e</i> (a finnugor átírás szerint <i>e</i>)
M	<i>ə</i>	palatális mássalhangzó környezetében, mint az angol <i>mill</i> er, <i>lov</i> er szavak második szótagjában; abszolút szóvégen rövid <i>e</i> (= <i>ě</i>)
M	<i>ə̄</i>	palatalizálatlan mássalhangzó környezetében, mint az angol <i>but</i> szó vokálisának hangszíne; abszolút szóvégen rövid, illabiális <i>ä</i> (= <i>ǟ</i>).

3.2. Mássalhangzók

3.2.1. Rendszer. A mordvin irodalmi nyelvek mássalhangzórendszere különbözik egymástól. Az erzában 28, a moksában 33 mássalhangzó-fonéma van.

E	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>t'</i>	<i>k</i>		M	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>t'</i>	<i>k</i>		
	<i>b</i>	<i>d</i>	<i>d'</i>	<i>g</i>			<i>b</i>	<i>d</i>	<i>d'</i>	<i>g</i>		
	<i>f</i>	<i>s</i>	<i>s'</i>	<i>š</i>	<i>χ</i>		<i>f</i>	<i>s</i>	<i>s'</i>	<i>š</i>	<i>J</i>	<i>χ</i>
	<i>v</i>	<i>z</i>	<i>ž</i>	<i>ž</i>	<i>j</i>		<i>v</i>	<i>z</i>	<i>ž</i>	<i>ž</i>	<i>j</i>	
		<i>c</i>	<i>ć</i>	<i>č</i>			<i>c</i>	<i>ć</i>	<i>č</i>			
	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>ń</i>				<i>m</i>	<i>n</i>	<i>ń</i>			
		<i>l</i>	<i>ł</i>				<i>L</i>	<i>L'</i>				
		<i>ř</i>	<i>r</i>				<i>l</i>	<i>ł</i>				
									<i>Ř</i>	<i>R</i>		
									<i>ř</i>	<i>r</i>		

3.2.2. Oppozíciók. A két rendszerben a következő ellentétpárok találhatóak:

E — Az irodalmi nyelvre jellemzők: 1. a zöngességi korrelációs párok: *p:b*, *t:d*, *t':d'*, *k:g*, *s:z*, *s':ž*, *š:ž*; 2. a lágysági korreláció a dentális sorban: *t:t'*, *d:d'*, *s:s'*, *z:ž*, *c:ć*, *n:ń*, *l:ł*, *r:ř*; a többi mássalhangzó esetében a lágy ejtés csak variáns, amelyet a magánhangzó-környezet automatikusan szabályoz (*p', b', f', v', m', k', g'*), ezért ezek palatalizáltságát a fonematikus átírásban nem jelöljük; 3. az időtartam csak morfémahatáron válik fonematikus értékűvé *t':t'* (pl. E *vetē* 'öt': *vetē* 'vízből, vizet'); a magánhangzóközi zöngétlen zárhangok és szibilánsok félhosszú ejtésének nincs fonematikus értéke. — A *v* zárt szótagban főleg az északi nyelvjárásokban bilabiálisan ejtődik: E (nyj.) *kawto* (~ ir. *kavto*) 'kettő'. A zöngés szibilánsoknak likvida és nazális után affrikáta allofónjai vannak (*ʒ, ž, ʒ*); a szibiláns-affrikáta ejtémód egyazon beszélő nyelvhasználatában is szabadon ingadozhat. Az *n k* és *g* előtt hátrább ejtődik (*ŋk, ŋg*), e jelenségnek azonban nincs fonematikus szerepe. Az *ŋ* csak az északi erza nyelvjárásokban fonematikus értékű; itt főleg szó végén fordul elő, pl. E (nyj.) *koŋ* (~ ir. *kov*) 'hold', *kilēŋ* (~ ir. *kilēj*) 'nyírfa', *saloŋ* (~ ir. *salov*) 'sós' stb. — Az *f* és *χ* csak orosz jövevényszavakban van meg. Nyelvjárásiilag a moksával határos területeken a moksára jellemző zöngétlen likvidák és *J* is előfordul.

M — Az irodalmi nyelvre jellemzők: 1. a zöngességi korrelációs párok: *p:b*, *t:d*, *t':d'*, *k:g*, *f:v*, *s:z*, *s':ž*, *š:ž*, *J:j*, *L:l*, *L':ł*, *R:r*, *Ř:ř*; 2. a lágysági korrelációnak a dentálisokkal kapcsolatban van fonematikus értéke: *t:t'*, *d:d'*, *s:s'*, *z:ž*, *c:ć*, *n:ń*, *l:ł*, *L:L'*, *r:ř*, *R:Ř*; a többi mássalhangzó esetében a lágy ejtémód csak variáns (*p', b', f', v', m', k', g'*), a fonematikus átírásban azonban ezt nem jelöljük, mert a lágy ejtést a következő palatális magánhangzó automatikusan szabályozza; 3. az időtartamnak csak morfémahatáron van fonematikus értéke: *s:ss* (pl. M *maksə* 'máj': *makssa* 'adom'), *t':t'* (pl. *vefi* 'az éjnek': *vedfi* [-t'-] 'a vízbe') stb.; a magánhangzóközi zöngétlen zárhangok és szibilánsok félhosszú ejtésének nincs fonematikus értéke. — A zöngés szibilánsoknak nazális és likvida után zöngés affrikáta allofónjai is vannak

(*ʒ, ʒ̣, ʒ̥*), a szibiláns-affrikáta ejtés az egyes beszélők egyéni nyelvhasználatában is szabadon ingadozhat. — Az *n k* és *g* előtt hátrább ejtődik (*ŋk, ŋg*), az *ŋ* azonban egyetlen moksa nyelvjárásban sem vált fonémává. — A délnyugati nyelvjárásokban van palatalizált *ʒ̣, ʒ̥, ʒ̥* fonéma is; pl. M (nyj.) *šava* 'tál' : *šava* 'üres' (~ ir. *šava* '1. tál; 2. üres'), *učat* 'bárányok' : *učat* 'vársz' (~ ir. *učat* '1. bárányok; 2. vársz').

3.2.3. Disztribúciók. A mássalhangzók általában bármely helyzetben: szó elején, belsejében és végén egyaránt előfordulhatnak, kivéve a *p, b, g, χ* hangokat, amelyek szóvégen — néhány egészen újkeletű jövevényszót leszámítva — nem állhatnak. Az erzában az *f* és *χ*, a moksában a *χ* csak jövevényszavakban fordul elő. A többtagú szavak végén a zöngés és zöngétlen párok nyelvjárásilag ingadozhatnak, pl. E M *tarvaz* ~ *tarvas* 'sarló', *tarad* ~ *tarat* 'ág'. — Mássalhangzó-kapcsolatok (két- vagy háromtagúak) a mordvinban nagy számban fordulhatnak elő szó elején is: ezeknek egyik tagja az erzában szibiláns vagy likvida, a moksában egyéb mássalhangzók is kombinálódhatnak. A szóbeljei kettes mássalhangzó-kapcsolatok lehetőségeit mindössze néhány morfonematikai szabály korlátozza. A hármas és négyes kapcsolatokban itt is kötelező a szibiláns vagy likvida. A moksában ötös, sőt hatos mássalhangzó-kapcsolatokra is akad példa. A szóvégi kettős, hármas, sőt négyes kapcsolatok egyik eleme szintén szibiláns vagy affrikáta kell hogy legyen. Az ilyen kapcsolatoknak az utolsó tagja legtöbbször szibiláns vagy *t*.

3.2.4. Hangérték. A betűk hangértéke a következő:

E M	<i>b</i>	mint a magyar <i>b</i> , palatális magánhangzó előtt lágy <i>ḅ</i>
E M	<i>c</i>	mint a magyar <i>c</i>
E M	<i>ć</i>	jésített affrikáta, kb. <i>cj</i>
E M	<i>č</i>	mint a magyar <i>cs</i>
E M	<i>d</i>	mint a magyar <i>d</i>
E M	<i>ḍ</i>	mint a magyar <i>gy</i>
E M	<i>f</i>	mint a magyar <i>f</i> , palatális magánhangzó előtt lágy <i>f̣</i>
E M	<i>g</i>	mint a magyar <i>g</i>
E M	<i>χ</i>	mint a német <i>ch</i> (<i>acht</i>) vagy az orosz <i>x</i>
E M	<i>j</i>	mint a magyar <i>j</i>
M	<i>J</i>	zöngétlen <i>j</i> , mint a magyar <i>lépj</i> szóban
E M	<i>k</i>	mint a magyar <i>k</i> , palatális magánhangzó előtt lágy <i>ḳ</i>
E M	<i>l</i>	mint a magyar <i>l</i>
E M	<i>ĺ</i>	mint a magyar nyelvjárási (palóc) <i>ly</i>
M	<i>L</i>	zöngétlen <i>l</i>
M	<i>L'</i>	zöngétlen <i>ĺ</i>
E M	<i>m</i>	mint a magyar <i>m</i> , palatális magánhangzó előtt lágy <i>ṃ</i>
E M	<i>n</i>	mint a magyar <i>n</i>
E M	<i>ń</i>	mint a magyar <i>ny</i>
E	<i>ŋ</i>	hátrább képzett <i>n</i> , mint a magyar <i>ing</i> vagy angol <i>-ing</i> végződés
E M	<i>p</i>	mint a magyar <i>p</i> , magas magánhangzó előtt lágy <i>p̣</i>
E M	<i>r</i>	mint a magyar <i>r</i>

E M <i>r</i>	jésített <i>r</i> , kb. <i>rj</i>
M <i>R</i>	zöngétlen <i>r</i>
M <i>Ř</i>	zöngétlen <i>ř</i>
E M <i>s</i>	mint a magyar <i>sz</i>
E M <i>ś</i>	jésített szibiláns, kb. <i>szj</i> vagy orosz <i>сь</i> végződés
E M <i>š</i>	mint a magyar <i>s</i>
E M <i>t</i>	mint a magyar <i>t</i>
E M <i>ť</i>	mint a magyar <i>ty</i>
E M <i>v</i>	mint a magyar <i>v</i> , palatális magánhangzó előtt lágy <i>v</i>
E M <i>z</i>	mint a magyar <i>z</i>
E M <i>ž</i>	jésített <i>z</i> , kb. <i>zj</i>
E M <i>ž</i>	mint a magyar <i>zs</i>
E M <i>z</i>	mint a magyar <i>dz</i>
E M <i>ž</i>	jésített <i>z</i> , kb. <i>dzj</i>
E M <i>ž</i>	mint a magyar <i>dzs</i>

(A palatalizált mássalhangzók kiejtése nagyjából megegyezik az erzában és a magyarban, a moksa jésített hangok azonban kevésbé lágyak, mint a magyarban.)

3.3. Átírási táblázat

A mordvin nyelvjárási és irodalmi szövegek fonematikus átírása:

E fonéma	allofon	Paasonen, Ravila	irodalmi nyelv
/a/		<i>a</i>	a, я lágy msh. után
/ä/		<i>ä, ä̃</i>	я
/b/		<i>b, b̃</i>	б
/c/		<i>ts, c</i>	ц
/č/		<i>tš, č</i>	ц + pal. mgh., -ць
/d/		<i>d</i>	ч
/d̄/		<i>d̄</i>	д
/e/		<i>e, ẽ</i>	д + pal. mgh., дь
/f/		<i>f, f̃</i>	е, э kemény msh. után és szó elején
/g/		<i>g, g̃</i>	ф
/χ/		<i>χ, χ̃</i>	г
/i/		<i>i, ĩ, ī</i>	х
/j/		<i>j, j̃</i>	и, ы kemény msh. után
/k/		<i>k, k̃, k̄, k̄̃</i>	ë-, ю-, я-, -е-, -й
/l/		<i>l</i>	к
/l̄/		<i>l̄</i>	л
/m/		<i>m, m̄</i>	л + pal. mgh., -ль
			м

/n/		n, ŋ (+ k, g)	н
/ñ/		ń, ñ (+ k, g)	н + pal. mgh., -нь
/ŋ/		ŋ, ŋ̃	н'
/o/		o	o, ë lágy msh. után
/p/		p, p̃, p̂, p̄	п
/r/		r	р
/ř/		ř	р + pal. mgh., -р'
/s/		s, š	с
/ś/		ś, ś̃	с + pal. mgh., -сь
/š/		š, š̃	ш
/t/		t, t̃	т
/t̃/		t̃, t̄	т + pal. mgh., -ть
/u/		u	у, ю lágy msh. után
/v/		v, ṽ, v̂	в
/z/	[z]	z, ^d z, z̃	з, дз
/ž/	[ž]	ž, ^d ž, ž̃	з + pal. mgh., -зь
/ž̃/	[ž̃]	ž̃, ^d ž̃, ž̃̃	ж, дж

M

		Paasonen, Juhász—Erdélyi	irodalmi nyelv
/a/		a	a, я lágy msh. után
/ä/		ε, ä	э-, -я-, -я
/b/		b, b̃	б
/c/		ts, c	ц
/č/		tš, č	ц + pal. mgh., -ць
/č̃/		—	ч'
/d/		d	д
/d̃/		d̃	д + pal. mgh., -дь
/e/		e	э-, -е-
/ə/	[ə]	ə, ə _o , Ø	Ø első szótag, e szó belsejében lágy msh. környezetében
	[ə̃]	ə̃, ə̃ _o , Ø	Ø első szótag, o szó belsejében kemény msh. környezetében
	[ã]	ã, ã̃, ẽ	e szóvégen lágy msh. után
	[ã̃]	a, ã	a szóvégen kemény msh. után
/f/		f, f̃, f̂, f̄	ф
/g/		g, g̃	г
/x/		x, x̃	х
/i/		i, ĩ, î	и, ы kemény msh. után
/j/		j, j̃	ë-, ю-, я-, -с-, -й
/j̃/		j̃	йх
/k/		k, k̃, k̂, k̄	к
/l/		l	л
/l̃/		l̃	л + pal. mgh., -ль

/l/		l̥	ЛХ
/l̄/		l̄	ЛЪХ
/m/		m, m̄	М
/n/		n, ŋ (+ k, g)	Н
/n̄/		n̄, ŋ̄ (+ k, g)	Н + pal. mgh., -нъ
/o/		o	О, ě lágý msh. után
/p/		p, p̄, ṗ, p̈	П
/r/		r	Р
/r̄/		r̄	р + pal. mgh., -ръ
/R/		r, r ^R	РХ
/R̄/		r̄, r̄ ^R	РЪХ
/s/	[c]	s, s̄, t ^s	С
/s̄/	[č]	s̄, š, ts̄	с + pal. mgh., -сь
/š/		š, š̄	Ш
/š̄/		—	Ш'
/t/		t, t̄	Т
/t̄/		t̄, ṫ	Т + pal. mgh., -тъ
/u/		u, â, â̄, a, ā	У, ю lágý msh. után
/v/		v, v̄, v̇	В
/z/	[z]	z, d ^z	З
/z̄/	[ž]	z̄, d ^{z̄}	з + pal. mgh., -зь
/ž/	[ž]	ž, d ^ž	Ж
/ž̄/		—	Ж'

4. MORFONOLÓGIA

4.1. A morfémák fonológiai szerkezete

4.1.1. Szabad morfémák. A szabad (lexikális) morfémák fonológiai felépítése mindkét nyelvjárásban változatos. A névszóknál (N) az egyes szám nominativus, a szótári alak jelenik meg önmagában. Az igék (V) pusztá töve ritkán (pl. többtagú igéknél az imperativus egyes szám 2. személyében vagy a tagadó segédige mellett a tagadó ragozásban) fordulhat elő. A szövegekben a következő fő morfémátípusok különülnek el:

	E N	V	M N	V
CV	<i>či</i>	<i>sa-</i>	<i>ši</i>	<i>sa-</i>
CVC	<i>keď</i>	<i>sod-</i>	<i>käď</i>	<i>sot-</i>
CVCV	<i>kize</i>	<i>soda-</i>	<i>kizə</i>	<i>soda-</i>
CVCVC	<i>šišem</i>		<i>šišəm</i>	
CVCC	<i>pokš</i>	<i>kand-</i>	<i>pokš</i>	<i>kand-</i>
CVCCV	<i>čuvto</i>	<i>kunda-</i>	<i>šuftə</i>	<i>kunda-</i>
CVCCVC	<i>veřgez</i>		<i>vəřgaz</i>	
CVCCC	<i>lévks</i>		<i>léfks</i>	
CVCCCV	<i>kavkso</i>		<i>kafksə</i>	
V		<i>e-</i>		
VC	<i>od</i>	<i>ul'</i>	<i>od</i>	<i>ul'</i>
VCV	<i>aía</i>	<i>oza-</i>	<i>aíä</i>	<i>oza-</i>
VCVC	<i>uros</i>		<i>utəm</i>	
VCVCV	<i>alaša</i>		<i>alaša</i>	
VCC		<i>ard-</i>		<i>ard-</i>
VCCV	<i>ovto</i>	<i>ašte-</i>	<i>oftə</i>	<i>aščə-</i>
VCCCV		<i>alsta-</i>		
VCCVC	<i>ukštor</i>			
CCV	<i>přa</i>	<i>šna-</i>	<i>přä</i>	<i>šna-</i>
CCVC			<i>štír</i>	
CCVCV	<i>štapo</i>			
CCVCC			<i>kraňč</i>	
CCC	<i>kšni</i>	<i>kšta-</i>	<i>kšni</i>	<i>kšti-</i>
CVCCVCCV	<i>jakšargo</i>		<i>jakšargə</i>	

Újabb jövevénytiszavakban más kombinációk is előfordulhatnak, vö.:

VCVCCVC	<i>оχοτήνικ</i>	<i>αχῳτήνικ</i>
CVCVCCVC	<i>έαραχμαν</i>	<i>сарαχман</i>

4.1.2. Kötött morfémák. A kötött (grammatikai) morfémák fonológiai szerkezetére a következő típusok találhatók a szövegekben:

	E N	V	M N	V
C	-s	-ś	-s	-ś
CV	-so	-sa	-sə	-sa
CVC	-ńek	-sak	-ńək	-sak
CVCC		-sink		-saśt
CC	-ks	-st	-ks	-st
CCV	-sto	-šte	-stə	-ndə-
CCCV		-kšno-		-kšna
V		-i	-u/-i	-i
VC		-an		-an
VCV		-ija		
VCC		-ink		-ijt

4.2. Szótag

A szótag magját a mordvinban egy-egy magánhangzó alkotja. A szótagolás mindkét nyelvjárásban történhet magyar módra, azaz a mássalhangzó-kapcsolatnak az utolsó tagját visszük át a következő szótagba: E M *šumb-ra*, *lot-kams*, de van lehetőség az orosz mintájú elválasztásra is: *šum-bra*, *lo-tkams* stb.

4.3. Morfonológiai alternációk

4.3.1. Tövek

4.3.1.1. Magánhangzós tő – mássalhangzós tő. Magánhangzós és mássalhangzós tőváltozata végső soron minden mordvin igének és csaknem minden névszónak is van, a kötött morfémák (toldalékok) tehát mindkét nyelvjárásban egyaránt járulhatnak a tő magánhangzós, ill. mássalhangzós változatához. A tőhangzó megléte vagy hiánya függhet a) a tőtípustól és b) a toldalék típusától.

a) Ugyanaz a toldalék az egyik tőtípusban járulhat a magánhangzós, a másikban a mássalhangzós tőváltozathoz:

E *kunda-* : *kunda-s* Vx3SgPraet
učo- : *učo-s*
sodo- : *sod-s*
ašte- : *ašte-s*
ńilě- : *ńil-s*
moda : *moda-t* NomPlIndet
pulo : *pulo-t*
kuz : *kuz-t [-st]*
velé : *velé-t*
viř : *viř-t*

M *kunda-* : *kunda-s*
uča- : *uč-s*
sota- : *sot-s*
ašča- : *ašča-s*
ńilá- : *ńil-s*
moda : *moda-t*
pulá : *pulá-t*
kuz : *kuz-t [-st]*
velá : *velá-t*
viř : *viř-t [-řt]*

A többesjel és több határozórag előtt gyakran kiesik a tőhangzó azokban a névszókban, amelyeknek végén a következő hangkapcsolatokat találjuk: E *-dol/-to*, *-del/-té*, *-gol/-ko*, *-gel/-ke*, M *-dal/-tá*, *-dál/-tá*, *-gál/-ká* (a ragos alakok sorrendben: NomPlIndet, IllSgIndet, AblSgIndet); pl.:

E *pando* : *pand-t, -s, -do*
čuvto : *čuvt-t, -s, -to*
tešte : *tešt-t, -s, -té*
pargo : *parg-t, -s, -do [-kt-]*
pilge : *pilg-t, -s, -de [-kt-]*
eřke : *eřk-t, -s, -té*
očko : *očk-t, -s, -to*

M *pandá* : *pand-t, -s, -dá*
šuftá : *šuft-t, -s, -tá*
tášta : *tášť-t, -s, -tá*
pargá : *parg-t, -s, -dá [-kt-]*
pilgá : *pilg-t, -s, -dá [-kt-]*
äřká : *äřk-t, -s, -tá*
očka : *očk-t, -s, -tá*

Néha egész szótag is kieshet:

lango : *lan-ga*
kodamo : *koda-t*
šelme : *šel-t ~ šelm-t*

langá : *lan-ga*

b) A tőhasználat függhet a toldalék típusától is: egyes toldalékok mindig a mássalhangzós tőhöz, mások a magánhangzós tőhöz járulnak:

E *kunda-* : *kund-i* Vx3SgPraes
učo- : *uč-i*
sodo- : *sod-i*
ašte- : *ašt-i*
ńilě- : *ńil-i*

M (*kunda-* : *kunda-j*)
uča- : *uč-i*
sota- : *sot-i*
ašča- : *ašč-i*
ńilá- : *ńil-i*

E (*kunda-* : *kunda-n*)
učo- : *uč-an*
sodo- : *sod-an*
ašte- : *ašt-an*
ńilě- : *ńil-an*

M (*kunda-* : *kunda-n*)
uča- : *uč-an*
sota- : *sot-an*
ašča- : *ašč-an*
ńilá- : *ńil-an*

A névszók magánhangzós tövéhez járul pl. az egyes szám genitivus-accusativus ragja akkor is, ha a szó nominativusa mássalhangzóra végződik. Ilyenkor magánhangzó-be-toldás figyelhető meg; pl.:

E *kal* : *kal-o-ń*
kuz : *kuz-o-ń*
kal' : *kal-e-ń*
viř : *viř-e-ń*

M *kal* : *kal-a-ń*
kuz : *kuz-a-ń*
kal' : *kal-a-ń*
viř : *viř-a-ń*

4.3.1.2. *A mássalhangzós tő zöngés—zöngétlen változata.* Az alternánsok megjelenése általában a toldalékok függvénye (l. a **4.3.3.2.** pontot), pl.:

E	<i>lang-s [-ks]</i>	M	<i>lang-s [-ks]</i>
—			<i>kev-tńa [fń-]</i>
—			<i>pej-tńa [-ń-]</i>

4.3.1.3. *A mássalhangzós tő nazális—zöngétlen zárhang változata.* E változatok is rendszerint a toldalékok függvényei (l. a **4.3.3.2.** pontot), pl.:

E	<i>ežem : ežem-ť (~ ežeť-ť)</i>	M	<i>ežam : ežam-t [-yt]</i>
	<i>san : san-t (~ sat-t)</i>		<i>san : san-t [-tt]</i>
	<i>lomań : lomań-ť (~ lomať-ť)</i>		<i>lomań : lomań-ť [-fť]</i>
	<i>(nyj.) koŋ : kok-t</i>		—

4.3.1.4. *A mássalhangzós tő szibilánsos és j-s változata.* Csupán egyes erza nyelvjárá-sokban mutatkozik szibiláns előtt, pl.:

E	<i>kardaz : kardaj-s</i>
	<i>saraz : saraj-ška</i>
	<i>kaso- : kaj-šť</i>

4.3.1.5. *Lappangó j és v tövek.* Az erzában és moksában az *i* végű névszókbán bizonyos toldalékok előtt *j*, a moksában az *u* végű névszókbán *v* lép föl, pl.:

E	<i>mazi ~ mazij : mazi-j-ť</i>	M	<i>mazi : mazi-j-ť [-jt]</i>
	<i>(azi : azit)</i>		<i>azi : azij-ť</i>
	<i>azij-an</i>		<i>azij-an</i>
	<i>(vij : vij-ev)</i>		<i>vi : vij-i</i>
	<i>(salov : salov-t)</i>		<i>salu : saluv-t [-ft]</i>
—			<i>kelu : keluv-ən ~ kelu-ń</i>

A moksában az egytagú *a*-tövű igék is bővíülhetnek *j*-vel, pl.:

M	<i>sa- : saj-an</i>
	<i>šta- : štaj-an</i>

4.3.2. Toldalékok

4.3.2.1. *Magánhangzós—mássalhangzós változat.* A tőtípustól függ, pl.:

E	<i>kunda- : kunda-n</i>	M	<i>kunda- : kunda-n</i>
	<i>udo- : ud-an</i>		<i>udə- : ud-an</i>
	<i>ńilė- : ńil-an</i>		<i>ńilá- : ńil-an</i>

4.3.2.2. *Zöngés—zöngétlen változat.* A tőhangzó függvénye: magánhangzó és zöngés mássalhangzó után zöngés, zöngétlen mássalhangzó után zöngétlen variáns áll, pl.:

E	<i>moda-do</i>	M	<i>moda-də</i>
	<i>viř-dė</i>		<i>viř-də</i>
	<i>oš-to</i>		<i>oš-tə</i>

4.3.2.3. Veláris—palatális magánhangzó és/vagy kemény—lágy mássalhangzó:

E	<i>moda-so</i>	M	—
	<i>velé-se</i>		—
	—		<i>kud-ga</i>
	—		<i>viř-gä</i>
	<i>kal-t</i>		<i>kal-t [-lt]</i>
	<i>viř-ť</i>		<i>viř-ť [-řť]</i>

4.3.2.4. Labiális—veláris réshang: E *v ~ j*, amely a moksában vokalizálódott (*u ~ i*):

E	<i>kudo-v</i>	M	<i>kud-u</i>
	<i>velé-v ~ velé-j</i>		<i>vel-i</i>

4.3.2.5. Zárhang—réshang. A tővéghangzótól függően E *-va ~ -ga ~ -ka*, M *-va ~ -ga ~ -gä ~ -ka* (vö. 55. o.); pl.:

E	<i>pakša-va</i>	M	<i>pakša-va</i>
	<i>lov-ga</i>		<i>lov-ga</i>
	<i>viř-ga</i>		<i>viř-gä</i>
	<i>oš-ka</i>		<i>oš-ka</i>

4.3.2.6. Szibiláns—affrikáta. Szonoráns mássalhangzó (*m, n, ű, l, ľ, r, ř, j, v*) után az E-ban fakultatív egyéni variánsként, a M-ban csak nazális (*n, ű*) után, pl.:

E	<i>moň-š ~ -ć</i>	M	<i>moň-ć</i>
	<i>mol-š ~ -ć</i>		—
	<i>kov-so ~ -co</i>		—
	<i>kudo-so-nzo ~ -nzo</i>		<i>kud-sə-nzə ~ -nzo</i>

4.3.3. Sandhi

Sandhi jöhet létre morfémahatáron két szabad morféma között, szabad és kötött, valamint két kötött morféma között. A morfémahatáron keletkezett mássalhangzókapcsolatok homogenitásra törekednek.

4.3.3.1. Progresszív hasonulás. Szabad morféma között vagy tórmorféma és toldalék között lép föl: a szóvégi vagy tővégi zöngés mássalhangzó zöngésíti a következő morféma első mássalhangzóját.

E M	<i>m, n, ű</i>	} +	<i>p, t, ľ, k</i>	=	<i>b, d, ď, g,</i>
	<i>l, ľ, r, ř</i>		<i>s, ś, š</i>	=	<i>z, ź, ž</i>
	<i>v, j, d, ď</i>		<i>c, č, č</i>	=	<i>z, ź, ž</i>
E	<i>seň pakša [-ňb-]</i>			M	<i>nogajəň paba [-ňb-]</i>
	<i>eřzaň kel [-ňg-]</i>				<i>mokšəň gäl [-ňg-]</i>
	<i>veď-kev [-ďg-]</i>				<i>veď-kev [-ďg-]</i>
	<i>od-čora [-ďž-]</i>				<i>od-šora [-ďž-]</i>
	<i>ňilľano [-ľľ-]</i>				
	<i>čavťan [-vd-]</i>				

4.3.3.2. Regresszív hasonulás. Szabad és kötött, ill. két kötött morféma között jön létre. A magyarhoz hasonlóan a kapcsolat utolsó eleme zöngésség tekintetében hasonítja az előtte álló mássalhangzó(ka)t, amennyiben a zöngés mássalhangzó(k)nak van zöngés párja vagy fordítva:

E	<i>langso</i> [-ŋks-]	M	<i>langsa</i> [-ŋks-]
	<i>pangt</i> [-ŋkt-]		<i>pangt</i> [-ŋkt-]
	<i>koklaće</i> [-ʒʒ-]		

A toldalékok különbözőképpen viselkedhetnek a hasonulás szempontjából.

A többes szám jele előtt pl. mindig bekövetkezik a zöngétlenedés:

E M	<u><i>b, d, d', g, z, z', ž</i></u>	M	még <u><i>v, j, l, l', r, ř</i></u>
	+ <i>t, t' =</i>		+ <i>t, t' =</i>
E M	<i>p, t, t', k, s, s', š</i>	M	<i>f, j, l, l', r, ř</i>

E	<i>keďt</i> [-tít]	M	<i>käďt</i>
	<i>kuzt</i> [-st]		<i>kuzt</i> [-st]
—	—		<i>kalt</i> [-lt]
—	—		<i>štít</i> [-řt]
—	—		<i>kevt</i> [-fít]

Történeti okokból pl. a határozott ragozás dativus-allativusában nincs hasonulás:

E	<i>kuzte</i> [-zt-]	M	<i>kuzti</i> [-zt-]
---	---------------------	---	---------------------

A moksában nincs hasonulás a határozott ragozás genitivus-accusativusában sem:

E	(<i>kuzońt</i>)	M	<i>kuzt</i> [-zt]
	(<i>keveńt</i>)		<i>kevt</i> [-vít]

A nazálisok — zöngétlen párjuk nem lévén — úgy hasonulnak, hogy helyettük a képzés helye szerinti zöngétlen zárhang áll:

E M	<i>n, n' + t, t' = tt, tít</i>	M	még <i>m + t, t' = pt, pít</i>
E	<i>sant</i> [-tt ~ nyj. -t]	M	<i>sant</i> [-tt]
	<i>lomańt</i> [-tít ~ nyj. -t]		<i>lomańt</i> [-tít]
—	—		<i>utamt</i> [-pt]
—	—		<i>lemt</i> [-pt]

Mássalhangzó-torlódás esetén az erzában a toldalék -vt/-vít kapcsolatából — *f* nem lévén — *-st/-sít* lesz; pl.:

E	<i>keďvtěme</i> [-tít-]	M	—
	<i>kandvt</i> [-tst]		—

4.3.3.3. Regresszív zöngétlenedés. Zöngétlenedés morfémahatáron zöngés toldalékok előtt is föllép, ha egyazon szótagba egyébként zöngés mássalhangzó-kapcsolat kerülne. Ugyanabban a szótagban ui. két zöngés mássalhangzó nem állhat:

E	<i>kandlěms</i> [-ńt-]	M	—
---	------------------------	---	---

Két egymás mellé kerülő azonos zöngés mássalhangzó esetén pedig teljes zöngétlenedés következik be; pl.:

E	<i>veděe</i> [-tít-]	M	<i>vedďe</i> [-tít-]
	<i>ežze</i> [-sít-]		<i>ižže</i> [-sít-]

4.3.3.4. Regresszív igazodás. A képzés helye szerint kötött morféma között a nazálisok az őket követő mássalhangzókhoz igazodnak:

E	<i>kandšt [-ńć]</i>	M	<i>kandšt [-ńć]</i>
	<i>songak [-ŋg-]</i>		<i>songa [-ŋg-]</i>

4.3.3.5. Összeolvadás. Kötött morféma között lép föl dentális zárhang és szibiláns között:

E M	} +	<i>s = c</i>
<i>t, d, t', d'</i>		<i>ś = ć</i>
		<i>š = č</i>

E	<i>čuvts [-c]</i>	M	<i>šuftš [-c]</i>
	<i>nurds [-c]</i>		<i>nurds [-c]</i>
	<i>putš [-ć]</i>		<i>putš [-ć]</i>
	<i>ardš [-ć]</i>		<i>ardš [-ć]</i>
	<i>vedš [-ć]</i>		<i>vedš [-ć]</i>
	<i>vedš [-c]</i>		<i>vedš [-c]</i>
			<i>kudška [-č-]</i>

4.3.3.6. Mássalhangzók kiesése. Leggyakrabban a dentális zárhangok (*t, t', d, d'*) esnek ki mint a mássalhangzó-kapcsolatok középső elemei; pl.:

E	<i>kasikstneń [-ksn-]</i>	M	<i>šapakstńń [-ksń-]</i>
	<i>lėvkstńeń [-ksń-]</i>		<i>lėfkstńeń [-ksń-]</i>
			<i>pojuvtnā [-fń-]</i>

Az erzában általában csak a négytagú kapcsolatból esik ki rendszeresen a dentális zárhang, a háromtagú kapcsolatból csak nyelvjárási szinten, pl.:

E *pargt [-rkt ~ -rk]*
pangt [-ŋkt ~ -ŋk]
načkt [-čkt ~ -čk]
pandt [-ntt ~ -nt]

Ritkábban egyéb mássalhangzó is kieshet:

E *čačšć [-šć]*

4.3.3.7. Magánhangzók kiesése. Szóhatáron két magánhangzó kapcsolatából az első gyakran kiesik; pl.:

E	<i>kudo ugoł [kud ugoł]</i>	M	<i>tumə ašči [tum ašči]</i>
	<i>vaša afa [vaš afa]</i>		<i>velə af nājəvi [vel'af n.]</i>

4.3.3.8. Mássalhangzó betoldása. Az erzában a tagadószó és magánhangzó (*a* vagy *e* kezdetű ige közé *j* hiátustöltő ékelődik, pl.:

E *a andan [a jandan]*
a eřavi [a jeřavi]

4.3.3.9. A nem első szótagi magánhangzó változásai. Az ősmordvin nem első szótagi redukált magánhangzók (*a, ə*) a mai erza nyelvjárásokban különböző tóváltá-

kozásokat mutatnak (vö. a 2.2.1. pontot). A moksában e helyen palatális, ill. veláris redukált magánhangzót találunk.

E (ir.)	<i>lamo</i> : <i>lamot</i>	(nyj.)	<i>lamă</i> : <i>lamit</i>	M	<i>lamə</i> [-ă] : <i>lamət</i>
			<i>lamu</i> : <i>lamit</i>		
	<i>velé</i> : <i>velét</i>		<i>vălă</i> : <i>vălít</i>		<i>velə</i> [-ă] : <i>velət</i>
	<i>kudo</i> : <i>kudot</i>		<i>kudă</i> : <i>kudut</i>		

4.3.4. Hangrend és magánhangzó-illeszkedés

Mindkét nyelvjárásban találhatók olyan szavak, amelyek a) mély hangrendűek, b) magas hangrendűek, c) vegyes hangrendűek.

E	<i>kudo</i>	<i>maksoms</i>	M	<i>kud</i>	<i>maksəms</i>
	<i>šélme</i>	<i>ńiləms</i>		<i>šélmə</i>	<i>ńiləms</i>
	<i>izamot</i>	<i>eřams</i>		<i>inzama</i>	<i>eřams</i>
	<i>koške</i>	<i>moləms</i>		<i>koškə</i>	<i>moləms</i>

A magánhangzó-illeszkedés bizonyos toldalékokban megtalálható az erzában, a moksában azonban ennek már csak igen halvány nyomai vannak; vö.:

E	<i>kudo-so-nzo</i> : <i>velé-se-nze</i>	M	<i>kud-u</i> : <i>vel-i</i>
	<i>kudo-vtomo</i> : <i>velé-vfeme</i>		<i>kud-ftəmə</i> : <i>velə-ftəmə</i> (nyj.)
	<i>kunda-mo</i> : <i>ńilé-me</i>		<i>kal-ga</i> : <i>viř-gä</i>

A toldalékok magánhangzója mindkét nyelvjárásban a hangrendtől függően egyalakú: E M *a*-t, ill. E *e*-t, M *ə*-t tartalmaz; pl.:

E	<i>kudo-va</i> : <i>velé-ška</i>	M	<i>kud-ška</i> : <i>velə-ška</i>
	<i>kize-ńek</i> : <i>alaša-ńek</i>		<i>kizə-ńək</i> : <i>alaša-ńək</i>

A mássalhangzók palatalizációjának elterjedésével a toldalékok újszerű illeszkedése alakult ki: egyfajta szótagilleszkedés. A többalakú toldalék palatális vagy veláris volta az előző szótag lágy vagy kemény mássalhangzójának függvénye: lágy tővégi mássalhangzó esetén az első szótag veláris magánhangzója ellenére a toldalék palatális változata használatos; pl.:

E	<i>kal-do</i> : <i>kal-dé</i>	M	<i>kal-ga</i> : <i>kal-gä</i>
---	-------------------------------	---	-------------------------------

Palatális toldalék használata a tővégi *j* eltűnéséről, beolvadásáról árulkodik:

E	<i>mazi-ste</i> (<i>mazij-ste</i>)	M	<i>ki-gä</i> (< <i>kij-gä</i>)
---	--------------------------------------	---	---------------------------------

A toldalékok kemény, ill. lágy mássalhangzója is ennek a jelenségnek a függvénye, pl.:

E	<i>kal-t</i> : <i>kal-t</i>	M	<i>kal-t</i> [-Lt] : <i>kal-t</i> [-łt]
---	-----------------------------	---	---

4.4. Hangsúly

Е — Az erzában nincs állandó szóhangsúly. A szó bármely szótagja hangsúlyozható anélkül, hogy a jelentése megváltozna: *kudosoŋzo* ~ *kudoŋsoŋzo* ~ *kudoŋsoŋzo*. Érzelmi hangsúly bármely szótagot kiemelhet.

М — A moksában a szóhangsúly legtöbbször az első szótagra esik, különösen ha benne *a*, *ä*, *o*, *e* van, pl. *laŋgsəŋzə*, *kärdstənzə*. A redukált hangot tartalmazó szótag mindig hangsúlytalan: *ərvä*, *ərnəms*. Az első szótagi *u*, *i* esetében a főhangsúly az első *a*, *ä* hangot tartalmazó szótagra tolódik: *šuvaŋä*, *viŋäŋä*, *kizənda*. Ilyenkor nyelvjárási szinten az első szótagi *u*, *i* redukálódhat is: *šəvaŋä*, *vəŋäŋä*, *kəzənda*. Egyes nyelvjárásokban egy-egy szónak valamennyi szótagja redukálódhat, ilyenkor egyik szótagon sincs határozott nyomaték, pl. *kədgəv* < *kud* + *kev*.

A korai orosz népi átvételek a moksa hangsúlyviszonyokhoz igazodtak: *aršəŋ*, az utóbbi időben azonban az ilyen szavakat az átadó nyelv szabályai szerint hangsúlyozták; vö. or. *аршун*.

A tudományos és a kétnyelvű irodalmi nyelvi szótárak általában jelölik a moksa hangsúlyt. Mivel azonban ennek nincs jelentésmegkülönböztető szerepe, e tankönyvben jelöletlenül hagyjuk.

5. MORFOLÓGIA

5.1. Igék

A mordvinban az igének a következő morfológiai jegyei vannak: ragozásnem, mód, idő, személy és szám. Az igeragozásban az egyes és többes számban általában 3–3 személy használatos, a felszólító módban azonban csak 2. személyű alakok vannak. A mordvin igen gazdag igemódokban. A tárgyias igéknek a határozatlan (indeterminált vagy alanyi) ragozáson kívül határozott (determinált vagy tárgyias) alakjai is vannak. A tagadás bizonyos módokban és időkben nem pusztán tagadószóval, hanem segédigével történik. A mordvin igealakok általában nem aspektusképzők, bár bizonyos ige-képzőknél tapasztalható ilyen tendencia.

5.1.1. Tőtípusok. Minden igének van magánhangzós és — egy vagy több mássalhangzóra végződő — mássalhangzós töve. A csonka tő gyakorlatilag bármely mássalhangzóra végződhet. A magánhangzós tövet az ige szótári alakjából (infinitivus illativusa) az *-ms* toldalék elkülönítésével kapjuk meg. A tő magánhangzója szerint a következő fő típusok vannak:

E <i>kundams</i>	a) <i>kunda-</i>	M <i>kundams</i>	a) <i>kunda-</i>
<i>peđams</i>	<i>peđa-</i>	<i>peđams</i>	<i>peđa-</i>
<i>sodoms</i>	b) <i>sodo-</i>	<i>sotəms</i>	b) <i>sotə-</i>
<i>andoms</i>	<i>ando-</i>	<i>andəms</i>	<i>andə-</i>
<i>pidəms</i>	c) <i>pidə-</i>	<i>pidəms</i>	<i>pidə-</i>
<i>niłəms</i>	<i>niłə-</i>	<i>niłəms</i>	<i>niłə-</i>

5.1.2. Igeragozás

5.1.2.1. Indeterminatív (határozatlan v. alanyi) ragozás

Indicativus praesens (kijelentő mód jelen idő)

Külön mód- vagy időjel nincs. A kijelentő mód jelen idejű igealakokat az ige-tőhöz járuló személyragokkal alkotjuk:

E	Sg1	-(a)n	M	Sg1	-(a)n
	2	-(a)t		2	-(a)t
	3	-i		3	-j/-i

- Pl1 -tanol/-fano (-tank, -tam)
 2 -tadol/-fado (-tadk)
 3 -it

(A zárójeles alakok nyelvjárási variánsok.)

Példák: *kundan* 'fogok'

kundat
kundi
kundatano
kundatado
kundit

maksan 'adok'
maksat
maksi
makstano
makstado
maksit

nilan 'nyekek'
nilat
nilí
nilfano
nilfado
nilit

- Pl1 -tamə/-fama
 2 -tadə/-fada
 3 -(i)jít [-it] (-šit)

kundan 'fogok'
kundat
kundaj
kundatama
kundatada
kundajit [-it]

maksan 'adok'
maksat
maksi
makstama
makstada
maksijit [-it]

nilan 'nyekek'
nilat
nilí
nilfama
nilfada
nilijit [-it]

Indicativus praeteritum 1. (kijelentő mód 1. múlt idő)

Jele a 3. személyben az *s*. Az 1. és a 2. személyben az *i* időjelhez járulnak a személyragok; ezekben a személyekben a *moksa* időjel és személyrag nem választható szét.

- E Sg1 -i-ń
 2 -i-ť
 3 -s (-ć)
 Pl1 -i-ńek
 2 -i-ďe
 3 -s-ť (-ć-ť)

- M Sg1 -ń
 2 -ť
 3 -s (-ć)
 Pl1 -ma [-ńă]
 2 -ďă [-ďă]
 3 -s-ť (-ć-ť)

Példák: *moriń* 'énekeltem'

morit
moraś
morińek
moriďe
moraśť

kandiń 'hordtam'
kandit
kands

morań 'énekeltem'

morať
moraś
morama
moraďă
moraśť

kandəń 'hordtam'
kandəť
kands [-ć-]

kandińek
kandiđe
kandšt

kandəmə
kandəđə
kandšt [-ét-]

pidiń 'főztem'
pidiť
pides
pidińek
pidiđe
pidešt

pidəń 'főztem'
pidəť
pides
pidəmə
pidəđə
pidəšt

Indicativus praeteritum 2. (kijelentő mód 2. múlt idő)

Jele az erzában -il', a moksában -l', ehhez járulnak az 1. múlt időben használatos személyragok. Példák:

E	<i>morilń</i> 'énekelni szoktam'	M	<i>moraləń</i> 'énekelni szoktam'
	<i>morilť</i>		<i>moraləť</i>
	<i>moril'</i>		<i>moral'</i>
	<i>morilńek</i>		<i>moraləmə</i>
	<i>morilđe</i>		<i>moraləđə</i>
	<i>morilť</i>		<i>moralť [-lť]</i>

	<i>kandilń</i> 'hordani szoktam'		<i>kandəłń</i> 'hordani szoktam'
	<i>kandilť</i>		<i>kandəłť</i>
	<i>kandil'</i>		<i>kandəł'</i>
	<i>kandilńek</i>		<i>kandəłmə</i>
	<i>kandilđe</i>		<i>kandəłđə</i>
	<i>kandilť</i>		<i>kandəłť [-lť]</i>

	<i>pidilń</i> 'főzni szoktam'		<i>pidəłń</i> 'főzni szoktam'
	<i>pidilť</i>		<i>pidəłť</i>
	<i>pidil'</i>		<i>pidəł'</i>
	<i>pidilńek</i>		<i>pidəłmə</i>
	<i>pidilđe</i>		<i>pidəłđə</i>
	<i>pidilť</i>		<i>pidəłť [-lť]</i>

Indicativus futurum (kijelentő mód jövő idő)

Lehet azonos a praesensszel, vagy kifejezhető a *karmams* 'fog' segédige jelen idejével + a főige infinitivusának nominativusával. Példák:

E	<i>karman</i>	}	'majd	M	<i>karman</i>	}	'majd
	<i>karmat</i>		énekelek'		<i>karmat</i>		énekelek'
	<i>kařmi</i>		<i>moramo</i>		<i>karmaj</i>		<i>moramə [-mă]</i>
	<i>karmatano</i>		<i>kandomo</i>		<i>karmatamə</i>		<i>kandəmə</i>
	<i>karmatado</i>		<i>pideme</i>		<i>karmatadə</i>		<i>pidəmə [-mă]</i>
	<i>kařmit'</i>				<i>karmajt'</i>		

Imperativus (felszólító mód)

Jele egyes számban magánhangzós *tő + k*, ill. mássalhangzós *tő + t, í* (személyrag nélkül), többes számban pedig *erza -dol/-dé*, ill. *moksa -də* (módjel nélkül).

Példák:

E	Sg2	<i>kundak</i>	'fogj'	M	Sg2	<i>kundak</i>	'fogj'
	Pl2	<i>kundado</i>	'fogjatok'		Pl2	<i>kundadə</i>	'fogjatok'
	Sg2	<i>makst</i>	'adj'		Sg2	<i>makst</i>	'adj'
	Pl2	<i>maksodo</i>	'adajatok'		Pl2	<i>maksədə</i>	'adajatok'
	Sg2	<i>ńilí</i>	'nyelj'		Sg2	<i>ńilí</i>	'nyelj'
	Pl2	<i>ńilédé</i>	'nyeljetek'		Pl2	<i>ńilədə</i>	'nyeljetek'

Az imperativusban a felszólítás enyhítésére, nyomatékosítására stb. különböző partikulák használatosak: E *-a, -ka, -íá*, M *-ə, -ka, -í* stb. Pl.:

E	<i>lotkaka</i>	'állj csak meg!'	M	<i>azka</i>	'mondd csak!'
---	----------------	------------------	---	-------------	---------------

Optativus (óhajtó mód)

Teljes paradigmájával voltaképpen a felszólító mód hiányos ragozásának kiegészítésére szolgál. Főleg a 3. személyben használatos, 1. személyű alakjai ritkák. Jele a *z*. Ezt az indicativus praesensben használatos személyragok követik. Példák:

E	<i>kundazan</i>	'hadd fogjak'	M	<i>kundazan</i>	'hadd fogjak'
	<i>kundazat</i>			<i>kundazat</i>	
	<i>kundazo</i>			<i>kundazə</i>	
	<i>kundasztano [-st-]</i>			<i>(kundazamə)</i>	
	<i>kundasztado [-st-]</i>			<i>(kundazadə)</i>	
	<i>kundaszt [-st]</i>			<i>kundaszt [-st]</i>	
	<i>maksozan</i>	'hadd adjak'		<i>maksəzan</i>	'hadd adjak'
	<i>maksozat</i>			<i>maksəzat</i>	
	<i>maksozo</i>			<i>maksəzə</i>	
	<i>maksoztano</i>			<i>(maksəzamə)</i>	
	<i>maksoztado</i>			<i>(maksəzadə)</i>	
	<i>maksozt</i>			<i>maksəzt</i>	
	<i>ńiləzan</i>	'hadd nyeljek'		<i>ńiləzan</i>	'hadd nyeljek'
	<i>ńiləzat</i>			<i>ńiləzat</i>	
	<i>ńiləze</i>			<i>ńiləzə</i>	
	<i>ńiləztano</i>			<i>(ńiləzamə)</i>	
	<i>ńiləztado</i>			<i>(ńiləzadə)</i>	
	<i>ńiləzt</i>			<i>ńiləzt</i>	

Coniunctivus (kötőmód)

Csak az erzában van önálló jele: a *-vl'* (nyj. *-volí-vel'*), amelyet az 1. praeteritumban használatos személyragok követnek. A moksában formailag megegyezik az indicativus 2. praeteritummal. Coniunctivusi igealakok kizárólag főmondatban lépnek föl. Példák:

E	<i>moravlíñ</i>	'énekelnék,	M	<i>moraláñ</i>	'énekelnék,
	<i>moravlít'</i>	énekelhetnék,		<i>moralát'</i>	énekelhetnék,
	<i>moravol'</i>	énekeltem volna'		<i>moral'</i>	énekeltem volna'
	<i>moravlíñek</i>			<i>moralámə</i>	
	<i>moravlíde</i>			<i>moraláde</i>	
	<i>moravol'</i>			<i>moralí [-L't]</i>	

	<i>čačovlíñ ~ čačovlíñ</i>	'születnék,		<i>šačəláñ</i>	'születnék,
	<i>čačovlít' ~ čačovlít'</i>	születtem volna'		<i>šačəlát'</i>	születtem volna'
	<i>čačovol'</i>			<i>šačəl'</i>	
	<i>čačovlínek</i>			<i>šačələmə</i>	
	<i>čačovlíde</i>			<i>šačələde</i>	
	<i>čačovol'</i>			<i>šačəlí [-L't]</i>	

	<i>ńilévliñ</i>	'nyelnék,		<i>ńiləláñ</i>	'nyelnék,
	<i>ńilévlít'</i>	nyelhetnék,		<i>ńiləlát'</i>	nyelhetnék,
	<i>ńilével'</i>	nyeltem volna'		<i>ńiləl'</i>	nyeltem volna'
	<i>ńilévliñek</i>			<i>ńilələmə</i>	
	<i>ńilévliđe</i>			<i>ńilələde</i>	
	<i>ńilével'</i>			<i>ńiləlí [-L't]</i>	

Conditionalis praesens (feltételes mód jelen idő)

Jele az erzában *-iñdér-*, a moksában *-ńdärä-*, amelyet az indicativus praesensben használatos személyragok követnek. Példák:

E	<i>kundiñdėran</i>	'ha fogok'	M	<i>kundańdärān</i>	'ha fogok'
	<i>kundiñdėrat</i>			<i>kundańdärāt</i>	
	<i>kundiñdėraj</i>			<i>kundańdäräj</i>	
	<i>kundiñdėratano</i>			<i>kundańdärātamə</i>	
	<i>kundiñdėratado</i>			<i>kundańdärātada</i>	
	<i>kundiñdėrajt'</i>			<i>kundańdäräjít [-J't]</i>	

	<i>ńilíñdėran</i>	'ha nyelek'		<i>ńiləńdärān</i>	'ha nyelek'
	<i>ńilíñdėrat</i>			<i>ńiləńdärāt</i>	
	<i>ńilíñdėraj</i>			<i>ńiləńdäräj</i>	
	<i>ńilíñdėratano</i>			<i>ńiləńdärātamə</i>	
	<i>ńilíñdėratado</i>			<i>ńiləńdärātada</i>	
	<i>ńilíñdėrajt'</i>			<i>ńiləńdäräjít [-J't]</i>	

Egyes erza nyelvjárásokban előfordul *-nieñ-* módjel is:

E	<i>palañeñan</i>	'ha csókolok'	M	—
	<i>palañeñat</i>			
	<i>palañeñä</i>			
	<i>palañetamk</i>			
	<i>palañetadk</i>			
	<i>palañeñit</i>			

Conditionalis praeteritum (feltételes mód múlt idő)

Jele az erzában *-iñdeñ-*, a moksában *-ñdärä-*, amelyet az indicativus 1. praeteritumban használatos személyragok követnek. Példák:

E	<i>morinñdeñin</i>	'ha énekeltem'	M	<i>morañdärän</i>	'ha énekeltem'
	<i>morinñdeñit</i>			<i>morañdärät</i>	
	<i>morinñdeñes</i>			<i>morañdäräs</i>	
	<i>morinñdeñinek</i>			<i>morañdärämə</i>	
	<i>morinñdeñide</i>			<i>morañdärädə</i>	
	<i>morinñdeñesť</i>			<i>morañdäräsť</i>	

	<i>pidinñdeñin</i>	'ha főztem'		<i>pidəñdärän</i>	'ha főztem'
	<i>pidinñdeñit</i>			<i>pidəñdärät</i>	
	<i>pidinñdeñes</i>			<i>pidəñdäräs</i>	
	<i>pidinñdeñinek</i>			<i>pidəñdärämə</i>	
	<i>pidinñdeñide</i>			<i>pidəñdärädə</i>	
	<i>pidinñdeñesť</i>			<i>pidəñdäräsť</i>	

Conditionalis—coniunctivus (feltételes-kötőmód)

Jele az erzában *-iñdeñavl-*, a moksában *-ñdäräl-*, amelyet az indicativus 1. praeteritumban használatos személyragok követnek. Példák:

E	<i>morinñdeñavlin</i>	'hogyha énekelnék,	M	<i>morañdärälən</i>	'hogyha énekelnék,
	<i>morinñdeñavlit</i>	énekeltem volna'		<i>morañdärälət</i>	énekeltem volna'
	<i>morinñdeñavol</i>			<i>morañdäräl</i>	
	<i>morinñdeñavlinək</i>			<i>morañdäräləmə</i>	
	<i>morinñdeñavlide</i>			<i>morañdärälədə</i>	
	<i>morinñdeñavolť</i>			<i>morañdärälť [-Lť]</i>	

	<i>pidinñdeñavlin</i>	'hogyha főznék,		<i>pidəñdärälən</i>	'hogyha főznék,
	<i>pidinñdeñavlit</i>	főztem volna'		<i>pidəñdärälət</i>	főztem volna'
	<i>pidinñdeñavol</i>			<i>pidəñdäräl</i>	
	<i>pidinñdeñavlinək</i>			<i>pidəñdäräləmə</i>	
	<i>pidinñdeñavlide</i>			<i>pidəñdärälədə</i>	
	<i>pidinñdeñavolť</i>			<i>pidəñdärälť [-Lť]</i>	

Az erzában nyelvjárásilag előfordul *-ńavl-* jellel is:

E	<i>morańavlńń</i>	M	—
	<i>morańavlńń</i>		
	<i>morańavol</i>		
	<i>morańavlńńek</i>		
	<i>morańavlńńe</i>		
	<i>morańavolń</i>		

Desiderativus (kívánó mód)

Jele az erzában *-iksel-*, a moksában *-lǎksal-*, amelyet az indicativus 1. praeteritum-ban használatos személyragok követnek. Példák:

E	<i>morikselńń</i>	'énekelni akartam,	M	<i>moralǎksalńń</i>	'énekelni akartam,
	<i>morikselńń</i>	szerettem volna'		<i>moralǎksalńń</i>	szerettem volna'
	<i>moriksel</i>			<i>moralǎksal</i>	
	<i>morikselńńek</i>			<i>moralǎksalǎmǎ</i>	
	<i>morikselńńe</i>			<i>moralǎksalǎǎ</i>	
	<i>morikselń</i>			<i>moralǎksalń [-lń]</i>	
	<i>pidǎkselńń</i>	'főzni akartam,		<i>pidǎlǎksalńń</i>	'főzni akartam,
	<i>pidǎkselńń</i>	szerettem volna'		<i>pidǎlǎksalńń</i>	szerettem volna'
	<i>pidǎksel</i>			<i>pidǎlǎksal</i>	
	<i>pidǎkselńńek</i>			<i>pidǎlǎksalǎmǎ</i>	
	<i>pidǎkselńńe</i>			<i>pidǎlǎksalǎǎ</i>	
	<i>pidǎkselń</i>			<i>pidǎlǎksalń [-lń]</i>	

5.1.2.2. **Determinatív (határozott v. tárgy) ragozás**

Ugyanazok az igemódok és igeidők használatosak itt, mint az indeterminatív (határozatlan v. alanyi) ragozásban. A determinatív igealak a cselekvő számán és személyén kívül a határozott tárgy számát és személyét is kifejezi. A teljes paradigma csak a 3. személyű tárgyra alakult ki, az egyéb tárgyszemélyekre utaló alakok között több egybeesés van. A kép igen tarka. Az igen bonyolult formák nehezen elemezhetők. Mindenesetre érvényesül az a tendencia, hogy a tárgy 3. személyére *s*, a 2. személyére *t*, az 1. személyére pedig *m* elem utal.

Indicativus praesens (kijelentő mód jelen idő)

Külön mód- és időjel nincs. A személyragok rendszerint a magánhangzós igeőhöz járulnak:

E	'őt/azt'	'őket/azokat'	M	'őt/azt'	'őket/azokat'
	Sg1 - <i>sa</i>	- <i>siń</i>		Sg1 - <i>sa</i>	- <i>sajńǎ</i>
	2 - <i>sak</i>	- <i>siń</i>		2 - <i>sak</i>	- <i>sajń</i>
	3 - <i>si(ze)</i>	- <i>sińze</i>		3 - <i>si</i>	- <i>sińǎ</i>
	Pl1 - <i>sińek</i>	= - <i>sińek</i>		Pl1 - <i>saśk</i>	= - <i>saśk</i>
	2 - <i>sink</i>	= - <i>sink</i>		2 - <i>saśń</i>	= - <i>saśń</i>
	3 - <i>siź</i>	= - <i>siź</i>		3 - <i>saź</i>	= - <i>saź</i>

	'téged'		'titeket'		'téged'		'titeket'
Sg1	-tan/-fan		-tadiž/-fadiž		Sg1	-tä	-täädž
3	-tanzat/		-tadiž		3	-tanza(t)/	-täädž
	-fanzat		-fadiž			-fanza(t)	
Pl1	-tadiž/	=	-tadiž/		Pl1	-täädž	= -täädž
	fadiž		fadiž				
3	-tadiž/	=	-tadiž		3	-täädž	= -täädž
	-fadiž		fadiž				
	'engem'		'minket'		'engem'		'minket'
Sg2	-samak		-samiž		Sg2	-samak	-samašt
3	-samam		-samiž		3	-samañ	-samaž
Pl2	-samiž	=	-samiž		Pl2	-samašt	= -samašt
3	-samiž	=	-samiž		3	-samaž	= -samaž

Példák:

	'öt/azt'		'öket/azokat'		'öt/azt'		'öket/azokat'
Sg1	palasa		palasiñ		Sg1	palasa	palasajñə
2	palasak		palasiť		2	palasak	palasajť
3	palasi		palasiñže		3	palasi	palasiñə
Pl1	palasiñek	=	palasiñek		Pl1	palasašk	= palasašk
2	palasink	=	palasink		2	palasašt	= palasašt
3	palasiž	=	palasiž		3	palasaž	= palasaž
	'téged'		'titeket'		'téged'		'titeket'
Sg1	palatan		palatadiž		Sg1	palatä	palatädž
3	palatanzat		palatadiž		3	palatanza	palatädž
Pl1	palatadiž	=	palatadiž		Pl1	palatädž	= palatädž
3	palatadiž	=	palatadiž		3	palatädž	= palatädž
	'engem'		'minket'		'engem'		'minket'
Sg2	palasamak		palasamiž		Sg2	palasamak	palasamašt
3	palasamam		palasamiž		3	palasamañ	palasamaž
Pl2	palasamiž	=	palasamiž		Pl2	palasamašt	= palasamašt
3	palasamiž	=	palasamiž		3	palasamaž	= palasamaž

Az erzában az -o/-e tövű igéknek, a moksában az -ə redukált magánhangzót tartalmazó igéknek egyaránt a mássalhangzós tövéhez járulnak a személyragok.
Példák:

čavsa	čavsiñ	šavsa	šavsajñə
ñilían	ñilíadiž	ñilíä	ñilíädž
sajsamak	sajsamiz	sajsamak	sajsamaž

Indicativus praeteritum 1. (kijelentő mód 1. múlt idő)

Az időjel és személyrag a következő — nehezen elemezhető — toldalékokat alkotja:

E	'őt/azt'	'öket/azokat' M	'őt/azt'	'öket/azokat'
Sg1	-ija	-iñ	Sg1 -ajñə/-iñə	= -ajñə/-iñə
2	-ik	-it'	2 -ajit'-it'	= -ajit'-it'
3	-ize	-iñze	3 -žə	-žəñ
Pl1	-iñek	= -iñek	Pl1 -šk	= -šk
2	-ink	= -ink	2 -st'	= -st'
3	-iz	= -iz	3 -ž	= -ž

	'téged'	'titeket'	'téged'	'titeket'
Sg1	-itñ	-idiz	Sg1 -ajitñ/	-diz
			-ijitñ [-it']	
3	-iñžit'	-idiz	3 -añžə	-diz
Pl1	-idiz	= -idiz	Pl1 -diz	= -diz
3	-idiz	= -idiz	3 -diz	= -diz

	'engem'	'minket'	'engem'	'minket'
Sg2	-imik	-imiž	Sg2 -majt'	-mašt'
3	-imim	-imiž	3 -mañ	-maž
Pl2	-imiž	= -imiž	Pl2 -mašt'	= -mašt'
3	-imiž	= -imiž	3 -maž	-maž

Példák:

E	'őt/azt'	'öket/azokat' M	'őt/azt'	'öket/azokat'
Sg1	palija	paliñ	Sg1 palajñə	= palajñə
2	palik	palit'	2 palajt'	= palajt'
3	palize	paliñze	3 palažə	palažəñ
Pl1	paliñek	= paliñek	Pl1 palašk	= palašk
2	palink	= palink	2 palašt'	= palašt'
3	paliz	= paliz	3 palaž	= palaž

	'téged'	'titeket'	'téged'	'titeket'
Sg1	palitñ	palidiz	Sg1 palajitñ [-it']	paladiz
3	paliñžit'	palidiz	3 palañžə	paladiz
Pl1	palidiz	= palidiz	Pl1 paladiz	= paladiz
3	palidiz	= palidiz	3 paladiz	= paladiz

	'engem'	'minket'	'engem'	'minket'
Sg2	palimik	palimiž	Sg2 palamajt'	palamašt'
3	palimim	palimiž	3 palamañ	palamaž
Sg2	palimiž	= palimiž	Sg2 palamašt'	= palamašt'
3	palimiž	= palimiž	3 palamaž	= palamaž

Indicativus praet 2. (kijelentő mód 2. múlt idő)

Jele az erzában *-il'*, amelyhez az 1. múlt időben használatos toldalékok járulnak. (A moksában az ennek megfelelő formákat kötő módként használják.) Példák:

E	'öt/azt'	'öket/azokat'	M	—
Sg1	<i>večkilija</i>	<i>večkilin</i>		—
2	<i>večkilik</i>	<i>večkilif</i>		—
3	<i>večkilize</i>	<i>večkilinize</i>		
	stb.			

Indicativus futurum (kijelentő mód jövő idő)

A segédigének nem használatosak a determinatív formái. A határozott tárgyra az infinitivuson megjelenő birtokos személyrag utal, a segédige indeterminatív alakjait követően; pl.:

E	<i>karman sajemezt</i>		M	<i>karman sävəmæzt</i>
	'majd megfogom őket'			'majd megfogom őket'
	<i>karmat sajemein</i>			<i>karmat sävəmæn</i>
	'majd megfogsz engem'			'majd megfogsz engem'
	<i>ka'imi sajemet'</i>			<i>karmaj sävəmæt</i>
	'majd megfog téged'			'majd megfog téged'

Imperativus (felszólító mód)

A következő toldalékok járulnak a tőhöz:

E	'öt/azt'	'öket/azokat'	M	'öt/azt'	'öket/azokat'
Sg2	<i>-ik</i>	<i>-if</i>		Sg2 <i>-k</i>	<i>-jif-if</i>
Pl2	<i>-ink</i>	= <i>-ink</i>		Pl2 <i>-sif</i>	= <i>-sif (-jainif)</i>
	'engem'	'minket'		'engem'	'minket'
Sg2	<i>-mak</i>	<i>-mif</i>		Sg2 <i>-mak</i>	<i>-masif</i>
Pl2	<i>-mif</i>	= <i>-mif</i>		Pl2 <i>-masif</i>	= <i>-masif</i>
	'öt/azt'	'öket/azokat'		'öt/azt'	'öket/azokat'
Sg2	<i>kundik</i>	<i>kundif</i>		Sg2 <i>kundak</i>	<i>kundajif</i>
Pl2	<i>kundink</i>	= <i>kundink</i>		Pl2 <i>kunda-sif</i>	= <i>kunda-sif</i>
	'engem'	'minket'		'engem'	'minket'
Sg2	<i>kundamak</i>	<i>kundamif</i>		Sg2 <i>kundamak</i>	<i>kundamasif</i>
Pl2	<i>kundamif</i>	= <i>kundamif</i>		Pl2 <i>kundamasif</i>	= <i>kundamasif</i>

Optativus (óhajtó mód)

Néhány alakja van, az is ritkán használatos.

E	Sg3	-so/-se	'öt'	M	Sg3	-zə	'öt'
	Sg3	-nzat	'téged'		Sg3	-ńźə	'téged'

Példák:

Sg3	<i>vačkodése</i>	'hadd üsse meg őt'	Sg3	<i>vačkəđəzə</i>	'hadd üsse meg őt'
Sg3	<i>vačkodenzat</i>	'üssön meg téged'	Sg3	<i>vačkəđəńźə</i>	'üssön meg téged'

A többi személyt körülírással (E *kadik*, M *kadk* + a determinatív ragozás jelen idejű alakjai) fejezik ki.

Coniunctivus (kötőmód)

Jele az erzában *vĺ*, a moksában *ĺ*, amelyhez a kijelentő mód 1. múlt időben használatos toldalékok járulnak. Például:

E		'öt/azt'	'öket/azokat'	M		'öt/azt'	'öket/azokat'
	Sg1	<i>kundavlija</i>	<i>kundavliń</i>		Sg1	<i>kundalińə</i> = <i>kundalińə</i>	
	2	<i>kundavlik</i>	<i>kundavliť</i>		2	<i>kundaliť</i> = <i>kundaliť</i>	
	3	<i>kundavliže</i>	<i>kundavlińže</i>		3	<i>kundaləźə</i> = <i>kundaləźəń</i>	
		stb.				stb.	

Conditionalis praesens (feltételes mód jelen idő)

Jele az erzában *-ińđer-*, a moksában *-ńďärä-*, amelyhez az indicativus praesensben használatos toldalékok járulnak. Például:

E		'öt/azt'	'öket/azokat'	M		'öt/azt'	'öket/azokat'
	Sg1	<i>ńilíńđerasa</i>	<i>ńilíńđerasiń</i>		Sg1	<i>ńiləńďärəsa</i> = <i>ńiləńďärəsajńə</i>	
	2	<i>ńilíńđerasak</i>	<i>ńilíńđerasit</i>		2	<i>ńiləńďärəsak</i> = <i>ńiləńďärəsajt</i>	
	3	<i>ńilíńđerasi</i>	<i>ńilíńđerasińže</i>		3	<i>ńiləńďärəsi</i> = <i>ńiləńďärəsińə</i>	
		stb.				stb.	

Conditionalis praeteritum (feltételes mód múlt idő)

Elvileg lehetséges, de a mordvin nyelvtanok nem regisztrálják.

Conditionalis-coniunctivus (feltételes kötőmód)

Jele az erzában *-ińđeravĺ-*, a moksában *-ńďärəl-*, amelyhez az indicativus 1. praeteritumban használatos toldalékok járulnak. Például:

E		'öt/azt'	'öket/azokat'	M		'öt/azt'	'öket/azokat'
	Sg1	<i>ńilíńđeravlija</i>	<i>ńilíńđeravliń</i>		Sg1	<i>ńiləńďärəlíńə</i> = <i>ńiləńďärəlíńə</i>	
	2	<i>ńilíńđeravlik</i>	<i>ńilíńđeravliť</i>		2	<i>ńiləńďärəlít</i> = <i>ńiləńďärəlít</i>	
	3	<i>ńilíńđeravliže</i>	<i>ńilíńđeravlińže</i>		3	<i>ńiləńďärələźə</i> = <i>ńiləńďärələźəń</i>	
		stb.				stb.	

Desiderativus (kívánó mód)

Jele az erzában *-iksel'*, a moksában *-lǎksǎl'*, amelyhez az indicativus 1. praeteritumban használatos toldalékok járulnak. Például:

E	'öt/azt'	'öket/azokat'	M	'öt/azt'	'öket/azokat'
Sg1	<i>ńilǎkselǎja</i>	<i>ńilǎkselǎń</i>	Sg1	<i>ńilǎksǎlǎńǎ</i>	= <i>ńilǎksǎlǎńǎ</i>
2	<i>ńilǎkselǎk</i>	<i>ńilǎkselǎt</i>	2	<i>ńilǎksǎlǎt</i>	= <i>ńilǎksǎlǎt</i>
3	<i>ńilǎkselǎže</i>	<i>ńilǎkselǎńže</i>	3	<i>ńilǎksǎlǎžǎ</i>	<i>ńilǎksǎlǎžǎń</i>
	stb.			stb.	

5.1.3. Tagadó igeragozás

A tagadás a mordvinban kétféleképpen történhet: a) **tagadószóval** és b) **tagadó segédigével**.

Tagadószót (E *a*, M *af*) használnak a következő igemódokban és -időkben:

Indicativus praesens	}	E	<i>a</i> (<i>at</i>)	M	<i>af</i>
praeteritum 2.					
futurum					
Conditionalis praesens	}				
praeteritum					
Conditionalis-coniunctivus		E	<i>a</i> (<i>at</i>)	M	— (segédige)

Tagadó segédige (E *e-*, *ilǎ-*, *a-*, M *aš- ~ i-*, *ta-*, *a-*) használatos a többi módban és időben a következőképpen:

Indicativus praeteritum 1.	E	<i>e-</i>	M	<i>aš- ~ i-</i>
Imperativus és optativus	E	<i>ilǎ-</i>	M	<i>ta-</i>
Coniunctivus és desiderativus	E	<i>a-</i>	M	<i>a-</i>

A tagadó segédigéhez járulnak a mód- és időjelek. A főige pusztá magánhangzós tövével szerepel. (Nyelvjárásilag a főige imperativus egyes szám 2. személye is állhat *-k*, ill. *-t/-t'* toldalékkal.)

A tagadó segédigék ragozását l. a ragozási táblázatokban!

5.1.4. Igeképzés

Ige képezhető 1. **igéből** és 2. **névszóból**.

5.1.4.1. Deverbális igeképzők

E		M
- <i>dol-dé</i> (mozzanatos)		- <i>dǎl-dǎ</i> (mozzanatos)
<i>vačkodǎms</i> 'megüt'		<i>vačkǎdǎms</i> 'megüt'
<i>tonadǎms</i> 'megtanul'		<i>tonadǎms</i> 'megtanul'
- <i>je-</i> (folyamatos)		- <i>jǎ-</i> (folyamatos)
<i>vačkǎjǎms</i> 'kopogtat'		<i>vačkǎjǎms</i> 'ver'
- <i>kšno-l-kšńe-</i> (gyakorító-folyamatos)		- <i>kšńǎ-</i> (gyakorító-folyamatos)
<i>kortakšńoms</i> 'beszél'		<i>jakšǎkšńǎms</i> 'járkál'
<i>ařǎkšńǎms</i> 'gondolkodik'		<i>ařǎkšńǎms</i> 'gondolkodik'

ukšnoms 'úszikál'
mujekšnems 'talál'
 -lé- (gyakorító)
vačkoléms 'oda-odaüt'
kandlems 'hordoz'
 -me- (mozzanatos)
veñemems 'megnyúlik'
 -nol-ñe (gyakorító)
sodnoms 'kötöz'
učñems 'váarakozik'
 —
 -še- (gyakorító)
jakšems 'járkál'
nolšems 'nyaldos'
 -to-/-tē-/-do-/-dē- (műveltető)
šimđems 'itat'
 (passzív-reflexív)
strojatoms 'épül'
kepeťems 'emelkedik'
 -sí- (műveltető)
avařštēms 'megríkat'
 -to- (műveltető)
kastoms 'növeszt, nevel'
 -vto-/-vte- (cselekvő-műveltető)
tonavtoms 'tanít'
ozavtoms 'ültet'
ñevtēms 'mutat'
 -vo-/-ve- (visszaható-ható)
mařavoms 'hallatszik, érződik'
ñejevems 'látszik, látható'
 -ževe- (kezdő)
moraževems 'énekelni kezd'

-šəndə- (gyakorító-folyamatos)
mušəndəms 'talál'
 —

-mə- (mozzanatos)
veñəməms 'megnyúlik'
 -ñə- (gyakorító)
sotrñəms 'kötöz'
kaññəms 'hordoz'
 -ndə-/-ñđə- (gyakorító)
vanəndəms 'nézeget'
ujəñđəms 'úszikál'
 -šə- (gyakorító)
jakšəms 'járkál'
nolšəms 'nyaldos'
 -də-/-đə- (műveltető)
šimđəms 'itat'
 —
 —
 -ftə-/-ftə- (műveltető)
avařftəms 'megríkat'

kasftəms 'növeszt, nevel'

tonaftəms 'tanít'
ozaftəms 'ültet'
ñəftəms 'mutat'
 -və- (visszaható-ható)
mařavəms 'hallatszik, érződik'
ñəjəvəms 'látszik, látható'
 -žəvə- (kezdő)
moražəvəms 'énekelni kezd'

5.1.4.2. Denominális igeképzők

E
 Ø (névszó igeként, vegyes jelentéstartalommal)
kelmēms 'lehül'
morams 'énekel'
sokams 'szánt'
 -do-/-dē- (valamilyenné válik, valamivel ellát)

M
 Ø (névszó igeként, vegyes jelentéstartalommal)
kelməms 'lehül'
morams 'énekel'
sokams 'szánt'
 -də-/-đə- (valamilyenné válik, valamivel ellát)

<i>čatordoms</i> 'recseg'	<i>čatarđams</i> 'recseg'
<i>siředems</i> 'megöregszik'	<i>siřadams</i> 'megöregszik'
<i>lemdems</i> 'nevez'	<i>lemdams</i> 'nevez'
-ija- (valamilyenné válik)	-ija- (valamilyenné válik)
<i>pulijams</i> 'beporosodik'	<i>pulijams</i> 'beporosodik'
-kado-/gado-/lgado- (valamilyenné válik)	-kadā-/gādā-/lgādā- (valamilyenné válik)
<i>uroskadoms</i> 'elárvul'	<i>uraskādams</i> 'elárvul'
<i>jakštergadoms</i> 'megpirosodik'	<i>jakštārgādams</i> 'megpirosodik'
<i>pšilgadoms</i> 'megmelegszik'	<i>pšilgādams</i> 'megmelegszik'
-kavto-/gavto-/lgavto- (valamilyenné tesz)	-käftā-/gäftā-/lgäftā- (valamilyenné tesz)
<i>uroskaftoms</i> 'árvává tesz'	<i>uraskäftams</i> 'árvává tesz'
<i>jakštergavtoms</i> 'pirosít'	<i>jakštārgäftams</i> 'pirosít'
<i>pšilgavtoms</i> 'megmelegít'	<i>pšilgäftams</i> 'megmelegít'
-ksto- (valamilyenné válik)	-ksta- (valamilyenné válik)
<i>čurokstoms</i> 'megritkul'	<i>šurakstams</i> 'megritkul'
-ldo- (valamilyen színű)	-lda- (valamilyen színű)
<i>ašoldoms</i> 'fehérlik'	<i>akšaldams</i> 'fehérlik'
-me- (valamilyenné válik)	-mā- (valamilyenné válik)
<i>videmems</i> 'kiegyenesedik'	<i>vidāmams</i> 'kiegyenesedik'
-nza- (sokszoroz)	-nza- (sokszoroz)
<i>ñilenzams</i> 'négyeszerz'	<i>ñilānzams</i> 'négyeszerz'
-ńđe- (valamilyenné válik)	<i>ńdā-</i> (valamilyenné válik)
<i>lembeńdems</i> 'felmelegszik'	<i>lāmbāńdams</i> 'felmelegszik'

5.2. Névszók

5.2.0. Névszótövek

A névszók abszolút alakja az egyes szám nominativus, amelynek alapján megkülönböztetünk magánhangzós és mássalhangzós tövű névszót. A mássalhangzóra végződő szavaknak is vannak — kötőhangzói szerepű — magánhangzóval bővült változatai, amelyek bizonyos toldalékok (pl. genetivus-accusativus, lativus stb.) előtt használatosak. Például:

E	<i>pakša</i> : <i>pakša-t</i>	M	<i>pakšā</i> : <i>pakša-t</i>
	<i>pakša-ń</i>		<i>pakšā-ń</i>
	<i>kuz</i> : <i>kuz-t</i>		<i>kuz</i> : <i>kuz-t</i>
	<i>kuz-o-ń</i>		<i>kuz-ā-ń</i>
	<i>keď</i> : <i>keď-ť</i>		<i>käď</i> : <i>käď-ť</i>
	<i>keď-e-ń</i>		<i>käď-ā-ń</i>

Az E *i*, M *i*, *u* végű névszók a ragozás során E *j*, M *j*, *v* mássalhangzóval bővíthetnek egyes toldalékok előtt. Például:

E *mazi* : *mazij-t*
pši : *pšij-an*

M *säli* : *sälj-än* ~ *säli-ń*
kelu : *kelu-ń* ~ *keluv-än*

5.2.1. Főnevek

A főnevek morfológiai jegyei: a ragozásmód, az eset, a szám, valamint a birtokos száma és személye. A mordvinban háromfajta ragozás ismeretes: az indeterminatív (határozatlan) és a determinatív (határozott) főnévragozás, továbbá a birtokos személyragozás. Az erza indeterminatív ragozásban 12, a moksában 13 eset használatos, a többes számban azonban — az alanyeset kivételével — az esetragok megegyeznek az egyes számúakkal. A determinatív ragozásban néhány esettel kevesebb van ugyan, de ezeknek van a többes számú alakjuk is. A birtokos személyragozásban a birtokos személyén (enyém, tied, övé stb.) kívül a birtok száma (enyémek, tieid, övéi stb.) is kifejezhető. A függő esetekben — a magyarral ellentétben — a birtokos személyragok — néhány moksa alakot kivéve — az esetragok után következnek. A határozott ragozású alakokhoz birtokos személyrag nem kapcsolható. A mordvin nyelv különlegessége a névszóalakok páratlanul gazdag szintetikus szerkesztésmódja. E szekunder formákban a határozott ragozás jele, végartikulusként ragos alakhoz járulva a nyelvtani viszonyoknak nagyfokú sűrítését teszi lehetővé. A névszók abszolút és toldalékos formái igei személyragokkal, sőt időjelekkel ellátva predikatív szerkezetet eredményezhetnek. Az igei toldalék ilyenkor a létigét helyettesíti.

5.2.1.1. Főnévragozás

5.2.1.1.1. Indeterminatív (határozatlan v. abszolút) ragozás

Egyes számban a következő esetragok használatosak:

	E	M	magyar megfelelő
Nominativus	-Ø	-Ø	-Ø (alany), -t (határozatlan tárgy)
Genitivus- accusativus	-ń	-ń	-nek a... (birtokos jelző), -t (határozott tárgy)
Dativus- allativus	-ńeń/-neń (-ńe)	-ńđi	-nek, -hoz, -ig (határozó)
Inessivus	-sol/-se (-col/-ce)	-sə, -cə	-ben, -vel (határozó)
Elativus	-stol/-ste	-stə, -ctə	-ből (határozó)
Illativus	-s	-s, -c	-be (határozó)
Prolativus	-val/-kal/-ga	-val/-kal/-gal/-gä	-n, mentén, szerte (határozó)

Ablativus	-tol/-tel/-dol/-del/-de	-təl-də (-də)	-tól (határozó), -t (tárgy)	
Lativus	-v (-j, -ŋ)	-v/-ul/-i	-be (határozó)	
Translativus	-ks	-ks	-vá, -ként (határozó)	
Abessivus	-vtomol/-víeme -tomol/-feme	-ftəmə/(l-ftəmə)	-tlanul, nélkül (határozó)	
Comparativus	-ška	-ška	-nyi, hasonló (határozó)	
Causativus	—	-nksə	-ért, miatt (határozó)	
	E		M	
Nom.	pakša	lej	pakša	lāj
Gen.-acc.	pakšan	lejeñ	pakšan	lājəñ
Dat.-all.	pakšanañ	lejneñ	pakšanđi	lājəndi
Iness.	pakšaso	lejse	pakšasə	lājse
Elat.	pakšasto	lejste	pakšastə	lājste
Ill.	pakšas	lejs	pakšas	lājs
Prolat.	pakšava	lejga	pakšava	lājgə
Abl.	pakšado	lejde	pakšadə	lājde
Lat.	pakšav	lejev	pakšav	lāji
Translat.	pakšaks	lejks	pakšaks	lājks
Abess.	pakšavtomol	lejtəme	pakšaftəmə	lājftəmə
Comparat.	pakšaška	lejška	pakšaška	lājška
Caus.	—	—	pakšanksə	lājənksə

Az esetragok alternánsainak kapcsolódási szabályai:

Nominativus: E M ragtalan, a névszó szótári alakja. Ez szolgál alapul a ragozásban. Végződhet egy magánhangzóra, mássalhangzóra vagy mássalhangzó-kapcsolatra. Ehhez járulnak az esetragok.

Genitivus-accusativus: E M magánhangzó után (E M *moda-ń*), a mássalhangzós tő mindig magánhangzóval bővül (E *kal-o-ń*, *keď-e-ń*, M *kal-ə-ń*, *käď-ə-ń*); a M-ban az *i*, ill. *u* végű szavak *j*-vel, ill. *v*-vel bővíthetnek (M *sáli* : *sālij-əñ*, *kelu* : *keluv-əñ*).

Dativus-allativus: E *-neñ* magánhangzó és lágy mássalhangzó után (E *moda-ńeñ*, *keď-ńeñ*), *-neñ* kemény mássalhangzó után (E *kal-ńeñ*); az erzában nyelvjárásilag van *-ne* variáns is. — M *-ńđi* a genitivus ragéval azonos kapcsolódási szabályok szerint (M *moda-ńđi*, *kal-əńđi*, *käď-əńđi*).

Inessivus: E *-so* veláris hangrendű szavakban magánhangzó és kemény mássalhangzó után (E *moda-so*, *kal-so*), *-se* palatális hangrendű szavakban magánhangzó és lágy mássalhangzó után (E *velé-se*, *keď-se*, *kal-se*), *-sne* egyetlen szóban (E *on-sne*); nyelvjárásokban szibiláns után van *-ne* variáns is; nazális, likvida, *j* és *v* után pedig *-col-ce* (E *val-co*, *keľ-ce*). — M *-sə* magánhangzó és mássalhangzó után egyaránt (M *moda-sə*, *käď-sə*), *-cə n* és *ń* után (M *lomañ-cə*). A toldalék általában a mássalhangzós tőhöz törekszik, előtte az E *o*, *e*, M *ə* ki is eshet (E *čuvt-so*, M *šuft-sə*).

Elativus: E *-stol-ste*, M *-stə (-ctə)*; a kapcsolódási szabályik azonosak az inessivuséival.

Illativus: E *-s*, M *-s (-c)*; a kapcsolódási szabályok azonosak az inessivuséival. A toldaléknak birtokos személyragok előtt mindkét nyelvjárásban van *-z + V* alternánsa.

Prolativus: E -va magánhangzó után (E *moda-va*, *čuvto-va*, *velé-va*), -ka zöngétlen mássalhangzó után (E *oš-ka*), -ga zöngés mássalhangzó után (E *keď-ga*, *kal-ga*). — M -va magánhangzó után (M *moda-va*, *velā-va*, *šuftā-va*), -ka zöngétlen mássalhangzó után (M *oš-ka*), -ga zöngés kemény mássalhangzó után (M *kal-ga*), -gā zöngés lágy mássalhangzó után (M *kal-gā*, *viř-gā*, *lāj-gā*).

Ablativus: E -to veláris hangrendű szavakban kemény zöngétlen mássalhangzó után (E *oš-to*), -té palatális hangrendű szavakban lágy zöngétlen mássalhangzó után (E *keňkš-té*), -te palatális hangrendű szavakban kemény mássalhangzó után (E *piks-te*), -do veláris hangrendű szavakban magánhangzó és kemény mássalhangzó után (E *moda-do*, *kal-do*), -dé palatális hangrendű szavakban és lágy mássalhangzó után (E *velé-dé*, *kal-dé*, *viř-dé*), -de palatális hangrendű szavakban kemény zöngés mássalhangzó után (E *veřgiz-de*). — M -tā zöngétlen mássalhangzó után (M *keňkš-tā*, *oš-tā*), dā magánhangzó és zöngés mássalhangzó után (M *moda-dā*, *velā-dā*, *viř-dā*, *kād-dā* [-tī-]). A nyelvjárásokban lágy mássalhangzó után van -dā variáns is (*viř-dā*). — Az ablativus ragja a belső helyragokhoz hasonlóan a mássalhangzós tőhöz járul, előtte tehát az E o, e, M ə kieshet (E *čuvt-to*, M *šuft-tā*).

Lativus: E -v magánhangzó után (E *moda-v*, *velé-v*, *kudo-v*), a mássalhangzós tövek magánhangzóval bővülnek, mint a genitivusban (E *ošo-v*, *viře-v*); az erza nyelvjárásokban előfordul j és ŋ változat is (E nyj. *velé-j*, *kudo-ŋ*). — M -v, a és ā után (M *luga-v*, *pakša-v* < *pakšū*), -u kemény mássalhangzó után (M *kud-u*, *utəm-u*), -i lágy mássalhangzó után (M *vel-i*, *viř-i*). Nem túlságosan produktív.

Translativus: E M -ks magánhangzó és egy mássalhangzó után (E M *kal-ks*, *viř-ks*); mássalhangzó-kapcsolatra végződő szavakban a tő magánhangzóval bővül (E *karks-o-ks*, *piks-e-ks*, M *karks-ə-ks*, *piks-ə-ks*).

Abessivus: E -vtomo veláris hangrendű szavakban magánhangzó után (E *moda-vtomo*), -tomo veláris hangrendű szavakban kemény mássalhangzó után (E *kal-tomo*), -vīeme palatális hangrendű szavakban magánhangzó után (E *velé-vīeme*), -īeme lágy mássalhangzó után (E *tev-īeme*, *kal-īeme*), -teme palatális hangrendű szavakban kemény mássalhangzó után (E *piks-teme*). A nyelvjárásokban van -štēme változat is (E nyj. *keď-štēme*). — M -ftəmā magánhangzó és mássalhangzó után egyaránt (M *moda-ftəmā*, *viř-ftəmā*, *kād-ftəmā*). Néha a szóvégi redukált kieshet, ilyenkor a mássalhangzós tőhöz járul (M *nurd-ftəmā*). A nyelvjárásokban lágy mássalhangzó után állhat palatizált változat is: -fītəmā (M nyj. *kād-fītəmā* [-rīā]).

Comparativus: az E M -ška rendszerint a szó alapalakjához [nominativus] járul (E M *valīmaška*, E *pandoška*, M *kudška*), csak a mássalhangzó-kapcsolatra végződő szavak bővülnek magánhangzóval (E *karkso-ška*, M *karksə-ška*).

Causativus: az E-ban nincs meg. — M -nksə magánhangzó után (M *jalga-nksə*, *šelmə-nksə*); mássalhangzóra végződő szavakban a tő magánhangzóval bővül (M *vedā-nksə*, *kudə-nksə*).

A többes szám jele: E -t veláris hangrendű szavakban magánhangzó és kemény mássalhangzó után (E *pakša-t*, *kal-t*, *piks-t*, *veřgiz-t*), -tī palatális hangrendű szavakban magánhangzó és lágy mássalhangzó után (E *velé-tī*, *viř-tī*, *kal-tī*). — M -t magánhangzóra és kemény mássalhangzóra végződő szavakban (M *pakša-t*, *velā-t*, *kal-t* [-Lt]),

piks-t, vāfgaz-t), *-t* lágy mássalhangzó után (M *vir-t* [-*rt*], *kal-t* [-*lt*]). Az *i, u* végű szavakban *j, v* jelenik meg; pl. *mazij-t, keluv-t*. A többesjel mindkét nyelvjárásban a mássalhangzós tőhöz járul, így a szóvégi *E o, e, M ə* kieshet (E *pang-t, erk-t, M pang-t, ärk-t*; vö. a 4.3.1.1. pontot).

5.2.1.1.2. Determinatív (határozott) ragozás

	E Sg	Pl	M Sg	Pl
Nom.	- <i>ś</i>	- <i>tnel-tne</i>	- <i>ś</i>	- <i>tnə</i>
Gen.-acc.	- <i>nt (-st)</i>	- <i>tnenl-tneñ</i>	- <i>t</i>	- <i>tnən</i>
Dat.-all.	- <i>nten</i>	- <i>tnenen</i>	- <i>ti</i>	- <i>tnənđi</i>
Iness.	- <i>soñt/-señt*</i>	- <i>tnese*</i>	—*	—*
Elat.	- <i>stoñt/-steñt*</i>	- <i>tneste*</i>	—*	—*
Ill.	- <i>nten*</i> (= Dat.-all.)	- <i>tnes*</i>	—*	—*
Prolat.	- <i>vant*</i>	- <i>tneva*</i>	—*	—*
Abl.	- <i>doñt/-deñt*</i>	- <i>tnede*</i>	—*	—*
Translat.	- <i>ksoñt</i>	—	—	—
Abess.	- <i>vtomoñt/-vtemeñt</i> - <i>tomoñt/-femeñt</i>	—	—	—
Comparat.	- <i>škañt*</i>	—	—	—

(A *-gal jelölt alakok mellett vagy helyett genitivusi alaptagú névutós szerkezet használatos. A lativus és a causativus a határozott ragozásban nincs meg.)

Példák:

	E		M	
Sg				
Nom.	<i>pakśaś</i>	<i>lejs</i>	<i>pakśäs</i>	<i>läjs</i>
Gen.-acc.	<i>pakśañt</i>	<i>lejeñt</i>	<i>pakśät</i>	<i>läjt</i>
Dat.-all.	<i>pakśañten</i>	<i>lejeñten</i>	<i>pakśäti</i>	<i>läjti</i>
Iness.	<i>pakśasoñt ~</i> <i>pakśañt ejse</i>	<i>lejsenñt ~</i> <i>lejeñt ejse</i>	<i>pakśätesa</i>	<i>läjtesa</i>
Elat.	<i>pakśastoñt ~</i> <i>pakśañt ejste</i>	<i>lejsteñt ~</i> <i>lejeñt ejste</i>	= Abl. vagy (<i>pakśät esa</i>)	= Abl. vagy (<i>läjt esa</i>)
Ill.	<i>pakśañten ~</i> <i>pakśañt ejs</i>	<i>lejeñten ~</i> <i>lejeñt ejs</i>	= Dat.-all. vagy (<i>pakśät es</i>)	= Dat.-all. vagy (<i>läjt es</i>)
Prolat.	<i>pakśavanñt ~</i> <i>pakśañt ezga</i>	<i>lejganñt ~</i> <i>lejeñt ezga</i>	<i>pakśätezga</i>	<i>läjtezga</i>
Abl.	<i>pakśadoñt</i>	<i>lejdenñt</i>	<i>pakśätezdə</i>	<i>läjtezdə</i>
Translat.	<i>pakśaksoñt</i>	<i>lejksenñt</i>	—	—
Abess.	<i>pakśavtomoñt</i>	<i>lejtemeñt</i>	—	—
Comparat.	<i>pakśaškañt</i>	<i>lejškañt</i>	—	—
Pl				
Nom.	<i>pakśatñe</i>	<i>lejtnē</i>	<i>pakśätñə</i>	<i>läjtñə [-m-]</i>
Gen.-acc.	<i>pakśatñen</i>	<i>lejtnēn</i>	<i>pakśätñən</i>	<i>läjtñən</i>
Dat.-all.	<i>pakśatñenen</i>	<i>lejtnēnen</i>	<i>pakśätñənđi</i>	<i>läjtñənđi</i>
Iness.	<i>pakśatñese ~</i> <i>pakśatñen ejse</i>	<i>lejtnēse ~</i> <i>lejtnēn ejse</i>	<i>pakśätñən esa</i>	<i>läjtñən esa</i>

Elat.	<i>paksátneste ~ paksátnėn ejste</i>	<i>lejtneste ~ lejtnėn ejste</i>	= Abl. vagy (<i>paksátnėn estə</i>)	= Abl. vagy (<i>lájtnėn estə</i>)
Ill.	<i>paksátnes ~ paksátnėn ejs</i>	<i>lejtnes ~ lejtnėn ejs</i>	= Dat.-all. vagy (<i>paksátnėn es</i>)	= Dat.-all. vagy (<i>lájtnėn es</i>)
Prolat.	<i>paksátneva ~ paksátnėn ezga</i>	<i>lejtneva ~ lejtnėn ezga</i>	<i>paksátnėn ezga</i>	<i>lájtnėn ezga</i>
Abl.	<i>paksátnede</i>	<i>lejtnede</i>	<i>paksátnėn ezda</i>	<i>lájtnėn ezda</i>
Translat.	<i>paksátneks</i>	<i>lejtneks</i>	—	—
Abess.	<i>paksátnėvėme</i>	<i>lejtnėvėme</i>	—	—
Comparat.	<i>paksátnėška</i>	<i>lejtnėška</i>	—	—

A határozott ragozás alakjait különböző determinánsok jelölik: *-s*, *-f*, *-n*. Ezek a mutató névmások rövidült formái.

Az E M *-s* csak az egyes szám nominativusban használatos. A genitivus-accusativusban *-f* a determináns, amely a határozatlan ragozás genitivusához járul: E *-nít*, M *-f* (< *-nít*). A dativus-allativusban a genitivushoz járul az E *-tėn*, M *-t* elem (eredetileg talán névutó), s így alakult ki a determináns. Eszerint az E-ban *-nėn*, a M-ban magánhangzó és lágy mássalhangzó után *-t*, nazális után *-d*, továbbá nyelvjárási szinten — kemény mássalhangzó után *-ti*, nazális után *-di*. A további esetekben egyrészt a genitivusi determináns járul az abszolút ragozás esetragjaihoz, másrészt a határozott ragozás genitivusa és névutó helyettesíti a megfelelő alakokat.

A többes számban az abszolút ragozás többes nominativusához kapcsolódik a determináns (E *nė*, M *n*), s az így született többes tő (E *tńe*, *-tne*, M *-tń*) szolgál a pluralisi paradigma alapjául: ehhez járulnak az abszolút ragozásból ismert határozóragok. Párhuzamosan itt is használatosak névutós szerkezetek (többes szám genitivus + az egyes számból ismert névutók). Az E *-tńe* magánhangzó és lágy mássalhangzó után áll, a *-tne* pedig kemény mássalhangzó után. A M *-tń* toldalékból mássalhangzó után a *-f* kiesik, miután zöngétlenítette a tő mássalhangzóját; pl.: M *lájtn* [-n-], *kuztn* [-sn-], *kovtn* [-fn-] stb.

5.2.1.1.3. Szekunder (másodlagos) determinatív ragozás

Bizonyos határozóragos alakokhoz determinánsokat kapcsolva újabb, bonyolult felépítésű szintetikus konstrukciók nyerhetők. Ezek alapja lehet az inessivus, ill. az elativus, abessivus, translativus, sőt a comparativus is; pl.: E *paksasos*, M *paksastos* 'a mezőn levő, a mezei', Gen.-acc. E *paksasonít*, M *paksastaf* 'a mezőn levőt, a mezeit', Dat.-all. E *paksasonėn*, M *paksastat* 'a mezőn levőnek, a mezeinek'; Nom. E *paksavtomoš*, M *paksaftamš* 'a mező nélkül való', NomPl. E *paksavtomonė*, M *paksaftamatń* 'a mező nélkül való'; E *peńgekses* 'a tüzifának való'; E *lišmeškaš* 'az, ami olyan, mint egy ló' stb.

5.2.1.1.4. Birtokos személyragozás

A birtokos személyén kívül néhány formában a birtok száma is kifejezhető. A birtok többesítése csak a nominativusban oldható meg, a függő esetekben nincs rá lehetőség. A birtok egyes vagy többes számát ekkor a szövegösszefüggés határozza meg.

A birtokos személyragok a következők:

E egy több			függő	M egy több			függő
birtok (Nom)			esetek	birtok (Nom)			esetek
Sg1	-m	-n/-ń	-n	Sg1	-źə	-ńə	-n
2	-t/-ć(-nt)		-t	2	-ćə	-ńćə	-t
3	-zol/-ze	-nzol/-nze =	-nzol/-nze	3	-c	-nzə =	-nzə
Pl1	-nok/-ńek	=	-nok/-ńek	Pl1	-ńkə		-nk
2	-nk	=	-nk	2	-ńćə		-nt
3	-st (-sk)	=	-st (-sk)	3	-snə		-st
E egy birtok				M egy birtok			
Sg1	śormam	lišmem		Sg1	śormaźə	lišmaźə	'enyém'
2	śormat	lišmeć		2	śormaćə	lišmaćə	'tied'
3	śormazo	lišmeze		3	śormac	lišmac	'övé'
Pl1	śormanok	lišmeńek		Pl1	śormańkə	lišmańkə	'mienk'
2	śormank	lišmenk		2	śormańćə	lišmańćə	'tietek'
3	śormast	lišmest		3	śormasnə	lišmasnə	'övék'
több birtok				több birtok			
Sg1	śorman	lišmeń		Sg1	śormańə	lišmańə	'enyémek'
2	śormat (-nt)	lišmeć		2	śormańćə	lišmańćə	'tied'
3	śormanzo	lišmenze		3	śormanzə	lišmanzə	'övék'
Pl1				Pl1			'mieink'
2	= mint az egy birtok esetén			2	= mint az egy birtok esetén		'tietek'
3				3			'övéik'

Az egy birtokra utaló személyragok nominativusban tehát a következők:

Sg1: E -m magánhangzó után (E *velém, kudom*), mássalhangzó után a tő magánhangzóval bővül (E *val-o-m, piks-e-m*). — M -źə magánhangzó után (M *paksü-źə*), a mássalhangzóra végződő szavak magánhangzóval bővülnek (M *kudə-źə*).

Sg2: E -t veláris magánhangzó után (E *kudo-t*), -ć palatális magánhangzó után (E *velé-ć*), mássalhangzó után a tő magánhangzóval bővül (E *val-o-t, tév-e-ć*). — M -ćə a tő végződésétől függetlenül (M *paksü-ćə, kud-ćə*).

Sg3: E -zo magánhangzó után veláris hangrendű szavakban (E *kudo-zo*), -ze magánhangzó után palatális hangrendű szavakban (E *velé-ze*). A mássalhangzóra végződő szavak rendszerint magánhangzóval bővülnek (E *val-o-zo, tév-e-ze*), ritkán azonban járulhat a személyrag mássalhangzós tőhöz is (E *koklać-ze*). — M -c magánhangzó után (M *paksə-c*), a mássalhangzós tövek magánhangzóval bővülnek (M *kud-ə-c*).

Pl1: E -nok magánhangzó után, veláris hangrendű szavakban (E *kudo-nok*), -ńek magánhangzó után, palatális hangrendű szavakban (E *velé-ńek*). Mássalhangzó után a tő magánhangzóval bővül (E *val-o-nok, tév-e-ńek*). Egyes nyelvjárásokban előfordul -mokl-mek változat is. — M -ńkə magánhangzó után (M *paksü-ńkə*), a mássalhangzós tő magánhangzóval bővül (M *kud-ə-ńkə*).

Pl2: E -nk magánhangzó után (E *kudo-nk*), a mássalhangzós tő magánhangzóval bővül (E *val-o-nk, tév-e-nk*). — M -ńćə magánhangzó után (M *paksü-ńćə*), a mássalhangzós tő magánhangzóval bővül (M *kud-ə-ńćə*).

Pl3: E *-st* magánhangzó után (E *kudo-st*), mássalhangzós tő után magánhangzó áll (E *val-o-st*, *fév-e-st*). A nyelvjárásokban használatos a *-sk* változat is. — M *-snə* magánhangzó és mássalhangzó után egyaránt (M *pakša-snə*, *kud-snə*).

A több birtokra utaló személyragok nominativusban a következők:

Sg1: E *-n* magánhangzó után (E *kudo-n*), mássalhangzós tő után kötőhangzó áll (E *val-o-n*, *fév-e-ń*). — M *-ńə* magánhangzó és mássalhangzó után egyaránt (M *pakša-ńə*, *kud-ńə*).

Sg2: E megegyezik az egy birtokra utaló személyraggal (*-t*), a nyelvjárásokban azonban *-nt* változat is található. — M *-ńə* magánhangzó és mássalhangzó után egyaránt (M *pakša-ńə*, *kud-ńə*).

Sg3: E *-nzo* magánhangzó után veláris hangrendű szavakban (E *kudo-nzo*), a mássalhangzóra végződő tövek magánhangzóval bővülnek; *-nze* magánhangzó után palatális hangrendű szavakban (E *velé-nze*) (E *val-o-nzo*, *fév-e-nze*). A nyelvjárásokban van *-nzol-nze*, sőt *-ndol-nde* változat is. — M *-nzə* magánhangzó után (M *pakša-nzə*, *velə-nzə*), a mássalhangzós tő magánhangzóval bővül (M *kud-ə-nzə*).

Pl1,2,3: a ragok azonosak az egy birtokra utalókkal.

— Az E-ban a *genitivus-accusativus* megegyezik a nominativusszal, a *dativus-allativusra* nem alakultak ki külön alakok.

— A M-ban a *genitivus* ragja a birtokos személyrag után áll. Kivétel az egyes szám 3. személy, amelyben a rag megelőzi a birtokos személyragot. A dativusban a *genitivus*-hoz járuló *-ńi* (zöngétlen palatalizált mássalhangzó után), *-ti* (zöngétlen kemény mássalhangzó után), *-ńi* (*ń* után) elem alkotja a todalékot. Az egyes szám 1. és 2. személyben a nominativus az alap, bár nyelvjárási változatként van *genitivus* alapú todalék is (M nyj. *šormazəńńi*, *šormacəńńi*). Példák a moksa alakokra:

		<i>Genitivus-accusativus</i>		<i>Dativus-allativus</i>		
	M	egy birtok	több birtok	M	egy birtok	több birtok
	Sg1	<i>šormazəń</i>	<i>šormañəń</i>	Sg1	<i>šormazńi</i>	<i>šormañəńńi</i>
	2	<i>šormacəń</i>	<i>šormatńəń</i>	2	<i>šormacńi</i>	<i>šormatńəńńi</i>
	3	<i>šormanc</i>	<i>šormanzəń</i>	3	<i>šormancti</i>	<i>šormanzəńńi</i>
	Pl1	<i>šormañkəń</i>	= <i>šormañkəń</i>	Pl1	<i>šormañkəńńi</i>	= <i>šormañkəńńi</i>
	2	<i>šormañtəń</i>	= <i>šormañtəń</i>	2	<i>šormañtəńńi</i>	= <i>šormañtəńńi</i>
	3	<i>šormasnəń</i>	= <i>šormasnəń</i>	3	<i>šormasnəńńi</i>	= <i>šormasnəńńi</i>

A többi függő esetben az esetragot szabályosan követik a birtokos személyragok. Ezekben a formákban az egy és több birtok megkülönböztetésére nincs mód.

Példák:

		<i>Illativus</i>				
	E	egy birtok	több birtok	M	egy birtok	több birtok
	Sg1	<i>kudozon</i>	—	Sg1	<i>kudəzəń</i>	—
	2	<i>kudozot</i>	—	2	<i>kudəzət</i>	—
	3	<i>kudozonzo</i>	—	3	<i>kudəzənzə</i>	—

Pl1	<i>kudozonok</i>	—	Pl1	<i>kudazənk</i>	—
3	<i>kudozonk</i>	—	2	<i>kudazənt</i>	—
3	<i>kudozost</i>	—	3	<i>kudazəst</i>	—

A többi esetragos alakot l. a táblázatokban (196. l.)!

5.2.1.1.5. A főnevek igei ragozása

A főneveket és általában a névszókat — alapalakjukban és ragozott alakjukban egyaránt — igeként lehet ragozni: más szóval igei személyragokkal, sőt időjellel is elláthatók.

E	<i>Ind. praesens</i>	M	<i>Ind. praesens</i>
Sg1	<i>lomańian</i> 'ember vagyok'	Sg1	<i>lomańian</i> 'ember vagyok'
2	<i>lomańiat</i>	2	<i>lomańiat</i>
3	<i>lomań</i>	3	<i>lomań</i>
Pl1	<i>lomańítano</i>	Pl1	<i>lomańítamə</i> [-tí-]
2	<i>lomańítado</i>	2	<i>lomańítadə</i> [-tí-]
3	<i>lomańít</i>	3	<i>lomańít</i> [-tí]
	<i>Ind. praeteritum 2.</i>		<i>Ind. praeteritum 2.</i>
Sg1	<i>lomańilíń</i> 'ember voltam'	Sg1	<i>lomańələń</i> 'ember voltam'
2	<i>lomańilít</i>	2	<i>lomańələt</i>
3	<i>lomańil</i>	3	<i>lomańəl</i>
Pl1	<i>lomańilíńek</i>	Pl1	<i>lomańətələmə</i> [-tí-]
2	<i>lomańilíde</i>	2	<i>lomańətələdə</i> [-tí-]
3	<i>lomańilít</i>	3	<i>lomańətəlít</i> [-tíLít]

Ragos formákra vö. pl.: E *kudosonzolíń*, M *kudəsənzələń* 'a házában voltam' stb.

5.2.2. Melléknevek

5.2.2.1. A melléknevek ragozása

A melléknév jelzőként rendszerint ragozhatatlan. Állítmányi szerepben azonban többesíthető, s ritkán jelzői szerepben is van többes nominativusi alakja. Értelmezőként alkalmilag főnevesülve más esetragos alakjai is használatosak. A melléknévtövekre ugyanazok a szabályok mérvadók, mint a főnevekére.

5.2.2.2. A melléknevek fokozása

A mordvin fokjeleket nem használ, hanem körülírással fejezi ki a fokozást.

Alapfok: a melléknév szótári alakja; pl.:

E *mazij* 'szép'

M *mazi* 'szép'

Középfok: a mutató névmás ablativusa + alapfok; pl.:

E *šedē mazij* 'szebb, még szebb, annál szebb'   M *šadā mazi* 'szebb, még szebb, annál szebb'

Felső fok: határozószó + alapfok; pl.:

E *šex(té) mazij* 'a legszebb'   M *šembadā mazi* 'a legszebb'
pek mazij ua.   *päklin' mazi* ua.

5.2.2.3. A melléknevek igei ragozása

A főnevekhez hasonlóan a melléknevek is elláthatók igei személyragokkal és időjelekkel is. Példák:

E	Ind praesens	M	Ind. praesens
Sg1	<i>odan</i> 'fiatal vagyok'	Sg1	<i>odan</i> 'fiatal vagyok'
2	<i>odat</i>	2	<i>odat</i>
3	<i>od</i>	3	<i>od</i>
Pl1	<i>odtano</i>	Pl1	<i>odtamā</i>
2	<i>odtado</i>	2	<i>odtadā</i>
3	<i>odt</i>	3	<i>odt</i>

5.2.3. Számnevek

5.2.3.1. Tőszámnevek

E	<i>vejke, ve</i>	1	<i>kevejkeje</i>	11	M	<i>fkä</i>	1	<i>kefkijä</i>	11
	<i>kavto</i>	2	<i>kemgavtovo</i>	12		<i>kaftä</i>	2	<i>kemgavtavä</i>	12
	<i>kolmo</i>	3	<i>kemgolvovo</i>	13		<i>kolmä</i>	3	<i>kemgolvavä</i>	13
	<i>nilé</i>	4	<i>kemniléje</i>	14		<i>nilä</i>	4	<i>kemnilijä</i>	14
	<i>vefé</i>	5	<i>keveféje</i>	15		<i>vetä</i>	5	<i>kemvetijä</i>	15
	<i>koto</i>	6	<i>kemgotovo</i>	16		<i>kotä</i>	6	<i>kemgotavä</i>	16
	<i>šišem</i>	7	<i>kemžišemge</i>	17		<i>šišäm</i>	7	<i>kemžišämge</i>	17
	<i>kavkso</i>	8	<i>kemgavksovo</i>	18		<i>kafksä</i>	8	<i>kemgafksävä</i>	18
	<i>vejkse</i>	9	<i>kevejkseje</i>	19		<i>vejksä</i>	9	<i>kevejksajä</i>	19
	<i>kemeñ</i>	10	<i>komś</i>	20		<i>kemäñ</i>	10	<i>komś</i>	20
	<i>koloñgemeñ</i>	30	<i>šado</i>	100		<i>kolmägemäñ</i>	30	<i>šadä</i>	100
	<i>niléñgemeñ</i>	40	<i>kavtośadt</i>	200		<i>nilégemeñ</i>	40	<i>kaftäśadt</i>	200
	<i>vedgemeñ</i>	50	<i>veféśadt</i>	500		<i>vedgemeñ</i>	50	<i>vetäśadt</i>	500
	<i>kodgemeñ</i>	60				<i>kodgemeñ</i>	60		
	<i>šizgemeñ</i>	70	<i>tišča</i>	1000		<i>šizgemañ</i>	70	<i>tožärñ</i>	1000
	<i>kavksoñgemeñ</i>	80				<i>kafksägemäñ</i>	80		
	<i>vejkseñgemeñ</i>	90				<i>vejksägemäñ</i>	90		

5.2.3.2. Sorszámnevek

E <i>vašeńće</i>	1.	M <i>vašańćə</i>	1.
<i>omboće</i>	2.	<i>ombəća</i>	2.
<i>kolmoće</i>	3.	<i>kolməća</i>	3.
<i>ńilće</i>	4.	<i>ńiləća</i>	4.
<i>vefeće</i>	5.	<i>vefəća</i>	5.
<i>kotoće</i>	6.	<i>kotəća</i>	6.
<i>śišemeće</i>	7.	<i>śišəməća</i>	7.
<i>kavksocće</i>	8.	<i>kafksəća</i>	8.
<i>vejkseće</i>	9.	<i>vejksəća</i>	9.
<i>kemeńće</i>	10.	<i>keməńćə</i>	10.
<i>sadoće</i>	100.	<i>sadaća</i>	100.

5.2.4. Név mások

5.2.4.1. Személyes névmások

A mordvin személyes névmások rendszere a következő:

E <i>mon</i>	'én'	<i>miń</i>	'mi'	M <i>mon</i>	'én'	<i>miń</i>	'mi'
<i>ton</i>	'te'	<i>tiń</i>	'ti'	<i>ton</i>	'te'	<i>tiń</i>	'ti'
<i>son</i>	'ők'	<i>siń</i>	'ők'	<i>son</i>	'ők'	<i>siń</i>	'ők'

A személyes névmások esetragos alakjait l. a Ragozási minták között a 198. lapon!

A személyes névmások függő eseteit a névmástő esetragos alakjai alkotják a megfelelő személyű birtokos személyragokkal. Az inessivusi alakok pl. a következők (jelentésük: 'bennem', 'benned' stb.):

E <i>mońseń</i>	<i>mińšeńek</i>	M <i>mońcəń</i>	<i>mińcənk</i>
<i>tońsef</i>	<i>tińsenk</i>	<i>tońcət</i>	<i>tińcənt</i>
<i>sońsenze</i>	<i>sińsest</i>	<i>sońcənzə</i>	<i>sińcəst</i>

E képzésmódtól részben eltér a genitivus-accusativus (jelentése: 'az én...', 'a te...' stb.):

E <i>moń</i>	<i>mińek</i>	M <i>moń</i>	<i>miń</i>
<i>toń</i>	<i>tińk</i>	<i>toń</i>	<i>tiń</i>
<i>sońze (soń)</i>	<i>sińst</i>	<i>soń</i>	<i>siń</i>

A dativusban van névutói eredetű alak is (jelentése: 'nekem', 'neked' stb.):

E <i>íeń</i>	<i>íeńek</i>	M <i>tejńə</i>	<i>tejńək</i>
<i>íef</i>	<i>íenk</i>	<i>tejń</i>	<i>tejńń</i>
<i>íenze</i>	<i>íenst</i>	<i>tejńzə</i>	<i>tejńst</i>

A moksában ez a névutó járul tulajdonképpen a névmástőhöz: *mońdejńə, tońdejń, sońdejənzə, mińdejńək, tińdejńń, sińdejst*.

A névmás genitivusának és a határozott főnévragozásból ismert névutónak a kombinációja a függő esetekben vagy párhuzamos alakokat eredményez (Iness E *mońseń ~ moń ejse ~ ejseń* 'bennem', M *mońcəń ~ moń esən ~ esən* stb.), vagy pedig — különösen a moksában — a névmások hiányzó esetragos formáit pótolja.

A névutóhoz rendszerint a megfelelő személyű birtokos személyrag járul. Példák:

E		M	
Iness.	<i>moń ejse ~ ejseń</i>	Iness.	<i>moń esən ~ esən</i>
Ill.	<i>moń ejs</i>	Ill.	<i>moń ezən ~ ezən</i>
Prolat.	<i>moń ezga ~ ezgan</i>	Prolat	<i>moń ezgan ~ ezgan</i>
Translat.	<i>moń ladso ~ ladson</i>	Translat.	<i>moń ladsən ~ ladsən</i>
Comparat.	<i>moń eškan ~ eškan</i>	Comparat.	<i>moń eškan ~ eškan</i>
	stb.	Causat.	<i>moń inksən ~ inksən</i>
			stb.

A személyes névmásokhoz az erzában *ś* (nyj. *ć*), a moksában *ć* elemet téve megkapjuk e névmások nyomatékos formáit (jelentésük: 'én magam', 'te magad' stb.):

E	<i>mońś</i>	<i>mińś</i>	M	<i>mońć</i>	<i>mińć</i>
	<i>tońś</i>	<i>tińś</i>		<i>tońć</i>	<i>tińć</i>
	<i>sońś</i>	<i>sińś</i>		<i>sońć</i>	<i>sińć</i>

5.2.4.2. Birtokos névmások

Ezek voltaképpen a személyes névmások nyomatékos formáinak determinatív ragozása alakjai (jelentésük: 'az enyém', 'a tied' stb.):

E	'enyém'	'mienk'	M	'enyém'	'mienk'
Nom.	<i>mońśes</i>	<i>mińkes</i>		<i>mońńas</i>	<i>mińńas</i>
Gen.-acc.	<i>mońśeńt</i>	<i>mińkeńt</i>		<i>mońńat</i>	<i>mińńat</i>
Dat.	<i>mońśeńteń</i>	<i>mińkeńteń</i>		<i>mońńatı</i>	<i>mińńatı</i>
Iness.	<i>mońśeseńt</i>	<i>mińkeseńt</i>		<i>mońńasa</i>	<i>mińńasa</i>
	stb.	stb.		stb.	stb.
	'tied'	'tietek'		'tied'	'tietek'
Nom.	<i>tońśes</i>	<i>tinkes</i>		<i>tońńas</i>	<i>tińńas</i>
Gen.-acc.	<i>tońśeńt</i>	<i>tinkeńt</i>		<i>tońńat</i>	<i>tińńat</i>
Dat.	<i>tońśeńteń</i>	<i>tinkeńteń</i>		<i>tońńatı</i>	<i>tińńatı</i>
Iness.	<i>tońśeseńt</i>	<i>tinkeseńt</i>		<i>tońńasa</i>	<i>tińńasa</i>
	stb.	stb.		stb.	stb.
	'övé'	'övék'		'övé'	'övék'
Nom.	<i>sońśes*</i>	<i>sinstes</i>		<i>sońńas</i>	<i>sińńas</i>
Gen.-acc.	<i>sońśeńt</i>	<i>sinsteńt</i>		<i>sońńat</i>	<i>sińńat</i>
Dat.	<i>sońśeńteń</i>	<i>sinsteńteń</i>		<i>sońńatı</i>	<i>sińńatı</i>
Iness.	<i>sońśeseńt</i>	<i>sinsteseńt</i>		<i>sońńasa</i>	<i>sińńasa</i>
	stb.	stb.		stb.	stb.

* Ezzel párhuzamosan vannak ilyen alakok is: Nom. *sonzes*, Gen.-acc. *sonzeńt*, Dat. *sonzeńteń*, Iness. *sonzeseńt* stb.

5.2.4.3. Visszaható névmás

Az E M *es*, 'magam, magad, maga, magunk, magatok, maguk' ragozása lényegében hasonlít a személyes névmásokéhoz, rendszerint *tó + esetrag + a megfelelő személyű birtokos személyrag*. A visszaható névmás ragozási táblázatát l. a 199. lapon!

A névmási paradigma kiegészítésére, ill. nyomatékosítására használatos még az E *p̄ra*, M *p̄rā* 'fej' szó is: *es p̄ra* 'saját maga (tkp. feje)'. A személyes névmások nyomatékos alakjainak is ehhez hasonló a jelentése!

5.2.4.4. Kölcsönös névmás

Az erzában a *vejke* 'egy' számnév megkettőzése vagy a *vejke* és az *omboce* 'másik' kombinációja fejez ki kölcsönösségi viszonyt. A függő esetekben birtokos személyragok is kapcsolódhatnak az összetétel tagjaihoz; pl.: E *vejkezt vejkezt* '(ők) egymást' stb. — A moksában a *fkä* 'egy' számnév megkettőzött alakja a kölcsönös névmás, amelynek csak a második elemét ragozzák.

E			M		
Nom.	<i>vejke vejke</i>	'egymás'	Nom.	<i>fkä-fkä</i>	'egymás'
	<i>vejke omboce</i>	ua.	Gen.-acc.	<i>fkä-fkäni</i>	'egymásé, egymást'
			Dat.	<i>fkä-fkärdi</i>	'egymásnak'
			Elat.	<i>fkä-fkastə</i>	'egymásból'
			Abl.	<i>fkä-fkadə</i>	'egymástól'
			Abess.	<i>fkä-fkastəma</i>	'egymás nélkül'
			Causat.	<i>fkä-fkanksə</i>	'egymásért'

5.2.4.5. Mutató névmások

A közelre és távolra mutató főnévi névmások a következők:

E			M				
<i>íe</i>	'ez'	<i>íe(t)</i>	'ezek'	<i>íä</i>	'ez'	<i>nä, nát</i>	'ezek'
<i>še</i>	'az'	<i>šef</i>	'azok'	<i>šä</i>	'az'	<i>šat</i>	'azok'
<i>tona</i>	'az'	<i>nona(tíe)</i>	'azok'	<i>tona</i>	'az'	<i>nona(t)</i>	'azok'
<i>íeke</i>	'ugyanez'	<i>íekef</i>	'ugyanezek'	<i>íakə</i>	'ugyanez'	<i>nakət</i>	'ugyanezek'
<i>šeke</i>	'ugyanaz'	<i>šekef</i>	'ugyanazok'	<i>šakə</i>	'ugyanaz'	<i>šakət</i>	'ugyanazok'

Az *egyes számban a t* és az *s* kezdetűek, a többes számban az *n* kezdetűek dominálnak, a paradigmák így mintegy kiegészítik egymást.

A szabályos alakok nagy része ma már határozószóvá vált; pl.: E *íese*, M *íasə* 'itt'; E *íeste*, M *íastə* 'innen'; E *íezeñ*, M *íazə* 'ide'; E *íija*, M *íijä* 'itt el'; E *íeks*, M *ías* 'ezért'. Helyettük a névmástó genitivusa és névutó használatos; pl.: Iness. E *íeñ ejse*, M *íäñ esə* 'ebben'; Prolat. E *íeñ ezga*, M *íäñ ezga* 'e mentén, ezen'; Translat. E *íeñ ladsə*, M *šäñ ladsə* 'akként' stb.

A fontosabb főnévi mutató névmások ragozását l. a 200. lapon!

Vannak melléknévi és számnévi mutató névmások is:

E		M	
<i>íštamo</i>	'ilyen, olyan'	<i>stamə, íaftəma</i>	'ilyen, olyan'
<i>žnaro</i>	'ennyi, annyi'	<i>šnarə</i>	'ennyi, annyi'

5.2.4.6. Kérdő névmások

A mordvin kérdő névmások rendszere a következő:

	E		M	
Főnévi:	<i>ki(je)</i>	'ki?'	<i>kijə</i>	'ki?'
	<i>meže</i>	'mi?'	<i>mežə</i>	'mi?'
Melléknévi:	<i>kona</i>	'melyik?'	<i>kona</i>	'melyik?'
	<i>kodamo</i>	'milyen?'	<i>kodamə</i>	'milyen?'
Számnévi:	<i>žaro</i>	'hány?, mennyi?'	<i>məžarə</i>	'hány?, mennyi?'
	<i>žaroće</i>	'hányadik?'	<i>məžarəćə</i>	'hányadik?'

Ragozásuk lényegében azonos a főnevekével. A főnévi kérdő névmások ragozását l. a 201. lapon!

Az erzában a kérdő névmásoknak előfordulnak determinatív formái is; pl.: *kis* 'ki az a?'; *mežeš* 'mi az a?'; *mežeńt* 'mié az a?' stb.

5.2.4.7. Vonatkozó névmások

A fenti kérdő névmások vonatkozó névmási értékben is használatosak. Közülük leggyakrabban az E *M kona* 'melyik?', amely(ik)' fordul elő e szerepben.

5.2.4.8. Tagadó névmások

A kérdő névmásokból képezzük őket E *-jak*, *-kak*, *-gak*, M *-vək*, *-gü*, *-ga* partikulával, pl. E *kijak* 'senki'; *mežeńgak* 'semmit'; M *kivək* 'senki'; *mežəńgä* 'semmit' stb. Tagadó mondatban használatosak.

5.2.4.9. Határozatlan névmások

Állító mondatokban a tagadó névmások határozatlan névmásként funkcionálnak; pl.: E *kijak* 'valaki', M *kivək* ua. Határozatlan névmásokat lehet még alkotni ismétléssel (E *kije-kije*, M *kijə-kijə* 'ki-ki, bárki'), orosz eredetű partikulákkal (E *kije-buŕi*, M *kijə-bđi* 'valaki'; E *koj-kije*, M *koj-kijə* ua.; M *kaŕi-kijə* ua.).

5.2.4.10. Általános névmások

A leggyakoribb általános névmások: E *veše* 'mind', *líja* 'más', *eŕva* 'mindegyik'; M *šembə* 'mind', *líja* 'más', *eŕ* 'mindegyik', *kažnaj* ua. stb.

A névmások főnévi szerepben a főnevekhez hasonlóan viselkednek, lehetnek indeterminatív és determinatív, sőt birtokos személyragos alakjaik is. Ezen kívül bizonyos esetekben e névmások igeiként is ragozhatók, mint a névszók.

5.2.5. Névszóképzés

Névszó képezhető 1. névszóból és 2. igéből.

5.2.5.1. Denominális névszóképzők

E	<i>-će</i> (sorszámnév)	M	<i>-ćə</i> (sorszámnév)
	<i>kolmoće</i> 'harmadik'		<i>kolmećə</i> 'harmadik'
	(melléknév)		(melléknév)
	<i>udalće</i> 'hátulsó'		<i>ftalćə</i> 'hátulsó'

-či (elvont főnév)
maziči 'szépség'
paroči 'jóság'
 -do (melléknévképző, állapot)
vačodo 'éhes'
 -j (megszólítás)
avaj 'anyu!'
 -ka, -ke (kicsinyítés)
avaka 'nőstény'
lévkske 'fióka'
 -ks (gyűjtőnév)
pižolks 'berkenyefa'
alks 'ágy'
 -ksči (kölcsonösség)
jalgaksči 'barátság'
 -kš (kicsinyítő)
aťakš 'kakas'
 -ń (melléknévképző)
kizeń 'nyári'
eřźań 'erza-'
 -ńel/-nel/-ińe (kicsinyítő, becéző)
viřńe 'erdőske'
valńe 'szavacska'
aťińe 'apóka'
čovińe 'vékonyka'
ašińe 'fehéres, fehérke'
 -ńi (női név)
Vašańize 'Vaszja felesége'
 -pulo (gyűjtőnév)
pičepulo 'fenyves'
 -v, -j (ellátottság)
vařav 'lyukas'
pulév 'poros'
međev 'mézes'
kelej 'széles'
 -vtomol/-vťeme, -tomol-ťeme
 (fosztóképző)
lopavtomol 'levéltelen'
surtomol 'ujjatlan'
pevťeme 'végtelen'
keďťeme 'kezetlen'

-ši (elvont főnév)
maziši 'szépség'
parši 'jóság'
 -da (melléknévképző, állapot)
vačada 'éhes'
 -j (megszólítás)
ťaďaj 'anyu!'
 -ka(j), -kă (kicsinyítés)
avaka 'nőstény'
ľăfkskă 'fióka'
 -ks (gyűjtőnév)
pižalks 'berkenyefa'
alks 'ágy'
 -ksši (kölcsonösség)
jalgaksši 'barátság'
 -kš (kicsinyítő)
aťakš 'kakas'
 -ń (melléknévképző)
kizəń 'nyári'
eřźań 'erza-'
 -ńă (kicsinyítő, becéző)
viřńă 'erdőske'
valńă 'szavacska'
aťińă 'apóka'
šuvańińă 'vékonyka'
akšəńă 'fehérke'
 -řă (női név)
Vašařă 'Vaszja felesége'
 -pula (gyűjtőnév)
pičăpula 'fenyves'
 -v/-ul/-i (ellátottság)
vařav 'lyukas'
pulú 'poros'
među 'mézes'
kelí 'széles'
 -ftamə
 (fosztóképző = abessivus)
lopaftamə 'levéltelen'
surftamə 'ujjatlan'
peftamə 'végtelen'
kăďftamə 'kezetlen'

-za, -la (melléknévképző)
ožola, ožozo 'sárgás'
-ža (melléknévképző)
sířeža 'öreges'

-aza, ana (melléknévképző)
akšaza, akšana 'fehéres'
-aža (melléknévképző)
sířaža 'öreges'

5.2.5.2. Deverbális névszóképzők

Mindegyikük voltaképpen főnevesült vagy melléknevesült igenévképző.

-i čari 'kerék'
-iks kasiks 'növendék'
-ks promks 'gyűlés'
lazks 'repedés, hasadék'
jovks 'mondás, beszéd'
-ma, -mol-me (elvont főnév)
valgoma 'leszállás, lejtő'
eřamo 'élet'
(eszköz)
izamo 'borona'
šulgamo 'kapocs, csat'
-st, -(v)t (cselekvés eredménye)
kodst 'szövet'
počt 'liszt'

-i šari 'kerék'
-iks kasiks 'növendék'
-ks puramks 'gyűlés'
lazks 'repedés, hasadék'
jofks 'mondás, beszéd'
-ma, -m (elvont főnév)
valgama 'leszállás, lejtő'
eřama 'élet'
(eszköz)
inzama 'borona'
šulgam 'kapocs, csat'
-f (cselekvés eredménye)
kodf 'szövet'
počf 'liszt'

5.3. Igenevek

A mordvin nyelv igen gazdag igenevekben. Az elsődlegesen főnévi használatú infinitivusnak nincs teljes ragozása, mindössze néhány esetragos alakja használatos. Az elsődlegesen melléknévi jelentésű participiumok jelzőként természetesen ragozhatatlanok. Ragozni csak akkor lehet őket, ha alkalmilag főnevesülnek. A gerundium megkövesedett határozóragos alak.

5.3.1. Főnévi igenevek

Képzője E -mol-me, M -mə (nyj. -mă). Illativus ragos alakja található a szótárakban.

E		funkció	M		funkció
Nom.	-mol-me	Inf.	Nom.	-mə (l-mă [-rű])	Inf.
Elat.	-mstol-mste	Ger.	Elat.	-mstə	Ger.
Ill.	-ms	Inf.	Ill.	-ms	Inf.

Abl.	<i>-modol-međe</i> (<i>-madol-mđe</i>)	Inf.	Abl.	<i>-mda</i>	Inf.
Translat.	(<i>-mksl-moksl</i> <i>-meks</i>)	Inf.		<i>-mæk</i>	Ger.

Példák:

Nom.	<i>kundamo</i>	<i>ńiléme</i>	Nom.	<i>kundamə</i>	<i>ńiləmə</i>
Elat.	<i>kundamsto</i>	<i>ńilémste</i>	Elat.	<i>kundamstə</i>	<i>ńiləmstə</i>
Ill.	<i>kundams</i>	<i>ńiléms</i>	Ill.	<i>kundams</i>	<i>ńiləms</i>
Abl.	<i>kundamodo</i>	<i>ńilémeđe</i>	Abl.	<i>kundamdə</i>	<i>ńiləmdə</i>

Az infinitivushoz birtokos személyragok is kapcsolhatók. (Vö. a 6.1.2. pontot!) Tagadásakor az E *avól*, M *af* 'nem' tagadószt használják a főnévi igenév előtt.

5.3.2. Melléknévi igenevek

Az etimológiailag összetartozó képzőknek a két fő nyelvjáráscsoportban különböző funkciója lehet:

E		M	
1. <i>-i(ća)</i>	<i>-ó/-ő</i>	1. <i>-j/i</i>	Participium praes. act.
2. <i>-ž</i>	<i>-t/-tt</i>	2. <i>-f</i>	Participium perf. act., ill. pass.
3. <i>-viks</i>	<i>-ható</i>	3. <i>-viks</i>	} Participium praes. pass.
4. <i>-ma</i>	<i>-andó</i>	4. <i>-ma</i>	
5. <i>-ń</i>	<i>-t/-tt</i>	5. <i>-ń</i>	Participium perf. pass.
6. <i>-vt/-vt'</i>	<i>-t/-tt</i>	6. —	Agnes participium

Példák:

E	<i>kundi(ća)</i>	<i>ńilí(ća)</i>	M	<i>kundaj</i>	<i>ńilí</i>
	<i>kundaž</i>	<i>ńiléz</i>		<i>kundaf</i>	<i>ńilf</i>
	<i>kundaviks</i>	<i>ńiléviks</i>		<i>kundaviks</i>	<i>ńiləviks</i>
	<i>kundama</i>	<i>ńiléma</i>		<i>kundama</i>	<i>ńiləma</i>
	<i>kundań</i>	<i>ńilėń</i>		(<i>kundań</i>)	(<i>ńilėń</i>)
	<i>kundavt</i>	<i>ńilėvt'</i>		—	

A *-viks* mellett ritkán E M *-iks* is előfordul, amely viszont cselekvő participium. Tagadásakor az igenév előtt participium praesensben az E *a*, *avól*, M *af* tagadószt használatos, participium perfectumban pedig az E M *apak* tagadószt.

5.3.3. Határozói igenevek

Kifejezetten gerundiumképző csak egy van a mordvinban, ez sem túlságosan produktív (E *-do*, M *-də*), a másik kettő valójában gerundiumként használatos infinitivus, ill. participium:

E	1. <i>-do</i>	<i>-va/-ve</i>	M	1. <i>-də</i>	Ger. (állapothatározó)
	2. <i>-msto/-mste</i>	<i>-ván/-vén</i>		2. <i>-mstə</i>	Ger. (előidejű időhatározó)
	3. <i>-ž</i>	<i>-va/-ve</i>		3. <i>-ž</i>	Ger. (egyidejű időhat., módhat.)

Az 1. gerundiumnak nincs tagadó alakja. Az E-ban a 2. gerundium előtt E *avól*, a 3. előtt *a*, *apak*, a M-ban pedig mindkettő előtt *af* a tagadószó. Az *apak* mellett az erzában a főige vagy tőalakban, vagy az imperativusi tövével szerepel: E *a kundaž ~ apak kunda/kundak* 'nem fogva, fogás nélkül, anélkül hogy megfogná', *a nílěž ~ apak nílě/nílí* 'nem nyelve, nyelés nélkül, anélkül hogy nyelne' stb. A M-ban nyelvjárási-lag a *-də* mellett *-mək* toldalékos gerundium is van.

5.4. Határozószók

5.4.1. Névmási határozószók. Produktív és improduktív névmástövekből esetragokkal lehet határozószavakat képezni. Az inessivus, elativus, illativus, prolativus, ablativus, lativus és translativus ismerhető föl e szavakban, amelyek jelentésük alapján lehetnek kérdők, ill. mutatók, másrészt helyet, időt vagy egyéb elvontabb határozói viszonyokat kifejező szavak.

Helyhatározószók:

E	<i>koso</i>	'hol?'	M	<i>kosə</i>	'hol?'
	<i>kosto</i>	'honnán?'		<i>kostə</i>	'honnán?'
	<i>kozo</i>	'hova?'		<i>kozə</i>	'hova?'
	<i>kuva</i>	'hol?', minek a mentén?'		<i>kuva</i>	'hol?', minek a mentén?'
	<i>kov</i>	'hova?'		<i>kov</i>	'hova?'

<i>éese</i>	'itt'	<i>toso</i>	'ott'	<i>íasa</i>	'itt'	<i>tosə</i>	'ott'
<i>éeste</i>	'innen'	<i>tosto</i>	'onnan'	<i>íastə</i>	'innen'	<i>tostə</i>	'onnan'
<i>éeze</i>	'ide'	<i>tozo</i>	'oda'	<i>íazə</i>	'ide'	<i>tozə</i>	'oda'
<i>íija</i>	'itt'	<i>tuva</i>	'ott'	<i>íijə</i>	'itt'	<i>tuva</i>	'ott'
<i>íej</i>	'ide'	<i>tov</i>	'oda'	—		<i>tov</i>	'oda'

Időhatározók:

E	<i>žardo</i>	'mikor?'	M	<i>məžardə</i>	'mikor?'
---	--------------	----------	---	----------------	----------

Módhatározók:

<i>koda</i>	'hogyan?'	<i>íśta</i>	'úgy'	<i>koda</i>	'hogyan?'	<i>śtadə</i>	'úgy'
-------------	-----------	-------------	-------	-------------	-----------	--------------	-------

Fokhatározószó:

<i>śedə</i>	'még, annál'	<i>śadə</i>	'még, annál'
-------------	--------------	-------------	--------------

Okhatározószó:

<i>meks</i>	'miért?'	<i>śeks</i>	'azért'	<i>mes</i>	'miért'	<i>śas</i>	'azért'
-------------	----------	-------------	---------	------------	---------	------------	---------

Állapothatározók:

<i>śkamon</i>	'én egyedül'	<i>śkamən</i>	'én egyedül'
<i>śkamot</i>	'te egyedül'	<i>śkamət</i>	'te egyedül'
<i>śkamonzo</i>	'ő egyedül' stb.	<i>śkamənzo</i>	'ő egyedül' stb.

5.4.2. Névszói határozószók. Pusztá vagy ragos névszó is kifejezhet határozói viszonyokat. Határozószavakban előfordulhatnak improduktív toldalékok is.

Helyhatározók:

E	<i>alo</i> 'alatt'	M	<i>alə</i> 'alatt'
	<i>ikelé</i> 'előtt'		<i>ingələ</i> 'előtt'
	<i>malaso</i> 'közel'		<i>malasə</i> 'közel'
	<i>ušoso</i> 'kívül'		—

Időhatározók:

<i>čit</i> 'nappal', <i>vef</i> 'éjjel'	<i>šit</i> 'nappal', <i>vef</i> 'éjjel'
<i>čińek-veńek</i> 'éjjel-nappal'	<i>šińak-veńak</i> 'éjjel-nappal'
<i>isak</i> 'tegnap'	<i>isak</i> 'tegnap'
<i>kizna</i> 'nyáron, nyaranta'	<i>kizənda</i> 'nyáron, nyaranta'

Módhatározószók:

<i>stakasto</i> 'nehezen'	<i>stakastə</i> 'nehezen'
<i>paršé</i> 'jól'	<i>parstə</i> 'jól'

Társhatározószók (tkp. improduktív határozóragos főnevek):

<i>alašańek</i> 'lóval, lovastul'	<i>šəjəńńak</i> 'szőröstül'
-----------------------------------	-----------------------------

5.5. Névutók

Egy részük történetileg hiányos ragozású főnév, így számos esetük ismeretes, főleg az inessivus, elativus, illativus, prolativus, ablativus és a lativus; pl.:

E	<i>langso</i> '-n'	<i>ejse</i> '-ben'	M	<i>lańgsə</i> '-n'	<i>esə</i> '-ben'
	<i>langsto</i> '-ról'	<i>ejste</i> '-ből'		<i>langstə</i> '-ról'	<i>estə</i> '-ből'
	<i>langs</i> '-ra'	<i>ejs</i> '-be'		<i>langs</i> '-ra'	(<i>es</i> '-be')
	<i>langa</i> '-n'	<i>ezga</i> '-n'		<i>langa</i> '-n'	<i>ezga</i> '-n'

Némelyiknek csak egy-egy esetragos alakja vált névutóvá; pl.:

E	<i>ežems</i> 'helyett'	M	<i>əžəms</i> 'helyett'
---	------------------------	---	------------------------

A névutók birtokos személyraggal ellátva határozószóvá válnak; pl.:

E	<i>langsonzo</i> 'rajta'	M	<i>langsənzə</i> 'rajta'
---	--------------------------	---	--------------------------

A névutók legnagyobb része mindkét nyelvjárásban *nominativusszal jár*: E *alo*, M *alə* 'alatt'; E *udalo*, M *ftalə* 'mögött'; E *langso*, M *lańgsə* '-n'; E *marto*, M *martə* '-vel'; E *jutko*, M *jotksə* 'között' stb. Vannak *genitivusszal járó* névutók is: E *ejse*, M *esə* '-ben'; E *kunškaso*, M *kučkasə* 'középen'; E *pot(ma)so*, M *potməsə* 'fenekén'; E *pelé*, M *pələ* '-nál'; E *kuvalt*, M *kuvalmə* 'szerint, nézve vmire'; E *troks*, M *turks* 'át'; E M *pačk* 'keresztül' stb. Három névutó *ablativusszal áll*: E M *baška* 'nélkül'; E *ikelé*, M *ingələ* 'előtt'; E *mejle*, M *melə* 'után'.

A névutók jelölhetnek helyet (E *ikelé*, M *ingələ* 'előtt'), időt (E *mejle*, M *melə* 'után'); okot (E *melga*, M *melgä* 'miatt'), célt (E *kis*, *kise*, M *kisə* '-ért'), társat vagy eszközt (E *marto*, M *martə* '-vel'), állapotot (E *ladso*, M *ladsə* '-ként'), hasonlítást (E *kođamo*, M *kođamə* 'hasonló vmihez') stb.

5.6. Módosítószók

A beszélőnek a közléshez való viszonyát fejezik ki. Főbb funkcionális fajtáik:

kérdés: E *M -lí* '-e'; E *už* 'vajon'

rámutatás: E *vana*, M *vov* 'íme', E *vot*; M *vaga* 'lám'

igenlés, nyomósítás: E *M da* 'igen'; E *eno*, M *ina* 'hát'

fokozás, hasonlítás: E *šedé*, M *šada* 'még'; E *šex(té)*, M *šembada* 'leg-'; E *eń*, M *iń* 'leg-'; E *pek*, M *päk* 'nagyon'

bizonytalanság: E *buto*, M *bata* 'állítólag, talán'

tagadás: E *a*, *at*, M *af* 'nem'; E *avól*, M *afəl* 'nem'

modalitás — felszólítás: E *M daj(té)*, *davaj(té)* 'nosza', E *kadik*, M *kadk* 'hadd'

— feltétel: E *bu*, M *bə*, *ba* '-nal-ne'

simulózócskák: E *-jak*, *-kak*, *-gak*, M *vək*, *-gä*, *-ga* 'is; sem'; *-a*, *-ka* 'csak'

egyéb: E *eł*, M *ńi* 'már'; E *ved*, M *vəd* 'hiszen'; E *ańšak*, M *ańćak* 'csak'

5.7. Kötőszók

Lehetnek mellérendelők vagy alárendelők.

A leggyakoribb mellérendelő kötőszók: E *M i* 'és'; E *di*, M *da* 'és'; E *žo*, M *ža* 'is'; E *M a* 'de'; E *ełi*, M *iłi* 'vagy'; E *avól ańšak*, *no i*, M *af ańćak*, *no i* 'nemcsak, hanem... is' stb.

A leggyakoribb alárendelő kötőszók: E *M koda* 'ahogy'; E *M što* 'hogy'; E *natoj*, M *nəlńa* 'sőt'; E *mik* 'még, sőt', E *buto*, M *bata* 'mintha'; E *štobu*, M *štoba* 'hogy'; E *šeks*, M *šas* 'mert'; E *buńi*, M *kada* 'ha'; E *M xoł* 'bár'. A kérdő névmásokat széles körben használják vonatkozó mellékmondatok bevezetésére: E *koso*, M *kosa* 'hol; ahol'; E *M kodak* 'mikor; amikor'; E *M kona* 'mely; amely'.

5.8. Indulatszók

Indulatkitörés: E *M vaj*, *oj*, *e* 'ó, jaj'

Köszönés: E *M šumbra* 'szervusz!', *šumbrat* 'szervusz!'

Egyéb: E *užo*, M *ožu* 'várj csak, megállj!'

6. SZINTAXIS

6.1. Egyszerű mondat

6.1.1. Predakatív (alany-állítmányi) szerkezet: a mordvin mondat magja.

Alany. A mondat alanya általában főnév, de lehet főnévi használatú egyéb névszó, főnévi és melléknévi igenév is. A mordvinban névelő nincs. A magyar határozott névelőt a névszó determinatív alakjai pótolják. A határozott ragozás jelének hiánya megfelel a magyar határozatlan névelős vagy névelőtlen alakoknak. Pl.: *E ki-čirěse ašči čejer, M kič tarvasa ašči šejrnü* 'az út mentén lakik egy kisegér'; *E ňejizė rivezeňč čejerňes, M ňajžə kelažč šejrnüš* 'meglátta a rókát a kisegér'.

Állítmány. Leggyakoribb az igei állítmány, de — a magyarhoz hasonlóan — nem ritka a névszói állítmány sem. A mordvin nyelv egyik specialitása, hogy a névszói állítmányt nemcsak a kijelentő mód jelen idejének 3. személyében használják, hanem a többi személyben is: úgy, hogy a névszóhoz igei személyragokat, sőt időjeleket téve a névszót igésítik. Az állítmányi szerepű névszók igei személyragjai ilyenkor a létige megfelelő alakjait helyettesítik. Igei személyragokkal határozóragos alakokat, határozószókat is állítmányi szerephez lehet juttatni. Példák:

E		M	
<i>mon mazijan</i>	'szép vagyok'	<i>mon mazijan</i>	'szép vagyok'
<i>ton mazijat</i>	'szép vagy'	<i>ton mazijat</i>	'szép vagy'
<i>son mazij</i>	'ő szép'	<i>son mazi</i>	'ő szép'
<i>miň mazijtano</i>	'szépek vagyunk'	<i>miň mazijtamə [-jt-]</i>	'szépek vagyunk'
<i>tiň mazijtado</i>	'szépek vagytok'	<i>tiň mazijtadə [-jt-]</i>	'szépek vagytok'
<i>siň mazijč</i>	'ők szépek'	<i>siň mazijč [-jt-]</i>	'ők szépek'
<i>tosolín</i>	'ott voltam'	<i>tasələn</i>	'jelen voltam'
<i>tosolít</i>	'ott voltál'	<i>tasəlát</i>	'jelen voltál'
<i>tosol'</i>	'ott volt'	<i>tasəl'</i>	'jelen volt'
<i>tosolínek</i>	'ott voltunk'	<i>tasələmə</i>	'jelen voltunk'
<i>tosolíde</i>	'ott voltatok'	<i>tasələdə</i>	'jelen voltatok'
<i>tosolít</i>	'ott voltak'	<i>tasəlč</i>	'jelen voltak'
<i>kolmočasən</i>	'a harmadik vagyok'	<i>kolməčasən</i>	'a harmadik vagyok'
<i>kudoszsolínek</i>	'a házában voltunk'	<i>kudszənzələdə</i>	'a házában voltatok'

6.1.2. Objektális (tárgyas) szerkezet

Tárgy. A tárgy a mordvinban lehet határozatlan és határozott. Határozatlan tárgy a főnév nominativusa vagy infinitivus fejezhet ki; pl.: *E son olgo poríi*, *M son šuzárñi porí* 'ő (a kisegér) egy szalmaszálat rágcsál'; *E mejlé veše karmašt pačalkšefñeñ ojsje vadñeme*, *M melá ušadšt pačañ vadñidama* 'azután a lepényt elkezdték megvajazni'. Anyagnév esetén határozatlan tárgyat ablativusszal lehet kifejezni, pl.: *E šiman lovsodo*, *M šiman lofctā* 'tejet iszom'. Névmási tárgy inessivusszal is jelölhető; pl.: *E ton meks ištā pelñat ejšen?* *M ton mes taftā šalgandāt ešēn?* 'Te miért ijesztesz meg ennyire engem?' — A határozott tárgy genitivus-accusativusban áll; pl.: *E űejize řivežeñt čejefñeš*, *M űajžē kelašt šajrñuš* 'meglátta a rókát a kisegér'. A határozott tárgy alakja tehát általában determinatív ragozású, az erzában azonban személynév vagy személynév értékű főnév állhat a határozatlan ragozás genitivus-accusativusában is; pl.: *E ašo utkiñeñ ružeñnik čaviže* 'a fehér récét a vadász megölte'.

A határozott tárgyra determinatív igealakok is utalhatnak, amelyek a tárgy személyén (engem, téged, őt) kívül a tárgy számára is rámutatnak (őt — őket). A határozott tárgyat jelölheti az infinitivuson megfelelő személyű birtokos személyrag is; pl.: *E kařmi sajemet*, *M karmaj šävəmət* 'majd megfog téged'.

6.1.3. Adverbiális (határozós) szerkezet

Határozói viszonyt ki lehet fejezni határozószóval, ragos és névutós névszóval, továbbá igenevekkel: *E sak moñeñ vandi inžeks*, *M sak vandi pälən inžiks* 'gyere el holnap hozzám vendégségbe!'; *E ki-čirese kev udalo aštī čejef*, *M kiř tarvasə kevt řtalə ozadə aštī šejrñū* 'az út mentén egy kő mögött (ülve) lakik egy kisegér'; *E řivežeš tuš ardož*, *M kelašt tuš ardəž* 'a róka rohanva távozott' stb.

A névszói esetragok helyviszonyon kívül kifejezhetnek egyéb, elvontabb határozói viszonyokat is. Az indeterminatív és a determinatív ragozású alakok mondattani szerepe általában megegyezik. Ritkábban a nominativus és genitivus-accusativus is kifejezhet határozói viszonyt, bár fő funkciójuk nem ez. A következőkben bemutatjuk az esetragok funkcióit.

Nominativus. Alanyi és tárgyi szerepén kívül kifejezhet néha időt is: *E tundoñ čine jakšefñe*, *řele čine ožine* 'tavaszi napon pirosas, téli napon sárgás'; *M ombəčə šinā* 'másnap, a következő napon'. A ragtalan határozó idő jelentésű főnevekből érthető.

Genitivus-accusativus. Birtokos jelzőn és határozott tárgyon kívül állhat néha időhatározó is ebben az esetben: *M řū pingt* 'ebben az időben, eközben'.

Dativus-allativus. Elsődlegesen hova? kérdésre felelő helyhatározó; pl.: *E vani vedeñeñ*, *M vani vedī* 'belenéz a vízbe'; *E sak moñeñ* 'gyere el hozzám!'. E funkciójából eredően kifejezhet r e s z e s határozót is: *E řivežeš řeš ešēnze pize*, *M kelašt řiš ešējənza piza* 'a róka vackot készített magának'; *E di aršəš řivežeš veše viřeñ di pakšañ eřičatñeñeñ lėvksenze řevñemest*, *M i aršəš kelašt řāftəms eš idənzən pakšūñ i viřəñ šembə eřajřñəñdī* 'a róka pedig elhatározta, hogy kölykeit megmutatja az erdő-mező összes lakójának'. Lehet még időhatározó; pl.: *E řeleñeñ pangt anokstaš*, *M řaləñdī anaklaš pangt* 'télire gombát tett el'.

Inessivus. Kifejezhet belső és (szoros) külső helyviszonyt hol? kérdésre: *E meñešeñt pojavašt řeštī*, *M meñəšə řiftəšt řāštī* 'az égen csillagok tűntek föl'.

Lehet továbbá eszközhatározó: *E pejsenze kemeste suskiže*, *M pejsanza kemasta suskaža* 'fogával alaposan megrágtá'. Olykor módhatározóként is állhat: *E mejlé meš čoviŋe vajgěse*, *M melā mǎgš šuvaŋū vajgǎlsā* 'aztán vékony hangon megszólalt'. Főleg névmási határozószókból a tárgy szerepét is betöltheti: *E ejseŋ*, *M esān* 'engemet'.

Elativus. Kifejezhet belső és (szoros) külső helyviszonyt honnan? kérdésre: *E rivež lísš pizesteŋt*, *M kelažš lísš pizastanza* 'a róka kijött a vackából'. Lehet időhatározó is: *E té škasto* 'eközben' és melléknemekhez járulva módhatározó is: *E stakasto ojmenze targši*, *M stakasta targšasi vajmānc* 'nehezen veszi a lélegzetet'.

Illativus. Elsődlegesen belső és (szoros) külső helyviszonyt fejez ki hova? kérdésre: *E sajiže vejkeŋt kurgozonzo*, *M šávaža fkāt kurgazanza* 'bevette az egyiket a szájába'. Lehet időhatározó: *E valskes*, *M šobdavas* 'reggelig' és állapothatározó is: *E di vērs lazovšt suronzo*, *M vers šalgavšt suranza* 'vérbe borultak az ujjai'.

Prolativus. Mozgást jelentő igék mellett helyhatározó; valamilyen úton haladást, valami mellett, fölött, alatt stb. elhaladást, valami között áthaladást fejez ki. Magyarra hol? kérdésre felelő helyhatározóval (-n, -ban/-ben) vagy névutókkal (végig, szerte, mentén, át) fordítható: *E rivežes molí virga*, *M kelažš molí virgā* 'a róka megy az erdőben/járja az erdőt'. Ritkábban lehet időhatározó is; pl.: *E čopodava* 'hajnalban', *M tā pingava* 'ez idő tájt'.

Ablativus. Elsődlegesen helyviszonyt fejez ki honnan? kérdésre; pl.: *E valmado valmas*, *M valmadā valmas* 'ablakról ablakra, egyik ablaktól a másikig'. Anyag-
mekhez járulva részleges tárgyat jelöl; pl.: *E son šimđiŋže lovsodo*, *M son šimđāžāŋ lofctā* 'tejet adott nekik inni, tejjel itatta meg őket'. Lehet még okhatározó; pl.: *E či-valdodoŋt rivežeŋ šelmenze končtavšt*, *M ši-valdđ ezdā kelažt koŋavšt šelmānza* 'a napfénytől összehúzódott a róka szeme'. Melléknév mellett hasonlítást, fokozást is kifejez: *E šedėjak paro* 'annál is jobb'; *M mazidā mazi* 'szépséges, a szebbnél is szebb'. Ige vagy névutó vonzataként is használják: *E ilā pelē moŋdeŋ*, *M tát pelā ezdān* 'ne félj tőlem!', *E peškše*, *M päškšā* + ablativus 'tele van valamivel'.

Lativus. Helyhatározó hova? kérdésre, belső vagy külső helyviszonyt nem lehet vele megkülönböztetni: *E M son saš pakšav* 'kiért a mezőre'; *E kapšāž tuš kudov*, *M kenardaž tuš kudu* 'loholva ment haza'. Nem túlságosan produktív.

Translativus. Az ige alapjelentésétől függően rendszerint állapothatározó. Kifejezhet valamilyen állapotba kerülést, valamivé válást vagy valamilyen állapotban lételt: *E sife ataks*, *M sifā ataks* 'öreg apóvá/apóként', *E vandi karman ejseŋ inžeks učomo*, *M vandi karman učomā esat inžiks* 'holnapra meghívlak vendégségbe/vendégnek'. Okhatározóként is használatos; pl.: *E ton meks kekšit*, *M ton mes kāšat* 'miért bújtál el?'.

Abessivus. Negatív értelmű állapothatározó, amely jelzői értékű is lehet; pl.: *E jalgavtomo*, *M jalgaftamā* 'társtalan(ul)', *E kelēme*, *M kälftamā* 'nyelv nélkül(i)'.

Comparativus. Hasonlító és mértékhatározóként is használják, de gyakrabban áll jelzőként: *E pandoška*, *M pandāška* 'hegynyi, hegy nagyságú, hegyhez hasonló/fogható'.

Causativus. Ok- és célhatározóként csak a moksában van meg: *M mon kučsa toŋ inksat varšit* 'elküldöm érted a varjút'.

A főnévi paradigmába tartozó esetragokon kívül vannak ezeknél ritkább, kevésbé produktív, ill. csak igen szűk körben használt esetragok is:

Comitativus. Főként társhatározó: *E ton moń sevevlímik pŕańek-pilgeńek*, *M ton sívalámajť bə pŕańek-pilgəńak* 'szőröstül-bőröstül megennél engem'. Ritkábban lehet időhatározó is: *E číńek veńek*, *M šińak veńak* 'éjjel-nappal'.

Temporalis. Időhatározói viszonyt fejez ki: vö. *E kizna* 'nyáron', *telńa* 'télen', ill. *M kizənda* 'nyaranta', *talənda* 'telente'.

A mordvin határozórendszerre jellemző az *irányhármasság*: hol? — honnan? — hova?. A magyar nyelvhasználatlaltal egybevetve ebben — az egyezések mellett — vannak különbségek. Például: elativus, ill. ablativus van a mordvinban — hol? kérdésre felelő határozórag a magyarban: *E son sefej kuz čuvto pŕasto nějize urneńť*, *M son seři kuzť pŕastə nəjś urńä* 'egy magas fenyőfa tetején meglátta a mókust'; *E čuvto aldo mujś vetə pižolt*, *M šuftť alda muś vetə pižəńat* 'a fa alatt talált őt (szem) berkenyét'. Vagy illativus áll a mordvinban — hol? kérdésre felelő esetrag a magyarban: *E erke-čírəs lotkaś*, *M lotkaś ərktť tərvas* 'megállt a tóparton'.

6.1.4. Attributív (jelzős) szerkezet

Jelzői szerepben bármely névszó, továbbá melléknévi igenév is állhat. A *minőség- és számjelző* jelöletlen, a jelzős szerkezetben csak a főnévi alaptagot ragozzák, pl.: *E čovińe vajgelńese*, *M šuvańńä vajgəńəsə* 'vékony hangon'; *E lémbə vedďe*, *M lämbə vedďə* 'meleg vizet'; *E kolmo tejjetť*, *M kolmə šíťť* 'három lány'.

A *birtokos jelző* csak szóösszetételben lehet jelöletlen (*E kud-ugol*, *M kud-užə* 'ház sarka'), egyébként genitivus-accusativusban áll: *E řivezeńť kudozo*, *M kelažť kudəc* 'a róka háza'; *E kudonok pŕazo*, *M kudəńkəń pŕac* 'a házunk teteje'. Határozott birtokos jelző esetén a birtokon rendszerint a megfelelő személyű birtokos személyrag található: *E kudonok pŕazť*, *M kudəńkəń pŕasnə* 'a házaink tetői'. A birtokos személyragok ilyen használata a függő esetekben azonban nem következetes; pl.: *M kif tərvasə* 'az út szélén'. Birtokos személyrag helyett a főnév határozott ragozású alakja is állhat: *E ejďeń avarďemas* 'a gyermek sírása', *E son čarkodźize čoranzo jožońť* 'megértette fia érzését'.

6.1.5. Habeo-s szerkezet

A *birtoklást* a mordvin a magyarhoz hasonlóan a létigével fejezi ki. Eszerint a birtokos genitivusban van, a birtokszón pedig a megfelelő számú és személyű birtokos személyragot találjuk: *E moń ulí kirem* 'van egy gombolyagom', *M moń ulí kudzəžə* 'van egy házam'. A birtoklásra emlékeztet: *E kizeń mańej čiste čačšť sonze nílė* 'lévkszenze', *M kizəń mańi šińä soń šačšť nílė* 'léfkskanza' 'egy derűs nyári napon négy kölyke született'.

6.1.6. Kongruencia (egyeztetés)

Az *alany és az igei állítmány* számban és személyben megegyezik. A névszói állítmányok közül a 3. személyű számban egyezik az alannyal az 1. és 2. személyű pedig jelen és múlt időben igésül: igei személyragokat vesz föl (vö. 60. l.). Összefoglaló értelmű (kopulatív) szavaknál az állítmány többes száma az alanyra is áterjed; pl.: *E eřiť ašťť atť babat kavtońest* 'él egy öregapó és egy öreganyó kettesben', *M eřűšť aščűšť atť babat* 'él egyszer egy öregember és egy öregasszony', *M akat sazərt* 'két lánytestvér, nővér és hűg'.

Az *alany* és a *tárgy* egyeztetése határozott ragozású igealakokkal történik. A tárgyra utaló determinatív ragozású igealakok körében — főleg a többes számban — számos átfedés található, a kongruencia tehát nem következetes.

A *minőség-* és a *számjelző* általában ragozatlan. A határozatlan ragozás többes nominativusában azonban található egyeztetett szerkezetek is, pl.: E *kodat ponavneť lěvkskeň čačšť* 'milyen szőrös kölykeim születtek'. — Az *értelmező* egyezik a jelzett szóval.

A *birtokos* jelző és a birtokszó között megfigyelhető egyezés. Ha a jelző határozott, a jelzett szón a megfelelő birtokos személyragot találjuk: E *kudot prázo*, M *kudcěň prác* 'a házad teteje'; E *kudot prázt*, M *kudtrěň prásně* 'a házaid tetői'. A birtokos jelzős szerkezet alaptagja, a főnév lehet jelöletlen is, főleg függő esetekben: M *kiť těrvasě* 'az út szélén'.

A tőszámnévi *számjelző* után a főnév általában többes számban áll: E *kolmo fejťerť*, M *kolmě štírť* 'három lány'.

6.1.7. Modalitás

A beszélő cselekvéshez való viszonyulásának realitását az indicativus és az imperativus fejezi ki. Az *indicativus* a cselekvést valóságos tényként jelzi a jelenben, múltban vagy jövőben: E M *pidí* 'főz(ni fog)'; E *piděs*, M *piděs* 'főzött'; E *pidíl*, M *piděl* 'főzni szokott, éppen főzött'; E *kařmi piděme*, M *karmař piděmě* 'majd főz'. Az *imperativus* pedig egy másik személynek szóló felszólítást, kérést, parancsot fejez ki: E *piděk*, M *piděk* 'főzz!'.

A cselekvés irreális voltát, feltételét, lehetőségét, óhajhoz, kívánsághoz kötését fejezi ki a több mód. Az *optativus* átmenetet képez a modalitás reális, ill. irreális volta között: egyrészt felszólítást fejez ki a cselekvésre, így az imperativust egészíti ki, másrészt enyhébb változata a parancsnak, s megengedő, óhajtó jelentésárnyalata van: E *piděze*, M *pidězě* 'hadd főzzön!'.

A *coniunctivus* feltételezett, lehetséges cselekvést fejez ki jelenben vagy múltban: E *piděvel*, M *piděl* 'főzne, főzhetne, főzött volna, főzhetett volna'. A *conditionalis* azt jelzi, hogy milyen feltétellel valósul, valósult, ill. valósulhatott volna meg a cselekvés: E *piděnděrař*, M *piděnděrař* 'ha főz(ne)'; E *piděnděrařěs*, M *piděnděrařěs* 'ha főzött (volna)'. A *conditionalis-coniunctivus* olyan cselekvésre utal, amely nem valósulhatott meg, minthogy a szükséges feltételek hiányoznak: E *piděnděrařavol*, M *piděnděrařěl* 'hogya főzne/főzött volna'. A *desiderativus* óhajtott, de megvalósulatlan cselekvést fejez ki: E *piděksel*, M *pidělěksěl* 'főzni akart'.

A determinatív igealakok modalitása az indeterminatívakéval azonos.

6.1.8. Tagadás és tiltás

A tagadást és a tiltást a mordvinban tagadószóval, ill. tagadó segédigével fejezik ki. Mondatértékű tagadásra az erzában az *avol*, a moksában az *af* tagadószó szolgál. Valaminek a létezését az *E araš*, M *aš* 'nincs' tagadja.

A tagadószó (E *a*, nyj. *at*, M *af*) igei állítmány tagadására csak bizonyos módokban és időkben használható; pl.: E *jalgo a pačkodan*, M *jalgě af pačkadān* 'gyalog nem érek oda' (vö. a 50. l.). Leginkább névszói mondatrész tagadására használják:

E *a pokš*, M *af oču* 'nem nagy'. Igenevek előtt is állhat: E *a kortica* 'nem beszélő'; E *asatiks*, M *afsatiks* 'elégtelen(ség)'.
Az E *avol*, M *afəl* is használatos tagadószóként. Az erzában állhat névszó mellett (E *son avol sire* 'ő nem öreg'), ragozott alakjai pedig mindkét nyelvjárásban igei állítmány tagadására szolgálnak: E *son avol sova bu kudos* 'nem jönne be a házba'; M *ton afələt ba?* 'nem jönnél el?'; E *buti avolin kekše*, M *kəda afələn kəšə* 'ha nem bűjnék el'.

A tagadó segédige töve az erzában *e-*, a moksában *aš-~i-*, a tiltó segédigéé az erzában *ilá-*, a moksában *ta-* (vö. a 50. l.). A tagadó segédige ragozott formái igei állítmány tagadására használatosak: E *mon eziñ tandavtrie*, M *mon ašijtəñ ävfiə* 'nem ijesztettelek meg'; E *ilá pelé moñdeñ*, M *tət pelə ezdən* 'ne félj tőlem!'. A tiltó segédigék nemcsak az imperativusban, hanem az optativusban is használatosak.

A participium, ill. gerundium tagadó alakja az E M *apak* partikulával is képezhetők: E *son apak strojak strojati* 'nem építve (= anélkül, hogy építenék) is épül'; M *apak učšək* 'váratlanul, nem várva'.

A mordvin ismeri az ún. kettős tagadást is; pl.: E *mon a jovtan kodamojak beaň val* 'egyetlen rossz szót sem szólok'; M *son mežəvək iz az od štűři* 'semmit sem szólt a lánynak'.

6.1.9. Determinálás

A határozottság kifejezésére a következő eszközök állnak rendelkezésre: a mutató névmások, a determinatív névszó- és igeragozás és a birtokos személyragok.

A hiányzó határozott névelő helyett a főnév determinatív (határozott) ragozása használatos: E *di tuš řivežeš*, M *i tuš kelažš* 'a róka pedig elment'; E *vani vedeñteñ*, M *vani vedfi* 'belenéz a vízbe'. A személyneveknek csak a moksában van determinatív ragozása. A határozott tárgyra determinatív igealakok utalnak. A személyes névmási tárgy (engem, téged, őt, minket, titeket, őket) mindig határozott. Determinatív igealakokat használnak akkor is, ha a tárgy visszaható névmás, s a tárgyszót birtokos személyrag determinálja: E *son andiñže lėvksenze*, M *son andəžəñ eš idənzən* 'megetette kölykeit'. A személynévi tárgy is határozott.

Az említett kritériumok ellenére indeterminatív (határozatlan) ragozást használ a mordvin, ha az igével kifejezett cselekvés nem befejezett, hanem folyamatos aspektusú; pl.: E *mařuša purnakšnoš seřñenze* 'Marjusa csinosította magát'; M *mitřuň alduňăt a son učəndi* 'Dmitrij lányát, Aldunyát várja ő'.

6.1.10. Szórend

A mordvinban a mondatrészek sorrendje meglehetősen szabad. A mondat szórendje a szavak logikai súlyának megfelelően alakul. A mondat szerkezetekben a szavak elrendezése a következő: az állítmány rendszerint az alany után áll, a tárgy az állítmányt követi, a határozók egyaránt állhatnak az állítmány előtt és után, a jelző pedig megelőzi a jelzett szót: E *avas štás, noldštñže veše řileñest čoviňka kėlsenze pša kunškas, di lišš pizesteñt*, M *tădasnə řiň štás, nolažəñ səmbə řiləkštñəñ eš*

šuvaniñä kälšenzə p̄rū kučkas, i lišš pižastenzə 'az anyjuk fölkelte, megnyalta mind a négyet vékony nyelvvel a fejük búbján, és távozott a vackából'.

A kiemeléshez fordított szórendet is használnak: *E di tuš řivežes, M i tuš kelažs* 'és ment a róka'.

6.2. Igeneves szerkezetek

Az igenevek a mondatba ágyazva sokszor alárendelő mellékmondatokat pótolnak. Az igenevnek az igei állítmányhoz hasonló bővítményei lehetnek. Legfontosabb típusaik a következők:

Infinitivus. Helyettesíthet tárgyi mellékmondatot: *E di aršes řivežes veše viřen di pakšan efičatñeñ lėvkskenze ñevtemest, M i aršas kelažs ñařtams es idanzən pakšan i viřen šembə eräjtñäñdi* 'a róka elhatározta, hogy az erdő-mező összes lakójának megmutatja kölykeit'. Lehet célhatározó is: *E ton madat udomo, M ton madat udomə* 'te lefekszel aludni'; *M mon sañ řeřdamət* 'eljöttem, hogy meghívjalak'. Ritkán o khatározó: *E pšilgadomadoñt* 'mivel kimelegedtem'.

Participium. Jelzői mellékmondatok rövidítéséreszolgál. Példák: *E jortiñze kadovikstneñ moda langs, M jordažəñ lādikstñəñ modafi* 'ami megmaradt, a földre dobta (tkp. a megmaradtakat)'; *E žalít veřej kasikstneñ, vijñes, valnes sovikstneñ* 'szánd meg azokat, akik felnőnek, akik erőre, szóra kapnak' (tkp. a felnövöket, lépöket); *M čavkañ kälšə navka kortajñäs* 'Navka az, aki a csóka nyelvén beszél (tkp. a beszélő)'; *E žalít siře ařatñeñ, vijste valsto lišežtñeñ* 'szánd meg az öreg apókat, akiket erejük, szavuk elhagyott (tkp. az elhagyottakat)'; *E molmadot ikele kuli sajeñ poliñef* 'hazatérése előtt meghal feleséged, akit elvettél (tkp. az elvett feleséged)'; *E kandstkeñek sajik* 'amit hoztunk, fogadd el (tkp. a hozottunkat)'; *E ařa sajiñze sodaviks tarkastoñt odirvañt joravt kařsemapelenze* 'az öreg elővette az ismert helyről a menyé által odakészített lábbelit'.

Gerundium. Határozói mellékmondatokat rövidíthet. Gyakran módhatározó: *E di tuš ardož, M i tuš ardəž* 'és futva távozott'; *E viřev apak molė, čuvto a keřat* 'nem tudsz fát vágni anélkül, hogy be ne mennél az erdőbe (tkp. be nem menve)'; *E son apak strojək strojati* 'az (a város) épül anélkül, hogy építenék (tkp. nem építve)'. Lehet időhatározó is: *M mon muñ samstən kelaž* 'egy rókát találtam, amikor jöttem (tkp. jöttömben)'; *moləmək kudt vakska, son moras* 'a ház mellett elhaladva énekelt'!

6.3. Összetett mondat

6.3.1. Mellérendelés. A mellérendelő összetett mondatok kapcsolódhatnak kötőszó nélkül vagy kötőszóval: *E sajiže vejkeñt kurgozonzo, suskiže, di ež ñilve řenze : ištamo čapamo ulñes pižološ, M sävəžə fkāt kurgəzənzə, suskəžə, i ašəž ñiləv son, řaftamə šapaməl pižəlñūs* 'bevette az egyiket a szájába, megrágtta, de nem tudta lenyelni, (ugyanis) savanyú volt a berkenye'. A mellérendelő kötőszók nagy része idegen (orosz, tatár) eredetű.

6.3.2. Alárendelés. Az alárendelő mellékmondatok helyett sokszor igeneves szerkezetek használatosak, de kötőszavakkal is kapcsolódhatnak egymáshoz a tagmondatok. A kérdő névmásokból alakult kötőszavak vonatkozó és tárgyi mellékmondatok bevezetésére alkalmasak: E *seřej kuz čuvto p̄rasto ňejize urneňif, konaš télēneň pangt anokstaš, M šeři kuzf p̄rasto ňäjš urňä, kona šalēňdi anaklaš pangt* 'a magas fenyő tetején meglátott egy mókust, aki télire gombát tett el'; E *mon a sodan, žardo vandiš kařmi ulēme, M mon af sodasa, mažardə vandiš ulí* 'nem tudom, (hogy) mikor lesz reggel'.

Az alárendelő kötőszók egy része is orosz jövevényszó: E *M što*; E *štobu*, M *štobə*; E *buto*, M *bəta* stb.

7. SZEMELVÉNYEK

7.1. Erza szövegek

1. sodamo-jovkst

1. *ine vedeñ tombaldé ine afa šejeri. — purgiñe.*
2. *kud(o)-ugolso ovto rangi. — jažamo-kev.*
3. *lato langso veřges sokoři. — suřceme.*
4. *kizna čubaso, íelña štapo. — čuvto.*
5. *tundoñ čiñe jakstérñe, íelé čiñe ožiñe. — tíkše.*
6. *posudaš od, a soñc vařav. — suvtéme.*
7. *moñ ulí kiřem, šíšem vařanzo. — prá.*
8. *molí škamonzo, a soñc komšveťeje ki téji. — izamot.*
9. *kavto aščit, kavto udiť, veťeće jaki, kotoće veřñi, šísemeće morot mori. — kenkš.*
10. *peze šuvož, soñc čoviñe. — salmuks.*
11. *višt-čužt alonzo, purgiñeška valgejeze. — veđ-kev. [-dg-]*
12. *viř čiřeva sivelť sodnož. — pižolt.*
13. *kijava molí afiñe, kavto pelev šelgeñi. — veđ kandi.*
14. *raviñ troks léñgeñ piks targaž. — vedra-pinks.*
15. *šijaso počodož señ pakša. — meñel pel marto.*
16. *íeleñek-kizeñek ve řvetkaso. — piče.*
17. *soñc keđštéme; kundiñdeřeš, a meñštévi. — kumarav.*
18. *koto piłgse, kavto sakaloso, šelmevtéme, lovažavtomo. — šijis.*
19. *jaki bojarks, korti tatarks. — maćejiš.*
20. *modasto sajsiž, posudaks velávti. — šovoñit čakšis.*
21. *keđde [-řř-] keđs [-c] jaki, veř noldi. — pejelis.*
22. *mastor langa jaki, keđs a kundavi. — šejelis.*
23. *kopořeze ulí, pekeze araš, pulozo ulí, prázo ulí, udemeze araš. — kařs.*

2. ašo utka jakšargo (moro)

*pokšineñ pokš pokš pakša,
vaj pokš pakšasonť lužomñe,
vaj lužomñeseñť eřkiñe,
eřkeñť kunčkasó šilđejeñe,*

*šilđejeñť práso piziñe,
piziñeš peškše alneđe,
vaj alneťñe peškše lévkskeđe,
alneťñe langso ašo utka jakšargo.*

vaj čecat-pecat ašo utkañ pilgenze,
jarmak-šorma ašo utkañ langozo,
piže truba ašo utkañ kirgazo,
pižen brafina ašo utkañ zopkeze,
pařej čoko ašo utkañ koklačeze,
šijas navaž ašo utkañ nežeze,
siñes oložas ašo utkañ neř-peze,
činžaramo ašo utkañ pulozo.
kuva ukšni, ašo utka keñarkšni.

ki nejiže ašo utkañ, keñarkšni,
už ki řediže, ašo utka keñarkšni?
pakšava jaki oħotñik nejiže,
pakšava jaki ružejnñk řediže.
ružijazo od-čorañ [-dž-] langsonzo,
matroskazo od-alañ boksonzo.
zařadakšniže oħotñik ružijanžo:
– vaj mon čavdan, ašo utka jakšargo!

vaj lomañ kelce ašo utka pškadekšneš,
son lomañ valco ašo utka kortakšnoš:
– ton ilamak ledí, od-čora paroči,
ilamak čavt, od-alá ružejnñk!
piziñem peškše, od-čora, alneđe,
alnetñe peškše, od-alá, lévkskeđe.
ilíř uroskavt, od-čora, moñ lévkskeñ!
kolí ton, od-čora, moñ čavsamak,
molmadot ikele kuli sajeñ poliñet,
uroskadiř ešit piže tákiñet.

eže [-śś-] kuncolo oħotñik utkiñeñ,
sajiže ružijanžo oħotñik ledíže,
ašo utkiñeñ ružejnñk čaviže.

koda molékšneš od-čora kudov-čiv,
ežem-piraso od-čorañ polazo,
uroskadokšnoš od-čorañ takanžo.
vačkodékšniže od-čora kavto keđenze,
son ředákšniže od-alá kemeñ suronžo.

3. pši nurdo (jovks)

kočkurovasto murza velev ards aťineš alašaso. ards, ards, di alašas šizeš. tarkas ulñeš veřev pandt. aťas jala pañi alašañt, di soñškak lezdi tenze. kundi ažijañteñ, di uški martonzo. škaš ulñeš teľe. čiš ulñeš jakšamo. čak-čak kuževš pandoš, soñš aťas išta pšilgadš, lívežeš natoj čamavanžo čuđi. tuš kiš pand(o) alov. aťas ozaš nurdoñteñ. pšilgadamadoñt šapkañtkak, vařgaťneñgak kajiñže.

sonze melga trojkaso ardi bojar. langsonzo lembe tulup. sasize aťañt bojaroš, di meři kučereñteñ: – lotkaka!

kučereš lotkavtiñže alašañteñ. bojaroš meři aťañteñ: – ton, aťa, meks išta pšilgadiř?

aťas i meři: – e, bojar, moñ nurdom ištamo, son pek pši. vant, šapkamgak jortija, di keđemgak ušosot.

bojaroš meři: – davaj, polavtsiñek nurdteñ [-rtn-]!

– a sodan, mežt [-št] tejniemskak. moñ nurdom pek pši, žal mařavi – korti aťas.

bojaroš pedas aťañteñ. – ton lija tejat, seđejak pši kařmi uleme. teñ maksik moñeñ!

– paro eno – korti aťas –, aňsak kilđemañek!

polavtiž. bojaroš maksize aťañteñ trojkañt kilđemañek, di martonzo maksize tulupoñtkak. aťas maksize bojaronñteñ nurdonžo alašañek. aťas oršiže tulupoñt, ozaš trojkañteñ di vačkodiñže alašañteñ. išta bojkasto noškstaš son, mik lovoñ davol

kepeteš melganzo. bojaroš ozaš psi nurdoñeñ, kajiže šapkazo, vařganzo, di uči, koda pšilgadi. učoš, učoš — avol pšilgadomat, šedejak pek kelmeš. ašteš, ašteš, mik seňškadš. rankstaš kučereñ langš: — pañt šede kurok, te proklañaž psi nurdoñt lovažaks kelmat.

kučeres pañš, pañš, atadoñt pek pšilgadš. alašaš čirkaž čirki. bojaroñt vejs-vejs a pongoñt pejenze, sorni. son vani, teves beñañ, valgš psi nurdstoñt, di jalgo tuš kudov.

4. tejtěreñ moro

avoleñ šačt tejtěf-kakaks,
avoleñ kast bojar-avaks,
šačovoleñ viř-gulušaks,
kasovoleñ viř-gulušaks!
čuvtodo čuvts lívfeveleñ,
taratto tarats čalgseveleñ,
čoviñkiñeste morseveleñ,
viřeñ keřit puvtfeveleñ,
viř-ořoñnikí stávťneveleñ.
viř kunčkaso pokš polána,

kunčkasonzo targañ stol,
stoleš langso pižeñ jandava,
jandavasoš čoviž puřine,
puřešteñ noldaž siřneñ kečiñe.
še puřeđeš alán veškan šimđevleñ,
ve stopka tencť kandovleñ,
ašo šedejest kalavtovleñ,
omboče stopka kandovleñ,
psi šelvedest noldavleñ.

5. kozoñ kazañ strojati (moro)

uš kozoñ kazañ strojati,
uš kozoñ ošoš vačkati?
oř šišem kiñeñ ki-ulos,
son šišem liši lišma-pras.
son kuva stroji, londadi,
son kuva vački, kaladi.

— davajťe, bratsi, dumatank,
miñ velėñ puromks purnatank!
meže kazañneñ alstatank,
meže ošoñteñ jovtatank?
davajťe, bratsi, dumatank,
davajťe, alat, arčítank,
miñ inazoronť koñenze,
miñ inazoronť lišmenze! —
šedejak kazañ kaladi,
šedejak ošoš londadi.

— davajťe, bratsi, dumatank,
davajťe, alat, arčítank,
meže kazañneñ alstama,
meže ošoñteñ jovtama.
miñ pařcej-ćoko alstatank,
miñ pařcej-ćoko jovtatank! —
šedejak kazañ kaladi,
šedejak ošoš londadi.

— nej uš velėñ sřotka miñ tejtěfank,
oř velėñ puromks purnatank!
miñ velėñ krugom jutatank,
miñ šupav lomañ vešniťank!
velėse šupav vaš(a) aťa,
velėse kožav vaš(a) aťa.
a šuroñ kuvalt son šupav,
a kudoñ kuvalt son kožav.

son šisem čorań tîrića,
son šisem čorań vanića,
kavksoće íakaš ma řuša,
kavksoće fejter dočińe.
ux vadřa íakaš ma řuša,
vadřa fejteriš ma řuša.
šeťeń kazańńeń alstatank,
šeťeń ošońťeń jovtatank.
son apak vačkak vačkati,
son apak strojak strojati. —

uš kazań purnaš piřanzo.
son ošoš orštaš langonzo.
ma řuša purnakšnoš seřńenze,
ma řuša orštakšnoš langonzo.
son kotat ćulkat karćekšneš,
son maze paľa orštakšnoš,
son pařcej-paća šulmakšnoš,
son šijań surkske tongokšnoš.
mejľe kazańńeń tujekšneš,
mejľe ošońťeń venćakšnoš.

6. puřgińe-pazne (ozks)

puřgińe-pas i ľi ja,
meńel-langoń inazor!
kolmo toloń rakšaso
meńel langa arđńat,
jondol veřgeďi čaristeť,
kerć kedset puřgińe,
viť kedset pižemńe,
puřgińe veřgeďat,
pižemńe pižat,
mastor-ava načtat,
videń šuro kastat,
vačo peke andat,
nućkań seďej viťat.

ve dumńese dumińek,
ve valnese kortińek,
ve tarkas purnavińek,
fe tarkańfe sińek
oznomo, otańďeme,
šukuńamo, eńaldomo.
oznutano tońe,
eńaldtano tońe,
saraskenek pećkińek,
šuk-přanok makssińek.

šuk-přanok nejik,
ozksonok mařik,
saraskenek sajik,
meže vešťan, maksik!
šuronok langs makst
seťme paro pižemńe,
kovolnese jakića,
lezeń paroń tejića!
ilá nolda mastor langs
vijev blagoj čarařman,
beřańeń tejića,
videń šuroń šińďrića,
ravžo modas čavića!

puřgińe-pas kořmińeć,
ilimiž vaćomta,
ilimiž avarašća,
žalít siře ataťńeń
vijste-valsto líšežťińeń [-šń-],
žalít veřej kasikstneń [-sn-],
vijńes-valnes sovikstneń!
kandstkeńek sajik,
meže vešťan, maksik!

7. řivež (jovks)

mujs řivežeš ečke šelej alo undo, čuvś modas latkiňe, di tejs tozo eštenze pize. kizeň maňej čiste čačśť sonze řilė levksenze. siň ištāt mazijť: piliňest pśřitť, sudiňest di turviňest ravžot, puliňest řužat, a pulo-peňest ašiniť, pilgiňest viškiňeť, kenžiňest čoviňeť. vani řivežkeš langozost, di seđejenze parksomđni. di arśeš řivežeš veše viřeň di pakšaň eřičatňeňeň ľevksenze řevťemest. son andiňže ľevksenze, simđiňže lovsodo, mađś soňś di mađśřiňže sinst vakssonzo. siň kurok maťeđevśť.

avaś řtaś, nolšřiňže veše řilėňest čoviňka keľsenze pša-kunśkas, di ľiśś pizesteňť. či-valdodoňť řivežeňť řelmenze končtavśť. son varřtaś peřť-peľga, di seřej kuz-čuvto-prasto řejiže urneňť, konaś řelėňeň pangť anokstaś:

– urne, a urne, sak vaniť, kodat ponavneť ľevkskeň čačśť!

– užo, tongoňesiň pangťneť tarad langa, řeste valgan čuvto-prasto.

di tuś řivežeš, molĩ viřga, tumo jutkova. ikelėnze ľiśś erke. erke-čireś lotkaś, vani veđeňeň. a toso řejaviť seň meňeľeś, di ašo lovoň koňđat peľť. ujs malazonzo kalne, di kevksřiže:

– ton meže řese veśňat, řivežke?

– mon siň toň kise. vandi karman ejseť inžeks ućomo.

– mon savľiň, aňśak jalgo a paćkođan.

– řeste mon toň kise varakaňť kuća. son veřatanzat – meřś řivežeš di tuś ardož.

saś pakřav. vani, ki-čirese kev udalo ašři čejejť. son olgo pořňi, pejenze pśřilgavti. řejiže řivežeňť čejejňeś, tandadś ejstenze, di sovaś keveňť alov pizezenze.

– ton meks, čejejňe, kekšitť?

– buťi avoliň kekše, ton moň seveľimik pšaňek-pilgeňek, řuloňek-maksoňek, čeřňek-veřnek.

– ila peľe, čejejňe, moňđeň! mon a sevdan. sak moňeň vandi inžeks, vansitť ľevksneť.

– mon a sodan, žardo vandiś kařmi ulėme.

– vana si veś, kařmi ulėme čopoda. ton mađat uđomo. mejľe řtat, di sak moňeň.

– čařkodiň, san.

ardi řivežkeś. vani, ki-čirese kodamo-buťi řulmiňe. tokavřiže pilgeze řulmoňeň, di veřś lazovśť suronzo. ře řkasto řulmoś viđemś, di řivežeš řejś pilgť, peke di kuvaka sudo. řivežeš tandadś, kiřňavťś ve jonov. ašři, stakasto ojmenze targši, jožojojak maśťś. mejľe meřś čoviňe vajgeľe:

– ton meks ištā tandavřňat di peľňat ejseň?

– mon ežiň tandavřňe – meřś řejelėś –, uđiň di aňśak sirgožiň. a salmuksom moň peľňićat.

ulňeś či-valgoma řka. karmaś kuroksto čopolgadomo. meňelėseňť pojavaśť řešřť, ľiśś valdo kovoś.

– koda kuvat mon jakan – meřś řivežeš, di od kijava, konaś ulňeś řeđe nuřkiňe, kapřaž tuś kudov. ki-čireva kaśť [-jśť] kilejť, pekšeť, pojť di pižolkst. čuvto aldo mujs veťe pižolt. sajiže vejkeňť kurgozonzo, suskiže, di ež řilėve řenze: ištamo čapamo ulňeś pižoloś. jortiňže kadovikstneň moda langs. pilgenze alov pongś lovaža.

fivežeš sajiže, pejsenze kemeste suskiže, di kandiže pizezenze. kudonzo vaksso lotkaš, di kunsoli: toso niile čoviñe vajgelñese, prok mekš, čijñit levksenze.

omboće čiste fivežeñt kudonzo peřka promšt lamo inžt. veše kandšt [-ñšt] řenze kažñeř. ovtoš kands řenze peškše pař međ. vatrakšoš řejelēñt marto kandsť pačalkšeř. vašña řemdiž řivež-levkstneñ iřta: vejke, kavto, kolmo, niile. mejle veše karmašt pačalkšeřneñ ojse vadñeme di međ marto jarsamo di fivež-levkstneñ šnamo.

8. Ривезь

Муйсь ривезесь эчке селей ало ундо, чувсь модас латкине ды тейсь тозо эстенээ пизээ. Кизэнь маней чистэ чачсть сонзэ ниле левксэнзэ. Сынъ истят мазыйть: пилинест пиштить, судынест ды турвинест раужот, пулынест тюжат, а пуло пенест ашинеть, пильгинест вишкинеть, кенжинест човинеть. Ваны ривеськець лангозост ды седеензэ парксомтни. Ды арсесь ривезесь весе вирень ды паксянь эрицятненень левксэнзэ невтемест. Сон андынзе левксэнзэ, симдинзе ловсодо, мадсь сонсь ды мацтинзе сынст вакссонзо. Сынъ куроқ матедевсть.

Аваст стясь, нолиштынзе весе ниленест човинька кельсэнзэ пря кушкас ды лиссь пизэстэнтъ. Чивалдодонтъ ривезентъ сельмензэ кончтавсть. Сон варш-тась перть-пельга ды сэрей куз чувто прямо неизе урнэнтъ, конась теленень пангт аноктась.

— Урнэ, а урнэ, сак ваньить, кодат понавнетъ левксень чачсть.

— Ужо, тонгонесынъ пангтнэнь тарад ланга, сестэ валган чувто прямо.

Ды тусь ривезесь. Моли вирьга, тумо уюткова. Икелензэ лиссь эрьке. Эрьке чирес лоткась, ваны ведентень. А тосо неявить сэнь менелесь ды ашо ловонь кондят пельть. Уйсь малазонзо калнэ ды кевкстизе:

— Тон мезе тесэ веšnjат, ривеське?

— Мон сынъ тонъ кисэ. Ванды карман эйсэть инжекс учомо.

— Мон савлинъ, ансяк ялго а пачкодян.

— Сестэ мон тонъ кисэ варакантъ кучса. Сон ветятанзат — мерсь ривезесь ды тусь ардозь.

Сась паксяв. Ваны, ки чиресэ кев удало ашти чеерь. Сон олго порни, пеензэ пиштилгавты. Неизе ривезентъ чеернесь, тандадсь эйтэнзэ ды совась кевентъ алов пизээнзэ.

— Тон мекс, чеерне, кекишть?

— Бути аволинъ кекше, тон монъ сэвевлимик прянек-пильгенек, сюлонек-максонек, чернек-вернек.

— Иля пеле, чеерне, мондень. Мон а сэвдян. Сак монень ванды инжекс, вансыть левксэнь.

— Мон а содан, зярдо «вандысь» карми улеме.

— Вана сы весь, карми улеме чопода. Тон мадят удомо. Мейле стят ды сак монень.

— Чарькодинъ, сан.

Арды ривеськесь. Вань, ки чиресэ кодамо-бутиц сюлмине. Токавтызе пильгезэ сюлмонтень, ды верьс лазовсть суронзо. Те шкасто сюлмось видемясь, ды ривезесь нейсь пильгть, пеке ды кувака судо. Ривезесь тандадсь, кирнявтсь ве ёнов. Ашти, стакасто оймензэ таргси, ёжозояк маштсь. Мейле мерсь човине вайгельсэ:

— Тон мекс истя тандавтнят ды пельнят эйсэнь?

— Мон эзинь тандавтне — мерсь сеелесь —, удынь ды ансяк сыргозинь. А салмуксон монь пельницият.

Ульнесь чивалгома шка. Кармась курокто чополгадомо. Менельсэнть повасть теишь, лиссь валдо ковань.

— Кода кувать мон якан — мерсь ривезесь ды од киява, конась ульнесь седе нурькине, капишазь тусь кудов. Ки чирева кассть килейть, пекиеть, пойть ды пизёлкст. Чувто алдо муйсь вете пизёлт. Саузе вейкенть кургозонзо, сускизе, ды эзь нилеве тензэ — истямо чапамо ульнесь пизёлось. Ёртынзе кадовикстнэнь мода лангс. Пильгензэ алов понгсь ловажа. Ривезесь саузе, пейсэнзэ кеместэ сускизе ды кандызе пизээнзэ. Кудонзо вакссо лоткась ды кунсолы: тосо пиле човине вайгельнесэ, прок мекить, цийнить левксэнзэ.

Омбоце чистэ ривезенть кудонзо перька промсть ламо инжть. Весе кандсть тензэ казнеть. Овтось кандсь тензэ пеишксе парь медь. Ватракишось сееленть марто кандсть пачалксеть. Васня лемдизь ривезь левкстнэнь истя: Вейке, Кавто, Колмо, Ниле. Мейле весе кармасть пачалксетнень ойсэ ваднеме ды медь марто ярасамо ды ривезь левкстнэнь инамо.

9. ВАСИЛИЙ РАДАЕВ: Сияжар

(поэмасто кевейкееце ёвтамо)

Валскенть зорязо ансяк цивтёргадсь,
Чинзэ лисемась сыремсь, фата прок,
Сюнав Гайруса веленть кунникасо
Чаво таркась уш пеишкедсь ломанде.
Весе анокт сынь, вадрят кедьёнксост,
Сабляст кивчкаить, пикаст вандолдыть.
Учость мелявтозь кежев душмантнэнь
Каришо ветия, превень ёвтыця.

Ансяк а кинень ульнесть ветямс сынь
Ине тюремас, олянть ванстамо:
Арась велесэнтъ виев Дуболго,
Ёмась Сырезьгак, сонзэ цёразо,
Сияжар пек од, хоть сон виевгак.
Превей Пичегай атясь паро пек,
Ансяк маштыль сон осксонь ветямо,
Промкссо весенень превень ёвтамо.
Сабля кедьсэнзэ вестькак эзь кирде,

Налткак эзь нолда, эзь чав варака,
Тюремадо уш а мезть арсемскак.
Бурнай те шкане ульнесь ранявозь.
— Учотадо кинь? — пижнестъ цёратне. —
— А мейс кавтолдомс, кайсемс ноготсо!
— Сыргамс эряви, лепитямс сәпезэ!
— Паряк, учосынек, зярдо Алаяр
Вирень саразокс керьксасамизь карькс?
Сынь эзть кенере прамо вейке мельс,
Покитясь эзь капиша превс сынст путомаст.
Те шканть вармакс ардсь вейке ванстыця,
Седей пултыця куля ёвтась тенст:
— Велень кирдицят, кудсолодоя?
Душмант нежедить, кандыть майсема?
Теке содонь пель, алаяронсне
Ютасть Сурань трокс алка таркаванть,
Конань содасызь ансяк ванстыйтне.
Сыть ней Гайрусав, минек велентень.
Курок пачкодить. А мезть сәзнэмс тенк!
Неек кепетемс, порксамс вейкест пес!
Весе ломантне энгамсть аламос.
Сеськень ливтямось васов маряви,
Мейле лажнозевсть чадыведекс сынь,
Ламот удалов арсестъ ношкстамо.
— Истя талномась вети куломас! —
Виев пурьгинекс ранкстась Пичегай. —
Весе мельган тынь, сыцянтъ изнямо,
Кежев душмантнэнь тестэ панеме!
Кирнявтсь ласте сон толонь айгор лангс.
Арасть перьканзо виев алятне:
Вейкесь Сияжар, Гамзур омбоцесь,
Бурнай колмоцекс арась ваксозост,
Пулты ранатнень цёрась стувтынзе,
Анок весень кис кежень пандомо,
Кежев душмантнэнь каршо тюреме,
Бути эряви, прянзо путомо.
Панстонь ведьметнень ансяк ноцковтызь,
Ношкстастъ айгортнэ — модась соракадсь,
Мельгаст тусто пуль пелекс кепететсь.
Сеске пачкодсть сынь пиче вирентень.
Тестэ маласо Сура лееськак,
Косто душмантнэнь неизь цёратне.
Пурнавсть вирентень. Лоткасть аламос.
Ваныть: кияванть каршоост душмант сыть.

Тескетъ, маласот, вана неявить,
Кода эскельдить, ламо ластетькак.
Тунь а пижнить сынъ ды а сеерить,
Молить салава, теке саламо.

Зярдо пурнавозъ неизъ ломантнень,
Пичегаень ды лия покитятнень,
Эрзянь моро сеск вирьганть каятотсь,
Сиянь горниповск жойкадсть пичетне —
Весе чарькодизь мазый Нуянь ды
Вечкенъ Витованъ гайги вайгельтнень.
Мезень тамаша? Мезень дива те?
Нуя? Витова? Косто саевсть сынъ?
Весе варшатазевсть паро Бурнай лангс,
Кона туинзе сынdest кулятнень.

Те шканть сыцятне пачкодсть малазост,
Весе неявить алкукс вадрясто.
Весень икеле сивой айгор сы,
Давол пандошканть ули сэрезэ,
Сонзэ лангсонзо ульнесь озадо
Тунь а содавикс виев аля поки.
Ульнесь мазый сон, ульнесь паро пек,
Шумбра, виев ды тунь а пелиця,
Бульчом, кастазель богатырекс сон.
Пити пря шапказо, чись прок, цильдёрды;
Оршазь кинисэ сон, весе сырежди,
Мерят, чинть эйстэ кодазь оршамось;
Ковокс вандолды пижень цитээз;
Келей мечезэ токась масторов,
Колмо ломаннень а сыржавтови,
Бути вадрясто апак андо сынъ.
Кирвы ёндолокс цитни пиказо,
Эчке тумонь пачк анок ютамо;
Сонзэ айгоронть ловонь гриватне
Кумажадонзо алов новолезь,
Кудряв волнат прок, нурсезь нурсевить.
Мари пилензэ налксить, кичат прок;
Валдо сельмензэ тештекс цильдёрдыть.

Богатырентъ тень камбраз икеле
Ульнесь озадо, мазый умарь прок,
Пичегаень сон Нуя тейтересь,
Канды кедьсэнзэ цецянь пусмо сон.

Виев алянтъ тень моли вакссонзо
Карей айгорсо сонзэ ялгазо.
Вейкетъ кедьёнксост, истя оршазьгак,

Богатырекс сынъ ульнестъ кавонест.
Ды те од цѣрантъ камбраз икеле
Мазый Витова, Нуянь ялгазо.

Мельгаст ласте сынст молитъ стамбаро
Пичегаень сынъ превей урватне.
Шабранъ аватне, паро тейтертне,
Конанъ саекшнызь вирьстэнтъ душмантнэ.
Сындест удало молитъ цѣратне,
Пичегаень ды сонзэ шабратне.
Пижар икеле, Виртян мельганзо,
Лия алятне перькаст пурнавозь.
Молитъ ласте сынъ, ветить душмантнэнь,
Конат кундакшнызь, полонс саекшнызь.
Вадря айгорт сынъ весе камбрастастъ,
Ялго онкстытъ кинтъ кежев ногайтне.

Сестэ Пичегай кирнявтсь ластестэ.
Те покш кеняркстонть атясь иредсь прок.
Валгак сонензэ тунь эзь ёвтаво,
Каршост ношкстамо сон эзь сыргаво.
Те шкантъ сыцятне пачкодсть видеэзст,
Лоткастъ икелест, ваньить лангозост.

— Кинь те тейтересь? — богатыресь пикадсь.
Кедь лангс саузе мазый Нуянь сон,
Вишка эйкакиш прок, невтнесь эйсэнзэ. —
Кие авазо? Кие тетязо?

Састо Пичегай малазонзо мольсь,
Нуя керьмандавсь сонзэ кирьгантень.
Весе тетязо чамантъ палсизе,
Мейле аванзо кирьгас каявсь сон.
Те шкантъ Витованъ оляс идицясь
Родной тетянстэнь ванозь максызе.

— Кинень сюконямс мастор-авантень?
Кинень пасиба ёвтамс кисэст ней? —
Богатыртненень энялдсь Пичегай,
Весе ломантнень пельде кортась сон.

— Паро Слава те — Нуя ёвтнесь тенст,
Сивой айгоронтъ лангсонть невтизе —
Рузонъ масторонъ виев аля сон,
Аволь пелиця, лиянь жалиця.
А те — ялгазо — тонанъ невтизе —
Волга лемезэ. Эсест тевс сынъ мольсть.
Минек маримизь авардемадо,
Кежев душмантнэнь азнокиномадо.
Ардсть ды идимизь, оляс менстимизь,
Мейле стамбаро кудов ильтимизь.

...

10. АЛЕКСАНДР МАРТЫНОВ:

Мезе масторсонть сех мазый?

*Мезе масторсонть сех мазый,
Вастнекишневи ансяк весть?
Пакшантень — тиринь авазо,
Вечкицянтень — сэтъме весь.
Морьцянтень — гайтев моро,
Од центень — ловонь чов,
Од тетянтень — васень цёра,
Менелентень — пешксе ков.*

*Мезе масторсонть сех мазый?
Седейс мезе нек токи?
Паряк, моданть лисьмапрязо,
Косто Равось саи ки?
Паряк, сехте мазый розась,
Кона росантень ваясь?
Паряк, тонь паксясо розесь,
Кона пилекст уш каясь?*

*Мезе масторсонть сех мазый?
Паряк, чачи велев кись,
Кона вирненть кавтов лазозь,
Витьстэ тонь кудонтень лиссь?
Паряк, минек ошитнень валдост?
Паряк, эйсэ вельтязь пандт?
Паряк, эчке моданть алдо
Нефтань чавиця фонтант?*

*Мезе масторсонть сех мазый?
Паряк, се, зярдо корштит
Кельме ведь коське турвасо
Ды од порат лангс вариштит?
Паряк, се, тон зярдо витькстат,
Што а ладс теят, чумат...
Ды ломантнень седейс витьстэ
Ванькс ойметь марто соват?*

*Мезе масторсонть сех мазый?
Паряк, сех мазыйтне минь,
Кинь улить кавто аванзо,
Кавто ават кастасть кинь?*

11. А. МАРТЫНОВ:

Ялганень

*Иля калдордо чаво парекс,
Иля ченярдо чевекс тон,
Эрямот перть эряк ломанекс,
Цветяк цецякс,
Гувнок, прок тол.*

12. А. МАРТЫНОВ:

Мекши

*Мекшесь эсь пачканзо музгордезь,
Эрва цецянь танстенть варчи,
Ансяк вестькак тенээ эзь леде:
Пурны ломаннень шумбрачи.*

13. АРТУР МОРО:
Чись менель тѣкшисо

Монь мелем каямс
Лавтовом лангс
Пондаки менелень бурка.
Ёндолось локшокс саемс
Ды эйсэнзэ панемс
Пельтнень —
Мазый рифмань гуртокс
Тува,
Кияк эзь яка кува,
Косо мон —
Сюнав ды нищей,
Апак мелявто,
Апак пиште
Мельсэ аштиця
А ёвтавикс валтнэнь кунсолормс,
Конат гайгить музыкакс,
Пальить толокс.

Монь мелем
Путомс седеем
Вселенноенть кедь лангс,
Кадык ули сон анок,
Бути чись секень ванок
Чопотезь човов серой туманкс
Ёми эли мади,
Кирвази седеем,
Тыненк сави неемс —
Сон карми эждямо,
Светямо,
Прок чись,
Менель тѣкшиос кона одов лиссь.

14. Д. В. Цыганкин, М. В. Мосин: Эрзянь кельнь нурькине этимологической словарь (икельсе вал)

Келесь — сехте кезэрень общественной явления. Сонзэ лезээ ломанень эрямосонть ды историясонть пек поки. Ве чияк а эри обществась кельтеме. Секскак келесь ашти научной исследованиянь объектэкс... Валонь историянь тонавтни этимологиясь...

Кельтне явовить зярыя семьява. Ютксост ули финно-угорской семья, козонь эрзянь ды мокишонь кельтнеде башка, совить финской, эстонской, карельской, ижорской, водской, вепсской, ливской, саамской, марийской, удмуртской, коми-зырянской, коми-пермяцкой, мансийской, хантыйской, венгерской кельтне. Весе сынь эсест историяст, касомачист уставизь ве источникстэ, ве кельнь юрсто, конанень кельнь наукасонть мерить финно-угрань кельнь юр. Финно-угратнень кезэрень истямо таркаст (прародинаст), кода арсить ученойтне, лововить Волга ды Кама лейтнень ютксо таркатне. Финно-угрань кельнь юрсо, конасонть ульнесть башка кортавкст, явовсь зярыя кельсь ниле-вете тыща иеть седе икеле. Те явовомась мольсь стамбарнэ, ламо пингень перть. Эрвась эйтэст сайсь кезэрень кель юрстонть кельнь ламо особенность, конатне кадовсть те шкас. Сынь аштить неень кельтнень ютксо вейкетъксчинь ёнксокс. Примеркс, мокиэрзянь кельтнесэ улить зярыя валт, конат истямо жо чарькодема марто вастневить лия финно-угорской кельтнесэяк. Истямокс лововить: кал, финской кельсэ кала, марийской — кол, венгерской — хал; кем, коми кельсэ кём, марийской кем; куз, финской кельсэ кууси, марийской кёж; кев, финской кельсэ киви, марийской — кю...

Валтнень этимологияст панжомсто поки лезэ максы кортавкстнэнь тонавтнемась.

Эрва кельсэнтэ эсензэ валтнэде башка улить ламо валт, конат совасть лия кельтнестэ. Улить сынь мокиэрзянь кельтнесэяк. Сех пек кезэрень лия кельнь валокс мокиэрзянь кельтнесэ лововить индоевропейской валтнэ, конат совасть минек кельтнес еще сестэ, зярдэ финно-угорской народтне эрять вейсэ. Ды секс неть валтнэ вастневить ламо лия финно-угорской кельтнесэяк. Примеркс: эрз. мекш, удмуртской кельсэ — муш, коми кельсэ — мош, венгерской кельсэ — мех. Кезэрень индоевропейской группань кельсэнтэ — санскритсэнтэ — макша; эрз. медь, финской кельсэ — меси — мете, удмуртской кельсэ — му, венгерской кельсэ — мез. Кезэрень индоевропейскойкс истя жо лововить сядо, одар, пурцуз. Кой-кона валтнэ эсест гайгемаст ды чарькодемаст коряс аштить малавиксэкс праиранской кель юронть, конатне, мокиэрзянь кельтнеде башка вастневить марийской, пермской ды хантыйской кельтнесэяк; эрз. азор, моки. азыр, хан. одер (санскритсэнтэ — асура); эрз. верьгиз, моки. врьгаз (санскритсэ врькас). Иранскойкс лововить истя жо сырне, мирде, кшни, тарваз, юв, сэдъ. Аволь пек ламо валт эрзянь ды мокишонь кельтнес совасть балтийской кельтнестэ. Истямокс лововить

кардо, пеель, тапамс, тейтерь, пурьгине. Неявикс тешкс мокиэрзянь лексикасонть кадсть тюркской — татаронь ды чувашонь кельстэ саезь валтнэ. Примеркс: комоля, кшумань, тапад, сукоро валтнэнь этимологияст панжомсто мельсэ кирдемс эряви чувашонь келесь. Эрз. кшумань, моки. кушма, чувашонь кельсэ кашман; эрз. комоля, чувашонь кельсэ хамла. Татаронь кельстэ саезь валтнэде лововить 100 ламо. Примеркс: алаща, улав, таго, чавка ды седе тов. Мокиэрзянь кельтнес пек ламо валт совасть рузонь кельстэ. Сынст совамошт ушодовсь пек умок, XII—XIII пингтнестэ саезь. Сех кезэрень рузонь заимствованиякс аштить розь, капста, морков, мако, сока, мотыга, репс ды ламо лия валт. XVIII пингстэ эрзянь кельс совасть боцька, стена, баран, пушка, бука, башня, шпага ды лият. Пек ламо рузонь валт совасть ютазь пингень прядома шкастонть. Истямокс лововить лампа, керосин, шкаф, част, столь, стопка, саласкетть, фар-тук ды лият.

Рузонь келесь неень шкастонть ашти мокиэрзянь лексикань сюпалгадомасонть основной источникекс.

7.2. Moksa szövegek

1. sodamə-jofkst

1. *šiš lísi, songa šači, šiš valgi, songa kuli.* — žilfs.
2. *kud-užasə oftə rangi.* — kevtíñ [-fñ-].
3. *akat sazərt [rt]: fkäs kšíi, ombəčəs avarđi.* — tols i čugun-veds.
4. *aťas akšə, pabaš ravžə, fkä-fkän af nájəndiši, čelaj narod idsnə.* — taləs, kizəs, šitíñə.
5. *jurstə fkä, pfastə vetə.* — kädś.
6. *kandə langəsə kurməš salməks.* — šejəlś.
7. *kandə vaksə kaftə porəñ šíirí [-rí] eřáší, veksnən eřáší, fkä-fkän af nájíší.* — šelmətíñə.
8. *kizəti vešt avarđi.* — keluś.
9. *kolmə kizət — al, šisəm kizət — ləfks, kolməgeməñ kizə — oftə, šezgeməñ kizə — saras.* — lomańć.
10. *kozə molán, martən jakaj, kudu suvan, af suvaj.* — mandś.
11. *kud ingələ piñə ərnaj.* — kevs.
12. *škamən molán, koməsvefijə ki tíjan.* — inzamaś.
13. *sońć šuvańä, sońć kajgi, vārdə šimi.* — šäškś.
14. *viřəsə, kudsə fkä-ləmsət.* — tuvəs i tuməs.
15. *viřəsə, meńəlsə fkä-ləmsət.* — tášitíñə i päšitíñə.
16. *aláš tuməñ, karksəc šälíjəñ.* — počkäs.

17. *jakšargš vedí langšə, puləc šedí langšə. — kaṛkänäš.*
18. *kaftə päldä kundama, kučkazənzə navama. — kämäš.*
19. *käləc ulí, kurgəc aš, proks jarcaj, pejənzə aš. — tols.*
20. *kučkan kučkanä, nürəc ańčək sannä. — šäškš.*
21. *moń ulí utəməžə, kolməgeməń pańžəmasə päkstaf. — kurgš, peštíə [-šń-].*
22. *mon vidėń sora, kořüńəc vərə, pṛac aluva. — jāj-surətíə.*
23. *kardə päškšə rakšəžə, šinək-veńək udšišť, jarcamstə uskšišť. — peńč-keřs i kučuvńə [-fń-].*
24. *irdəzənzən šuftəń, pejənzən kšńin. — inzamaš.*
25. *pilənzə ulíjt [-jt], af kulíjt [-jt]. — kařs.*
26. *šadə kizəń paba šacfti tožəń šaba. — tuməš, šerūtíə.*
27. *šinək-veńək ardi, kosənga af andi. — lüjš.*
28. *šuftədə šeri, tišəđə alńänä. — kiš.*
29. *talənda mastərsə, kizənda mořasə. — lovs.*
30. *kizənda oršə, talənda kərtapa. — viřes.*
31. *kolm(ə) aršənt [-tt] ezdədən, məžardənga af nūjsa. — kalmaf lomańč.*
32. *viřəsə udi, af muvi, musa, skařej vořgəđan. — oftš.*

2. ravžə krańč (mor)

vaj potmə, potmə, potməń pakšänä!
potməń pakšasə kubər-piřänä,
kubər-přänasə líšti jäšinä,
šä jäšinəsə šerəń kaṛkänä,
vaj jotašť potašť tošə šiməńdišť.
pakšasnən peřfkä pižə viřəńä,
vaj paṛčiks aščišť soń lopańanzən,
vaj oftəks rangišť soń tuməńanzən,
ińə kujks veškišť soń keluńanzən,
vaj čatər čatər soń pojuńanzə,
pojvutńəń [-fń-] jotksə širə tum(ə) ašči,
vaj lúkək lúkək soń taratkanzən.
tuməť pṛasənzə narməń-pižəńä,
šü pižəńasə ravžə kalmə krańč.

tuməť alə ašči mokšəń od-sora,
mokšəń od-sora, aχəńək-alä.
martənzə aščišť soń parzojńanzən.
šälín tugańä sorať jälsənzə,
uštəřəń nalńac a soń kädsənzə,
rakšəń puləńä nalńäť pesənzə.
nalńac jälsənzə, mežə mälsənzə,
mežə mälsənzə, mežə tumsənzə?

— mon lādšan šavan ravžə kalmə krañčt,
 soñ tolgañanzən meñəlť algañä,
 soñ sälgəñanzən viřət langañä.
 — támak šav, šora, támak šav, alä,
 ožu, azəndan mon érafküzəñ,
 mon érafküzəñ, mon aščəfküzəñ!
 mon inə sorañ vašəñ idəcan,
 mon atəñ avañ šuduf lomañan.
 kuťi šavsamak, mon toñ šudətä,
 kuli aläcə a toñ avacə,
 kuli vašäcə a toñ polacə,
 kädštənzə kuli pižə tákačə.

estə lādšəžə, narməñt šavəžə.
 meñəlťi kepəđst soñ tolgañanzən,
 viřət přavañä soñ sälgəñanzən.

soñ estə kuləst alənzən avanzən,
 soñ estə kuləs vašəñ polañac,
 märtənzə kuləs šora-takañac.
 vaj vačkəđs kaftə šudufs kädənzən,
 puvərdəš šudufs keməñ surənzən,
 son urəkədi šudufs avarđi.

3. atäs i kelažs (kuvaka jofks)

fkä atäs jakaš kaləñ kundamə. kundaš päškšə ulav kal. saj kudu, a kelažs joraj atät
 kalənzən kängələms. son i dumaš:

— va koda mon kängələsa tū atät? madan kiť langs, řijan kuliks.

madš kiť langs i řiś kuliks. atäs saj kigä, mužə kelažt. va — märgs — moñđejeñ
 škajš maksəžə. i kepəđəžə atäs i putəžə ulavəzənzə i sävəžə alašənc. väťsi käd-pesənzə.
 a kelažs počkaftəžə nurdənc də noldañžə kaltnəñ [-Lñ-] šəmbə. atäs pačkəđs kudu,
 suvaš kudu, kudəc kajgi. faťäžə šəpkənc, jordažə kajgi pätnagəđťi. əřvac
 märgi:

— mes jordajt šəpkačəñ toľťi?

— ejka, durak, mon mujəñ samštən kelaž, kelažəñ šəpka staftan.

molč ulavəzənzə, aš kelažs, aš kaltnəvək [-Lñ-]. vačkəđəñžə kädənzən, avarğəđs
 atäs.

i kelažs mərdaš meki kigä. kočkañžə kaltnəñ [-Lñ-] i karmaš jarcamə. molč vərgəžs i
 řəřgəđs:

— ej, kuma, mežďə jarcat?

— ej, kuma, mon jakañ kaləñ kundamə. i kundañ päškšə keptəř kal.

— ej, kuma, tonaftəmak moñgä.

— pažalij, kuma, tonaftü! ardt [-rt], puləzət sotnək keptər də noldak äj-vařüfi dā povijf [-jt] kalt [-lt].

— vaj, kumañäj, pařiba, mon kolmā šit aščəñ vačədə. tñni topədi pekəñüzə.

tuš vəřgazs, sotnəžə puləzənzə keptəřt i noldazə äj-vařüfi. pəškəds keptəřc ved dā [-řf-], af targavi meki. i sajf [-jt] kařtə avat veds i šavəž karamslaf martə vəřgazt i šəžəžə pulənc. tuš ardəž. soñc molí, soñc kortaj:

— molan tñni, kelažt sevsal!

a kelažs suvas fkä kuds i jarcaš očksə šapakstə, vadəndəžə přanc šapakssə i líss okəlčü langš i vastəžə vəřgazt i pəškəds vəřgazs:

— na, kuma, tñni sevtü [-řf-], moñ kəngəłəmajf.

— vaj, kumañäj, voläčə, uža, azəndan päk očü nužəžə. povəndəñ kařtə avañ kəds i šavəmaž moñ, vaga targaz ujñəñgü.

— năřfkü, kumañäj!

varžəžə vəřgazs, tošə muñžə šapakstñəñ [-sn-] i urəkədi vəřgazs, avardi:

— adü, kumañäj, kandü [-řf-].

— i ozaš kelažs vəřgazt langš. kuva molí, soñc kortaj:

— šavəř af šavəřf kandsi.

— kuma, mežt [-řf] kortat?

— ej, kuma, šavəmaž moñ päk, přäviñä šovəřkšñijf [-řf].

i kandažə viři. no — vəřgazs mäřgs — praščaj, kuma!

i tuš vəřgazs viři, kelažs tuš paksav i madš pandə-přäfi, řis tagə kuliks. valgs langəzənzə varci, karmaš karamənzə bokənc. kundažə varciř. — nu — mäřgs — tñni toñ sevtü [-řf-]!

varciš pəškəds:

— vaj, ščakañäj, voläčə, añčək řamak řije, koda moñ atüžə toñ atäčəñ.

— də koda əna?

— va, koda, sävs keřəñ pargəñü i putš ezənzə vaj-kučü dā međ-kučü i jordažə vəri.

i sävəñžə varciš nññ martənzə i kučš tuməř-přas i karmaš jarcamə. i kelažs lijadš alu i pəškəds kelažs řaftañü:

— monga lomañələñ, tonga lomañat!

4. mitřuñ alduñä (mor)

vaj moləñ, moləñ, vel(ə) af năjəvi,
vel(ə) af năjəvi, viřñü năjəvi,
viřsə năjəvi přaftəmə kudñü,
kudsə năjəvi peřəřtəř(ə) pabañä.
valmadə valmas a son nəžəřkšñi.

mežə učəndi, a son vanəndi?
mitřuñ alduñäř a son učəndi,
mitřuñ alduñäř a son vanəndi.
paksü-kiñava pulñü năjəvi,
viřəř velfkəñü šumñü mařavi.

šü kigü ardišt kolmə pavoskat.
 širñədə širñəfti šin šariñasnə,
 šadənga širñəfti pavoskañasnə.
 fkä pavoskasə mitún alduñäs,
 mitrún alduñäs, akšə kalgəñäs.
 fkä širsənzə nogaj očuñä,
 ombə širsənzə nogaj atamanć,
 karšəzənzə ozaf nogaj od-soras.
 vaj estə pačkəští vir kučkañäti,
 vir kučkañäti práftəm(ə) kudñäti.
 nogajəñ pabaš karšəzəst líši,
 karšəzəst líši, sonć i peñäćaj:
 — saf, mitri jəñ štíš, saf, akšə suka,
 mäsajf šavftəkšñə moñ sorañäžəñ,
 moñ sorañäžəñ, a moñ fkəñäžəñ?
 tñi soñ ulat vašəñ polañäs,
 tñi moñ ulat vaškəñ kädəñäs!

5. miklañ navkañä (mor)

mäs päk kozəñä miklañ navkañäs,
 miklañ navkañäs ravžə čavkañäs,
 vaj čavkañ kəlsə navka kortajñäs.
 vaj mastər langəñ čebär slavañac,
 son meñəl alga navkañ šnamañac.
 navkazəñ čebärf [-rť] kudənzəñ-šinzəñ,
 kudənzəñ-šinzəñ, peñəñ pirfənzəñ.
 viji varmasə kudñac peřafkə,
 šeri meñəlsə langa veřtafkə,
 ravžə modasə alga šedafkə,
 řaləñ lovñasə přəñac akšəptfkə,
 tundañ šinasə langa mazəptfkə,
 kizəñ pši martə kudəc ušñəfkə,
 šokš pižəmnasə řtafkə nardafkə.
 navkañä kozə vašəñ polasə,
 vašəñ polasə, sora-řakasə:
 kajgi ružjəñac vašəñ polañac,
 ružjə vajgəñac kortaj jalgañac,
 ružjə kačamñac sora-řakañac.

šinät jotaftisi navum veləsə,
 navum veləsə, velə kučkasə,
 veñät jotaftisi oču virəsə,
 oču virəsə, ruzəñ širəsə,

ruzəñ širəsa, lājəñ uləsa,
 lājəñ uləsa vidə keluñä,
 keluñät alə akšə numəlñä.
 ružjanc sarəžaj, lüdsəms narəžaj:
 — lüdsütä, numəlñäj, lüdsütä, akšəñäj!
 kedñäcəñ martə langəžəñ ščajan,
 šivəlčəñ martə pekəžəñ trəjan,
 toñ säpəñäcəñ šočaj šfirəñdi,
 toñ sorgəñäcəñ od-ərvänñdi.
 — tamak lüds(ə), čora, aχətnək-alä!
 mon af numəlan, mon af akšəñan.
 mon očü virəñ kirđi-kardajan,
 mon pednaj aläñ pavaz azijan.
 toñ pavazkəcə očü virəsa,
 očü virəsa, širə tuməsa.

6. lotkaftəmat

a) vär lotkaftuma

säskə pupas, vär noldas. af kivək nājəžə, af kivək mařüzə. kev-kud [-vgə-] langəsa pabañä, son ščaf karaf narəžaf, šijəñ palä langəšanə, šijəñ karksəc peřfkanə, šijəñ väzkac přasənə, šijəñ surksəc sursənə, šijəñ řudi kurgəšanə. sä řudit martə potäžə, sä řudit martə kořtažə v a š äñ kädštənə pilgštənə.

b) koškə mařtikstə ufama

koškə mařtikš jotaftan, liχamanka potaftan kavřəñ přastənə, přä-pakarštənə, řelastənə kädštənə, pakar potmə ujštənə, m a t ä paba. kozə kučtanə, kučuvat, kozə puttənə, putuvat. inə vedəñ kučkasə, šäj nalsə řezgeməñ šisəmgä jalgatřä, ščaft karəft narəžəft, toñ učəñdiřt avarđiřt. m a t ä paba křniñ saləñ martə pərvažatanə, martət maksi kažñət luvət, kolmə veřksət surəñ čukər, kolmə řadət šijä jarmak, řembəñdi javəndit, řembəñdi satřitit.

7. kelaž

(kuvaka jofks)

muš kelažs ečkə šälit aldə undə, řuvš modatit lotkəñä i tiš tožə eřtejənə pizə. kizəñ mañi řiñä soñ řačřt řilə řəfkškanə. řiñ stamə mazijt [-it]: piləñasnə řiñ oržəñat, řalkəñasnə i tərvañasnə ravžəñat, puləñasnə řužat, a pulə-peñasnə akšət, pilgəñasnə jomlañat, keñžəñasnə řuvañəñat. vani langəžəst kelažkäs i ředijəc soñ keñärkřni. i ařsəs kelažs řäřtəms eš idənzən pakšəñ i virəñ řembə eřäjřiñdi [-ři-]. son andəžəñ eš idəžəñ, řimdəžəñ lořtə, madš sořc i matəžəñ řiñ eš vaksəzanə. řiñ kurək matədəvřt. řüdasnə řiñ řtäs, nolažəñ řembə řiləkřtřəñ [-ři-] eš řuvañəñä kälšənə přä

kučkas i liss pizastanza. ši-valdt ezda kelažt koňavst šelmanza. son varžaksts peff-pälgü i šeri kuzt prastä najs urnä, kona taländi anaklas pangt.

— urnä, a urnä, sak varžajt, kodamä ponav lefkskäna moň šačst.

— samaldä vov nedasajna pangtnän [-kn-] taratkätnändi, estä valgan šuftt prastä.

i tuš kelažs. molí virgä tumätän jotkava. soň ingälanza tiftäds ärkä. lotkaš ärkf tərvas, vani vedfi. a tose näjövijf [-jt] šenäm meňals i akša lovän kodamä tučat. ujs malazanza kalnä i kižaftäžä soň:

— ton mežä fäsä vešändat, kelažkä?

— mon saň ferdamät. vandi karman učamä esät inžiks.

— mon molälän ba, dä jalgä af pačkädan.

— estä mon kučsa toň inksät varšif. son toň vättanza — märgs kelažs i tuš ardäž.

saš pakšav. vani, kiť tərvasä kevf ftalä ozadä ašči šejörnä. son šužärnä poři, pejf [-jt] šovaj. näjəžä kelažt šejörnäs, ävädš ezdanžä i äčäs es pizəzanžä kevf alu.

— ton mes käšaf, šejörnä?

— kədə afälän käšä, ton šiväləmajf ba pñänək-pilgəňək, šuləňək-maksəňək i šäjär-ňək i verňək.

— fat pelä ezdan, šejörnä. mon toň af šivü [-ft-]. sak vandi pälan inžiks, vancajft moň idänän.

— mon afsodasa, məžardä vandis uli.

— vov saj veš, šobdalgädi. ton madat udämä. tosä sfäjat i sak pälan.

— šarkädänä, sajan.

ardi kelažs. vani, kiť tərvasä kodamä-bädi sotkskä. tokažä sotksf madasanza, i vers šalgəvsf suranza. tä piňgf sotksf vidəms, i kelažs najs pilgt, pekä i kuvaka šalka. kelažs ävädš, koməfs bokfi. ašči sfadä, štakastä targšəsi vajmənc, mək jožanza maštš [-šct]. melə märgs šuvaňä vajgälsä:

— ton mes tafta ävfñat i šalgəndat esən?

— mon ašijän [-jt] ävfñä — märgs šejəls —, aňčək sərgəžəň udəm langstä. a salməksəňä moň šalgijf [-jt].

ulš ši-valgəma piňgä. kurəkstə ušedš šobdalgədəmä. meňəlsä tiftäđst [-ct] fäštš, liss valdä kovš.

— kodamä kuvats mon jakan — märgs kelažs i od kigä, kona ulš šadä nurkänä, kenərdaž tuš kudu. kiť tərvasä kasst keluvt [-ft], päšət, pojvut [-ft] i pižəlks. šuftt aldä muš vetä pižəlñat. sävəžä fkät kurgəzanžä, suskəžä i ašəž nüləv son, taftamä šapaməl pižəlñäs. jordažəň ladikstnän modafi. soň pilgənzən alu povš pakaf. kelažs sävəžä soň, pejsənžä keməstə suskəžä i kandažä es pizəzanžä. kudənc vakssä lotkaš i kulcəndi: tosə nülə šuvaňänä vajgäñasä, koda mešt, suvsf soň idanza.

ombəčä šinä kelažt peffkü purəmsf lamə konakt. šembə kandst [-ct] tejanžä goštə-ňəct. ofš kandš tejanžä päškšə stojkanä međ. vatrakšš šejəlš martə kandst pačat. va-šənda ləmdəž kelaž-lefkstnän [-ksn-] taftə: fkä, kaftə, kolmə, nülə. melə ušəđst pačari vadəndəmə i međ martə jarcamə i kelaž-lefkstnəň šnamə.

8. Келазь

Мусь келазь эчке сялить алда унда, шувсь модати лотконя и тись тоза эстейнза пиза. Кизонь мани шиня сонь шачсть ниле лефксканза. Синь стама мазыхть: пиленясна синь оржанят, шалхконясна и трванясна равженят, пулонясна туюжянят, и пула пенясна акшет, пильгонясна ёмлянят, кенженясна шуванянят. Вань лангозост келаськясь, и седиец сонь кенярькиши. И арьсесь келазь няфтемс эсь идензон паксянь и вирень сембе эряйхненди. Сон андозень эсь идензон, симдезень лофцита, мадсь сонць и матозень синь эсь ваксозонза. Синь курок матодовсть.

Тядясна стясь, нолазень сембе нилекснень эсь шуваняня кяльсонза пря кучкас и лиссь пизостонза. Ши валдть эзда келазть коневсть сельмонза. Сон варжактсь перьф-пяльге и сери кузть пряста найсь урня, кона тялонди аноклась панкт.

— Урня, а урня, сак варжайть, кодама понав лефкскаяне монь шачсть.

— Сямольде, вов недясайне панкнень тараткятненди, эста валган шуфтть пряста.

И тусь келазь. Моли вирьге тумотнень ёткова. Сонь инголенза тифтедсь эрьхе. Лоткась эрьхть трвас, вань ведти. А тоса няевихть сенем менельсь и акша ловонь кодыма туцяят. Уйсь малазонза калня и кизефтезе сонь:

— Тон мезе тяса вешендят, келаськя?

— Мон сань тердемот. Ванды карман учема эсот инжикс.

— Мон молелень ба, да ялга аф пачкодян.

— Эста мон кучса тонь инксот варсить. Сон тонь вяттянза — мярьгсь келазь и тусь ардозь.

Сась паксяв. Вань: кить трваса кевть фтала озада аци шеерня. Сон шужарня пори, пейхть шовай. Няезе келазть шеернясь, эводсь эздонза и эцесь эсь пизозонза кевть алу.

— Тон мес кяшеть, шеерня?

— Кда афолень кяше, тон сиволемайть ба прянек-пильгонек, сюлонек-максонек, шяярнек и вернек.

— Тят пеле эздон, шеерня. Мон тонь аф сифте. Сак ванды пялон инжикс, ванцайт монь иднень.

— Мон аф содаса, мзярда «вандысь» ули.

— Вов сай весь, шобдалгоды. Тон мадат удома. Тоса стяят и сак пялон.

— Шарьхкодине, саян.

Арды келазь. Вань: кить трваса кодама-бди соткскя. Токазе сотксть мадясонза, и верс сялговсть суронза. Тя пингть соткссь видемясь, и келазь найсь пилькт, пеке и кувака шалхка. Келазь эводсь, комотсь бокти. Аци стяда, стакаста тарксесы ваймонци, мяк ёженза маштсть. Меле мярьгсь шуваня вайгяльса:

— Тон мес тяфта эвфнят и сялгондат эсон?

— Мон ашихтень эвфне — мярьгсь сеельсь —, аныцек сргозень удома лангста. А салмоксоне монь сялгихть.

Ульсь ши валгома пинге. Курокста ушедсь шобдалгодома. Менельса тифтедсть тяшитть, лиссь валда ковсь.

— Кодама куватьсь мон якан — мярьгсь келазсь и од киге, кона ульсь сядя нюръхкяня, кенордазь тусь куду. Китъ трваса кассть келуфт, пяшет, поюфт и пизелкс. Шуфтть алда мусь вете пизелнят. Сявозе фкять кургозонза, сускозе и ашезь нилев сон — тяфтама шапамоль пизелнясь. Ёрдазень лядыкснень модати. Сонь пильгонзон алу повсь пакаръ. Келазсь сявозе сонь, пейсонза кемоста сускозе и кандозе эсь пизозонза. Кудонц вакс лоткась и кулхцонды: тоса ниле шуваняня вайгяльняса, кода мешт, сувсть сонь иденза.

Омбоце шиня келазть кудонц перьфке пуромсть лама конакт. Сембе кандсть тейнза гостенецть. Офтсь кандсь тейнза пяхксе стойканя медь. Ватракись сеельть мархта кандсть пачат. Васенда лемдезь келазь лэфкскятнень тяфта: Фкя, Кафта, Колма, Ниле. Меле ушедсь пачань вадендема и медь мархта ярхцама и келазь левкснень шнама.

9. ВАСИЛИЙ РАДАЕВ: Сияжар
(эпической поэмаста паки)

Валда зарянясь аньцек якстерьгодсь,
Шинь лисема ширсь толу фатакс палсь.
Пара Гайруса, велеть кучкаса,
Ульця кувалма ломань вирь ащесь.
Кядьсост узерьхть синь, цянкт и пеелепт,
Учендсть лажносезь Алаяр атянь
Каршес вятиснон, ёнень азыснон.
Аньцек ашель синь пара вятисна
Оцю тюремас, пара тевс водяйсь,
Ашель велеса виш Дуболга,
Аяш Дуварга, атять цёрацка,
Сияжар пяк од, сире Пичегай,
Аньцек машты сон азондома лац,
Од ломаттненди ёнень максома.
Сабля кядьсонза вестьке изь уле...
Вов тя пингста ардсь фкя дозорнайсна,
Кандсь сон мархтонза аф пара куля:
— Сире атянят, пара од цёрат!
Горясь малаткишни, сайхть минь муцямонк.
Алаяр атянь фкя отрядоц ни
Сурать туркс ётась маця вастова.
Аф кунара тянь няезь ваныхне.
Сайхть синь Гайрусав, минь велезонок
Курок пачкодихть. Мезе тихтяма?
Сайхть синь саворне, ширьге ванондыхть.
Пичегай атя ластя озась эзк,

А сонь перьфканза пара алятне:
Сияжар вов фкясь, Гамзур омбоцесь,
Бурнай колмоцекс ардсь синь ваксосот.
Маряй рананзон сон юкстазень ни,
Анок лисемс кис кяжень пандома,
Масторонц инкса тага тюрема.

Ардозь нотфтасть синь Сура ляйтть шири,
Коста ногойхнень няезь ваныхне.
Пачкодсть вирти синь, лоткасть крайняти,
Ваныхть — каршезост киге ногойхть сайхть.
Тязкот, маласот, вона няевихть.
Молихть саворне вирень кить эзга.
Кодак няезь синь Пичегай атянь,
Эрзянь кайги мор вирьге кайгозевсь,
Сиянь пайгонякс шуфттне жойнязевсть,
Сембе кулезь ни Нуянь мораманц,
Цебярь Витовань кайги вайгяленц.
Мезе тяфтамось? Мезень дива тя?
Аф шарьхкодезь ванцть пара Бурнай лангс,
Кона кандозень стака кулятнень.

Вов ни сятне скрось пачкодсть малазост,
Тяса учихне дивандазь ювадсть.
Сембонь инголе сивай айгор сай,
А сонь лангсонза ащи озада
Вишда виш, мазыда мазы,
Парода пара богатырь-аля.
Оржа вазец сонь, ши прокс, цифторды,
Кинитне щамсонза толнякс вандолдыхть;
Кержи лафтуса ковнякс пиндолды
Оцю щитоц сонь, сединь ванфтыец;
Кели мечец мянь токась мастору.
Ёфси ёндололь оржа пикац сонь,
Эчке тумонь пачк ётамс аноколь;
А сонь айгоронц туста гриванза
Плманжазонза ёфси новольсть мянь,
Кода Сура ляйтть кудряв волнанза.

Богатырь-альять седланц инголе
Ащесь озада Пичегай атянь
Мазыда мазы Нуя од стирец,
Канды кядьсонза цецянь ашкотфкя.
Моли синь ваксосот каряй айгорса
Вишда виш омбоце алясь.
Фкат синь пикасна, фкат одёжасна,
Ульсть фкя лаца синь богатырь-альят.

Инголенза тянь ащесь Витова,
Ащесь озада Нуянь каршеса.

Мельгаст ластяфста молихть саворне
Пичегай атянь пара рвянянза,
Шабрань аватне, шабрань од стирьхне.
Синь мельгаст молихть Пичегай атянь
Пара цёранза, шабрань алятне.
Молихть ластя синь, вятьсазь ногойхнень.
Ункстайхть ногойхне ялга кить эса.

Пачкодсть видеозост, лоткасть кить кучкас.

— Кинь тя мазы стирсь? — богатырьсь пшкядсь.

Кядезонза сон, мярьгат, шабанянь,
Мазыда мазы Нуянь сявозе.
Няфни эсонза, кирдьсы кядьсонза,
Пичегай атя малазонза мольсь,
Ктомордазь ашкодсь сонь кргазонза,
Сяльде Витовань богатырь-альясь
Родной алянцты ванфтозь максозе.

— Кода сюконямс тядя-масторти,
Кинди спасиба азомс идемдост?
Богатырьхненди Пичегай эняльдсь.

— Пара Слава тя — Нуя корхтазевсь,
Сивай айгор лангс озафть няфтезе. —
Рузонь масторста виида вии,
Парода пара богатырь-альясь;
А вов ялгац тя — няфни омбоцеть —
Волга лемоц сонь. Мольсть эсь тевозост.
Кодак марямазь авардемода,
Пиже вайгяльса юванькинемода,
Ардсть синь, идемазь, куду ильхтемазь.

...

10. Фёдор Атянин: Пусма панчф

Эряскодозь чакасть кенкишти. Тядясь эстокиге панжезе. Порогть лангса ащесь Аринанясь. Плманжанза ангоряфт, крфазь крфазь щёкасонза мазомк-инесь якстерь китькс, и трванзон лангса палсь павазу мзолф, и уле сельмонянза пиндолдсть кенярдемать эзда. Сон кядьсонза кирдсь панжи вишнянь тараткат.

— Тядяй, ватта, кодама панчфт тейть кандонь! — павазуста ювадсь сон.

— Панчфт? — панжи вишнякснень лангс ванозь, кизефтезе тядяц.

— Мазыхть, тядяй? И шиненясновок пняк танцти. Аньцек сериста синь кассть и плмаижаневок ангорявсть, — стирнясь кеподезень сельмонянзон тядяц лангс... и лоткась: тядяц ащезь кенярде сонь мазы панчфканзонды.

— Нят, Аринаня, аф панчфт, а панжи вишнякс тараткат. Синь эздост курок ба касольхть вишнянят.

Аринанясь аф пняк вярондазь варжакстсь тядянци лангс:

— Тят аф вишнянят, тядяй, тят панчфкат...

— Васенда, стирняй, панчфт, а тоса эрь панчфкаста улендихть ожнаниякс ащи оцю вишнянят, синь кармаихть касома и якстерьгодома. Давай марс лувсаськ, мзяра вишняня аф касы тя кизоть садсонк.

Аринанясь ушедсь мянцема сурнянзон:

— Фкя, кафта, колма... кемонь, кафкса... комсь — старандазь лувсь сон и куфкстась. — Мон сяда тов аф машин, тyani луфт тонць...

— Няйсан, Аринаня, конашкава лама вишняняда юмафтоть, што эстить афи лувовихь. Ня тараткятнянь лангста кочкалеме ба кептерня соку вишня.

— Ну, эста давай путсаськ сяда курок буфетть лангс и катк синь тоса касыхть, а кодак кенерихть, минь синь сивсаськ...

— Аф, Аринаня, тьяса синь аф касыхть...

— А кода мле? — цють аф авардезь мярьгсь стирнясь — пади синь меки озафтомс саду?

— Аф, ня панчфу тараткятнень мезсонга ни аф идесайть.

Аринанясь лажназевсь:

— Мон, тядяняй, молян Толяндиге азса, катк сонга аф кармай панчфу тараткятнень синнема.

11. МАКСИМ БЕБАН: Пизем

Вармась паксява лиенди,
келунянь сейхти-крхтай,
и кичкор-мячкорнят тиенди
менельса ёндоль най.

Атямсь торай ширеса,
лознязь тусь пиземнясь.
Сенем пунтерьксне ширемста,
стенакс кожфса стясть.

Комотни, китизь кити, аф эренди,
лопаньбес начфтсь вирнять.
Валозень паньттнень переса,
саттнень потмос врьгясть.

Сембе районга тусь шарома,
кенярьфти кода фалу.
И тифтенянь шинжаромать
шляпаста панчфнень лувсь.

Лямбаза шуди пугтерьксса
вальмясельмотнень валсь,
ласьфтезень стирьхнень кыторфса
кяшема келу налс.

Оцю павазонь кандозь
паксяста паксяс шарсь.
Шову шудерьксканзон
мархта ни льяиньясь тарсь.

Кода и тусь, лоткась сразу,
бта кирезь кирсь.
Мизолгодсь шачема ширсь
и сядонга мазомсь!

12. ЕГОР ТИМОШКИН: Тяштеня

Сась илядсь и тага эшендсь кожфкясь.
Сетьмось велеть песа панжи садсь,
Аньцек такор янга стирень мольфкясь
Сединь петезь пилезон монь прась.
Мзяроцеда сань ни веле пети,
Кие азсы, мезе мархтон лиссь?
Ков аф молян — стирть вальмалу меки
Эсон вяти велень такор кись.
Корхнихть, кда менельть эзда няйсак
Кода палозь тяштенясь лийкстай,
Ичкози сон павазценъ пяк сявсы,
Кона ламос меки аф мрдай.
Колави ли тянди цёрань седись?
Мяштьсон кельгомазти аяш край.
Ули тяштенязе — эсон терди,
Содаса, сон саду тячи сай.

13. РАИСА ШУКШИНА: Мазы шобдава

Сянгаря лугава,
Кальюрнятнень ланга
Шобдавась перьфпяльде
Ару шиньфса сась,
Розьбрянятнень ланга,
Василёкнень прява
Лямбе лучне псиса
Посать эса штасть.

Кенерьф розень прятне
Сюконякишнихть тошказь.
Яфодсь ару кожфкя,
Пряняснон пурысь.
Рощать эса кашторф,
Нармоннятне сргозсть,
Мороняснон таргазь —
Рощанясь нюрясь.

14. М. А. Келин, М. В. Мосин, Д. В. Цыганкин:

Мокшень кялень нюрхкяня этимологическэй словарь (ингольдень вал)

Школаса сатомика мяль шарфневи мокишень кяльть звуковой системани, валонь тиевомать, валхнень грамматическэй формаснон, синь синтаксическэй функцияснон и орфографиять тонафнемаснонды. Мекольдень кизотнень мокишень школатнень инголи путневи задача сяда крхкаста тонафнемс валхнень значенияснон, синь стилистическэй ширеснон сянкса, штоба иттне вайме ёжесост марялезь шачема кяльснон козяшици и мазышици. Тянкса од программатнень и учебникнень эса оцю васта занци мокишень кяльть лексиканци тонафнемац...

Кяльса полафнемаатне — тя кяльть эряфоц. Кда афольхть уле ня полафнемаатне, то кяльхне, конатне звондасть кунардонь фкя и тяка юрста, афольхть аерда фкя-фкянь эзда. Башка эрямста эрь кяльть тиевсь фонетическэй и грамматическэй эсь стройци, коня лама пингонь ётазь петевсь и полафтовсь сяшкава, што тяни родственнай кяльса корхтай ломаттне фкя-фкянь аф шархкодихть. Финно-угорскэй кялень юрсь (основась), конань эса ульсть башка говорхт, явовсь лама кяльге ниле-вете тёжяньшика кизода тяда инголе. Тя явомась мольсь валом, лама пингонь перьф. Эрь кяльсь сявсь кунардонь кяль юрста аф кржа черта, конат ванфтовсть тянемс. Тяфта, мокиэрзянь кяльса аф кржа вал, конат тяфтама жа значенияса васьфневихть финно-угорскэй лия кяльхнень эсовок. Кепотьксонди, кал, эрзянь кяльса — кал, финскэйса — кала, эстонскэйса — кала, мансийскэйса — кол, венгерскэйса — хал; кяме, эрзяннеса — кем, коми — кем, марийскэйса — кем; куз, эрзяннеса — куз, финскэйса — кууси, марийскэйса — кож; кев, эрзяннеса — кев, финскэйса — киви, марийскэйса — кю...

Валхнень этимологияснон панжемста пяк оцю лезкс максыхть кяльса уликс говорхнень и диалекттнень тонафнемасна, синь эсост валхнень значенияснон и шачемаснон содамасна. Кода и любой кяльса, мокишень кяльса разнай велень говорхне аеркишихть фкя-фкянь эзда и литературнай кяльть эзда лама ширде: и фонетическэй, и морфологическэй, и лексическэй. Говорхнень эса васьфневихть лияста стама явленият, конат илядсть пяк кунардонь мокишень или нльне мокиэрзянь кяльста и финно-угорскэй кялень основаста. Тяфтама факттне лездыхть валть этимологиянци содамс.

Эрь кяльса аныцек эсь валда башка аф кржа и стама валда, конат сувасть лия

кяльста. Улихть синь мокшень кяльсонга. Инь кунардонь заимствованиакс лувондовихть индоевропейскяй кяльхнень эзда сявф валхне, конат эвондасть минь кяльсонк нинге сярда, мзярда финно-угорскяй нароттне зрясть марса. Сяс ня валхне васьфневихть родственнай лама лия кяльса. Кепотькс: мокшень кяльса — меш, эзянь — меки, удмуртскяй — муш, коми — мош, венгерскяй — мех, индоевропейскяй группань кунардонь кяльса — санскритса — максиш; мокшень кяльса — медь, эзянь — медь, финскяй — меси, мете, удмуртскяй — му, венгерскяй — мез, санскритскяй кяльса — мадху «ламбама, танцти, медь». Индоевропейскяй кяльхнень эзда сявф валкс лувондовихть стане жа сяда, одар, пурхц валхне и лият.

Мокшень кяльть лексикаса аф кржа васта занцихть тюркскяй — чувашень, татаронь и лия кяльста сявф валхне. Кепотьксонди, комля, кушмань, тарад, цюкор валхнень этимологияснон панжемста эряви мяльса кирдемс васендакиге чувашень кяльсь.

Пяк лама вал сувась рузонь кяльста. Мокшень кяльса синь кармасть эвондама нинге XII—XIII векнень. Инь кунардонь рузонь заимствованиакс ащихть розь, капста, мак, сока, мотыга, ряпс и лама лия вал.

Рузонь кяльсь тяниень пингста ащи мокиэрзянь лексикати козякодомань аф машини лихтибрякс. Рузонь кяльть вельде сувсихть и интернациональнай валхне, конат мокшень и эзянь литературнай кяльса нолявихть тевс публицистическяй, художественнай и научнай произведениятнень эса.

7.3. Az erza szövegek fordítása

1. Találós kérdések

1. Nagy vízen túlról egy öregapó kiabál. — Mennydörgés.
2. Egy ház sarkában medve bömböl. — Malomkő.
3. Csűr tetején farkas kapirgál. — Fésű.
4. Nyáron subában, télen mezítelen. — Fa.
5. Tavaszi napon vöröses, téli napon sárgás. — Fű.
6. Az edény új, mégis lyukas. — Szita.
7. Van egy gombolyagom, hét lyuk (van rajta). — Fej.
8. Egyedül megy, de huszonöt utat csinál. — Borona.
9. Ketten állnak [vannak], ketten fekszenek [alszanak], az ötödik járkal, a hatodik vezet, a hetedik énekeket énekel. — Ajtó.
10. A vége hegyes, ő maga vékony. — Tű.
11. Búza, árpa alatta, mennydörgésszerű a hangja. — Vízialom.
12. Erdő szélén (végig) hús(darabok vannak) felkötözve. — Berkenye.
13. Az úton megy egy apóka, kétfelé köpköd. — Vízhordó.
14. A Volga fölött hársháncskötél van kifeszítve. — Vödör füle.

15. Ezüsttel behintett kék mező. — Az ég felhővel.
16. Télen-nyáron egy virágban. — Fenyő.
17. Ő maga kéz nélküli; ha megfogott (valakit), nem tud (tőle) menekülni. — Bogáncs.
18. Hat lábú, két szakállú, szem nélküli, csont nélküli. — A tetű.
19. Úgy megy, mint egy úr, úgy beszél, mint egy tatár. — A liba.
20. Földből veszik, edény lesz belőle. — Az agyagtál.
21. Kézből kézbe jár, vért ont. — A kés.
22. Földön jár, kézbe nem fogható. — A sündisznó.
23. Van háta, nincs hasa, van farka, van feje, nincs agya. — A nyírhéjbocskor.

2. A fehér réce

Ford.: Várhelyi Ilona

Ó, a széles nagy mezőben,
tágas réten mély gödröcske,
gödröcskében kis tavacska,
tó közepén apró zsombék,
a zsombék közepén fészkecske,
a fészekben kis tojáskáék,
tojáskáékban csöpp fiókáék.
Fészkén fehér réce költ.

Réce lába, mint a virág,
tollazata fémpénzfűzér,
torka, akár a rézkürt,
begye, akár a réztál.
Réce csőre ezüstös,
csőre vége aranyos,
napraforgótányér farka.
Akkor örül, mikor úszkál.

Ki látta meg az örömét,
ugyan ki vehette észre?
Mezőt járó vadász látta,
rét vadásza vette észre.
Puska lóg az ifjú vállán,
lőporszarú az oldalán.
Puskás felkapta puskáját:
— Lelőlek, te fehér réce!
Leányhangon szólt a réce,
emberszóval kérlelte:
— Ne lőjél le, kedves ifjú,
ne ölj meg, te puskás ember!

Fészkem tele van tojással,
a tojáskák fiókákkal.
Ne tedd árvákká fiaim!
De ha megölsz ifjú ember,
asszonyod holtan találsz,
gyermeked árvák lesznek.

Nem hallgatott a récére
mezőt járó ifjú vadász.
Kapta puskáját, lelőtte,
megölte a fehér récét.

Hazatért az ifjú vadász.
Felesége holtan hever,
gyermekai árván sírnak.
Két kezét, jaj, összecsapta,
tíz ujját egymásba fűzte.

3. Meleg szán (mese)

Kocskurovóból Murza községbe hajtott lóval az öreg. Hajtott, hajtott, és a ló elfáradt. Az út [hely] hegynek fölfelé vitt [volt]. Az öreg egyre csak nógatja a lovat, és maga is segít neki. Megfogja a kocsirudat, és vele együtt húz. Az idő tél volt. Hideg nap volt. A hegy egyre csak emelkedett, maga az öreg (is) annyira kimelegedett, (hogy) a veríték csak úgy patakszik az arcán. Az út a hegyről lefelé vitt. Az öreg felült a szánkóba. Kimelegedvén sapkáját is, kesztyűjét is ledobta.

Utána hajt egy bojár trojkával. Meleg bunda (van) rajta. Utoléri a bojár az öreget, s így szól a kocsishoz: — Állj csak meg!

A kocsis megállította a lovakat. Azt mondja a bojár az öregnek: — Te, öreg, miért melegedtél ki ennyire?

Azt mondja az öreg: — Ó, uram, az én szánkóm ilyen, igen meleg. Nézd, a sapkámat is levetettem, és a kezeim is csupaszak [kint vannak].

Azt mondja a bojár: — Nosza, cseréljünk szánkót!

— Nem tudom, mit is csináljak. Az én szánkóm nagyon meleg, sajnálom — mondja az öreg.

A bojár megragadta az öreget: — Te majd másikat csinálsz, (amely) még melegebb lesz. Ezt add nekem!

— Hát jó — mondja az öreg —, (de) csak fogatostul!

Cseréltek [elcserélték]. A bojár odaadta az öregnek a trojkát lovastul, és vele adta a bundá(já)t is. Az öreg (pedig) odaadta a bojárnak a szánkóját a gebével. Az öreg magára vette a bundát, felült a trojkára, és a lovak közé csapott. Olyan sebesen elvágatott, hogy hóvihár támadt utána. A bojár beült a meleg szánkóba, levette a sapkáját, kesztyűjét, és várja, mikor melegszik fel. Várt, várt — s nemhogy felmelegedne, még inkább fázott. (Addig) volt (ott), amíg meg nem kékült. Rárivallt a kocsisra:

– Hajts még gyorsabban, ebben az átkozott, meleg szánkóban csonttá fagy (az ember).

A kocsis hajtott, hajtott, az öregnél is jobban megizzadt. A ló vágatva vágatott. A bojárnak bizony össze-összeverődnek a fogai, reszket. Látja, rosszul járt, leszállt a meleg szánról, és gyalog indult haza.

4. Leány éneke

Ne születtem volna leánygyermeknek,
nem lennék (most) bojárasszony,
(bár) születtem volna erdei gerlének,
(akkor most) vadgalamb volnék!
Fároról fára szállnék,
ágról ágra lépnék,
vékony hangon énekelnék,
favágókat ébresztgetnék,
vadászokat keltegetnék.
Erdő közepén (van) egy nagy tisztás,
közepén terített asztal,
az asztalon rézserleg,
a rézserlegben habzó méhsör,
a méhsörbe merítve egy arany kanál.
Abból a méhsörből társaimat megitatnám,
egy pohárkát nekik odavinnék,
fehér szívüket elszomorítanám (összetörném),
egy másik pohárkát odavinnék,
forró könnyeiket beleereszteném.

5. Hol épül Kazany? (ének)

Hol [hova] épül Kazany,
hol is épül a város?
Ó, hét út kereszteződésénél,
hét buzgó forrásfőnél.
Ahogy épül, összedől,
ahogy épül, összeomlik.

– Gyertek, testvérek, tanácskozzunk,
hívjunk össze falugyűlést!
Mit áldozunk Kazanyért,
mit ígérjünk a városért?
Gyertek, testvérek, tanácskozzunk,
gyertek, ifjak, gondolkozzunk,

mi a cárnak a paripáját (áldozzuk),
mi a cárnak a lovát (ígérjük)! —
Még inkább összedől Kazany,
még inkább összeomlik a város.

— Gyertek, testvérek, tanácskozzunk,
gyertek, ifjak, gondolkozzunk,
mit kell Kazanyért áldozni,
mit kell a városért ígérni.
Selyem bojtot áldozzunk,
selyem bojtot ígérjünk!
Még inkább összedől Kazany,
még inkább összeomlik a város.

— Most hát falugyűlést csináljunk,
ó, falugyűlést hívjunk össze,
járjuk körbe a falut,
keressünk egy gazdag embert!
A faluban (él) a gazdag Vaszja apó,
a faluban (lakik) a tehetős Vaszja apó.
Nem gabonáját tekintve gazdag ő,
nem házát tekintve tehetős ő.
Hét fiúnak táplálója,
hét fiúnak nevelője,
a nyolcadik gyermek(e) Marjusa,
a nyolcadik lány, kislány.
Ó, a szép gyermek, Marjusa,
a szép leány, Marjusa.
Őt áldozzuk Kazanyért,
őt ígérjük a városért.
Az [a város] magától felépül,
felépül anélkül, hogy építenék. —

Már Kazany díszbe öltözött [összeszedte magát],
a város felöltözött [felöltöztette külsejét],
Marjusa díszbe öltözött [összeszedte termetét],
Marjusa felöltözött [felöltöztette külsejét].
Cipőt, harisnyát húzott,
szép inget öltött,
selyem kendőt kötött,
ezüst gyűrűt húzott.
Utána Kazanyba indult,
utána a városnak esküdött.

6. Zivatar-Istenhez (ima)

Mennydörgés istene, Ilija,
mennybolt ura!
Három tüzes paripával
hajtasz az égbolton,
villám csap ki a kerekeidből,
bal kezedben mennydörgés,
jobb kezedben eső,
mennydörgést hajigálsz,
esőt hozol [eset],
földanyát áztatod,
az elvetett gabonát növeszted,
éhes gyomrot táplálsz,
gyenge szívet gyógyítasz.

Egy gondolattal gondolkoztunk,
egy szóval szóltunk,
egy helyre gyűltünk össze,
e helyre jöttünk
imádkozni, esdekelnünk,
hajlongani, könyörögni.
Hozzád imádkozunk,
hozzád könyörgünk,
tyúkocskáinkat levágtuk,
főhajtásunkat adjuk.

Főhajtásunkat lásd meg,
imánkat hallgasd meg,
tyúkocskáinkat fogadd el,
amit kérünk, add meg!
Adj gabonánkra
csendes, jó esőt,
te, aki felhőkben jársz,
te, aki hasznosat, jót teszel!
Ne bocsáss a földre
erős, dühös jégesőt,
te, aki rosszat (is) teszel,
az elvetett gabonát szétdúlod,
fekete földre vered!

Mennydörgés istene, táplálónk,
ne éheztesd bennünket,
ne ríkass meg bennünket,

szánd meg az öreg embereket,
(akiket) erejük, szavuk elhagyott,
szánd meg a fölnövőket,
(akik) erőre, szóra kapnak!
Amit hoztunk, fogadd el,
amit kérünk, add meg!

7–8. A róka (mese)

A róka egy vastag szilfa alatt üreget talált, lyukat vájt a földbe, és vackot csinált oda magának. Egy derült nyári napon négy kölyke született. Olyan szépek (voltak): fülecskéjük hegyes, orrocskájuk és ajkacskájuk fekete, farkincájuk vöröses, farkuk vége pedig fehér, lábuk kicsiny, körmük vékonyka. Rájuk néz a róka, és szíve repes (az örömtől). A róka arra gondolt, hogy az egész erdő és mező összes élőlényének megmutatja kölykeit. Megetette őket, tejet adott nekik inni, majd lefeküdt, és maga mellé fektette őket is. Gyorsan elaludtak.

Fölkelt az anya, vékony nyelvvel mind a négyüket végignyalta a fejük búbján [középen], majd távozott a vackából. A napfénytől a róka szemei összehunyorodtak. Körülnézett, és egy magas fenyőfa csúcsán meglátta a mókuskát, aki télire gombát tett el:

- Mókuska, mókuska! Gyere, nézd meg, milyen szőrös kölyköcskéim születtek!
- Várj csak, felfűzöm a gombákat az ágra, utána lejövök a fa tetejéről.

Továbbment a róka, járja az erdőt a tölgyfák között. Egy tóra bukkant. [Eléje jött egy tó.] Megállt a tóparton, belenéz a vízbe. Abban pedig visszatükröződik [látszanak] a kék ég és a fehér tóhoz hasonló felhők. Odaúszott hozzá egy halacska, és azt kérdezte tőle:

- Mit keresel itt, róka?
- Érted jöttem. Holnap vendégségbe várlak téged.
- Elmennék én, csak hogy gyalog nem tudok [érek oda].
- Akkor én teérted elküldöm a varjút. Ő majd elhoz [elvezet] – mondta a róka, és

sietve továbbment.

Kiért a mezőre. Nézi: az útszélén egy kő mögött egy egér lapul. Egy szalmaszálát rágcsál, fogait élesíti. A kiséger meglátta a rókát, megijedt tőle, és beszaladt a kő alá a vackába.

- Egérke, miért bújtál el?
- Ha nem bújnék el, te engem szőröstül-bőröstül [fejestül-lábastul, belestül-májastul, szőröstül-vérestül] felfalnál.
- Ne félj tőlem, egérke! Nem eszlek meg. Gyere el hozzám holnap vendégségbe, látogasd meg a kölykeimet!
- Nem tudom, mikor lesz holnap.
- Nos jön az éjszaka, sötét lesz. Te lefekszel aludni. Azután felkelsz, és eljössz hozzám.

- Értettem, elmegyek.

Továbblohol a róka. Nézi: az útszélén valamiféle gombolyagocska (van). Hozzá-

nyúlt a lábával a gombolyaghoz, és vérbe borultak az ujjai. Ekkor kiegyenesedett a gombolyag, és a róka lábakat, hasat és egy hosszúkás orrot pillantott meg. Megrémült a róka, félre ugrott. (Úgy) vár [van] visszafojtja [nehezen veszi] lélegzetét, majdnem eszméletét veszítette. Ezután vékony hangon megszólalt:

– Miért riasztasz és ijesztesz meg engem ennyire?

– Én nem akartalak megijeszteni — mondta a sün —, csak aludtam és felébredtem.

A tuskéim azonban félelmetesek.

Esteledett. [Napnyugta ideje volt.] Gyorsan kezdett sötétedni. Az égen csillagok gyúltak, feljött a fényes hold.

– Milyen messze (is) járok — mondta a róka, és sietve indult hazafelé egy új úton, amely rövidebb volt. Az út szélén nyírfák, hársak, nyárfák és berkenyefák nőttek. A fa alatt talált négy berkenyebogyót. Egyiket a szájába vette, megrágtta, de (az) nem ment le a torkán [nem nyelődött le neki]: olyan savanyú volt a bogyó. A maradékot kiköpte [ledobta] a földre. Egy csont került a lába alá. Felvette, fogával erősen megfogta [beleharapott], és vackába vitte. Megállt a háza mellett, és hallgatózik: bent vékonyka hangon, mint a méhek, nyüszít négy kölyke.

Másnap a róka háza körül nagy vendégsereg gyűlt össze. Mindnyájan hoztak ajándékokat. A medve egy teli bödön mézet hozott neki. A béka és a sün lepényt hozott. Először nevet adtak a rókakölyköknek, így: Egy, Kettő, Három, Négy. Utána nekiláttak a lepényevésnek, megvajzták, és mézet is ettek hozzá, és dicsérték a rókakölyköket.

9. V. Radajev: Szijazsar
(részlet az eposz tizenegyedik énekéből)

A hajnal pírja alighogy derengett,
a kelő nap fátyolként felizzott,
a gazdag Gajrusza falu közepén
az üres tér már megtelt emberekkel.
Mindnyájan fel voltak készülve, szép fegyverzetben,
kardjaik csillognak, lándzsáik fénylenek.
Aggódva vártak egy olyan vezért, aki az adáz ellenség
ellen vezetné őket, s aki bölcs tanácsot adna nekik.

Csakhogy senki sem volt, aki őket
nagy harcba vezetné, hogy megvédjék szabadságukat:
nem volt a faluban az erős Dubolgo,
meghalt Szirez is, az ő fia,
Szijazsar igen fiatal, de [bár] erős.
A bölcs Picsegaj apó nagyon derék,
csakhogy ő áldozatokat szokott bemutatni,
a gyűléseken mindenkinek bölcs tanácsokat osztogatni.
Kardot a kezében még egyszer sem tartott,
nyilat sem lőtt ki, nem ölt meg egy varjút sem,
a harchoz semmit sem ért már.

Burnaj pillanatnyilag sebesülten feküdt.

— Kire vártok? — zúgtak az ifjak. —

— Ugyan miért habozunk, latolgassunk [dobálózzunk jóslattal]?! —

— Indulnunk kell, bosszút állni!

— Vagy talán várjuk meg, amíg Alajar
fajd módjára rabláncra [ostorára] fűz fel bennünket?

Nem tudtak egyetértésre jutni,
a nagypapa nem sietett nekik tanácsot adni.

Ekkor szélként vágatott oda egy őrszem,
szívet sajdító hírt hozott nekik:

— Falu védői, hallgassatok meg!

Dusmánok támadnak, szenvedést hoznak!

Ez veszélyeztetett hely, Alajar serege
egy sekély gázlón átkelt a Szurán,
amelyet csak az őrszemek ismertek.

Most Gajruszába tartanak, a mi falunkba.

Hamar ideérnek. Ne késlekedjünk!

Tüstént keljünk fel, hogy legyőzzük őket egytől egyig!

Az egész nép megdermedt egy pillanatra.

A szúnyog repülése messzire hallatszik,
utána vízárként kezdtek az emberek zúgni,
sokan úgy vélték, hogy meg kell futamodni.

— Ilyen viselkedés pusztuláshoz [halálhoz] vezet! —
erős mennydörgésként harsogta Picsegaj.

— Mindnyájan utánam, legyőzni a támadókat,
az ádáz ellenséget űzzük el immét!

Felpattant akkor egy tüzes paripa hátára.

Köréje sereglettek az erős ifjak:

elsőként Szijazsar, Gamzur a második,

Burnaj harmadiknak állt mellé,

sajgó sebeit elfelejtette a fiú,

kész mindenkiért bosszút állni,

ádáz dusmánok ellen harcba szállni,

ha kell, életét is feláldozni.

A kantárszárakat csak megrántották,
vágattak a paripák — a föld beleremegett,
utánuk sűrű porfelhő kerekedett.

Hamarosan egy fenyőerdőbe érkeztek.

Ennek közelében (van) a Szura folyó is,
ahol a tatárokat látták az ifjak.

Összegyűltek az erdőben. Megálltak egy pillanatra.

Nézik: az úton szemben tatárok jönnek.

Ott, a közelben, lám feltűnnek,

ahogy lépkednek, sokan lovagolnak.

Egyáltalán nem zajonganak, és nem lármáznak,
lopva jönnek, mintha lopni (jönnének).

Miután összegyűlve meglátták az embereket,
Picsegajt és a többi nagyapát,
erza ének csendült föl az erdön,
ezüst csengőként visszhangozták [susogtak] a fenyők,
mindnyájan felismerték a szép Nujának és
a kedves Vitovának a csengő hangját.
Milyen eset (ez)? Milyen csoda ez?
Nuja? Vitova? Honnan kerültek ők ide?
Mindnyájan a derék Burnajra néztek,
aki a híreket hozta nekik.

Ekkor az érkezők közelükbe értek,
mindnyájan valóban szépen látszanak.
Legelől deres paripa jön,
viharfelhő-hegyhez hasonló a termete,
rajta ült egy teljesen ismeretlen, erős, nagy dalia.
Szép volt, nagyon derék,
egészséges, erős és rettenthetetlen,
láthatólag nemes hős volt ő.
Hegyes végű sisakja, mint a nap, ragyogott;
vasba volt öltözve, az egész aranylott,
azt mondják, a naptól szótték a ruházatát;
holdként ragyog rézpajzsa;
széles kardja a földig ért,
három ember sem tudná megmozdítani,
ha rendesen nem etetnék őket.
Cikázó villámként hasít a dárdája,
vastag tölgyet is átlukasztana;
paripájának hófehér sörénye
térdéig lelóg,
mint göndör hajfürtök lengve lengenek.
Érzékeny fülei úgy rángatóznak [járnak], mint a játékpálcák;
fénylő szemei csillagként ragyognak.

E vitéz nyerge előtt
ült, mint egy szép gyümölcs,
Picsegaj Nuja (nevű) lánya,
virágcsokrot tart kezében.

Az erős ifjúnak a társaságában jön
barna lovon (ülve) az ő barátja.
Hasonló a fegyverzetük, egyformán vannak öltözve,
mindketten vitézek voltak.
És ennek a fiatal embernek a nyerge előtt
a szép Vitova, Nuja barátnője.

Mögöttük követik lassan őket
Picsegaj okos menyei,
szomszéd asszonyai, jó lányai,
akiket elvittek az erdőből a tatárok.
Mögöttük mennek Picsegaj
fiai és az ő rokonai.
Pizsar elől, Virtyan utána,
a többi ifjú köréjük gyűlt.
Ők lóháton mennek, tatárokat vezetnek,
akiket elfogtak, rabságba hurcoltak.
Ők mindnyájan szép paripákat nyergeltek föl,
gyalog róják az utat az ádáz tatárok.

Ekkor Picsegaj leugrott a lóról,
a nagy örömtől az öreg majd megrészegült.
Egyetlen szó sem jött a szájára,
elébük vágatni ő nem indult.
Ekkor az érkezők melléjük értek,
megálltak előttük, rájuk tekintenek.

— Kié ez a leány? — szólt a hős.

Karjába vette a szép Nuját,
mint egy kis gyermeket, mutatta meg őt.
Ki az édesanyja? Ki az édesapja?

Picsegaj lassan a közelébe ment,
Nuja a nyakába ugrott [fonta magát].
Apjának arcát össze-vissza csókolta,
utána anyja nyakába ugrott.
Ekkor Vitovát megmentője
szülő atyjára tekintve átadta.

— Kinek köszönjük, a földanyának?

Kinek adjunk hálát értük most? —
kérelte a hősöket Picsegaj,
az egész nép nevében beszélt ő.

— Ez a derék Szlava — mondta Nuja nekik,
a deres ló hátán (ülőre) mutatott —,
az orosz föld erős daliája ő,
rettenthetetlen (hős), aki mást megsajnál.
Ez pedig: a társa — a másikra mutatott —,
Volga a neve. Ők maguk hajtották végre a hőstettet.
Meghallották, hogy sírunk,
hogy az ádáz dusmánok fenyegetnek.
Vágtattak és megszabadítottak, megmentettek,
utána szép lassan hazakísértek.

...

10. A. Martinov:
Mi a legszebb a világon?

Mi a legszebb a világon?
(Ami) csak egyszer fordul elő?
Gyermeknek – szülő anyja,
szerelmesnek – enyhe éjszaka.
Énekesnek – zengő ének,
új évnek – havas tajték,
fiatal apának – az első fiú,
égnek – a telihold.

Mi a legszebb a világon?
A szívnek mi tetszik nagyon?
Talán a föld forrása,
ahonnan a Volga ered [veszi útját]?
Talán a rózsa a legszebb,
amely harmatba merült?
Talán a rozs a te földeden,
amely már kalászt vetett?

Mi a legszebb a világon?
Talán a faluba vezető út,
amely ketté szelte az erdőt,
(és) egyenesen a házadhoz vitt [indult]?
Talán városaink fényei?
Talán a jéggel borított hegyek?
Talán a vastag föld alól
olajat lövellő szökőkutak?

Mi a legszebb a világon?
Talán az, amikor hideg vizet
kortyolsz kiszáradt ajkaddal,
és visszatekintesz ifjúságodra?
Talán az, amikor belátod,
hogy nem rendesen [rendben] dolgoztál, hibázol...
és az emberek szívébe egyenesen,
tisztá lelkiismerettel lépsz?

Mi a legszebb a világon?
Talán mi vagyunk a legszebbek,
akiknek két anyja van,
akiket két anya nevelt?

11. A. Martinov:
Barátomnak

Ne kongj üres hordóként,
ne pislákolj szilács módjára,
életedet teljes emberként éld,
nyílj ki, mint a virág,
lobogj, mint a tűz!

12. A. Martinov:
Méh

A méhecske magában zümmögve
minden virág ízét megízleli,
csak hogy egyszer sem jutott neki eszébe:
az embernek gyűjt egészséget.

13. A. Moro:
A nap az ég tetején

Kedvem (volna)
vállamra vetni
az ég bolyhos subáját.
A villámot ostornak használni [venni],
és vele hajtani
a felhőket —
mint egy szép rímnyáját
ott,
ahol senki sem járt,
ahol csak én —
gazdag és koldus,
aggodalom nélkül,
gond nélkül
tudatomban meglevő
kimondhatatlan szavaknak engedelmeskedni,
amelyek muzsikaként zengenek,
tűzként égnek.

Kedvem (volna)
szívemet a világmindenség
kezére helyezni,
hadd legyen készen,
ha a nap bármely pillanatban
elsötétedve sűrű ködbe

veszne vagy lenyugodna,
(akkor) kigyullad szívem,
nektek látnotok kell,
elkezd melegíteni,
világítani,
mint a nap,
amely újra az ég tetejére kelt.

14. D. V. Cigankin—M. V. Moszin:
Kis erza etimológiai szótár (előszó)

A nyelv a legősibb társadalmi jelenség. Igen nagy a szerepe az ember életében és történelmében. Egyetlen napig sem lehet meg a társadalom nyelv nélkül. A nyelv azért is tárgya a tudományos kutatásnak... A szó történetét az etimológia deríti ki [tanítja]...

A nyelvek különböző nyelvcsaládokra oszlanak. Közöttük van a finnugor nyelvcsalád, amelybe az erzán és a moksán kívül beletartozik a finn, észt, karél (karjalai), izsór, vót, vepsze, lív, lapp, cseremisiz, votják, komi-zürjén, komi-permják, vogul, osztják (és) magyar nyelv (is). Mindezeknek a története, fejlődése egy forrásra, egy alapnyelvre megy vissza, amelyet a tudományban finnugor alapnyelvnek neveznek. A finnugorság ilyen ősi szálláshelyének (őshazájának) számítanak, ahogy a tudósok felteszik, a Volga és a Káma folyók közötti területek. A finnugor alapnyelv, amelyben különböző nyelvjárások voltak, több nyelvre bomlott föl négy-ötezer évvel ezelőtt. Ez a szétválás lassan ment végbe, több évszázadig (tartott). Az ősi alapnyelvből mindegyikük sok olyan nyelvi vonást örökölt [kapott], amelyek a mai napig megőrződtek. Ezek a mai nyelvek körében megfelelési tendenciaként [sorokként] jelentkeznek. A mordvin nyelvben például sok olyan szó van, amely ugyanabban a jelentésben megtalálható más finnugor nyelvekben is. Ilyenek tekinthetők: *kal* 'hal' — finn *kala*, cseremisiz *kol*, magyar *hal*; *kem* 'csizma' — zürjén *kem*, cseremisiz *kem*; *kuz* 'lucfenyő' — finn *kuusi*, cseremisiz *kož*; *kev* 'kő' — finn *kivi*, cseremisiz *kü*...

A szavak etimológiájának megfejtésében nagy segítséget nyújt a nyelvjárások tanúsága.

Valamennyi nyelvben az ősi [saját] szavakon kívül sok olyan szó (is) van, amelyek más nyelvekből kerültek be. A mordvinban is vannak ilyenek. A mordvinban a legeslegrégibb jövevény [más nyelvi] szavaknak tarthatók azok az indoeurópai szavak, amelyek még akkor kerültek be nyelvünkbe, amikor a finnugor népek együtt éltek. Éppen ezért e szavak sok más finnugor nyelvben is megtalálhatók. Például: erza *mekš* 'méh' — votják *muš*, zürjén *moš*, magyar *méh*. Az indoeurópai nyelvcsoport egyikében, a szanszkritban *makša*; erza *med* 'méz' — finn *mesi*, *mete-*, votják *mu*, magyar *méz*. Ugyanilyen régi indoeurópainak minősül a *šado* 'száz', *odar* 'tőgy', *purcuz* 'malac'. Néhány szó hangalakját és jelentését tekintve közel áll az ősiráni alapnyelvhez, ezek a mordvinon kívül megtalálhatók a cseremisizben, a permi nyelvekben és az osztjákban is: erza *azor* 'úr', moksza *azər*, osztják *odar* (a szanszkritban *asura*); erza *veřgiz* 'farkas', moksza *vəřgaz* (szanszkrit *vrkas*). Iráninak minősülnek ugyanígy a *sirne* 'arany', *mirde* 'férj', *kšni* 'vas', *tarvaz* 'sarló', *juv* 'gabonamag', *sed*

'híd'. Néhány [nem nagyon sok] szó bekerült a mordvinba a balti nyelvekből is. Ilyennek tarthatók a *kardo* 'istálló', *pejel* 'kés', *tapams* 'ver, üt', *fejter* 'lány', *pu'giine* 'zivatar'. Látható nyomot hagytak a mordvin szókincsben a török — tatár és csuvas — nyelvekből átvett szavak. Például: a *komolá* 'komló', *kšumañ* 'rettek, torma', *tarad* 'faág', *šukoro* 'sütemény' szavak eredetének megfejtésekor a csuvas nyelvre kell gondolni. Erza *kšumañ*, moksa *kušma*, csuvas *kašman*; erza *komolá*, csuvas *čamla*. A tatárból átvett szavak száma több mint száz. Például: *alaša* 'ló', *ulav* 'kocsi, fogat', *tago* 'újra', *čavka* 'csóka' stb. [és így tovább]. Nagyon sok szó került a mordvinba az oroszból. Ezek átvétele már nagyon korán megkezdődött, a XII—XIII. századtól kezdve. A legrégebbi orosz átvételek (közé tartozik) a *roz* 'rozs', *kapsta* 'káposzta', *morkov* 'sárgarépa', *mako* 'mák', *soka* 'eke', *motiga* 'kapa', *šeps* 'repce' stb. [és más ilyen szavak]. A XVIII. századtól kerültek be az erzába a *bočka* 'hordó', *ština* 'fal', *baran* 'bárány', *puška* 'ágyú', *buka* 'bika', *bašna* 'torony', *špaga* 'kard' stb. [és mások]. Nagyon sok orosz szó került át a múlt század végétől. Ilyeneknek minősülnek a *lampa* 'lámpa', *kerošin* 'kerozin', *škap* 'szekrény', *čast* 'rész', *stol* 'asztal', *stopka* 'kupica', *salaškeč* 'szánkó', *fartuk* 'kötény' és mások.

Az orosz nyelv jelenleg a mordvin szókincs gazdagodásának fő forrása.

7.4. A moksa szövegek fordítása

1. Találós kérdések

1. (Amikor) a nap fölkel, ő is megszületik, (amikor) lemegy a nap, ő is meghal. — Az árnyék.
2. Ház sarkában medve bömböl. — (Malom)kövek.
3. Két nővér: az egyik táncol, a másik sír. — A tűz és a víz a fazékban.
4. Az öregember fehér, az öregasszony fekete, (noha) egymást nem látják, egy egész sereg gyermekük (van). — A tél, a nyár és a napok.
5. Gyökere egy, feje öt (van). — A kéz.
6. Fatörzsön egy marék túske. — A sündisznó.
7. Egy fatörzs mellett két paplány lakik, mindig (ott) élnek, egymást nem látják. — A szemek.
8. Nyárig egyszer sír. — A nyírfa.
9. Három éves: (olyan, mint a) tojás, hétéves: fióka, harminc éves: medve, hetven éves: tyúk. — Az ember.
10. Ahova megyek, velem jön, hazamegyek nem jön be (a házba). — A bot.
11. Ház előtt kutya vonít. — A (malom)kő.
12. Egyedül megyek, (de) huszonöt utat csinálok. — A borona.
13. Mi az, ami vékony, zümmög, vért iszik. — Szúnyog.
14. Erdőben, házban hasonló [egy] névvel (vannak). — A disznó és a tölgy. [Szójáték.]

15. Az erdőben, az égen hasonló nevűek. — A csillagok és a mogyoróbokrok.
[Szójáték.]
16. A férfi tölgy(ből van), az öve szilfából. — A hordó.
17. A vadréce a víz színén, farka a hídon. — Merőkanál.
18. Két oldalánál (kell) megfogni, közepébe bedugni. — Csizma.
19. Nyelve van, szája nincs, folyton eszik, foga sincs. — A tűz.
20. A sas kicsinyke sas, a csőre csak erecske. — Szúnyog.
21. Van egy hombárom, harminc lakattal (van) bezárva. — A száj (és) a fogak.
22. Gabonát vetettem, a gyökere fölfelé (áll), a feje lefelé (lóg). — A jégcsapok.
23. Az istálló tele (van) lovaimmal, éjjel-nappal alszanak, evés közben húznak. — Az evőeszköztartó kosár és a kanalak.
24. A bordái fából (vannak), a fogai vasból. — A borona.
25. Vannak fülei, (de) nem hallanak. — Háncsbocskor.
26. Egy százéves öregasszony ezer gyermeket szül. — A tölgyfa (és) a makkok.
27. Éjjel-nappal rohan, sehol sem táplálkozik. — A folyó.
28. Fánál magasabb, fűnél alacsonyabb. — Az út.
29. Télen a földön (van), nyáron a tengerben. — A hó.
30. Nyáron ruhában, télen mezítelen. — Az erdő.
31. Három rőf(nyire) tőlem, sohasem látom. — Az eltemetett ember.
32. Erdőben hál, nem lehet megtalálni, (ha) megtalálom, gyorsan elfutok. — Medve.

2. A fekete holló (ének)

Ó, Potma, Potma, potmai határ!
 A potmai határban (van) egy dombtető,
 a domb tetején buzog egy forrás,
 abban a forrásban (van) egy réz merőkanál,
 ó, a vándorok [járók-kelők] azzal isznak.
 A mező körül zöld erdő,
 jaj, selyemként suhognak [vannak] a lombjai,
 jaj, medveként bömbölnek a tölgyfái,
 nagy kígyóként susognak a nyírfái,
 jaj, recsegnek-ropognak a fűzfái,
 a nyírfák között egy öreg tölgyfa áll,
 jaj, hajladoznak annak az ágai.
 A tölgyfa tetején madárfészek,
 abban a fészekben egy fekete holló.

A tölgy alatt áll egy moksa fiatalember,
 moksa fiatalember, vadászfiú.
 Vele vannak agarai.
 Szilfa íj (van) az ifjú ölében,
 juharfa nyíl az ő kezében,

lófarok a nyílvevő végén.
Nyílvevő ölében, mi (van) az eszében.
mi az eszében, mi szándékában?

— Lelövöm, megölöm a fekete hollót,
Tollait (szétszórom) az égbolt alatt,
pihetollait az erdő fölött.

— Ne ölj meg, fiú, ne ölj meg, férfi,
várj csak, elmondom az életemet,
az életemet, történetemet!
Én egy nagy férfi (és) nő első gyermeke vagyok,
szüleim által elátkozott ember vagyok.
Ha megölsz, megátkozlak téged,
meghal az apád és az anyád,
meghal hitvesed, a te feleséged,
kezüktől hal meg kicsiny gyermeked.

Akkor lelőtte, a madarat megölte.
Égig szálltak a tollai,
az erdő fölött szerteszét a pihéi.

Akkor meghalt az ő anyja, apja,
akkor meghalt az ő hites felesége,
vele együtt halt meg kisfiú gyermeke.
Jaj, összecsapta két kezét a nyomorult,
tördelte a tíz ujját az átkozott,
jajveszékkel, zokog az átkozott.

3. Az öregember és a róka (állatmese)

Egy öregember elment halászni. Egy teli szánderek halat fogott. Jön hazafelé, a róka pedig meg akarja szerezni az öregtől a halat. Azt gondolta:

— Na, hogyan szedjem rá ezt az öregembert? Kifekszem az útra, dögöltnek teszem (magam).

Kifeküdt az útra, és dögöltnek tettette magát. Jön az öreg az úton, megtalálta a rókát. Ni csak — mondta —, az Isten adta ezt nekem. Föl is vette az öreg (a rókát), föltette a rakományra, és megfogta a lovát. Vezeti a kezével. A róka pedig széttörte a szánkót, és kidobta [leeresztette] az összes halat. Az öreg hazaért, belépett a házba, (bent) duruzsol a kemence. Fogta a sapkáját, bedobta a duruzsoló kemencébe. Azt mondja a felesége:

— Mért dobtad a tűzbe a sapkádat?

— Ej, ostoba (asszony), jöttömben találtam egy rókát, rókakucsmát varratok.

Odament a rakományhoz, se róka, se hal. Összecsapta a kezét, sírva fakadt az öreg.

A róka pedig visszament az úton. Összeszedte a halakat, és elkezdett enni. (Arra) jött a farkas, és ráförmedt:

– Hé, komá, mit eszel?

– Ej, komám, halászni voltam, és fogtam egy teli kosár halat.

– Nos, komám, taníts meg engem is (halászni)!

– Szívesen, komám, megtanítalak. Menj, kötözz a farkadra egy kosarat, és engedd be egy lékbe, majd beleakadnak a halak.

– Jaj, kedves komám, köszönöm. Három napja éhezem. Most megtömöm a hasam.

Elment a farkas, farkára kötött egy kosarat, és beleengedte egy lékbe. Megtelt a kosár vízzel, nem tudja kihúzni. Két asszony jött a vízhez, jól eltángálták a farkast a vízholdó rúddal, (az) pedig kitépte a farkát. Futva menekült. Megy, (és) így szól:

– Most megyek, felfalom a rókát!

A róka pedig bement egy házba, és evett a teknőben (levő) tésztából, bekente magát tésztával, elindult a falu végére, (s) találkozott a farkassal. Megszólalt a farkas:

– Na, komám, most felfallak, becsaptál engem.

– Jaj, kedves komám, ahogy akard. (De) várj, elmondom az én nagyon nagy bajomat. Két asszony kezébe kerültem, engem (úgy) megverték, még az agyvelőm is kifolyt [kihúzták].

– Mutasd csak, komám!

Megnézte a farkas, ott találta a tésztát. Sopánkodik (emiatt) a farkas, sír-rí:

– Hagyd el, édes komám, majd vizlek.

Felült hát a róka a farkasra. Ahogy megy, magában beszél:

– Vert vizz veretlent.

– Mit beszélsz, komám?

– Ej, komám, nagyon eltángáltak, megzavarodott az eszem.

Eljutottak az erdőbe. No – mondta a farkas –, tessék, komám!

Bement a farkas az erdőbe, a róka pedig a mezőre, leheveredett a dombtetőre, (és) megint holtak tettette magát. Rászállt egy varjú, elkezdte az oldalát vájkálni. Megfogta (a róka) a varjút. – No – mondta –, most felfallak!

Megszólalt a varjú:

– Jaj, néném, ahogy akard, csak ne tégy úgy, ahogy az én apám (bánt) a te apáddal.

– Na hogyan?

– Úgy, hogy fogott egy nyírkéreg edényt, beletett egy vajas kanalat és egy mézes kanalat, és földobta (a levegőbe).

A varjú elkapta [magával vitte] azokat, fölszállt a tölgyfa tetejére, és elkezdett enni. A róka pedig lent maradt, és így szólt:

– Én is ravasz [ember] voltam, te is ravasz vagy!

4. Dmitrij lánya, Aldu (ének)

Ó, mentem, mendégéltem, falu nem látszik,
falu nem látszik, erdőcske látszik,
az erdőben előtűnik egy tető nélküli házika,
a házban látszik egy fogatlan anyóka.
Ablakról ablakra jár [támaszkodik].

Mire vár, mit les ő?
Dmitrij lányát, Aldut várja ő,
Dmitrij lányát, Aldut lesi ő.
A mezei úton porfelhő tűnik föl,
az erdő felől zaj hallatszik.
Azon az úton robog három hintó.
Aranynál arany(os)abbak a kerekeik,
még arany(os)abbak a hintók.
Az egyik hintóban Dmitrij lánya Aldu,
Dmitrij lánya, Aldu, a lenszőke hajú.
Egyik oldalán egy nogaj nemes,
a másik oldalán a nogaj atamán,
vele szemben ül egy nogaj legény.
Ó akkor az erdő közepére értek,
erdő közepére, a tető nélküli házhoz.
A nogaj anyóka elébük indul,
elébük megy, s (így) szitkozódik:
— Hát eljöttél, Dmitrij leánya, eljöttél, szőke cafka,
miért veszejtetted el az én fiacskámat,
az én fiacskámat, az én egyetlenemet?
Most az ő hites felesége leszel,
most az én menyem [dolgos kezem] leszel!

5. Mikla fia, Navka (ének)

Miért olyan gazdag Mikla fia, Navka,
Mikla fia Navka, a fekete csóka.
Ó, csóka nyelvével tud Navka beszélni,
dicsősége a legszebb a földkerekségen,
az égbolt alatt Navka hírneve.
Kiváló Navkám háza, mindene,
háza, mindene, bekerített udvara.
Erős széllel van háza bekerítve,
a magas éggel fölülről beborítva,
a fekete földdel alulról padlózva,
a tél havával fedele kifehérítve,
a tavaszi nappal fala [felszíne] kifestve,
a nyári meleggel háza befűtve,
az őszi esővel lemosva, leöblítve.
Navka tehetős, mert húséges felesége van,
húséges felesége, fiúgyermeke:
dörgő puskája hites felesége,
puskájának hangja beszélő társa,
puskájának füstje fiúgyermeke.

A nappalokat Navum a faluban tölti,
 Navum a faluban, a falu közepén,
 az éjszakákat a nagy erdőben tölti,
 a nagy erdőben, az orosz oldalon,
 az orosz oldalon, egy folyó fokánál,
 folyó fokánál (áll) egy sudár nyírfa,
 a nyírfa alatt egy fehér nyuszika.
 Puskáját megtölti, lövésre emeli:
 — Lelőlek, nyuszika, lelőlek, fehérke!
 Bundáddal magam felöltöztetem,
 húsoddal hasamat táplálom,
 a te epédet várandós [kívánós] nőnek (adom),
 a te kurta farkadat fiatalasszonynak.
 — Ne lőj le, te fiú, vadászember!
 Nem vagyok én nyúl, nem vagyok én fehérke.
 Egy nagy erdőnek tündére vagyok,
 én a szegény ifjúnak szerencsét jósolok.
 A te szerencséd a nagy erdőben,
 a nagy erdőben, az öreg tölgyben (található).

6. Ráolvasások

a) Vérzés elállítása

Egy szúnyog megcsípett, a vér(em) eleredt. Senki nem látta, senki nem hallotta. Malom tetején anyóka ül, ki van öltözve, bocskor van rajta, fel van cicomázva, ezüstös ing van rajta, ezüst öv van a derekán [körülötte], ezüst főkötő a fején, ezüst gyűrű az ujján, ezüst nádszál a szájában. Ezzel a nádszállal kiszívta, azzal a nádszállal kiszáritotta (a vért) Vaszja kezéből, lábából.

b) Váltóláz gyógyítása ráfújással

A száraz váltólázat elhajtom, a váltólázat elúzóom Kavrja fejéből, koponyacsontjából, testéből, karjából, csontja belső velejéből, én, Matja anyó. Ahova küldöm, oda kerül, ahova teszem, oda jut. Nagy víz közepén, ingovány mélyén (lakik) hetvenhét barátnő(m), kiöltözve, bocskorban, felcicomázva, téged várnak, (érted) sírnak. Matja anyó kenyérrel, sóval elkísér, veled ad ajándékot jó sokat [nagy mennyiségben]: háromszor kilenc köleskalácsot, háromszáz ezüstpénzt, mindenkinek jut belőle, mindenkinek elegendő lesz.

7–8. A róka (mese)

A fordítását l. a 113. lapon az erza 7–8. szövegnél!

9. V. Radajev: Szijazsar
(részlet az elbeszélő költeményből)

A világos hajnal éppen piroslani kezdett,
a keleti ég alja [napkeletoldal] tüzes fátyolként izzott.

A jó Gajrusza falu közepén,
utca hosszat embertömeg volt.

Kezükben fejszék, villák és kaszák,
aggódva várták azt, aki őket Alajar
ellen vezeti, aki bölcs tanácsot mond.

Csak hogy nem volt nekik jó vezérük.
nagy küzdelemre, hőstetre vezetőjük.
Nem volt a faluban az erős Dubolga,
sem pedig Duvarga, az öregember fia,
Szijazsar túl fiatal, Picsegaj öreg,
ő csak jó szót tud mondani,
a fiatal embereknek tanácsot adni.

Kard a kezében egyszer sem volt még...
Ím ekkor futva jött egyik őrszemük,
rossz hírt hozott magával:

— Öreg emberek, jó fiatal férfiak!

Baj közeledik, jönnek minket meggyötörni.

Az öreg Alajar egyik csapata már
átkelt a Szurán egy sekély gázlón.

Nem régen látták ezt az őrszemek.

Jönnek Gajruszába, a mi falunkba,
hamar ideérnek. Mit tegyünk?

Jönnek ők csendesen, körülnéznek.

Picsegaj apó tüstént felült a lovára,

ő körülötte pedig a derék férfiak:

Szijazsar az első, Gamzur a második,

Burnaj harmadiknak vágatott melléjük.

Sajgó sebeit is elfelejtette már,

kész útra kelni, hogy bosszút álljon,

hogyan földjéért megint harcoljon.

Sietve vágattak a Szura folyó partjára,
ahol az őrszemek a nogajokat látták.

Az erdőhöz érkeztek, megálltak a szélén,
nézik: szembe velük az úton tatárok jönnek.

Itt vannak a közelben, már látszanak.

Csendesen haladnak az erdei úton.

Ahogy meglátták ők az öreg Picsegajt,

Erzául zengő dal csendült föl az erdőben,

ezüst csengőként csilingeltek a fák.

Mindnyájan felismerték már Nuja énekét,
a szép Vitova csengő hangját.
Milyen dolog ez? Milyen csoda ez?
Értetlenül néztek a derék Burnajra,
aki a riasztó [súlyos] híreket hozta.

Nos ők most már egészen a közelükbe értek,
az itt várakozók csodálkozva kiabáltak.
Legeslegelől jön egy deres paripa,
amelynek hátán ül egy igen erős, igen szép,
igen derék vitéz dalia.

Az ő hegyes sisakja napként csillog,
öltözetén a vasak tűzként fénylenek;
bal vállán holdként világító
nagy pajzsa (van), szívének védője;
széles kardja majdnem a földig ért.
Villámhoz hasonló volt hegyes dárdája,
vastag tölgyn (is) át tudott hatolni;
az ő paripájának sűrű sörénye pedig
egészen a térdéig lelógott,
mint a Szura folyó bodros hullámai.

A vitéz dalia nyerge előtt
ült Picsegaj apónak
szépséges szép fiatal lánya, Nuja,
kis virágcsokrot tart a kezében.
Mellettük halad sötétbarna lovon
egy másik, nagyon erős férfi.
Hasonló a dárdájuk, hasonló a ruhájuk,
ők egyformán vitéz daliák voltak.
Ő előtte ült Vitova,
ott ült Nujával szemben.

Mögöttük lovagolva haladnak csendesen
Picsegaj apó derék asszonyai,
szomszéd asszonyai, a szomszéd fiatal lányok.
Mögöttük mennek az öreg Picsegaj
derék fiai, szomszéd férfiai.
Lóháton mennek, tatárokat vezetve.
A tatárok gyalog róják az utat.
Odaértek hozzájuk, megálltak az út közepén.

— Kié ez a szép leány? — kérdezte a hős.
Kezébe vette a gyermeket,
a szépséges Nuját.
Megmutatja neki, a karjában tartja.
Picsegaj apó odalépett hozzá,
megölelve őt karolta a nyakát,

erre Vitovát a vitéz dalia
szülő atyjára tekintve átadta.

— Hogyan köszönjük meg a földanyának,
kinek mondjunk hálát a segítségükért? —
könyörgött Picsegaj a vitézekhez.

— Ez a derék Szlava — mondta Nuja,
a deres paripán ülőre mutatva —,
oroszföldről (származó) igen erős,
nagyon derék, vitéz dalia;
és ez ím a barátja — mutatott a másikra —,
a neve Volga. Ők vitték véghez a hőstettet.
Ahogy meghallották zokogásunkat,
gyenge hangon (való) kiáltásunkat,
jöttek, megmentettek, hazakísértek bennünket.

10. F. Atyanyin: Virágcsokor

Sietve kopogtak az ajtón. Az anya azonnal kinyitotta. A küszöbön a kis Arina állt. Térdei lehorzsolva, lángoló arccskáján vörös csík piroslott, ajkán boldog mosoly ült [égett], és szürke szemei örömtől csillogtak. Kezében nyíló cseresznyeágakat tartott.

— Anyu, nézd csak, milyen virágokat hoztam neked! — kiáltott boldogan.

— Virágokat? — kérdezte a mama a nyíló cseresznyevirágokra tekintve.

— Anyu, ugye szépek? És az illatuk is milyen jó [édes]. Csak magasan nőttek [voltak], a térdeim le is horzsolódtak — emelte a szemét a kislány édesanyjára..., majd abbahagyta [megállt]: a mama nem is örült az ő szép virágainak.

— Arina, ezek nem virágok, hanem nyíló cseresznyefaágak. Nemsokára cseresznye lett [nőtt] volna belőlük.

A kis Arina teljesen hitetlenkedve nézett az anyjára:

— Ezek nem cseresznyék, anyukám, hanem virágok...

— Először, kislányom, virágok, azután pedig minden virágból gyöngyszemszerű [gyöngyszemként levő] pici cseresznye lesz, ezek növekedni kezdenek és pirosodni. Nosza, számoljuk meg, hány szem cseresznyével fog kevesebb teremni a kertünkben ezen a nyáron.

A kis Arina elkezdte számolni [hajtogatni] az ujjain:

— Egy, kettő, három... tíz, (tizen)nyolc... húsz — sietve számolt, és sóhajtott egyet.

— Tovább nem tudok (számolni), most számold te magad...

— (Úgy) látom, Arina, oly sok cseresznyét tönkretettél, hogy magad meg sem tudod számolni [nem számolódna meg neked]. Ezekről az ágakról egy kosárra való zamatos cseresznyét szedhettünk volna le.

— No, tedd akkor gyorsan a tálalószekrényre, hadd nőjenek meg, és amint megérnek, megesszük őket...

— Nem, Arina, itt nem nőnek meg...

— Hogy-hogy? — mondta a kislány majdnem sírásra fakadva —, esetleg ültessen vissza a kertbe?

- Nem, ezeket a virágzó ágakat már sehogyan sem ment(het)ed meg.
A kis Arina elszomorodott:
– Anyu, megyek, Toljának is megmondom, nehogy ő is nekilásson tördelni a virágzó ágakat.

11. M. Beban: Zápor

Szél suhan végig a mezőn,
a nyírfácskákat tépi, simogatja,
és cikcakkokat csinál
állandóan az égen a villám.

Megdördül az ég alja [a szélén],
zuhogva jött a zápor.
A kék cseppek rézsút,
falként álltak a levegőben.

Ugrál, táncolva táncol, nem lankad,
a levelek tövéig megöntözte az erdőt.
Meglocsolta az ágyásokat a kertben,
a kertek belsejére támadt.

Az egész vidéken fordulat jött,
megörvendeztet, mint mindig.
És a napraforgó tányérján
egyenként számolta meg a szirmokat.

Langyos, csörgedező patakokban
megöntözte az ablaküvegeket,
a lányokat villámgyorsan kergette
a nyírfaerdő oltalmába.

Nagy boldogságot hozva
mezőről mezőre haladt [fordult].
Tajtékos patakokból
már folyócska hullámzott.

Ahogy jött, hirtelen el is állt,
mintegy fogyva fogyott.
A szülőföld mosolyra derült,
és a korábbinál is szebb lett!

12. Je. Tyimoskin: Csillagom

Eljött az este, s megint lehült a levegő.
Elcsendesedett a falu végén virágzó kert,
Csupán a sima úton leány lépései [menése]
Szívet melengetőn [gyógyítva] jutottak fülembe.
Hányadszor jöttem már a falu végére,
Ki tudja, mi történt velem?!
(Más)hova nem megyek — a lány ablakához
Húz vissza engem a falu sima útja.
Azt mondják, ha meglátod, hogy az égről
Lángolva lehull a csillag,
Nagyon messzire viszi el szerencsédet,
Amely sokáig nem tér vissza.
Összetörik-e ezért egy ifjú szíve?
Keblemben a szerelmemnek nincs határa.
Van egy kis csillagom — hív engem,
Tudom, ő ma eljön a kertbe.

13. R. Suksina: Szép reggel

Zöld réten,
fűzfagyökereken
mindenfelől terjedt
a reggel a friss párában,
a rozskalászokon,
a búzavirágokon
a langyos sugarak meleg
harmatban fürödtek.
Az érett rozskalászok
susogva hajladoznak.
Friss levegő legyintette meg (őket),
kalászaikat borzolgatta [gyűjtötte].
A ligetben fuvallat,
fölébredtek a madárcák,
énekeik taktusában [énekeiket fújva]
hintázott a liget.

14. M. A. Kelin—M. V. Moszin—D. V. Cigankin:
Kis moksa etimológiai szótár (előszó)

Az iskolában elegendő figyelem fordul a moksa hangrendszernek, szóképzésnek, a szavak nyelvtani alakjainak, mondattani szerepének és a helyesírásnak a tanítására. Az utóbbi években a moksa iskolák elé azt a feladatot állították, hogy még

alaposabban tanítsák a szavak jelentését, stilisztikai problémáit [oldalait], azért, hogy a gyermekek lelkükkel érezzék anyanyelvük gazdagságát és szépségét. Ezért az új tantervekben és tankönyvekben nagy helyet foglal el a moksa szókincs tanítása...

A nyelvben változások (vannak) — ez a nyelv élete. Ha nem lettek volna változások, akkor azok a nyelvek, amelyek ugyanarról az ősi töről származnak, nem különböznének egymástól. Különélése során minden nyelvnek kialakult a saját fonetikai és grammatikai rendszere, amely hosszú időn át formálódott, és annyira meg is változott, hogy a rokon nyelveken beszélő emberek ma már nem értik meg egymást. A finnugor nyelvi alap (alapnyelv), amelyben különböző nyelvjárások voltak, négy-ötezer évvel ezelőtt több nyelvre bomlott fel. Ez a felbomlás lassanként, hosszú időn keresztül ment végbe. Minden egyes nyelv az ősi alapnyelvtől sok olyan vonást kapott, amelyek a mai napig megőrződtek. Így a mordvinban is sok olyan szó van, amelyek ugyanabban a jelentésben megtalálhatók a többi finnugor nyelvben is. Például: (moksa) *kal* 'hal' — az erzában *kal*, a finnben *kala*, az észtenben *kala*, a vogulban *kol*, a magyarban *hal*; *käma* 'csizma' — az erzában *kem*, a zürjénben *kem*, a cseremiszenben *kem*; *kuz* 'lucfenyő' — az erzában *kuz*, a finnben *kuusi*, a cseremiszenben *kož*; *kev* 'kő' — az erzában *kev*, a finnben *kivi*, a cseremiszenben *kü*...

A szavak eredetének megfejtéséhez igen nagy segítséget nyújtanak a nyelvben meglevő tájszólások és nyelvjárások tanulságai, (és) bennük a szavak jelentésének és eredetének a megismerése. Ahogy más nyelvben, a moksában is a különböző vidéki [falusi] nyelvjárások sok szempontból [oldalról] különböznek egymástól és az irodalmi nyelvtől: fonetikailag, morfológiailag és lexikálisan. A nyelvjárásokban található néha olyan jelenségek, amelyek az ősmoksából vagy akár az ősmordvinból és a finnugor alapnyelvből származnak. Az ilyen tények segítenek felderíteni a szó etimológiáját.

Minden nyelvben a saját szavaikon kívül nem kevés olyan szó is van, amelyek más nyelvből kerültek be. Ilyenek vannak a moksában is. A legeslegrégőbbi átvételeknek tarthatók azok az indoeurópai nyelvekből kapott szavak, amelyek a mi nyelvünkben már akkor előfordultak, amikor a finnugor népek még együtt éltek. Ezek a szavak ezért megtalálhatók több más rokon nyelvben. Példa: moksa *meš* — erza *mekš*, votják *muš*, zürjén *moš*, magyar *méh*, az indoeurópai nyelvcsalád (egyik) ősi nyelvében, a szanszkritban *maksiš*; moksa *međ* — erza *međ*, finn *mesi*, *mete*-, votják *mu*, magyar *méz*, a szanszkritban *madhu* 'édes, illatos, méz'. Indoeurópai átvételnek minősülnek még ugyanígy a *sada* 'száz', *odar* 'tőgy', *purc* 'malac' szavak stb. [és mások].

A moksa szókincsben nagy szerepet játszanak [nem kevés helyet foglalnak el] a török: csuvas, tatár és más nyelvekből átvett szavak. Például: a *komlá* 'komló', *kušmañ* 'torma', *tarad* 'faág', *čukar* 'kalács, sütemény' szavak etimológiájának megfejtésekor elsősorban a csuvas nyelvet kell szem előtt [észben] tartani.

Nagyon sok szó került be az oroszból. A moksában már a XII—XIII. században kezdtek jelentkezni. A legrégebbi orosz átvételek (közé tartozik) a *rož* 'rozs', *kapsta* 'káposzta', *mak* 'mák', *soka* 'eke', *motiga* 'kapa', *fäps* 'répa' stb. [és egyéb szavak].

Az orosz nyelv manapság a mordvin szókincs gazdagodásának kiapadhatatlan forrása. Az oroszban keresztül bekerülnek (a mordvinba) nemzetközi szavak is, amelyek a moksa és erza irodalmi nyelvben publicisztikai, művészeti és tudományos alkotásokban használatosak [eresztődnek munkába].

8. SZÓJEGYZÉK

A szójegyzék főként a szöveggyűjteményben található szemelvények szavait, lehetőség szerint azonban a másik főnyelvjárásbeli változatokat is, tartalmazza. A csak cirill betűs szövegek szavait is latin betűvel, lényegében fonematikus átírásban adja meg. A két írás között mutatkoznak különbségek, ezek áthidalására a szójegyzék eltérhet a szoros betűrendtől. Az igen gyakori kicsinyítőképzős alakok nagy része — területi okokból — nem szerepel a címszavak között. A jegyzék nem tartalmazza a tulajdonnevek nagy részét, valamint a tudományos prózában található orosz szavakat sem. Különösen a cirill betűs szavak keresésekor fontos ügyelni arra, hogy a palatalizált (lágy) mássalhangzók közül csak a dentálisok fonéma értékűek, így csak ezek szerepelnek külön betűvel! Az erza adatra **E**, a moksára **M** rövidítés utal.

A mordvin betűrend: *a ä b c c' č d d' e ə f g χ i j (j) k l (L) l' (L) m n n' o p r (R) ř (Ř) s s' š t t' u v z (z) ž (Ž) ž (Ž)*. A zárójeles betűk csak szó belsejében fordulhatnak elő.

a

*a*¹ E nem
*a*² E M de, hanem, ám, pedig
*a*³ E M hé, te, hát, ugyan
adä M gyerünk, hadd
af M nem
afäl M, *avol'* E ha nem
afi M nem is, és nem
aχät'äak M, *oχot'üik* E vadász
ajaš, aš M nincs, nem
ajerdams M eltávolodik, különbözik
ajerkš'änäms M különbözik, eltér
ajgor E, *ajgər* M csődör
aka M nővér; néne
akšə M, *ašo* E fehér; szőke
akšəptəms M fehérre fest
al E M tojás
alamos E egy kis időre

alaša E M ló
aldo E, *aldə* M alól
alə M, *alo* E alatt
alga E M alatt (szét, el), alulról
alka E sekély, alacsony
alkuks E valóban, tényleg
alnänä M alacsony, sekély
alo E, *alə* M alatt
alov E, *alu* M alá; le
alstams E áldoz
aluva M lefelé, lent
alä E, *alä* M legény, dalia; (M még)
 apa
aläveška E társak
andoms E, *andəms* M táplál, etet, enni
 ad
anək M, *anok* E kész
anəklams M készít, eltesz
angəraftəms M összekarmol

angaravəms M megkarcolódik
anok E, *anak* M kész
anokstams E készít, eltesz
ańćək M, *ańśak* E csak
apak E M nem; anélkül hogy
arams E áll, odaáll
aras E nincs, nem
ardəms M, *ardoms* E fut; hajt, utazik
ardńems E hajt
aru M üde, friss, tiszta
aršən M rőf, arsin
ańćəms, M *aršems* E gondolkodik;
 gondol, vél; ért valamihez
aš, *ajaš* M nincs, nem
ašćəf M lét
ašćəms M, *ašćems*, *ašćems* E van, tar-
 tózkodik, megvan
ašəl M nem volt
ašinė E fehéres
aškadəms M körülvesz, átkarol
aškadf(kä) M csokrocška, köteg
ašo E, *akšə* M fehér; szóke
ašćems, *ašćems* E, *ašćəms* M van, tar-
 tózkodik, megvan
ataman M atamán
atá E, *atā* M apó, öreg; atya
atám M mennydörgés
ava E M anya; asszony
avańdəms E, *avańdəms* M sír
avańgədəms M sírni kezd
avańśćems E megríkat, sírásra fakaszt
avol E, *afəl* M nemhogy, ha nem
azəms M (el)mond
azəndəms M elmond, elmesél
aznokšnoms E ígérkezik, fogadkozik,
 fenyegetőzik
azor(o) E, *azər* M úr
ažija E (kétágú) kocsirúd

ä

äćəms M behatol, bemegy
äj, *jäj* M, *ej* E jég
äj-vařä M lék

ärkə, *järkə* M, *erke* E tó
äšəńdəms M lehül
ävədəms M megjíed
ävəndəms M keletkezik, támad; megje-
 lenik, jelentkezik
ävřńəms M megrémít

b

ba, *bə* M (feltételes módú partikula)
baran E bárány
baška E M külön, önálló; kívül
bašńa E torony, bástya
beřań E rossz
bđí, *bđí* M, *buńi* E ha
bə, *ba* M (feltételes módú partikula)
bđí, *bđí* M, *buńi* E ha
bəta, *bta* M mintha, akár
blagoj E dühös, ádáz
bočka E, *počka* M hordó
bogatiř E, *bogatir* M hős, vitéz
bojar E bojár
bojka E sebes, gyors
bok E, *bokə* M oldal; M *bokći* félre
bratsi E testvérek
brańina E edény
bta, *bəta* M mintha, akár
buka E bika
bulćom E úgy látszik/tűnik
burka E nemezcsizma
buńi E, *bđí*, *bđí* M ha

ć

ćak E alig
ćangə M villa
ćarařman E, *sərařman* M jégeső
ćatər M reccs(enés hangja)
ćebār M szép
ćéća E M virág
ćéća-peća E tarka-barka
ćelaj M egész
ćiftərdəms M csillog
ćijńems E nyüsztít

čildordoms E fénylik, csillog
čīniems E suhog
čivforgadoms E felragyog, felcsillan
čoko E rojt, bojt
čora E, *šora* M fiú; fia valakinek; férfi
čukar M, *šukoro* E kalács, sütemény
čulka E harisnya
čuť M majd(nem)
čvefams E virágzik, nyílik

č

čačoms, *šačoms* E, *šačəms* M születik
čadived E árvíz, áradat
čakams M kopog
čakš E tál
čalgšems E lépked
čama E, *šama* M arc
čapamo E, *šapamə* M savanyú
čarams E, *šarəms* M forog
čari E, *šari* M kerék
čařkodəma E értelem, jelentés
čařkodəms E, *šařkəđəms* M megért,
felfog, megismer
čast E rész, részlet
čavka E M csóka
čavo E, *šavə* M üres
čavoms E, *šavəms* M (le)üt, (le)ver;
megöl, lelő
čejeř E, *šejar* M egér
čeňardoms E izzik, parázslík, pislákol
čeř, E, *šəjər* M szőr
čev E szilács
či E, *ši* M nap; nappal; -ság, -ség;
egész; *kudov čiv* haza
činžaramo, *činžarəmo* E M *šinžarəma*
napraforgó
čirkams E üget, vágat
čirə E, *širə* M szél, oldal, part; szem-
pont
či-valdo E, *ši-valdə* M napfény
či-valgoma E napnyugta
čopoda E, *šobda* M sötét; szürkület,
virradat

čopodava E, *šobdava* M reggel
čopolgadoms E pitymallik
čopotəms E sötétedik
čov E, *šov* M tajték, hab
čovams E, *šovams* M fen, élesít, kö-
szörül
čoviņe E, *šuvaņā* M vékony
čoviņka E vékonyka
čoviņkiņe E hajszálvékony (hang)
čoviz E habzó; vékony
čovov E, *šovu* M habos, tajtékos, go-
molygó
čudəms E, *šudəms* M folyik
čugun M (vas)fazék
čumoms E vét, hibázik
čuro E, *šurə* M ritka
čuvoms E, *šuvəms* M ás, vāj, túr
čuvto E, *šuftə* M fa

d

davaj(té) E M nosza, rajta; *davaj*
mars M gyerünk, nyomás!
davol E vihar, förgeteg
də M és; de
di E és
dozornaj M őr(szem)
dum E, *tum* M gondolat, szándék
dumams E M gondolkozik, tanakodik,
tervez
dumnie E gondolat, szándék
durak E tökfilkó, ostoba, buta
dušman E dushman, tatár, ellenség

d

dīva E M csoda
dīvandams M csodálkozik

e

e E ej!
e- E nem (tagadó segédige)
ečke E, *ečkə* M vastag

ej¹ E, *äj, jāj* M jég
ej² M ej!
ejka M ej!
ejs E bele, -ba, -be
ejsen E bennem; engem
ejsenze E benne; őt; vele
ejsen E benned; téged; veled
ejstenze E tőle, belőle
elí E vagy
engamoms E megdermed
eno E, *əna* M hát, na
eñaldoms E, *eñaldoms* M könyörög,
 kérlel, esdekel
eř M minden
eřaf M élet
eřamo E élet
eřams E M él, lakik
eřaskadoms M siet
eřavi E, *eřävi* M kell, szükséges
eřäj M élőlény, lakó
eřəndoms M lustálkodik
eřica E élőlény, lakó
eřke E, *əřkə, jəřkə* M tó
eřkiñe E tavacska
eřva E minden, mindegyik
eřza E, *eřzä* M erza (fn.)
eřzəñ E, *eřzəñ* M erza (mn.); *eřzəññəsa*
 az erzában
esə M -ban, -ben
esən M bennem; engem
esənzə M benne; őt
estə M akkor, aztán
estəkiğä M tüstént, azonnal, azonnyom-
 ban
eś E saját; maga
eśkeldəms E lép (ige)
eśtəjənzə M magának
eśtít M magadnak
eśče E még
ezdə M -tól, -től; -ból, -ból, miatt
ezənzə M bele
ezga M -n, mentén
ezk M tüstént, azonnal
ežem E pad

ežem-prə E főhely; ravatal
eždams E melegít, fűt

ə

əna M, *eno* E hát, na
ərnams, rnams M, *urnoms* E ordít, vo-
 nít
ərvə, řvə M, *urva* E feleség; meny

f

falu M mindig, folyvást
fartuk E kötény
fata E M fátyol
fařams M megfog
fkä M, *ve(jke)* E egy; egyik
fkä-fkän M egymást
fkänä M egyetlen
fontan E szökőkút
ftalə M, *udalo* E mögött
ftalu M, *udalov* E hátra; mögé

g

-ga, -gä, -kä M is; sem
gajgema E hangzás, hangalak
gajgəms E, *kajgəms* M hangzik, hangot
 ad, zúg, zeng
gajjev E zengő
-gak, -jak, -kak E, *-ga, -gä* M is; sem
-gä, -ga, -ka M is; sem
gorñipov E csengettyű
gorä M baj, bánat, szomorúság
goštəñəc M ajándék
griva E M sörény
guj E, *kuj* M kígyó
gulúsa E gerle, vadgalamb
gurt E nyáj, csorda
guvnoms E lángol(va ég), duruzsol (tűz)

χ

χot E bár, noha, jöllehet

i

i E M és, is
i- M nem (tagadó segédige)
ičkəzi M messzire
id E gyermek
idəms E, *idəms* M segít, ment, elold,
 megszabadít; E *olá idíca* megszaba-
 dító
idəma M segítség
ije E év
ikelé E, *ingələ* M előtt; E *sedé ike-*
le ezelőtt, korábban
ikelse val E előszó
ilá E ne (tiltó segédige)
iladəms M megmarad, megőrződik
ilad M este
ilija E illés
iləms E, *iləms* M kísér
ingələni val M előszó
ingələ M, *ikelé* E előtt; M *tada in-*
gələ ezelőtt, korábban
ingəli M elé
inksə M -ért, miatt
inzama M, *izamo(t)* E borona
inze E, *inzi* M vendég
in M legesleg-
inazor(o) E úr; fejedelem, cár
inə E, *inə* M nagy
inzi M, *inze* E vendég
irdəz M borda
iredəms E megrészegül
is M nem volt (tagadó segédige)
istá E úgy, annyira; olyan; így, a követ-
 kezőképpen
istamo E ilyen, olyan
izamo(t) E, *inzama* M borona
iz ~ is M nem volt (tagadó segédige)
iznamo E győzelem
iznams E legyőz

j

jafadəms M dob, vet, lóbál

-jak, -gak, -kak E, *-ga, -gä* M is; sem
jakams E M megy, elmegy; jár, járkál;
 kerül, jut
jakšargo E, *jakšargə* M vadkacsa,
 réce
jakštəre E, *jakštər* M piros, vörös
jakštərgədəms M pirosodni kezd
jakštərne E pirosas
jakšamo E hideg, fagyos
jala E még
jalga E M társ, barát
jalgo E, *jalgə* M gyalog
jan M ösvény, út
jandava E serleg, kupa
jarmak E M pénz
jarsams E, *jarcams* M eszik
javəma M felbomlás
javəndəms M kioszt, eloszt
javəvəms M, *javovoms* E osztódik,
 osztható, tagolódik
javoms E, *javəms* M szétoszt
javovoma E elkülönítés, szétválás
javovoms E, *javəvəms* M osztódik,
 osztható, oszlik, felbomlik, tagolódik
jažamo-kev E malomkő
jažams E M zúz, őröl
jāj, əj M, *ej* E jég
jāj-sur M jégcsap
jäl, əl M, *elə* E öl (fn.)
järkə, ärkə M, *ərke* E tó
jəšinü, əšinü M, *ekše* E forrás
jofks M, *jovks* E találós kérdés; mese
jofsi M teljesen, egészen
joftams M, *jovtams* E mond; ígér
jomams E elvész, meghal, elpusztul
jomlaňü M kicsiny
jon E oldal
jondol E, *jondəl* M villám
jonks E oldal, irány, tendencia
joň M ész, bölcsesség; tanács
jorams M akar, szándékozik
jordams M, *jortoms* E ledob, levet
jotaftəms M átvezet, elvezet; elűz, időt
 eltölt

jotams M, *jutams* E átkel, átmegy, elmegy; elmúlik
jotams-potams M jár-kel
jotkəva M, *jutkova* E között el
jotksə M, *jutkso* E között
jovks E, *jofks* M találós kérdés; mese
jovtamo E ének, fejezet
jovtams E, *joftams* M mond; ígér
jovtaviks E mondható; elmondott
jovtavoms E el tud mondani, mondódik
jovtíems E mond, elbeszél
jožo E, *jožə* M érzés, eszmélet, tudat, öntudat; bőr, felület; E *jožozo maštš* elvesztette az eszméletét
jukstams M elfelejt
jumafəms M elpusztít, tönkretesz
jur E M gyökér, tő; E *keléń jur*, M *käléń jur* alapnyelv
jutams E, *jotams* M átkel, átmegy, elmegy; elmúlik; E *jutaž pińge* múlt század
jutkova E, *jotkəva* M között el
jutkso E, *jotksə* M között
juv E mag, szem
juvadəms M kiált, kiabál
juvatkšńəms M kiált, kiabál

k

kačam M, *kačamo* E füst
kadik E, *kadk*, *katk* M hadd!
kadoms E, *kadəms* M hagy
kadoviks E maradék, hulladék
kadovoms E megmarad
kafksə M, *kavkso* E nyolc
kaftə M, *kavto* E két, kettő
kajams E M vet, dob, hajít
kajatotoms E felcsendül, hangzik
kajavoms E veti magát
kajəms M, *gajəms* E hangzik; hangot ad, zúg, zeng; M *kud kajgi* ég a tűz a kemencében
kajəžəvəms M felcsendül
kajšems E levetkőzik, ledobál

-kak, *-gak*, *-jak* E, *-ga*, *-gä* M is; nem
kaka E gyermek
kal E M hal (fn.)
kaladoms E összetörik
kalavtoms E összetör, megindít; E *šedėj kalavtoms* meghat
kaldordoms E kong, zörög
kalgə(ńä) M lenhaj; szösz
kalmams E M eltemet
kalmo E, *kalmə* M sír (fn.); M *kalma krańč* fekete varjú
kalne E halacska
kaĺ E M fűzfa
kambrastams E fölnyergel
kambras, *kambraz* E nyereg, víz
kando E, *kandə* M fatörzs
kandoms E, *kandəms* M visz, hoz, hord
kapsta E M káposzta
kapšams E siet
karams E M tūr, vāj, ás
karamsla M vízhordó rúd
kardams M megállít; abbahagy
kardo E, *kardə* M istálló
karkš E M öv
karmams E M elkezd, nekifog; fog
karšəs M szembe, ellen; *karšəžəzt* velük szembe
karšo E ellen, szemben
kař E M (háncs)bocskor
kařams M bocskor van rajta
kařčekšnems, *kařšekšnems* E felhúz (lábbelit)
kařej E, *kařäj* M sötétbarna
kařks E ostor
kařkəńä M merőkanál
kasftəms M, *kastoms* E nevel, növeszt
kasomači E fejlődés
kasoms E, *kasəms* M nő, fejlődik
kastažel E nevelték, neveltetett
kastoms E, *kasftəms* M növel, növeszt
kaštorf M zizegés, nesz
katk, *kadk* M, *kadik* E hadd!
kavkso E, *kafksə* M nyolc
kavońest E ketten, kettesben

kavřü M Gavril
kavto E, *kafta* M két, kettő
kavtoldoms E habozik, ingadozik
kavtov E ketté
kažne E, *kažna* M ajándék
 -*kü*, -*ga*, -*gä* M sem; csak
käd M, *keđ* E kéz, kar
kädänä M kezecske
käl M, *kel* E nyelv
kälän M, *kelén* E nyelvi
kämä M, *kem* E csizma, lábbeli
kängäläms M megszerez; rászed
käšäms M, *kekšems* E elbújik
käž M, *kež* E harag; bosszú; M *käžän*
pandäms bosszút áll
käži M, *kežev* E dühös
kda, *käda* M ha
kečiäne E merőkanál
keđ¹ E, *käd* M kéz, kar
keđ² E M bőr, irha
keđ-jonks E kézi íj, fegyver(zet)
keđnä M bőr, irha
kekšems E, *käšäms* M elbújik
kelaz(kä) M róka
kelu M, *kilėj* E nyírfa
kel E, *käl* M nyelv
kelén E, *kälän* M nyelvi
kelėj E, *kelí* M széles
kelgäma M szerelem
kelgäms M szeret
kelí M, *kelėj* E széles
kelme E, *kelmä* M hideg
kelmems E, *kelmäms* M fázik, meg-
 fagy
kelíeme E nyelv nélküli
kem E, *kämä* M csizma, lábbeli
keme E, *kemä* M erős, kemény
kemeñ E, *kemän* M tíz
kemeste E, *kemästä* M erősen, kemé-
 nyen
kenärdäms M siet, igyekszik
kenkš E M ajtó
kenžiäne E, *keñžänä* M köröm, karom
keñarkšnoms E örvendezik

keñärdäma M öröm
keñärdäms M örül
keñärftäms M megörvendeztet
keñärkšnäms M örvendezik
keñeřems E, *keñeřäms* M (meg)érik;
 megérkezik; ráér
keñžänä M, *kenžiäne* E köröm, karom
kepeřems E, *kepadäms* M száll,
 emelkedik; felkel; emel
kepeřeřems E emelkedik, támad
kepařksänädi M például
keptäř M kosár
kerč E, *kerži* M bal
keř E M nyírkéreg
keřäms E vág, dönt (fát)
keřän M nyírkéreg(ből való)
keřksäms E felfűz, feltűz; *keřksäms*
kařks rabláncra fűz
keřmandävoms E körülcsavar, körülfon
kev E M kő; malomkő
kevejkeječe E tizenegyedik
kevksřems E, *kizäřtäms* kérdez
kev-kud M malom
kezereñ E ősi, régi
kež E, *käž* M gonoszság, harag
kežev E, *käži* M dühös, ádáz
käda M ha
käřfäms M, *kirvams* E lángol
kärgä M, *kiřga* E nyak
käřža M kevés
käřkastä M mélyen, alaposan
käřtäms M öntöz
käřtapä M, *štapo* E mezítelen, csupasz
kätmärdäms M megölel, átkarol
ki¹ E, *kij* M ki?; aki
ki² E M út; E *kijava* úton
kiča E játékpálca
kičkar-mäčkaränä M girbe-gurba, cik-
 cakk(os)
kijak E senki
kilđema E fogat, szerszám, ló
kilėj E, *kelu* M nyírfa
kiäne E, *kiänä* M utacska
kirvams E, *käřfäms* M lángol

kirvažems E kigyullad, felizzik
kiřdems E, *kiřdams* M tart
kiřđića E tartó, védő
kiřđī-kardaj M tündér
kiře E gombolyag
kiřams M fogy, csökken
kiřga E, *kārga* M nyak
kiřnāvoms E ugrik, szökik
kis, kise E -ért
kištēms E, *kštīms* M táncol, vigad
kitārsā M villámgyorsan
kitks M vonal, csík
ki-ulo E útkereszteződés
kivčikams E csillog
kivāk M senki
kize E, *kizā* M nyár; (M még) év
kizeñ E nyári
kizānda M, *kizna* E nyáron, nyaranta
kizāftāms M, *kevkštēms* E kérdez
kočkams E M összegyűjt, leszed
koda E M hogyan?; milyen?; mikor?;
 mint, ahogy, amint, amikor
kodak M amint, mihelyt
kodamo E, *kodamā* M hogyan?; mi-
 lyen?; -szerű, hasonló
kodamo-buī E, *kodam-b(ā)đī* M vala-
 milyen, valamiféle
kodams E M szó
koct, kodst E, *kodf, kotf* M szövet
koj-kona E néhány
koklać E bóbíta, taréj
kolavāms M összetörök
kolmāgemāñ M harminc
kolmo E, *kolmā* M három
kolí E ha
komāšvetījā M huszonöt
komātāms M ugrik
komātīnāms M ugrál
komolā E, *komlā* M komló
komś E M hús
komśvetēje E huszonöt
kona E M aki, amely
konak M vendég
konaškava M mennyi?; milyen?

končtavoms E hunyorog, hunyorít
koñ E paripa
koñđa E -szerű, hasonló
koñāvāms M összehunyorodik
kopoř E hát (fn.)
korštams E kanalaz, kortyol
kortakšnoms E beszél
kortams E, *kortams* M beszél, mond
kortavks E megállapodás; kiejtés
kortaj M beszélő
kortams E, *kortams* E beszél, mond
kortāžāvāms M megszólal
kortīnāms M beszél, beszélget
kořas E nézve, tekintetében
kořāñā M tő, gyökér
kořmiñeć E tápláló
kosānga M sehol; semmivel
koso E, *kosā* M hol?; ahol
kosto E, *kostā* M honnan?; ahonnan
koštīams M kiszárít
koške E, *koškā* M száraz
kota E cipő
kotf, kodf M, *koct, kodst* E szövet
koto E, *kotā* M hat (szn.)
kotoće E, *kotāćā* M hatodik
kov¹ E M hova?; ahova
kov² E M hold
kovñū M holdacska
kozā M, *kozoñ* E hova?; ahova
kožakādāma M gazdagodás, gyarapodás
kožav E, *kožā* M tehetős, gazdag
kožāši M gazdagság
kožūñā M elég gazdag
kožf(kū) M levegő
kr- M 1. *kār-*
kr- M 1. *kār-*
kraj M szél, határ
krañč M holló, varjú
krugom E körbe
kši E M kenyér
kšñi E M vas
kšñiñ E M vas(ból való)
kštīms M, *kištēms* E táncol, vigad
kšumañ E, *kušmañ* M torma

kt- M 1. *kət-*
kubər M domb, zombék
kučəms M hág, száll, kúszik
kučkan(ńü) M sas
kuču M kanál
kučer E kocsis
kučəms M, *kučoms* E küld
kučka M, *kunčka*, *kunška* E közép
kučkas M, *kunčkas* E középre, közepébe
kučkasə M, *kunčkasə* E közepen; közepén
kučoms E, *kučəms* M küld
kučuvəms M küldődik, kerül, jut
kud M, *kudo* E ház; kemence
kudov E, *kudu* M haza
kudřav E göndör
kufkstams M felsóhajt
kuj M, *guj* E kígyó; *irń-kuj* sárkány
kuloma E halál
kuloms E, *kuləms* M meghal
kułcəndəms M, *kuncoloms*, *kunsoloms*
 E meghallgat
kułá E, *kułá* M hír, üzenet
kułəms E, *kułəms* M hall
kuma M koma; *kumańü* édes komám!
kumarav E bogáncs
kumaža E térd
kunara M régen
kunardəń M távoli, régi
kuncoloms, *kunsoloms* E, *kułcəndəms*
 M meghallgat
kuńčka, *kuńška* E, *kučka* M közép
kundakšnems E fog (ige)
kundams E M megfog
kundavoms E fogható
kunsoloms, *kuncoloms* E, *kułcəndəms*
 M meghallgat
kurək M, *kurok* E gyors
kurəkstə M, *kuroksto* E gyorsan
kurgo E, *kurgəszáj*
kurməś M marék
kurok E, *kurək* M gyors
kuroksto E, *kurəkstə* M gyorsan
kušmań M, *kšumań* E torma

kufi M ha
kuva E ahol, ahogy
kuvaka E hosszú
kuvalma E mentén
kuvalt E szerint, miatt, nézve
kuvaf E, *kuvaís* M messze, messzire
kuz E M lucfenyő
kuževems E emelkedik, kúszik

I

lad E M rend, sor, összhang
lads, *lac* M módra; jól, tisztán, szerencsésen
ladso E, *ladsə*, *lacə* M formán, hasonlóan, -ként, mint
laftu M, *lavtov* E váll
lambamə M édes
lamo E, *lamə* M sok, hosszú; sokat, sokáig
laməs M sokáig
lango E M -n, fölött, felülről
lango E, *langə* M felszín; maga
langs E M -ra, -re; E *langozost*, M *langəzəst* rájuk
langso E, *langsə* M -n, rajta
langsto E, *langstə* M -ről, -ről
laśíafstə M lovagolva
laśíams M lóra ültet/kap, kerget
laśíe E, *laśíü* M lóra, lovon
latkińe E, *lotkəńü* M lyuk, hasadék
lato E csűr
lavtov E, *laftu* M váll
lazoms E, *lazəms* M vág, hasít
lazovoms E hasad, reped; *veś lazovś*
 vérbe borult
lažńəśəms M méltatlankodik, aggódik
lažnoževems E zúgolódik, aggódik
lofcə M, *lovso*, *lovco* E tej
lokšo E ostor
lomań E M ember
londadoms E összedől
lopa(ńü) M lomb, levél
lopań-pe M levél töve/vége

lotkaftəms M, *lotkavtoms* E megállít
lotkaftuma M megállítás, elállítás
lotkams E M megáll
lotkavtoms E, *lotkaftəms* M megállít
lotkəñä M, *latkiñe* E lyuk, hasadék
lov E M hó
lovaža E M csont (E); tetem (M)
lovco, *lovso* E, *lofcə* M tej
lovñä M havacska, gyér hó
lovoñ E, *lovəñ* M hó-
lovoms E, *luvəms* M megszámol
lovovoms E, *luvəvəms* M számít, tart-
 ják valaminek, lehet számolni vele
lovso, *lovco* E, *lofcə* M tej
ložñams M ömlik, szakad (eső)
luč M sugár
luga M rét, mező
luv M szám, mennyiség
luvəms M, *lovoms* E megszámol
luvəndəvəms M számítódik, számítható,
 tekinthető
luvəvəms M, *lovovoms* E számít, tart-
 ják valaminek, lehet számolni vele
lužom(ñe) E (kis) mélyedés

Í

ladiks M hulladék, maradék
ládəms M, *ledəms* E (le)lő
ladšəms M lő
láj M, *léj* E folyó
lájñä M patak
lāmbaza M langyos
lāmbə M, *lēmbe* E meleg
ledəms E, *ládəms* M (le)lő (E még)
 eszébe jut
léfks M, *lévks* E kölyök, fióka
léfkskə M, *lévkske* E kiskölyök, fióka
lej E, *láj* M folyó
lēm E M név; M *fkä-lémsət* hasonlő
 nevéek
lēmbe E, *lāmbə* M meleg
lēmđəms E, *lēmđəms* M elnevez,
 nevet ad

lénge E hársháncs
lépsťams E nyom, szorít; elnyom,
 leküzd
lévks E, *léfks* M kölyök, fióka
lévkske E, *léfkskə* M kiskölyök, fióka
lézdəms E, *lézdəms* M segít
léze E, *lézə* M segítség, haszon
lí M -e, vajon
líxamanka M váltóláz
líja E, *líjə* M másik
líjadəms M marad
líjastə M néha
líjəñđəms M szállong, lebeg
líjksťams M repül
líjñibrə M forrás
líšema E kelés, feljövés
líšəms E, *líšəms* M elindul, elmegy,
 távozik; felkel, feljön; felbuzog; törté-
 nik
líšma E forrás
líšma-prə E forrásfő
líšme E, *líšmə* M mén, ló
líšťi, *líšťi* M induló, felbuzgó
lívež E veríték
lívťamo E repülés
lívťams E repül, száll
lúboj M bármely
lúkək M (hajlongás leírására szolgáló
 szó)

m

mačä M sekély, alacsony
mačej E, *mači* M liba
madəms M, *mađəms* E lefekszik, le-
 nyugszik
mađä M mancs, talp
mađəms E, *madəms* M lefekszik, le-
 nyugszik
mađšťəms E M lefektet
majšeme E szenvedés
mak M, *mako* E mák
makso E, *maksə* M máj
maksoms E, *maksəms* M ad

malas E M közel(be); *malazonzo* közelébe
malaso E, *malasə* M közel
malatkšņams M közeleg
malavikseks E közelébe
mandə M bot
maņej E, *maņi* M derült; derűs
marsə M együtt
marto E, *martə* M -val, -vel
mařams E M érez, tapasztal, felfog, hall
mařavoms E, *mařavəms* M hallatszik, érződik; E *žal mařavi* sajnálom
mařuj M érző, sajtó
mastor E, *mastər* M föld
maštiks M váltóláz
maštoms E, *maštəms* M tud; elvész, elpusztul; M *jožə maštəms* elveszti az eszméletét
maštīni M pusztuló; *af maštīni* kimeríthetetlen, kifogyhatatlan
matədəvəms M, *matədəvəms* E elalszik, álomba merül
matəms M lefektet
maze, *mazi*, *mazij* E, *mazi* M szép
mazəkšņams M megszépül; pirosodik
mazəməms M megszépül
mazi, *mazij* E, *mazi* M szép
maziši M szépség
māk M még... is, sőt
māl M, *meļ* E ész, kedv, figyelem; gondolat, vélemény
māņ M még... is, sőt
māņcəms M hajlítgat
mārgəms M, *meřəms* M mond; hív
mäs, *mes* M, *mejs* E miért; M *mäsajť* miért (te őt)
māštə M mell, kebel
meč E M kard
međ E M méz
mejle E, *meļə* M után; azután
mejs E, *mäs*, *mes* M miért?
mekəļdāņ M az utóbbi, az elmúlt
meki M vissza
meks E miért?

mekš E, *meš* M méh
meļ E, *māl* M ész, kedv, figyelem; gondolat, vélemény; E *moņ meļem* kedvem van/volna
meļəvtoms E törődik, gondoskodik, aggódik, bánkódik
meļə M, *mejle* E után; azután
meļga E M után
meņel E, *meņəl* M ég, menny
meņel-lango E égbolt
meņštēms E megment
meņštēvəms E megszabadul, megmentenekül
meřəms E, *mārgəms* M mond; hív
mes, *mäs* M, *mejs* E miért?
meš M, *mekš* E méh
mezəngə M semmivel sem
meže E, *mežə* M mi?
mežeņ E, *mežəņ* M milyen?
mežť E M mit?; valamit
məlä M ugyan; *koda məlä* hogy-hogy?
mərdəms M visszatér, visszafordul
məzəļf, *mzəļf* M mosoly
məžardə, *mžardə* M, *žardo* E mikor?; amikor
məžardəngə M sohasem
məžarəcədə M hányadszorra?
mik E hogy; míg
miņ E M mi; mienk
miřdē E, *miřdā* M férj
miřru M Dmitrij
mizəlgədəms M elmosolyodik
mļ M 1. *məl*
moda E M föld, talaj
mokšēřəņ E, *mokšēřəņ* M mordvin
mokšo E, *mokšə* M moksa (fn.)
mokšoņ E, *mokšəņ* M moksa (mn.)
molėkšņəms E megy, mendégél
molėms E, *moləms* M megy, halad; végbemegy, történi
molf(kä) M menés, haladás, járás
molma E (haza)menés
mon E M én
moņ E M enyém, nekem

mońdeń E tölem
mońdajǎń M nekem, hozzám
mońeń E hozzám
mor M, *moro* E ének
morams E M énekel
morića E énekes, költő
morkov E sárgarépa
moro E, *mor* M ének
moršems E énekelget
mořü M tenger
motiga E M kapa
mr- M l. *mər-*
mućams M kínoz, gyötör
mujems E, *mujǎms*, *mums* M talál
mz- M l. *məz-*
mź- M l. *məź-*

n

na M na
načtǎms M, *načtams* E áztat, nedvesít
naj M mindig, állandóan
nal¹ E M nyíl
nal² M: *kelu-nal* nyíres; *šaj-nal* ingovány
nalkšems E játszik
nardams M öblít
narmoń E, *narmǎń* M madár
nařazams M díszít, öltöztet; *ládšǎms*
nařazaj löni készül
natoj E egészen, még... is
navams E M merít, márt, bedug
nogaj M nogaj, tatár
nogot E sors, jóslat; *kajšems nogotso* sorsot
 vet, jóslásba bocsátkozik, habozik
nolams E M nyal
noldams E M ereszt, enged; kiló, ont;
 márt, merít
nolštams E megnyal
nolšems E nyalogat
nołávǎms M kerül; *nołávǎms tévs*
 használatos, szerepet kap, funkcionál
noskovtoms E megránt
noškstams E vágat; *udalov noškstams*
 megfutamodik, elmenekül

notštams M megránt; vágat
novolǎms E, *novǎlǎms* M leeresz-
 kedik, lelóg
nu M no, nos
nučkams E elgyengül
numolo E, *numal* M nyúl
nurdo E, *nurdǎ* M szán, szánkó
nuřkińe E, *nuřkǎńǎ*, *ńuřkǎńǎ* M kis,
 rövid
nuřšems E leng, ring
nurševems E leng, hajlong
nuža M szükség, baj

ń

ńat M ezek
ńǎ M ezek
ńǎftǎms M, *ńevíems* E megmutat
ńǎftńǎms M mutat
ńǎjǎms M, *ńejems* E lát
ńǎjǎńdǎms M néz
ńǎjǎvǎms M látszik, előtűnik
ńǎř M, *ńeř* E csőr
ńedǎkšńems E összefűz, összekulcsol
ńedǎms E M felfűz
ńej E most
ńejaviks E látható, nyilvánvaló
ńejavoms E látszik
ńejek E most, azonnal
ńejems E, *ńǎjǎms* M lát
ńejeń E mostani, mai
ńeř E, *ńǎř* M csőr
ńevíems E, *ńǎftǎms* M megmutat
ńevńíems E mutat, mutogat
ńežedǎms E támaszkodik, nekidől;
 támad
ńežǎkšńǎms M támaszkodik
ńǎlnǎ M sőt
ńi M már
ńíle E, *ńílǎ* M négy
ńílems E, *ńílǎms* M lenyel
ńílevems E, *ńíłǎvǎms* M lenyelhető,
 le tud nyelni
ńińgǎ M már... is

*nišče*j, *nište*j E koldusszegény
*ni*l- M *ni*l-
*ni*di M nádszál
*ni*rkāñā, *ni*rkāñā M, *ni*rkiñe E kis,
rövid

o

*o*cu M nagy
*o*cuñā M nagyság; nemes, főember
*o*čkā M (dagasztó)teknő
*o*d E M új; fiatal
*o*d-alā E fiatalember, ifjú
*o*dar E M tögy
*o*d-čora E, *o*d-šora M ifjú, fiatalember
*o*d-švāñā M, *o*dírva E menyecske,
fiatalasszony
*o*dov E újra
*o*d-šora M, *o*d-čora E ifjú, fiatalember
*o*dāža M ruha
*o*dírva E, *o*d-švāñā M menyecske,
fiatalasszony
*o*ftā M, *o*vtō E medve
*o*χ E ó!
*o*χotīnik E, *o*χātīnak M vadász
*o*j E, *vaj* M vaj
*o*jme E, *vajmā* M lélegzet; lélek; lel-
kiismeret
*o*kālcā M falu vége/környéke
*o*lgo E szalmaszál
*o*ložams E (fémmel) bevon, bemárt
*o*lá E, *volā* M szabadság, szabad akarat
*o*mbā M másik
*o*mboće E, *o*mbācā M második; másik;
M *o*mbācā šīñā másnap
*o*n E M álom
*o*nkstams E, *unkstams* M (meg)mér;
E *kiñ onkstams* utat jár, megtesz
*o*r M ruha
*o*ršamo E öltözet, ruha
*o*ršams E felölt, felvesz, öltözik
*o*rštakšnoms E fölöltöztet
*o*rštams E, *ščams* M felölt
*o*rža(ñā) M hegyes, éles

osnova M alap; *kālāñ osnova* alapnyelv
osnovoj E fő-
oš E M város
otrād M csapat, sereg
otárédems E könyörög
ovto E, *oftā* M medve
ozado E, *ozadā* M ülve
ozaftāms M ültet
ozams E M ül, felül
ozāndāms M, *oznoms* E imádkozik
ozks E M ima, áldozat; E *ozks vētāms*
áldozatot bemutat
oznoms E, *ozāndāms* M imádkozik
ožiñe E sárgás
ožnañā M gyöngyszemecske
ožo E sárga
ožu M, *užo* E várj csak!

p

paba M öregasszony, anyó
pabañā M anyóka
pača M, E *pačalkše* E lepény
pačk E át, keresztül; *eš pačkanzo*
magában
pačkodēms E, *pačkādāms* M odaér,
érkezik
padī M lehet; talán, esetleg
pajgāñā M csengettyű
pakar M csont
pakša E, *pakšā* M mező, határ
pakš M darab, rész, részlet
pakša E gyermek
palams E M csókol
paloms E, *palāms* M ég (ige)
palā E, *palā* M ing
pando E, *pandā* M domb, hegy
pandoms E, *pandāms* M fizet; (E még)
rátesz, kiszab, kivet
pango E, *pangā* M gomba
panst, *pandst* E kantár; *pansteñ vēdme*
gyeplő
panžoms E, *pañžāms* M kinyit, megold,
megfejt; (M még) virágzik

pańčf(kä) M virág
pańčfu M virágos
pańdä M ágyás
pańems E, *pańäms* M úz, hajt
pańžäma M nyitás; lakat; kulcs
pańžäms M, *pańžoms* E kinyit, megold,
 megfejt; (M még) virágzik
pargo E, *pargä* M kosár, edény
parksomdñems E repes az örömtől
paro E, *parä* M jó, derék
paroči E, *parši* M jószág
parzoi(ñä) M agár, vadászeb
par E bődön, dézsza
pařak E vagy; talán; lehet
pařčej E, *pařči* M selyem
pas, *paz* E isten
pašiba E, *spašibä* M köszönet, hála;
 köszönöm
pašñä M mese, elbeszélés
pavaz M szerencse
pavazu M szerencsés, boldog
pavoska M kocsi
paz, *pas* E isten
pažalij M kérélek
päk M, *pek* E nagyon, igen; leg-
päkstams M bezár (ajtót)
pälän M hozzám
päl(ä) M, *pel* E fél, oldal
päšä M, *pekše* E hársfa
päškädäms M, *peškädems* E megtelik
päškše M, *peškše* E tele; teli
päštä M, *pešte* E mogyoró
pätmagäd M kemence
pe E M vég
pečkems E levág
pednaj M szegény
peđäms E megfog, megragad
pej E M fog (fn.)
pejel E kés
pejäftämä M fogatlan
pejaläm M kasza
pek E, *päk* M nagyon, igen; leg-
peke E, *pekä* M has, gyomor
pekše E, *päšä* M hársfa

pel¹ E felhő
pel² E, *päl(ä)* M fél, oldal, rész
pelde E részéről, nevében
peläms E, *peläms* M fél (ige)
pelíca E félénk, gyáva; *avol pelíca*
 rettenthetetlen
pelñems E fél, megijed; megijeszt
pelñiica E félelmetes
peñäcäms M szemrehányást tesz, fedd
peñč-keř M kosár (evőeszközöknek)
peřäms M bekerít
peřä M, *piře* E kert, konyhakert
peřf M, *peřt* E körül; alatt (időben)
peřf-päldä M mindenhol
peřf-pälgä M, *peřt-pelga* E körös-körül
peřka E köré; körül
peřt E, *peřf* M körül; alatt (időben)
peřt-pelga E, *peřf-pälgä* M körös-
 körül
pes E végig; -ig
peškädems E, *päškädäms* M megte-
 lik
peškše E, *päškšä* M tele; teli
pešte E, *päštä* M mogyoró
peđäms M javít, gyógyít
peđäväms M javul, alakul
palmañža, *plmañža* M térd
pältäms M, *pultäms* E éget
pärvažäms M átvezet, átkísér
päškädäms M, *pškädems* E megszólal
piče E, *pičä* M (erdei) fenyő
pika E M dárda, lándzsa
piks E M kötél
pilé E, *pilä* M fül
piléks E fülbevaló; kalász
piläñä M, *pilíne* E fülecske
pilge E, *pilgä* M láb
pilgäñä M, *pilgiñe* E lábacska
pilíne E, *piläñä* M fülecske
pindäldäms M fénylik, ragyog
pinks E fogó, fül
piñe E, *piñä* M kutya
piñge E, *piñgä* M idő; (E még) évszázad;
 M *tü piñgf* ezalatt

- piŗa* E, *piŗä* M fej, tető; maga, — Vö.:
pŗa
piŗe E, *peŗä* M kert, konyhakert
piŗf M udvar
piŗtēms E szüksége van; nélkülöz,
nyomorog
pize E, *pizä* M fészek, vacok
pizāñä M, *piziñe* E kis fészek
pizēm E, *pizēm* M eső, zápor
pizēms E, *pizēms* M esik (az eső)
pizol E, *pizal* M berkenyebogyó
pizolks E, *pizalks* M berkenyefa
piŗe E, *piŗä* M zöld; fiatal; (E még) réz
piŗñems E kiabál
pl- M l. *pāl-*
pl- M l. *pāl-*
počkä M, *bočka* E hordó
počkaftāms M széttör, szétszed
počodoms E szór, hint
poj E, *poju* M rezgőnyárfa
pokš E nagy
pokšīne E elég nagy
pokšīa E nagyapa; öreg
pola E M feleség, hitves
polaftāms M, *polavtoms* E cserél,
változtat
polaftriāma M változás
polavtoms E, *polaftāms* M cserél
változtat
poliñe E, *polañä* M feleség
polon E rabság
polāna E tisztás
ponav E M szőrös, bundás
pondakš E borzas, kuszált
pongoms E talál; kerül, jut. — Vö.:
povāms
pongoñems E találkozik
popāñ M pap-, papi
pora E kor; idő
porksāms E megver, legyőz
porog M küszöb
poŗems E, *poŗāms* M rág
poŗñems E rágcvál
posuda E edény
potaftāms M hátráltat
potāms M hátrál; visszamegy
potmo E, *potmā* M belső, belseje va-
laminek
poťāms M szív, szopik
povāms M talál, betalál, odatalál; kerül
jut; beleakad, nekimegy. — Vö.:
pongoms
pr- M l. *pār-*
prāms E M esik, jut, kerül
praščaj M kérlek, kérem
prok E mint
proklāñāz E átkozott
proks M mint; mindig
promks, *puromks* E gyűlés
promoms E gyülekezik
pŗa E, *pŗä* M fej; tető; kalász; maga.
— Vö.: *piŗa*
pŗadoma E befejeződés, vég
pŗaftāmā M tető nélküli
pŗä M, *pŗa* E fej; tető; kalász; maga
pŗāñä M fedél
pŗāviñä M ész
pŗev E, *pŗäv* M ész; bölcsesség
pŗevej E, *pŗävi(j)* M bölcs, okos
pŗeveñ E eszes, okos
pŗi E M meleg; forróság, hőség
pŗilgadoms E kimelegszik, megizzad
pŗkadēksñems E mondogat
pŗkadēms E, *pŗkadāms*, *pŗškadāms*
M megszólal
pŗši E hegyes, éles
pŗšilgavtoms E élesít, hegyez
puliñe E, *pulāñä* M farkinca
pulo E, *pulā* M fark
pultāms E, *pāltāms*, *plāms* M éget
pulti E égető, sajjó
puľ E M por
pupāms M megszúr
purcuz E, *purc* M malac
purāmāms M gyülekezik
purnakšñoms E összeszed
purnāms E, *pārnamāms*, *prnamāms* M gyűjt,
összehív

puřnavoms E öszzeęyűlik
puřomks, puřomks E gyűlés
puřc M, *puřcuz* E malac
puřams M öszzeęyűjt
puře E méhsőr
puřgięie E mennydörgés, zivatar
pusmo E, *pusmā* M csokor, köteg
puška E áęyű
putńāvoms M tevődik, állítódik
putoms E, *putāms* M tesz, helyez, rak;
 E *převs putoms* észre térít, kiokosít,
 tanácsot ad
putuvāms M tevődik, helyeződik
puřāřks M harmatcsepp
puvārdams M tördel
puvtlēms E ébresztget

r

rakša E M ló, paripa
rakšan E M ló-
rana E M seb
rangoms E, *rangāms* M bömböl
rankstams E rárivall, dörög
rańāvoms E megsebesűl
rav(o) E Volga
ravžo E, *ravža* M fekete
rnams, arnams M, *urnoms* E ordít
rosa E M harmat
rošča M liget
roza E róęza
rož E M roz
rožbrū M rozskalász
ruz E M orosz (fn.)
ruzoń E, *ružāń* M orosz (mn.); M *ru-*
žāńāstā oroszból
ružejńik E puskás, vadász
ružjā(ńā) M fegyver, puska

ř

řāps M, *řeps* E répa
ředāms E észrevesz
řifma E rím

řiveš, řivež E róka
řvā, arvā M, *urva* E feleség; meny

s

sablā E M szablya, kard
sad M kert
sajekšņems E elvisz, elrabol
sajems E, *sāvāms, sāvāms* M kap; vesz;
 átvesz, bevesz; elvesz, elfogad; visz
sajevems E előkerűl, előjön
sakalo E szakáll
sai E M só
salamo E lopás, fosztogatás
salams E M lop
salaškeř E szánkó, ródli
salava E titkon, lopva, csendbe
salmuks E, *salmāks* M tű; túske
sams E M (meg)jön, (oda)ér, utolér
saras, saraz E M tyúk; E *vireń saraz*
 fácán, fajd
sařažāms M megtölt (fegyvert)
san E M ér (fn.)
sasto E lassan, csendben
satāmška M eléęsęes(en)
satftāms M elég, elegendő; jut
savārnā M titkon, lopva, csendben
savoms E megfelelő; illik, kell
sazor E, *sazar* M hűę
sāvāms, sāvāms M, *sajems* E kap; vesz,
 elvesz, elfogad; átvesz, bevesz; visz
sed E, *sed* M híd
seń E, *seńām* M kék
seńškadoms E megkékűl
sepe E, *sāpā* M epe
seře E, *seřā* M magasság; termet
seřej E, *seři* M magas
seřńe E termet; maga
seřńe E, *seřńā* M csendes, enyhe
sevems E, *šivāms, sevāms* M felfal
sezńems E liheę; kėslekedik
sərařman M, *čarařman* E jęęeső
sərgəžāms M, *sirgožems* E fölėbred,
 fölriadi

sxotka E gyűlés, tanács
sića E jövő, érkező
siń E, *siń* M ők, azok
sińđest E róluk, felőlük
sirgams E mozdul, indul
sirgатовoms E megmozdul
sirgavoms E mozdul, indul
sirgožems E, *sərgəžəms* M fölébred,
fölrriad
síre E, *sírə* M öreg
síremems E ég, izzik
sírńe E, *sírńə*, *sírńə* M arany
sírńeń E arany(ból való)
sírńežđems E aranylik
sivel E, *sivəl* M hús
skarej M gyorsan, mindjárt
skroš M egészen, majdnem
slava(ńä) M dicsőség, ékesség
sodama M megtudás, megismerés
sodamo-jovks E, *sodamə-jofks* M talá-
lós kérdés
sodams E M (meg)tud, (meg)ismer, kitalál
sodaviks E ismert, megismerhető
sodnoms E, *sotńəms* M kötöz
sodoms E, *sotəms* M odaköt, csomóz
fölkaszt
soka E M eke
sokořams E kapar, kapirgál
sokś, *śokś* E, *śokśə* M ősz
soku M zamatos
son E M ő, az
songa M ő is, az is
sonze E neki
soń E M őt; neki
sońć E M ő maga
sorakadoms E megremeg, beleremeg
sorgəńä M farok (fülbevalónak)
sornoms E reszket
sovamo E bekerülés
sovams E, *suvams* M belép, bemegy,
bejön; beletartozik, bekerül
sotəms M, *sodoms* E odaköt, csomóz,
fölkaszt
sotks(kä) M csomó, gombolyag, labda

sotńəms M, *sodnoms* E kötöz
srg- M l. *sərg-*
spašibə M, *pašiba* E köszönet, hála;
köszönöm
srazu M hirtelen
staftəms M varrat (ige)
staka E M súlyos, nehéz; rossz, aggasztó
stakasto E, *stakastə* M nehezen
stambaro E csendben
stambańie E lassanként, fokozatosan
stamə M olyan
stańəžə M ugyanúgy
starandams M igyekszik
stoja(ńä) M bődön
stol E asztal
stopka E pohár, kupica
stroj M szerkezet, építmény
strojams E épít
stroatoms E épül
stuvtoms E elfelejt
sudińe E orrocška
sudo E orr
suka M szuka, cafka
sur E M ujj
surəń M köles-
surks E M gyűrű
surćeme E fésű
suskoms E, *suskəms* M rág, beleharap
suvams M, *sovams* E belép, bemegy,
bejön; beletartozik, bekerül
suvəms M nyüszít, vinnog
suvśəms M bekerül, bejön
suvćeme E szita, rosta

ś

śada M még, annál
śadənga M annál is, még inkább
śado E, *śadə* M száz
śalgəms M szúr
śalgəndəms M szurkál, megsebesít
śalgəvəms M megszúródik; hasad, serked
śaməłđə M utána, miután
śanksə M azért, amiatt

- śas* M azért
śaśkava M annyira, addig, olyan mértékben
śā M, *śe* E az, ez; M *śātīnā* azok
śāldā M utána, azután
śeļej E, *śāli* M szilfa
śālgə(ñä) M pihetoll
śāli M, *śeļej* E szilfa
śālijāñ, śāliñ M szil-
śāpə M, *sepe* E epe, keserűség
śāśkə M, *śeške* E szúnyog
śāvəms, śāvəms M, *sajəms* E kap, elvesz, elfogad; átvesz, bevesz; visz
śəžəms M, *śežəms* E (le)tép
śe E, *śā* M az, ez; E *śeđe* ikele azelőtt, korábban; E, *śeđejak pśi* még melegebb
śedla E M nyereg
śeđ M, *śeđ* E híd
śeđəms M padlóz
śeđej E, *śeđi* szív
śeđejak E még inkább
śeχ E leg-
śeχte E legesleg-
śeļej E, *śeļej* M sün
śeļejəms E kiabál, ordít
śeļejəms M tépdes
śeke E ugyanaz; bármely; *śekeñ vanok* bármely pillanatban
śeks E azért
śeļej E, *śāli* M szilfa
śeļgeñəms E köpköd
śeļme E, *śeļmə* M szem
śeļved E könny
śembə M mind, minden, mindenki; *śembəñ ingələ* legelől, mindenek előtt
śemija E család
śeñəms M, *śeñ* E kék
śeroj E szürke
śeřə M makk
śeřə M, *seře* E magasság; termet
śeřəñ M réz-
śeřgeđəms E, *śeřgəđəms* M kiált, ordít
śeři M, *seřej* E hosszú, magas; mély
śeristə M magasan
śeste E akkor, aztán
śeške¹ E, *śāśkə* M szúnyog
śeške² E azonnal
śete E az, ő
śetmə M, *setme* E csendes, enyhe
śetməms M elcsendesedik
śežəms E, *śəžəms* M (le)tép
śežgeməñ M hetven
śij E M tetű
śija E, *śijə* M ezüst
śijañ E, *śijəñ* M ezüst-
śildej E zombék
śiməms E, *śiməms* M megitat
śiməms E, *śiməms* M iszik
śiməñdəms M iszogat
śiñ M, *siñ* E ök, azok
śiñdəms E összetör
śiñəms M tördel
śiřə M, *siře* E öreg
śiřnə M, *siřne* E arany
śiřnəř M aranyozott
śisem E, *śisəm* M hét (szn.)
śisemeće E hetedik
śivaj M, *śivoj* E szürke (ló)
śivəł M, *sivel* E hús
śivəms, sevəms M, *sevəms* E felfal
śivoj E, *śivaj* M szürke (ló)
śižəms E elfárad
śkamo- E, *śkamə-* M egyedül
śnərdə M, *źnərdə* E akkor
śokś, *sokś* E, *śokśə* M ősz
śora M, *ćora* E fiú; fia valakinek; férfi
śorañə M kisfiú, fiúcska
śora-təka M fiúgyermek
śorə M, *śuro* E gabonamag
śorma E M hímzés; írás, levél
śovoñ E agyag
śtədə M állva
śtəms E M felkel, feláll
śtəvñəms E kelteget
śtəna E fal (fn.)
śtír M, *fejter* E lány
śtírñə M kislány

šudāms M elátkoz
šuduf M átkozott
šukə́nəkš́nəms M hajlong, hajladozik
šukońams, *šukuńams* E, *šukə́nəms*
M meghajol; hálát ad, imádkozik
šuk-prá E főhajtás, hajtott fő
šukoro E, *čukər* M kalács, sütemény
šulmakš́noms E köt, csomóz
šulmińe E csomócska, gombolyag
šulmo E, *šulmə* M csomó
šulo E, *šulə* M bél
šupalgadoma E gazdagodás, bővülés
šupav E gazdag
šuro E, *šorə* M gabonamag
šuvoms E kihegyez
šuvož E hegyes
švetāms E világít

š

šaba(ńü) M gyermek
šabra E szomszéd
šabrań E szomszédos, rokon
šačəma M születés, keletkezés; *šačəma*
kāl anyanyelv; *šačəma širə* szülőföld
šačəms M, *čačoms*, *šačoms* E születik
šačftəms M szül
šačoms, *čačoms* E, *šačəms* M születik
šalkə(ńü) M orr(ocska)
šapaks M tészta
šapamə M, *čapamo* E savanyú
šapka E M sapka; sisak
šarəma M forgás, fordulat
šarəms M, *čarəms* E forog
šarfńəvəms M mozog, forog
šari M, *čari* E kerék
šarəkəđəms M, *čařkodəms* E (meg)ért
felfog, megismer
šavə M, *čavo* E üres
šavəms M, *čavoms* E (le)ver; (le)üt,
megöl, lelő
šavtəkš́nəms M elveszejt, elpusztít
šāj M mocsár
šājər M, *čeř* E szőr

šāj-nal M ingovány, nádas
ščaka(ńü) M néne
ščam M ruha
ščəms M felöltözik, öltöztet — vö.:
orštəms
ščit E M pajzs
ščoka M arc
šejər(ńü) M, *čejer(ńe)* E egér(ke)
ši M, *či* E nap; nappal; -ság, -ség; egész;
M *šin lísəma* napkelte; *kudənzən šin-*
zən házát, mindenét, minden vagyónát
šinü M nap; nappal
šinək-veńək M éjjel-nappal
šinə(ńü) M szag, illat
šinř M pára, gőz
šinžarəma M, *činžarəmo* E napraforgó
širə M, *čire* E szél, oldal, part; szempont
širəmi M ferde
širəsə M oldalt, szélen
širgü M körül, -nál, -nél, széltében
ška E idő; időjárás; *te škanř* ekkor
škaj M isten
škap E szekrény
škola E M iskola
šlāpa M sapka; tányér
šnama(ńü) M dicséret, dicsőség; jó hír
šnəms E M dicsér
šobda M, *čopoda* E sötét; szürkület,
virradat
šobdalgədəms M besötétedik
šobdava M, *čopodava* E reggel; hajnalban
šočaj M kívánós, várandós
šovəms M, *čovəms* E fen, élesít,
köszörül
šovərəkš́nəms M megzavarodik
šovu M, *čovov* E habos, tajtékos,
gomolygó
špaga E kard, tőr
štəms M mos; fürdik
štəpo E, *kəřtapə* M mezítelen, csupasz
što E M hogy
štobə M hogy; mert
šudərřskä M patakocska
šudəms M, *čudəms* E folyik

šufta M, čuvto E fa
šuftań M fa-
šumbra E M egészsége
šumbrači E egészség; szervusz!
šum(nä) M nesz
šura M, čuro E ritka
šuvańä M, čovińe E vékony
šuvams M, čuvoms E ás, vāj, túr
šuzār(nä) M szalmaszál

t

tago E, taga M újra, ismét
takar M sima
talnoma E hullámozás; nyugtalankodás,
izgalom
tamaša E eset; csoda
tandadoms E megijed
tandavńiems E megijeszt
tańší E, tańčí M íz, illat
tańčíi M édes, illatos
tapams E (szét)ver, összekuszál
tarad, tarat E M faág
taratkä M ágacska
tarams M reszket; himbálózik
targams E M húz; terít
targavams M húzódik, húzható
targšems E, targšams M húzogát; E ojme
targši, M vajmā targši lélegzik, liheg,
zihál
tarka E hely
tarvas, tarvaz E sarló
tatar E M tatár (fn.)
tataroń E, tatarāń M tatár (mn.)
tārva M, turva E ajak; part, szél,
perem
tiń E, tiń M ti
tińenk E titeket
tišča E ezer
to M úgy, akkor
tokams M ér, érint, hozzáér, hozzányúl,
beletalál
tol M tűz
tolga E M toll

toloń E tűz-, tüzes
tolu M tüzes
tombalé E túloldal; tombaláde
túlról
ton E M te
tona E az
tonavtoms E, tonaftams M megtanít
tonavńiems E, tonafíńams M tanítás,
tanulság
tonavńiems E tanít
tongokšnoms E dug; (gyűrűt) húz
tongońems E dugdos; felhúz
tońć E M te magad
topadāms M megtölt, megtöm
torams M dörög
toso E, tosa M ott, abban; akkor,
utáná
toškams M suttog
tov E M oda; E di šede tov, M i šada tov
és így tovább
tozo E, toza M oda
tr- M l. tār-
trojka E trojka
troks E, turks M át, keresztül
truba E cső, kürtő
tučä M felhő
tuga(nä) M íj
tujekšnems E elindul
tujems E, tums M (el)megy; hoz
tulup E bunda
tum M, dum E gondolat, szándék
tuman E köd
tumo E, tumā M tölgy
tumoń E, tumāń M tölgy-
tums M, tujems E (el)megy; hoz
tundo E, tundā M tavasz
tuń E nagyon; a tuń egyáltalán nem
turks M, troks E át, keresztül
turva E, tārva M ajak; (M még) part,
szél, perem
turvińe E, tārvańü M kis ajak
tusto E, tusta M sűrű
tuva E ott
tuvo E, tuvā M disznó

tá-, *tü-* M ne (tiltó segédige)
taftamə M olyan, hasonló
taftanü M így, ilyen módon
taftə M így, ilyenformán, ennyire
taka¹ M: *fkä* i *taka* ugyanaz
taka² E gyermek
takiñe E gyermek
tälə M, *telé* E tél
tälənda M, *telña* E télen
tamak M (te engem) ne
tanksə M azért
tasə M, *tese* E itt
tət M ezek
təzk M ide
tü M, *te* E ez
tü-, *tá* M ne (tiltó segédige)
täči M ma
tädä M anya; *tädäj* anyu!
tändi M ezért
tänəms M a mai napig
täni M most, ma
tänijəñ M mai
täštə M, *tešte* E csillag
te E, *tü* M ez
tejems E, *tijəms* M tesz, csinál
tejənzə M neki
tejnəms E, *tijəndəms* M cselekszik
tejt E neked
tejtət E, *šit* M lány
teke E ez, emez, ugyanez; mintha, szinte
tela M test
telé E, *tälə* tél
telña E, *tälənda* M télen
ténze E neki
teřdəms M (meg)hív
tese E, *tasə* M itt
teske E itt bizony, itt ám
tešks E jel, jegy, nyom
tešte E, *täštə* M csillag
tətə E apa
tév E M munka; hőstett, cselekedet;
 kötelesség

tevəms E, *tijəvəms* M történik, ke-
 letkezik, kialakul
tiftədəms M támad, kerül, megjele-
 nik
tiftəñän M egyenként
tijəms M, *tejems* E tesz, csinál; M *tijəms* kuliks halottnak tetteti magát
tijəndəms M, *tejnəms* E cselekszik
tijəvəma M csinálás; *valəñ* *tijəvəma*
 szóképzés, szóalkotás
tijəvəms M, *tevəms* E történik, keletke-
 zik, kialakul
tikše E, *tišə* M fű; széna
tiñ M, *tiñ* E ti
tirəms, *tirəms* M, *tirəms* E táplál
tiriñ E szülő, nevelő
tišə M, *tikše* E fű; széna
tijš E csúcs, tető
tožəñ, *tožəñ* M ezer
tirəms M, *tirəms*, *tirəms* E táplál
turkskoj E, *turkskaj* M török (mn.)
turəma E, *turəma* M harc, küzdelem
turəms E, *turəms* M harcol
tuzə M sárga, vöröses
tvetka E virág

u

učəndəms, *učəñdəms* M várakozik
učəms E, *učəms* M vár (ige)
udalo E, *ftalə* M mögött
udalov E, *fialu* M hátra, mögé
udomo E, *udəm* M álom, alvás
udoms E, *udəms* M alszik
udšəms M alszik, szunyókál
uđeme E agyvelő
ufama M fújás
ugol E szöglet, sarok
uχ E ó!
uj M agyvelő
ujems E, *ujəms* M úszik
ukšnoms E úszkál
ukštor E, *uštər* M juharfa
ulav E M kocsi, fogat

ulo E, *ulə* M áll (fn.); földnyelv
ulčä M utca
uléms E, *uləms* M van, megvan
ulə M szürke
ulñems E, *uləñdəms* M van; (M még)
 lesz, válik, fejlődik
umar E alma; bogyó
umok E régen
undo E, *undə* M odú, üreg
unkstams M, *onkstams* E (meg)mér;
 (utat) megtesz
ur E M mokus
urəkədəms M panaszkodik, jajveszékel
uroskadokšnoms E elárvul
uroskadoms E elárvul
uroskavtoms E árvává tesz
urva E, *ərvä* M feleség; meny
ustavams E ered, keletkezik
uškems E, *uškəms* M húz
uš E ugyan, is; már
ušədəms M kezd
ušñəms M fűt
ušodovoms E kezdődik
ušoso E kint
uštar M, *ukštor* E juharfa
uštarəñ M juhar-
utəm M, *utomo* E éléstár, hombár
utka E kacska
utkiñe E (kis) kacska
utomo E, *utəm* M éléstár, hombár
uzéře E, *uzər* M fejsze, balta
uz E ugyan; már
uzə M sarok
uzo E, *ožu*, *uzə* M várj csak!

v

va M lám, nos, ím
vačkams E ácsol, csap
vačkatoms E épül
vačkodəkšnems E összecsap
vačədə M, *vačodo* E éhen
vačo E éhes
vačomtams E éhezett

vađəñdəms M, *vađñems* E megken,
 vajaz
vađra E szép, csinos, takaros
vađrastə E szépen
vaga M íme
vaj¹ M, *oj* E vaj
vaj² E M ó, jaj!
vajams E merül
vajgel', valgej E, *vajgäl'* M hang
vajmə M, *ojme* E lélek; lélegzet; lelki-
 ismeret
vakss E M mellé; E *vaksozonzo*, M *vakso-
 szənzə* maga mellé
vakssə E, *vakssə* M mellett, -nál, -nél
val E M szó
valdo E, *valdə* M fény, világ; fényes,
 világos
valəm M lassan
valəms M, *valoms* E önt, öntöz
valgəma M leszállás; *ši-valgəma* nap-
 nyugta
valgoms E, *valgəms* M lejön, leszáll;
 lenyugszik
valne E szó
valoms E, *valəms* M önt, öntöz
valske E reggel
valgej, vajgel' E, *vajgäl'* M hang
valmalu M ablak alá, ablakhoz
valmä-səlmə M ablakszem, ablaküveg
vana E nos, lám
vandi E M holnap
vandoldoms E, *vandəldəms* M fénylik,
 ragyog, villog
vanəms M, *vanoms* E néz, őriz; nevel
vanəndəms M nézeget, figyel; véd, őriz
vanftəms M tekint
vanftəvəms M megőrződik
vanfti M védelmező
vani M, *vani(ča)* E őr; pásztor
vanoms E, *vanəms* M néz; őriz; nevel
vanstams E megőriz, megvéd
vansti(ča) E őr; védelmező
vañks E tiszta
varaka E, *varci* M varjú

varčams, varštams E, *varžams* M megtekint, megnéz, megszemlél; (E még) megízlel
varma E M szél
varštams, varčams E, *varžams* M megtekint, megnéz, megszemlél; (E még) megízlel
varštaževems E tekinget, szemlélni kezd
varžakstams M szemlélődik
varžakstams M rápillant
varžams M, *varčams, varštams* E megtekint, megnéz, megszemlél; (E még) megízlel
vařa E, *vařä* M lyuk
vařav E lyukas
vařga E kesztyű
vasolo E messze
vasov E messze, messzire
vasta E, *vastä* M hely
vastněkšņevems E fellelhető, található
vastņevems E található
vastoms E, *vastams* M találkozik
vašä M férfi; *vašān pola* hites feleség
vašanda M, *vašņa* E először
vašendakigä M elsősorban
vašeņ(će) E, *vašēņ(čā)* M első
vašfñāvams M található
vašilok M búzavirág
vaškams M rábíz, késztet, kényszerít; nyúz; gondoskodik
vaškān kūd munkáskéz, segítség
vašņa E, *vašanda* M először
vatrakš E M béka
važ M sapka, sisak
vār, ver M, *veř* E vér
vārāndams M hisz
vārā M, *veře* E fönt
vāri M, *veřev, veřej* E föl(felé)
vātāms M, *vetāms* E vezet, (M még) húz; kísér
vāti M vezér
vāžkā M kötés, kendő, fejdísz
ve¹ E M éj, éjszaka
ve² E, *fkä* M egy (szn.)
večkems E szeret

večkica E szerető, szerelmes
vedra E vödör
veđ E M víz
veđ-kev E vízimalom
veđme E szíj
vejke E, *fkä* M egy (szn.); E *vejkeņ pes* egytől egyig
vejketksči E egyezés, megfelelés, hasonlóság; egyenlőség
vejkse E, *veiksä* M kilenc
vejs E egybe, össze
vejse M évszázad
veksnān M végig, át
velāvtoms E fordul, válik
velāđ M át
velé E, *velā* M falu
velfka M felett, felől
velīāms E, *velīāms* M befed, betakar
venčakšņoms E megesküszik
vengerskoj E, *vengārškāj* M magyar (mn.)
vengraks E magyarul
veņā M éjjel
veř E, *ver, vār* M vér
veřej, veřev E, *vāri* M föl(felé)
veřgedēms E kicsap
veřges, veřgez, veřgiz E, *vārgaz* M farkas
veše E mind(en), egész(en), mindenki, mindnyájan; *veše ikelé* legelől, minde- nek előtt
vešt E M egyszer
vešems E kér
veškāms M sziszeg; susog
vešņems E, *vešāndāms* M keres
vetāms E, *vātāms* M vezet, elvisz; (M még) húz; kísér
veře E, *veřā* M öt
veřeće E, *veřācā* M ötödik
vetņems E vezet
vāđ, vđ M hiszen
-vāk M is; sem
vārgaz M, *veřges, veřgez, veřgiz* E farkas
vāřgātāms M nekiugrik, támad
vidēmems E, *vidāmāms* M kiegye- nesedik

videms E, *vidams* M elvet (magot)
vidā M egyenes, sudár
vidēs, vidīs E, *vidās* M mellé, -hoz,
 -hez, -höz, -ig
vij E M erő
vijev E, *viji* M erős
vijne E erő
vir E M erdő; M *lomañ vir* embertömeg
virāñä M, *virñe* E erdőcske
viš E tönköly, búza
viška E kicsiny
viškiñe E kicsinyke
višñaks M cseresznyevirág
višñä M cseresznye
viť E jobb. — Vö.: *vidē*
viťems E meggyógyít
viťkstams E belát, beismer
viťste E egyenesen
vodāj M vezér
volna E M hullám; hajfűrt
volā M, *olā* E szabadság, szabad akarat:
 M *volācā* ahogy akarod
vona M lám
vořgādams M elfut
vov M nos, íme
vřg- M l. *vřg*
všelennoj E világmindenség

z

zañcāms M elfoglal
zařadaksñoms E M megtölt (fegyvert)
zařā(ñä) M hajnal
zop(ke) E begy
zořa E hajnal

ž

žardo E, *māžardā* M mikor?; amikor,
 amíg
žarija E sok; különböző

ž

žal' E szánalom, sajnálat
žalāms E megszán, szánalmat érez
žā M, *žo* E ugyan-; M *tařtamā žā* ugyanaz,
 ugyanilyen
žilf M árnyék
žo E, *žā* M ugyan-; E *iřtā žo* ugyanúgy;
iřtāmo žo ugyanolyan
žojkadēms E reszket; rezdül
žojñāžavāms M cseng; susog

9. BIBLIOGRÁFIA

A mordvin nyelv és nép kutatásának teljes irodalma több kötetet tenne ki, ezért itt csak a legfontosabb, elsősorban nyelvészeti és néprajzi irodalmat közölhetem. A válogatott bibliográfia tartalmazza a mordvin nyelv és nyelvtörténet forrásaira, kutatására vonatkozó szakirodalmat, amelynek tanulmányozása lehetővé teszi a mordvin nyelvről és népről szerzett ismeretanyag bővítését és elmélyítését. A régebbi oroszországi, illetőleg szovjetunióbeli kiadványokhoz nehezen lehet hozzájutni. Többhöz magam sem tudtam hozzáférni, így főleg a gyűjteményes kiadásokról csak a szakirodalmi utalásokból lehet tudomást szerezni, analitikus feldolgozásukra rendszeresen nem vállalkozhattam. A hosszú évek alatt gyűjtött anyagomat Zaicz Gábor egészítette ki, majd Maticsák Sándor rendezte. Mindkettőjüknek őszinte köszönettel tartozom munkájukért.

- ABONDOLO, DANIEL: Verb Paradigm in Erza Mordvinian. In: Papers from the Second Conference on the Non-Slavic Languages of the USSR. *Folia Slavica* 5, (1983): 11–24.
- Internal Reconstruction and Distinctive Voice in Erza Mordvinian. *Folia Slavica* 7 (1984): 11–20.
- Segments and Prosodies in Erza Mordvinian. In: Studien zur Phonologie und Morphonologie der uralischen Sprachen. *Studia Uralica* 4. Wien 1987. 219–233.
- ADUŠKINA, N. S.: Formirovanije erzja-mordovskogo literaturnogo jazyka. K. diss. S. 1971. — *Ism.*: D. V. Cygankin: SFU 8 (1973): 150–152.
- Iz istorii erzja-mordovskogo jazyka. O dejatelnosti M. E. Jevsevéjeva. SFU 7 (1973): 219–222.
- AFANAŠJEV, K.: Mordovskaja istoričeskaja pesnja. *Živ. Star.* 15, Lief. 2, Abt. 3. — *Vö.*: FUFU 15(1915): 163–164.
- AGAFONOVA, NINA: Sklonenija suščestvitelnych v smešannych mordovskich govorach s mokšanskoj osnovoj. SFU 17(1981): 212–217.
- Ličnyje mestoimenija v smešannych erzja-mokšanskich govorach. SFU 18 (1982): 34–43.
- Ukazatelno-ličnyje mestoimenija v smešannych mordovskich govorach Kujbyševskoj oblasti. SFU 18 (1982): 90–93.
- Sistema ukazatelnych mestoimenij v smešannych mordovskich govorach Kujbyševskoj oblasti. *OTRFUJa S.* 1985. 100–110.

- AHLQVIST, AUGUST: Kolmas matkakertomus. Suomi 17 (1857): 261—266.
- Lärän om verbet i mordvinskans mokscha-dialekt. D. diss. Hfors 1859. — Vö. FUFU 28 (1944): 179.
- Versuch einer mokscha-mordwinischen Grammatik nebst Texten und Wörterverzeichnis. St. Pb. 1861.
- Einige Proben mordwinischer Volksdichtung. JSFOu 8 (1890): 23—42.
- Aktualnyje voprosy mordovskogo jazykoznanija. TMdNII 94.
- ALATYRJEV, V. I.: Udmurtsko-mordovskije leksičeskije otnošenija. (In: Etnogenez mordovskogo naroda) S. 1958. 372—388.
- ALEŠKINA, R. A.: Glagoľnyje odnosostavnyje predloženiya v mordovskich jazykach. TMdNII 46/II (1973): 3—56.
- Odnosostavnyje glagoľnyje predloženiya v mordovskich (erzjanskom i mokšanском) jazykach. K. diss. S. 1974. — Ism.: M. V. Mosin: SFU 12 (1976): 153—156.
- ALICHOVA, A. JE.: Rasselenije mordovskogo naroda. In: Etnogenez mordovskogo naroda. S. 1958. 142—143.
- Nekotoryje chronologičeskije i plemennyje otličija v kulture mordvy konca I i načala II tysjačelija n. e. Sovetskaja Archeologija 1958/2. 66—67.
- ŽIGANOV, M. F. — STEPANOV, M. D., Iz drevnej i srednevekovoj istorii mordovskogo naroda. Archeologičeskij sbornik, t. II. S. 1959.
- ALJAMKIN, N. S.: Porjadok slov v prostom povestvovatel'nom predložanii mordovskich jazykov. K. diss. Tartu 1978.
- ANAŇINA, K. I.: Verchne-alatyfskije govory mokšan'skogo jazyka. K. diss. Tartu 1974.
- Udarenije v verchne-alatyfskich govorach mokšan'skogo jazyka. SFU 10 (1974): 11—13.
- Mestoimenije v verchne-alatyfskich govorach mokša-mordovskogo jazyka. Vopr-Morf. S. 1977. 45—53.
- Osobennosti načala slova v dialektach mokšan'skogo jazyka. Finnougristika 1. S. 1978.
- Zadaniya k praktičeskim zanjatijam po mokšan'skoj dialektologii. Fonetika. Morfologija, leksika. S. 1983.
- LOMANKINA, T. I.: Mokšeñ kjaleñ praktikum. S. 1985.
- ARCHIPOV, S. — VEDJAŠKIN, I.: Erzjañ keľ. S. 1967.
- ARISKIN, N. I.: — Osobennosti osnovnogo i ukazatel'nogo sklonenij imen suščestvitel'nyh mordovskich govorach, prinalležaščich k raznym dialektnym sistemam. OTRFUJa S. 1985. 139—144.
- ANAŇINA, L. I.: Formy objektonogo sprjaženija glagolov v smešannyh mordovskich govorach, prinalležaščich k raznym dialektnym mikrosistemam. OTRFUJa S. 1985. 110—118.
- ASTAĖJEV, I. V. — BRYŽINSKIJ, I. S. — JEGOROV, JE. U.: Rodnoj val. S. 1971.
- AZRAPKIN, JU. N.: Kolopinskij govor mokšan'skogo jazyka. OMdD 4 (1966): 251—288.
- BABUŠKINA, R. V.: Temjaševskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. OMdD 4 (1966): 16—225.
- Der Ausdruck der Kategorie der Sammelbezeichnung in den mordwinischen Sprachen. SFU 3 (1967): 257—261.

- Temjaševskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. K. diss. M. 1968. — *Ism.*: L. P. Gruzov: SFU 5 (1969): 155—158.
- Nekotoryje fonetičeskije nabljudenija v slovoobrazovanii mokša-mordovskogo jazyka. CIFU—3/1. Tln 1975. 470—472.
- GORBUNOVA, V. R.—POLJAKOV, O. JE.: Mokšeň orfografičeskaj slovať. S. 1987. 359. 1.
- BAJUŠKIN, N. S.: Obščije semantičeskije grupy imen suščestvitel'nych s suffiksom *-ks-* (*-kš-*) v mordovskich i pribaltijsko-finskich jazykach. TMdNII 46/II (1973): 70—77.
- Archaičeskije suffiksy imen v mordovskich jazykach. FU 1 (1975): 67—71.
- Organičitel'nyje suffiksy prilagatel'nych v mordovskich jazykach. VoprMorf. S. 1977. 75—86.
- BALAKIN, P. G.: Mestoimenija v mordovskich jazykach. ZMdNII 10 (1948): 69—99.
- Ablativ (otložitel'nyj padež) mordovskogo sklonenija. ZMdNII 12 (1951): 105—131.
- BARSOV, NIKOLAJ: Ioan-vel'deňne škajsteň joň-kulä. János-evangélium, St. Pb. 1893/Hfors 1901. — *Vö.*: FUFU 3 (1903): 145.
- Bytovija i istoričeskija pesni Mordvy-Mokši... Sbornik. Penza 1905. — *Vö.*: FUFU 15 (1915): 163.
- BARTENS, RAIIJA: Mordvan, tšeremissin ja votjakin konjugation infiniittisten muotojen syntaksi. MSFOu 170. Hki 1979.
- BATKOV, G. I.: Semantičeskij analiz nekotorych grupp mnogoznačnych mordovskich glagolov. SFU 10 (1974): 15—24.
- Mordovskaja polisemija (na materiale glagola). K. diss. Tartu 1975. — *Ism.*: I. S. Buzakov: SFU 12 (1976): 72—74.
- BELICER, V. N.: Narodnaja odežda mordvy. Trudy mordovskoj etnografičeskoj ekspedicii. Vyp. III. M. 1973.
- BERECZKI GÁBOR: Vzaimootnošenija marijskoj leksiki s leksikoj mordovskich i permskich jazykov. CIFU—1. Bp. 1963. 202—203.
- Suščestvovali li pravolžskaja obščnost' finno-ugrov? ALH 24 (1974): 81—85.
- L'unité finnoise de la Volga a-t-elle jamais existé? ÉFOu 15 (1982): 81—90.
- A Volga—Káma-vidék nyelveinek areális kapcsolatai. In: Areális nyelvészeti tanulmányok. Szerk. BALÁZS JÁNOS. Bp. 1983. 207—236.
- BERGSLAND, KNUD: The Mordvinian Conjugations as a Problem of Reconstruction. MSFOu 150 (1973): 44—52.
- BEZZUBOV, V. I.: Pervaja mordovskaja grammatika. Literaturnaja mordovija 17. S. 1959. 229—233.
- BEZZUBOVA, N. A.—IMAJKINA, M. D.: Erzjaň keleň fonetika. S. 1984.
- BIBIN, M. T.: Govory naskaftymskoj mordvy. Učenyje Zapiski MdGosuniv 43. S. 1964. 19—159.
- O nekotorych assimiljativnyh javlenijach v konsonantizme teňguševskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 5 (1968): 395—399.
- Bibliographie der uralischen Sprachwissenschaft 1830—1970. Band II, 4. Lieferung (Wolgafinnisch). Red. W. SCHLACHTER—G. GANSCHOW. München 1982.

- BIUŠKIN, M. S.: Zvukovaja sistema fedorovskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka na territorii Baškirskej ASSR. OMdD 5 (1968): 199—317.
- BIUŠKINA, M. R.: Osnovnyje individualno-tipologičeskie varianty smešannogo dvuch-jazyčija u mordvy-erzi centralnych rajonov Baškirskej ASSR. K. diss. Tartu 1978.
- JEGOROV, N. I.: Erzjań keľ. S. 1967.
- BOČKAJEVA, A. I.: Semantika vnutrenno-mestnych padežej v erzja-mordovskom jazyke. ZMdnII 14 (1953): 75—95.
- BOUDA, KARL: Alanisch-skythische Lehnwörter und Lehnbeziehungen im Mordwini-schen. UJb 19 (1939): 332—338.
- BUBBRICH, D. V.: K voprosu o chronologii mordvy. LOIKFUN L. 1928. 13—22.
- Zvuki i formy erzjanskogo reči. Po govoru s. Kozlovki. M. 1930. 66. 1.
- Erzja-mordovskij jazyk i uralo-altajskije postrojenija. SJa 1 (1935): 69—92.
- Ješče o „singarmonizme” glasnych v mordovskich jazykach. Izvestija MdnII 1. S. 1935.
- Možno li otoždestvľjať mordvu s androfagami Gerodota? ZMdnII 3 (1941): 29—32.
- Mordovskaja sistema fonem. ZMdnII 2 (1941): 51—78.
- Otnošenije mordovskich jazykov k drugim finno-ugorskim. ZMdnII 5 (1946): 23—49.
- Lingvističeskie dannye k voprosu drevnosti svjazej meždu mordvoj i vostočnym slavjanstvom. ZMdnII 7 (1947): 3—10.
- K voprosu o drevnosti svjazej meždu russkim i mordovskim jazykami. ZMdnII 10 (1948).
- O bylom erzjanskom udarenii. ZMdnII 12 (1951): 83—87.
- Istoričeskaja grammatika erzjanskogo jazyka. Red. M. N. KOLJADENKOV i N. F. CYGANOV. S. 1953. 272. 1.
- BUDENZ JÓZSEF: Mordvin közlések. (1. Erza és moksa-mordvin mesék és dalok (magyar fordítással); 2. Reguly moksa-mordvin nyelvtani jegyzetei; 3. Moksa- és erza-mordvin szótár.) NyK 5 (1866): 81—238.
- Moksa- és erza-mordvin nyelvtan. NyK 13 (1877): 1—134.
- Moksa-mordvin Máté evangélioma. (A. I. Tjumenev fordítása.) Moksa szójegyzék. NyK 16 (1881): 325—408. = UF 4.
- Orosz igék az erza-mordvinban. NyK 16 (1881): 453—455.
- Erzä-mordvin nyelvmutatvány. NyK 19 (1885): 73—132.
- Erza-mordvin népmese. NyK 21 (1887—1890): 54—62.
- BUZAKOV, I. S.: Funkcii sojuznych slov i podčiniteľnych sojuzov v mordovskich jazykach. ZMdnII 29 (1965): 191—263.
- Ob osobennostjach upotreblenija sojuznych slov *meže, meže bu, meže bi*, sojuzov *što, što bu, što bi* v mordovskich jazykach. Vsesojuznaja konferencija po finnougro-vedeniju. Syktyvkar 1965. 21—22.
- Roľ pričastnoj grupy v obrazovanii pridatočnych predloženíj. ZMdnII 36 (1969): 144—147.
- Složnoje predloženiye v mordovskich jazykach. ZMdnII 46/II (1973): 1—179.
- O semantike glagolov s suffiksom *-kšn-* v erzja-mordovskom jazyke. CIFU—3/1. Tln 1975. 478—480.

- Vremennyje formy skazujemogo v predložnijach pričinno-sledstvennogo i uslovno-sledstvennogo charaktera. CIFU—4/3. Bp. 1981. 331—333.
- BUZAKOVA, R. N.: Sinonimy v mordovskich jazykach. ZMdnII 36. S. 1969. 44—66. — ZMdnII 58 (1977): 1—246.
- Sinonimija mordovskich jazykov. K. diss. Tartu 1970. — Ism.: P. Alvre: SFU 7 (1971): 63—66.
- CORRADI, CARLA: I Finni del Volga. Studium Parmense Editorica. Parma 1981.
- CYGANKIN, D. V.: Fonetika šugurovskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. ZMdnII 18 (1958): 154—195.
- Nekotoryje fonetičeskije izmenenija v zaimstvovannyh slovach iz ruskogo jazyka. TMdnII 20 (1960): 41—46.
- Šugurovskij dialekt erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 1 (1961): 294—395.
- Fonetičeskoje i grammatičeskoje osvojenije slov, zaimstvovannyh iz ruskogo jazyka i čerez ruskij jazyk (po materialam govorov erzjanskogo jazyka). TMdnII 23 (1962): 177—196.
- Ob osobennostjach govora sela Mokšalej. OMdD 2 (1963): 99—117.
- Ob odnoj fonetičeskoj osobennosti v nekotoryh govorach Prisufja. OMdD 2 (1963): 234—239.
- Ob odnom govore Prisufja byvšego Boľše-Bereznikovskogo rajona Mordovskoj ASSR. OMdD 2 (1963): 433—447.
- Slovo v prisurskich govorach erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 3 (1963): 83—93.
- Opyt klassifikacii erzjanskich govorov Mordovskogo Prisufja. OMdD 5 (1968): 383—394.
- Iz nabljudenij nad strukturnymi osobennostjami toponimov na territorii Mordovskoj ASSR. TMdnII 36 (1969): 174—191.
- Leksika erzjanskich govorov. TMdnII 42 (1972): 121—129.
- Nekotoryje osobennosti razvitija erzjanskogo literaturnogo jazyka. TMdnII 46/II (1973): 90—103.
- Principy klassifikacii erzjanskich dialektov na osnove imennyh i glagoľnych osobennostej. CIFU—3/1. Tln 1975. 526—530.
- Istoričeskije izmenenija v morfemnoj strukture mordovskogo slova. VoprJa, vyp. II, čast I. S. 1975. 3—23.
- Dialektnyje podsistemy possessivnych suffiksov i morfologičeskije osobennosti v possessivnych slovoformach erzja-mordovskogo jazyka. FU 1 (1975): 325—340.
- Suffiksafnoje slovoobrazovanija imen suščestvitelnych v dialektach erzjanskogo jazyka. FU 3 (1976): 86—106.
- Grammatičeskaja kategorija opredelennosti ijeje formy v dialektach erzja-mordovskogo jazyka. FU 4 (1977): 106—183.
- Praktikum po erzjanskoj dialektologii dlja studentov filologičeskich fakultetov. S. 1977. — Vö.: SFU (1980): 79.
- Morfologičeskije osobennosti dialektного slovoizmenenija. VoprMorf. S. 1977. 60—75.
- Morfologija imeni suščestvitelnogo v dialektach erzja-mordovskogo jazyka. D. diss. Tartu 1977., S. 1978. — Ism.: I. G. Ivanov: SFU 15 (1979): 116—120.

- Grammatičeskije kategorii imeni suščestvitelnogo v dialektach erzja-mordovskogo jazyka (opredelennosti—neopredelennosti) i pritjažatelnosti). S. 1978. 69. l.
- Fonetika erzjanskich dialektov. Učebnoje posobije. S. 1979. 111 l.
- (Red.) Grammatika mordovskich jazykov. Fonetika, grafika, orfografija, morfoložija. S. 1980. 430 l.
- Slovoobrazovanije v mordovskich jazykach. S. 1981. 80 l.
- Die Entwicklung der mordwinischen Sprachwissenschaft in den siebziger Jahren. SFU (1981): 67—72.
- (Red.) Leksikologija sovremennyh mordovskich jazykov. S. 1983. 294 l. — Ism.: Zaicz G.: NyK 88 (1986): 313—316.
- Osnovnyje tendencii razvitja mordovskich jazykov. OTRFUJa. S. 1985. 4—10.
- ALEŠKINA, R. A.: Bibliografija po onomastike. VoprMorf. S. 1977. 87—98.
- MOSIN, M. V.: Erzjań keleń nufkine etimologičeskoj slovať. S. 1977. — Ism.: Zaicz G.: NyK 88 (1986): 316—320.
- PRISTAVKIN, N. K.: Erzjań keľ. Grammatika dy stilistika. S. 1974. 115 l.
- CYGANOV, N. F.: Zamečanja o javlenijach v mordovskom leksike. ZMdNII 7 (1947): 11—29.
- O nekotorych l-ovych obrazovanijach v mordovskich jazykach. SF 2 (1948): 15—20.
- Iz istorii vokalizma ne-pervogo sloga slova erzjanskogo govora. SF 2 (1948): 28—37.
- Izučeniye mordovskich (mokša i erzja) jazykov za 20 let dejatelnosti instituta. ZMdNII 14 (1953): 3—27.
- Iz istorii mordovskoj leksikografii. ZMdNII 14 (1953): 107—136.
- O vokalizme ne-pervogo sloga progressivno-assimiljatornogo tipa govorov erzja-mordovskogo jazyka. ZMdNII 16 (1955): 112—124.
- Suščestvujet li v mokšanskom jazyke suffiks vidovoj napravlennosti *pn*. ZMdNII 16 (1955): 108—111.
- K voprosu klassifikacii dialektov erzja-mordovskogo jazyka. SVIGIDFUJa. M. 1959. 70—73.
- ČERAPKIN, I.: Dialekty mordvy-mokši v. Penzenskoj gub. Učenyje zapiski Saratovskogo gos. universiteta, t. 8., vyp. 3. Saratov 1930. 19—31.
- ČUDAJEVA, O. I.: Vyraženiye glagoľnosti *m*-ovymi imenami dejstvija v mokša-mordovskom jazyke. ZMdNII 14 (1953): 51—74.
- Udarenije i reducirovaniye v mokša-mordovskom jazyke. ZMdNII 18 (1958): 217—229.
- Staro-pšenevskij govor mokša-mordovskogo jazyka. OMdD 3 (1963): 27—48.
- DAMASKIN: Slovať jazykov raznych narodov v Nižegorodskoj eparchii obitajuščich, imenno rossijan, tatar, čuvašej, mordvy i čeremis... 1785 goda. — Vö.: A. P. Feoktistov: Russko—mordovskij slovať. M. 1971. 370 l.
- DANILOV, VIKTOR: Ograničitelnyje prilagateľnyje erzjanskogo jazyka (po materialam govora sela Erzjań Ochońkina). SFU 4 (1968): 243—247.
- K voprosu o komitative v erzjanskom jazyke. SFU 5 (1969): 171—174.
- Obščije funkcii inessiva v mordovskich i pribaltijsko-finskich jazykach. SFU 9 (1973): 185—194.

- Elativ i jeho funkcii v mordovskich i pribaltijsko-finskich jazykach. Fenno-Ugristika 1 (1975): 72—89.
- DAVYDOV, M. M.: Bolše-Ignatovskij dialekt erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 2 (1963): 118—233.
- DÉCSY GYULA: Zum Sprachverhältnis Mordwinisch-Tscheremissisch. UAJb 41 (1969): 292—294.
- DEVAJEV, S. Z.: Sredne-vadskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. OMdD 2 (1963): 261—432.
- Sredne-vadskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. K. diss. S. 1965.
- Fonemnyj sostav dialektov mokša-mordovskogo jazyka. Vsesojuznaja konferencija po finno-ugrovedeniju. Syktyvkar 1965. 40—42.
- Dialekty mokša-mordovskogo jazyka v fonologičeskom aspekte. OMdD 4 (1966): 3—15.
- O sočetajemosti fonem v jugo-zapadnyh govorach mokša-mordovskogo jazyka. OMdD 4 (1966): 226—250.
- A moksa-mordvin nyelvjárások fonémaállománya. NyK 69 (1967): 404—410.
- Slovesnoje udarenije v mokša-mordovskom jazyke. CIFU—3/1. Tln 1975. 481—483.
- CYGANKIN, D. V.: Fonetika mordovskich (mokšanskogo i erzjanskogo) literaturnykh jazykov. S. 1970. 83 l.
- Dissertationen über das Mordwinische 1917—1967. SFU 3 (1967): 234.
- Dokumenty i materialy po istorii Mordovskoj ASSR. Tom 1. časť I. Red. B. D. GREKOV, V. I. LEBEDEV. S. 1940. 432 l. — Tom 1, časť II. S. 1950. 580 l. — Tom 4, časť I. S. 1948. 439 l.
- DUGÁNTSY MÁRIA: Adalék a mordvin Szijazsar-vitához. UT 2 (1988): 111—116.
- ENDJUKOVSKIJ, A. G.: V voprosu o russkich zaimstvovanijach v mordovskom jazyke. Učenije zapiski Saratovskogo gos. universiteta, t. 8, vyp. 3. Saratov 1930. 55—112.
- ERDÉLYI ISTVÁN: Mordvin nyelvé kiadványok a Szovjetunióban 1920-tól 1961-ig. NyK 65 (1963): 219—226.
- Erzä-mordvin szövegmutatvány Pokš-Mařež falu nyelvjárásából. NyK 65 (1963): 137—145.
- Neuere Forschungen zur Urgeschichte der Wolga-finnen. UAJb 41 (1969): 286—291.
- ERDÓDI JÓZSEF: Erza-mordvin szövegek (magyarázatokkal, nyelvtani vázlattal és szótárral). ELTE BTK Finnugor jegyzetek XIV. Bp. 1968. 308 l. — *Ism.*: Zaicz G.: SFU 5 (1969): 227—230.
- ZAICZ GÁBOR: Erza-mordvin szójegyzék. ELTE BTK Finnugor jegyzetek XXI. Bp. 1974. 121 l.
- Erzjaň keleň orfografičeskoj slovať. S. 1978.
- Erzjaň morot. Purnynze M. E. JEVSEVJEV. 1928. 185 l.
- Erzjansko—russkij slovať. Red. M. N. KOLJADENKOV, N. F. CYGANOV. M. 1949. 292 l.
- Etnogenez mordovskogo naroda. Materialy naučnoj sessii 8—10 dekabrja 1964. goda. Red. B. A. RYBAKOV, B. A. SEREBRENNIKOV, A. P. SMIRNOV. S. 1965. 438 l.
- FALK, JOHANN PETER: Herrn Johann Peter Falk Professors der Kräuterkunde beym Garten des Russisch-Kayserl. Medizinischen Kollegiums... St. Pb. 1785—1986. — *Vö.*: A. P. Feoktistov: Očerki... (1976): 33.

- Zapiski putešestvija akademika Fałka. St. Pb. 1824—1825. — Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD (1963): 33—34.
- FEDOROVA, M. V.: Slavjane, mordva i anty (k voprosu o jazykovych svjazach). Voronež 1976. — Vö.: SFU 16 (1980): 79.
- FEOKTISTOV, A. P.: Esimene mordva sönastik. ESA 5 (1959): 268—287.
- Mordovskije jazyki i ich dialekty. Trudy mordovskoj etnografičeskoj ekspedicii, vyp. 1. M. 1960. 63—82.
- K voprosu o sostave padežnych form mordovskogo imennogo slovoizmenenija. TMdNII 23 (1962): 208—211.
- Mokša-mordovskij jazyk. Voprosy finno-ugorskogo jazykoznanija. M.—L. 1962. 304—317.
- O trudach H. Paasonena po mordovskim jazykam. Voprosy finno-ugorskogo jazykoznanija. M.—L. 1962. 275—281.
- Primikanije kak latentnaja forma vyraženiya pritjažateľnosti v mordovskich jazykach. TMdNII 23 (1962): 212—215.
- Mordovskije jazyki i dialekty v istoriko-etnografičeskoj literature XVII—XVIII vv. OMdD 2 (1963): 3—36.
- Kategorija pritjažateľnosti v mordovskich jazykach. S. 1963. 183.
- O latentnoj forme vyraženiya possessivnych otnošenij v mordovskich jazykach. CIFU—1. Bp. 1963. 204—207.
- K probleme mordovsko-tjurkskich jazykovych kontaktov. Etnogenez mordovskogo naroda. S. 1965. 331—343.
- Mordovskije jazyki. Jazyki narodov SSSR III. M. 1966. 172—220.
- Istoki mordovskoj pišmennosti. M. 1968. 97-1. — Ism.: T. I. Tepljašina: SFU 4 (1968): 301—302, Décsy Gy.: UAJb 43 (1971): 218—220, Zaicz G.: NyK 71 (1969): 187—190.
- K izučeniju finno-ugorskich pamjatnikov pišmennosti. SFU 4 (1968): 220—223.
- Pervyje tekstovyye zapisi na mordovskich jazykach. CIFU—2/1. Hki 1968. 106—114.
- Russko—mordovskij slovař. Iz istorii otečestvennoj leksikografii. M. 1971. 370 l.
- A mordvin irodalmi nyelvek létrejöttének kérdése. NrNyt 15—16 (1971—1972): 13—19.
- Leksikografičeskij pamjatnik XVII veka. ALH 23 (1973): 69—120.
- O mordovskich pišmenno-literaturnych jazykach XIX veka. MSFOu 150 (1973): 53—58.
- On Conditions of Development of the Literary Mordvinian Languages in the Soviet Union (in the 1920s and 1930s). SFU 10 (1974): 201—206.
- K obosnovaniju fonematičnosti mokša-mordovskogo s učetom funkcionalnoj nagruzki. ALH 24 (1974): 138—141.
- Zaroždenije i stanovlenije mordovskich pišmenno-literaturnych jazykov. CIFU—3/1. Tln 1975. 484—489.
- O meždialektnoj alternacii finno-ugorskich sibiljantov i affrikat v mordovskich jazykach. Castrenianumin toimitteita 13. Hki 1975. 72—73.
- Mordovskije jazyki. OFUJa 2. M. 1975. 248—345.

- „Linguarum totius orbis vocabularia comparativa” v jeho mordovskoj časti. *Fenno-ugristika* 1 (1975): 117—127.
- Očerki po istorii formirovanija mordovskich pišmenno-literaturnych jazykov (ranij period). M. 1976. 259 l.
- A mordvin nyelvek szókincséről etimológiai szempontból. *NyudÉrt* 89 (1976): 89—94.
- O nekotorych osobennostjach razvitija „mladopišmennych” finno-ugorskich jazykov. *CIFU—4/3*. Bp. 1981. 175—180.
- Iz istorii mordovskoj leksikografii (1920—1930-je gody). *SFU* 20 (1984): 212—217.
- Phonologische Anlage des mokša-mordwinischen Konsonantismus. *Bibliotheca Uralica* 7. Bp. 1984. 201—207.
- Arkaismit ja innovatit mordvalaismurteiden rakenteessa. *JSFOu* 80 (1986): 139—152.
- Etimologii iz mordovskich jazykov. *UT* 2 (1988): 125—131.
- ŠUKŠIN, F. I.: Mokšeň kjaleň grammatika. Vasence pjalksš. *Fonetika i morfologija*. S. 1965. 138 l.
- Finno-ugrovedenije v Mordovskoj ASSR. Red. D. T. NAD'KIN. S. 1970.
- FISCHER, JOHANN EBERHARD: Sibirische Geschichte von der Entdeckung Sibiriens... I—II. St. Pb. 1768. (oroszul 1774) — Vö.: A. P. Feoktistov: *OMdD* 2 (1963): 22—23.; uó: Očerki... (1976): 19—20.
- GABELENTZ, H. C. V. D.: Versuch einer Mordwinischen Grammatik. *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*. II. 2—3. Göttingen 1838. 235—284, 383—419.
- GAVYČEVA, M. I.—KELINA, A. M.: Mokšeň kjal. Učebnik kolmoce klassondi. S. 1970. 102 l.
- GAVYČEVA, M. I.—KONDRAŠKIN, M. V.—NIKULKIN, I. F.: Rodnoj val. S. 1971. 304 l.
- GENETZ, ARVID: Ensi tavuun vokaalit soumen, lapin ja mordvan kaksi-ja useampitavui-sissa sanoissa. *Suomi* III/13 (1897): 1—56.
- Unkarin ensi tavuun vokaalien suhteet suomalais-lappalais-mordvalaisiin. *Suomi* III/16 (1899): 3—26.
- GEORGI, JOHANN GOTLIEB: Opisanije vseh v Rossijskom gosudarstve obitajuščich narodov... I—III. St. Pb. 1776—1777. = Beschreibung aller Nationen des Russischen Reichs... I—IV. St. Pb. 1776—1780. — Vö.: A. P. Feoktistov: *OMdD* 2 (1963): 34—35.; uó: Očerki... (1976): 34—52.
- GERAKLITOV, A.: K voprosu o granice meždu 'mokšej' i 'erzej' v načale XVII veka. *LOIKFUN* 4. L. 1929. 7—13.
- GHENO, DANILO: Az erza-mordvin névutók áttekintése I. *NyK*. 77 (1975): 45—56, II. *NyK* 78 (1976): 39—70.
- Havaintoja mordvalais-tšeremissiläisistä kieliopillisista yhtäläisyyksistä. *CIFU—5/6*. Turku 1981. 77—82.
- Gospoda našego Iisusa Christa Svjatoe Jevangelije ot Matveja, Marka, Luki i Ioanna na erzja-mordovskom jazyke. *Kazany* 1910. 291 l.
- Gospodaň miňek Jisusaň Christaň Svjatoj Jevangelja Matvej, Marks, Luka i Joann peldest. *Sjurmadož erzjaň kelse*. Peterburgse 1821.
- GREBNEVA, A. M.: Florističeskaja leksika mordovskich jazykov. K. Diss. Tartu 1984. 171.

- Florističeskaja leksika v govorach erzjanskogo i mokšanskogo jazykov. OTRFUJa. S. 1985. 118—130.
- HAJDÚ PÉTER: Az uráli nyelvészet alapkérdései. Bp. 1981. 52—57.
- DOMOKOS PÉTER: Uráli nyelvrokonaink. Bp. 1978. 248—267.
- HALLAP, VALMEN: Suffiksy obrazovanja glagolov v mordovskich jazykach (obščemordovskije suffiksy). K. diss. Tln 1955. 271.
- Mordva keele verbaaltuletussufiksitate vasteid lähemates sugulaskeeltes. ESA 1 (1955): 171—181.
- Mordva keelte deskriptiiviseid verbe tuletavate sufiksitate vasteid läänemere keeltes. ESA 2 (1956): 92—105.
- Materialy po istorii glagoloobrazovatelnykh suffiksov. Eesti NSV Teaduste Akadeemia. Keele ja Kirjanduse Instituudi uurimused 2 (1958): 175—246. Tln.
- Märkmeid keeleuurimismatkalt mokša-mordvalaste juurde. KK 1959/7: 427—429.
- Mordva-vene segakeelusest. KK 1960/4: 220—223.
- Phonological Problems of the Moksha-Mordvin Language. CIFU—2/1. Hki 1968. 161—167.
- HARVA, UNO: Mordvalaisten muinaisusko. Suomen suvun uskonnot VI. Porvoo—Hki 1942.
- Die religiösen Vorstellungen der Mordwinen. Hki 1952. 453 l.
- HÄMÄLÄINEN, ALBERT: Mordvalaisten, tšeremissien ja votjakkien kosinta- ja häätävoista vertaileva tutkimus. Hki 1913. 309 l.
- HEIKKILÄ, KAINO: Onko mordvan *kérmäs* yhdistettävissä suomen *kermäsanaan*? JSFOu 5/6 (1952).
- Paasosen mordvalaiskeräelmät. JSFOu 66/4 (1965): 1—14.
- Itämerensuomen *-ek* johtimella vastine mordvassa? CIFU—2/1. Hki 1968. 178—187.
- HUNFALVY PÁL: A' mordvin nyelvrül. MNyszet 2 (1857): 290—312, 323—360.
- Reguly jegyzeteibül. (A' mordvin ige.) MNyszet 4 (1859): 318—320.
- ILJUŠKIN, V. S.: O meste čembarskich govorov v dialektnom členenii mokša-mordovskogo jazyka. Voprosy sovetskogo finno-ugrovedenija. Petrozavodsk 1974.
- ILKINOVA, M. Z.: Obosoblennnye obstojatelstva v sovremennykh mordovskich jazykach. TMdNII 36 (1969): 148—173.
- Obosoblennnye vtorostepennyje členy predloženiija v sovremennykh mordovskich (mokšanskom i erzjanskom) jazykach. K. diss. Tartu 1977. 18 l. — Ism.: M. D. Imajkina: SFU 14 (1978): 220—223; V. Hallap: SFU 15 (1979): 120—125.
- ILMINSKIJ, N.: O brazcy mordovskoj narodnoj slovesnosti. Vyp. I. Pesni. II. Skazki i zagadki. Kazan 1882, 1883.
- IMAJKINA, M. D.: Narečijno-izobrazitelnyje slova v mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1968. 26 l. — Ism.: D. V. Cygankin: SFU 5 (1969): 232—234.
- Nekotoryje osobennosti narečijno-izobrazitelnykh slov v mordovskich jazykach. TMdNII 36 (1969): 88—107.
- Sootnošenije morfoložičeskoj i slovoobrazovatelnoj struktur slova v mordovskich jazykach. OTRFUJa. S. 1985. 53—58.

- IMJAREKOV, A. K.: Mokšansko—russkij slovař. S. 1953. 1271.
- IMJAREKOVA, V. M.: Opredeliteľnyje slovosocetanija v mordovskich jazykach. S. 1984. 821.
- INŽEVATOV, I. K.: Erzjań keľ. S. 1957. 911. — 1963.⁷ 1091.
- O proischoždenii nekotorych mordovovskich toponimov. TMdNII 36 (1969): 192—201.
- Toponimičeskij slovař Mordovskoj ASSR. S. 1979. 2. kiadás S. 1987. 2641.
- IPPOLITOVA, N. B.: Sintaksičeskoje funkcionirovanije meždometnyh frazeologičeskich jedinich (MFE) russkogo jazyka (s privedenijem dannym mordovskich jazykov. TMdNII 46/II (1973): 78—84.
- ISAJEVA, T. A.: Ob udarenii v erzja-mordovskom jazyke. TMdNII 29 (1965): 264—274.
- Issledovanija po materialnoj kulture mordovskogo naroda. Trudy mordovskoj etnografičeskoj ekspedicii. Vyp. II. Red. V. N. Belicer, K. A. Kotkova. M. 1963. 2531.
- ITKONEN, ERKKI: Zur Frage nach der Entwicklung des Vokalismus der ersten Silbe in den finnisch-ugrischen Sprachen, insbesondere im Mordwinischen. FUF 29 (1946): 222—337.
- Zur Geschichte des Vokalismus der ersten Silbe im Tscheremissischen und in den permischen Sprachen. FUF 31 (1954): 149—345.
- Zur Wertung der finnisch-ugrischen Lautforschung. UAJb 41 (1969): 76—111.
- Betrachtungen zur zeitgenössischen Forschung der finnisch-ugrischen Laut- und Formenlehre. CIFU—3/1. Tln 1975. 3—30.
- ITKONEN, TERHO: Mordvan konsonanttien punnintaa. Vir 91 (1987): 404—412.
- JAKOBSON, ROMAN—LOTZ JÁNOS: Két tanulmány. (Egy versrendszer axiomatikája — a mordvin népdalok alapján. Megjegyzések a francia fonémarendszerről.) MNyTK 119. Bp. 1968. 161.
- JAKUBINSKAJA-LEMBERG, JE. A.: Finno-ugorskaja leksika v russkich professionalnyh dialektach. Finno-ugorskaja filologija. L. 1962. 56—59. — Vö.: UAJb 37 (1966): 217.
- K voprosu o vyraženii prjamoego dopolnenija v erzja-mordovskom jazyke. Finno-ugorskaja filologija. L. 1962. 75—84. — Vö.: UAJb 37 (1966): 217.
- JAKUŠKIN, A. V.: Osobennosti morfologii drakinskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. S. 1959. 581.
- Drakinskij dialekt erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 1 (1961): 197—293.
- JEGOROVA, A. S.: O nekotoryh voprosach vzaimodejstvija raznosistemnyh jazykov (mordovskogo i russkogo). FU 1 (1975): 103—116.
- Složnoje substantivnyje slovosocetanija v erzjanskom jazyke. FU 3 (1976): 20—31.
- O principach vydelenija kategorii opredelenija v erzjanskom jazyke. SFU 12 (1976): 81—89.
- Opredeliteľnaja konstrukcija v mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1977. 201.
- JERMUŠKIN, G. I.: Konsonantizm severo-zapadnyh govorov erzja-mordovskogo jazyka. In: Vsesojuznaja konferencija po finno-ugrovedeniju. Syktyvkar 1965. 43—47.

- Fonetika russkich zaimstvovanij v erzja-mordovskom govore s. Keĭdjuševo Lukojanovskogo rajona Goĭkovskoj oblasti. OMdD 4 (1966): 330—344.
- Severo-zapadnyje govory erzja-mordovskogo jazyka. K. diss. M. 1967. 18 l.
- Severo-zapadnyje govory erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 5 (1968): 318—382.
- O gortannom smyčnom v erzja-mordovskom jazyke. CIFU—3/1. Tln 1975. 490—492.
- Iz istorii jedinstvennogo čisla objektnogo sprjaženija glagola v erzja-mordovskich dialektach. SFU 12 (1976): 29—33.
- Tipologičeskaja evolucija sistemy mestnych padežej v istorii mordovskich jazykov. Istoriko-tipologičeskije issledovanija po finno-ugorskim jazykam. M. 1978. 155—265. — Ism.: Szj E.: NyK 83 (1981): 202—204.
- Vyraženiya dlitel'nogo dejstvija v erzja-mordovskom jazyke. CIFU—4/3. Bp. 1981. 270—274.
- Arealnyje issledovanija po vostočnym finno-ugorskim jazykam (erzja-mordovskij jazyk). M. 1984. 140 l.
- JEVSEJEV, M. JE.: Zametki o nekotorych obyčajach mordvy sela Kiĭdjuševa Simbirsk. ujez. Simb. G. Ved. 1860.
- Mordovskaja svadba. Živaja starina 2, vyp. 2. Simbirsk 1892.
- JEVSEVJEV, M. JE.: Osnovy mordovskoj grammatiki. M. 1928.
- Erzjañ-ruzoñ valks. Mordovsko—russkij slovař. [A-Kja] M. 1931. 226 l. — Ism.: P. Ravila: FUFU 22 (1934): 15—16.
- Mordovskaja svadba, Uljanovskaja (b. Simbirskaja) gubernija, selo Malyje-Karmaly. M. 1931, S. 1959.² 311 l.
- Narodnyje pesni mordvy. Izbrannyje trudy, toĭm 1. S. 1961. 383 l.
- Narodnyje pesni mordvy. Izbrannyje trudy, tom 2. S. 1963. 527 l.
- Mordovskije narodnyje skazki i zagadki. Izbrannyje trudy, tom 3. S. 1964. 410 l.
- Osnovy mordovskoj grammatiki. Izbrannyje trudy, tom 4. S. 1963. 469 l.
- Istoriko-etnografičeskije issledovanija. Izbrannyje trudy, tom 5. S. 1966. 550 l.
- JUHÁSZ JENŐ: Moksčamordwinische Wortpaare. UJb 7 (1927): 85—86.
- Kazány város építése. (Építőáldozat egy ärzä-mordvin balladás énekben.) Ethnographia 39 (1928): 52—53.
- A moksa-mordvin fokozás. NyK 47 (1928—1930): 113—124.
- A moksa-mordvin—orosz nyelvkeveredés. NyK 47 (1928—1930): 296—300.
- Mordvin M. *iñ, äñ* 'leg-'. NyK 47 (1928—1930): 315—317.
- Mordvin M. *af, aš* 'nem; nincs'. NyK 49 (1935): 362—364.
- A mordvin határozók *-k, -k* végzetéről. NyK 50 (1936): 124—132.
- Moksčamordvin szójegyzék. Gyűjtötte és kiadásra előkészítette: —. Sajtó alá rendezte: ERDÉLYI ISTVÁN: Bp. 1961. 262 l. — Ism.: K. Heikkilä: Sananjalka 4 (1962): 148—162.
- JURKIN, JU. S.: Valentnyje svojstva glagola *kajams* v mokšanskom jazyke. Fenno-Ugristika 11 (1984): 53—63.
- Modely prostogo povestvovatel'nogo glagol'nogo predloženija v mokšanskom jazyke. K. Diss. Tartu 1985. 23 l.

- KAHLA, MARTTI: Bibliografinen luettelo Neuvostoliitossa vuosina 1918—1959 julkais-
tusta suomalais-ugrilaisesta kielitieteellisestä kirjallisuudesta. I—II. Hki 1960, 1962.
— Neuvostoliitossa suomalais-ugrilaisilla kielillä julkaistua kirjallisuutta Suomen ja
Unkarin kirjastoissa. Hki 1963.
— Heikki Paasonen julkaisut — Die Veröffentlichungen von Heikki Paasonen. JSFOu
66/5 (1965): 1—10.
- KALIMA, JALO: Zur siedlungsgeschichte der mordwinen. FUFU 18 (1927): 116—121.
- KANNISTO, ARTTURI: Paasonen Henrik kutatóútjai. Magyar Népművelés 3 (1941): 1—20.
— Heikki Paasonen tutkimusmatkat. JSFOu 51 (1941).
- KÄHRİK, AIME: Ob erzjanskich mikrotoponimach. SFU 5 (1969): 31—35.
- KECSKEMÉTI ISTVÁN: Index to P. S. Pallas „Zoographia”. Studia Orientalia 47: 4. Hki
1968.
- KELIN, M. A.: Složnyje slova v mordovskich (mokšanskom i erzjanskom) jazykach. K.
diss. Tartu 1968.
— Složnyje slova sočiniteľnogo tipa v mordovskich jazykach. TMdNII 36 (1969):
108—143.
— MOSIN, M. V.—CYGANKIN, D. V.: Mokšeń kjaleń njuřchkjanja etimologičeskaj
slovať. S. 1981. 89 l. — Ism.: Keresztes L.: NyK 88 (1986): 320—321; uó: Vir
1988/1: 184—188.
- KERESZTES LÁSZLÓ: A mordvin mássalhangzórendszer kialakulása. MNyj 17 (1971):
51—60.
— Mordvan konsonantiston kehitys. CIFU—3/1. Tln. 1975. 504—509.
— Palatalizáció és megőrző tendencia a mordvinban. NyK 85 (1983): 361—368.
— A mordvin mássalhangzórendszer kialakulása. K. diss. Jyväskylä—Debrecen
1984. 23 l.
— H. Paasonen i klassifikacija mordovskich dialektov. NyK 87 (с : 86) (1984):
357—365.
— Mordvin szövegek (erza). Debrecen 1985. 34 l.
— Kriterien zur Klassifizierung der Dialekte des Mordwinischen. In: Dialectologia
Uralica. Hrsg. W. Veenker. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica. Band
20. Wiesbaden 1985. 173—185.
— Die Stellung des Mordwinischen in der finnisch-volgaischen Einheit. FUM 10
(1986): 189—201.
— Geschichte des mordwinischen Konsonantismus I. SUA 27. Szeged 1987. 244 l. —
II. SUA 26. Szeged 1986. 212 l. — Ism.: T. Itkonen: Vir 91 (1987): 404—412; Décsy
Gy.: UAJb 59 (1987): 170 és 60 (1988): 221; U. Kulonen-Korhonen: FUF 48
(1988): 298—303; A. Alhoniemi: UAJb NF 8 (1988): 243—247.
— Über eine morphonologische Erscheinung im Mordwinischen. In: Studien zur
Phonologie und Morphologie der uralischen Sprachen. Studia Uralica 4. Wien
1987. 234—239.
— A mordvin nyelvjárásí č ~ š megfelelésről. UT 2. Bp. 1988. 207—213.
— Mordvalaista kielitieteen tutkimusta. Vir 1988/1: 184—188.
- KIPARSKY, VALENTIN: Gibt es ein finnougriſches Substrat im Slavischen? AASF Series
B 153 : 4. Hki 1969.

- KIVI, O.—LAANEST, A.—HAUSENBERG, A. R.: Bibliographia Uralica. Soome-ugri ja samojeedi keeleteadus Nõukogude liidus 1918—1962. Fõszerk. V. Hallap. Tln 1976. Évenként további kötetei jelentek meg.
- KLEMM ANTAL: Mordvín szövegek. A pannonhalmi főapátsági főiskola évkönyve 1916—1917. Bp. 1917. 55 l.
- A mordvín alárendelő viszony. NyK 45 (1920): 357—400.
  - A mordvín tárgyias igeragozás. NyK 46 (1926): 194—204.
  - A mordvín tagadó és tiltó szerkezetek története. NyK 48 (1934): 382—402.
- KLIMKINA, R. V.: Distributivnyj analiz nemeckogo zvukovogo sostava v sopostavlenii s zvukovym sostavom mokša-mordovskogo jazyka. TMdNII 32 (1967): 195—208.
- KOIZUMI, TAMOTSU: The Objective Conjugation of Common Mordvin. SFU 5 (1969): 19—30.
- On the Vowel Harmony of the Erza-Mordvin. Uralica 5 (1980): 3—10.
- KOLJADENKOV, M. N.: Erzjań keleń grammatika. M. 1938. 134 l.
- Granicy prostogo i sostavnogo skazujemogo v erzjanskom jazyke. ZMdNII 1 (1940): 137—151.
  - (Red.) Sintaksis i punktuacija mordovskich (erzjanskogo i mokšanskogo) jazykov. S. 1940. 143 l.
  - O sklonjajemosti v erzjanskom jazyke. ZMdNII 1 (1940): 117—124.
  - Glagoľnoje skazujemoje v mordovskich jazykach. ZMdNII 4 (1941): 93—126.
  - K voprosu o zaimstvovanijach v mordovskich jazykach. ZMdNII 5 (1946): 68—75.
  - Proischoždenije glagoľnych form tipa *kundynderjan-kundanderjaj* v mordovskich jazykach. ZMdNII 5 (1946): 50—53.
  - Tipy odnosostavnyh predložnij. Sbornik naučno-pedagogičeskoj konferencii. S. 1947.
  - Glagoľnyje obrazovanija tipov *kortams-tejems, kortyn-derjams* v mordovskich jazykach. NKVFUF (1947): 67—69.; SF 2 (1948): 21—27.
  - K voprosu ob *ä* i *e* v pervom sloge v erzja-mordovskich dialektach. NKVFUF (1947): 75—77.; SF 2 (1948): 38—41.
  - Porjadok slov kak sposob grammatičeskoj svjazi meždju slovami v sostave predloženija v mordovskich jazykach. ZMdNII 10 (1948): 19—34.
  - Skazujemoje v mordovskich jazykach. SF 2 (1948): 76—167.
  - Podležaščije kak sredstvo vyraženiija subjekta v mordovskich jazykach. ZMdNII 12 (1951): 88—104.
  - Obrazovanije i puti razvitija mokšanskogo i erzjanskogo literaturnyh jazykov. Naučnaja sessija. Tesisy doklada. S. 1952. 8—16.
  - K voprosu o proischoždenii glagolov ot imennyh osnov v mordovskich jazykach. ZMdNII 14 (1953): 28—31.
  - Grammatika mordovskich (erzjanskogo i mokšanskogo) jazykov. Čast II. Sintaksis. S. 1954. 326 l.
  - Glagoľnoje slovoobrazovanije v mordovskich jazykach. ZMdNII 16 (1955): 91—107.
  - Struktura prostogo predloženiija v mordovskich jazykach. D. diss. M.—S. 1956. 27 l.

- Struktura prostogo predloženija v mordovskih jazykach. Predloženije i jeho glavnyje členy. S. 1959. 290 l.
- Mordovskoje jazykoznanija za 30 let. TMdNII 20 (1960): 3—22.
- BALAKIN, P. G.: Erzjañ keleñ orfografičeskoj slovať. S. 1955. 337 l.
- MIŠIN—SULDIN: Erzjañ keleñ orfografičeskoj slovať. M. 1939. 271 l.
- POTAPKIN, S. G. (red.) Morfologija, orfografija i grammatičeskaja terminologija erzjanskogo i mokšanskogo jazykov. S. 1939. 154 l.
- KONDRASĖKIN, M. V.—KURKIN, I. M.: Mokšeñ kjaľ. S. 1967. 88 l.
- KOZLOV, V. I.: Rasselenije mordvy. VoprEtnIst. M. 1960. 5—62.
- KRJKOVA, T. A.: Mordovskoje narodnoje izobrazitelnoje iskusstvo. S. 1968. 115 + 97 l.
- KUDAJEV, P. S.: K voprosu o fonetičeskich i morfologičeskich osobnostjach drakinskogo govora. TMdNII 32 (1967): 160—177.
- Kategorija posleloga v mordovskih jazykach. K. diss. S. 1968, Tartu 1969. — Ism.: V. Hallap: SFU 5 (1969): 309—312.
- K voprosu kategorialnoj differenciacii posleložnyh sočetanij, slovosočetanij i složnyh slov. VoprMorf. S. 1977. 15—31.
- KÚNOS IGNÁCZ: Egy adat a mordvin hangtanhoz. NyK 17 (1883): 158—159.
- Erza—mordvin nyelvmutatvány. NyK 19 (1885): 73—115.
- LACH, ROBERT: Gesänge russischer Kriegsgefangener (aufgenommen von —). I. Band. Finnisch-ugrische Völker. 2. Abteilung: Mordwinische Gesänge. Wien—Leipzig 1933. 117 l.
- LAIÐ, EERIK: Beiträge zur Trachtengeschichte der Mordwinen. JSFOu 44 (1948—50).
- LEDJAKINA, V. A.: Pričastije v mordovskih jazykach. K. diss. Tartu 1981. 17 l. — Ism.: P. Ariste: SFU 17 (1981): 231—234.
- Funkcionirovanije pričastnyh suffiksov *-il-i*, *-içal-ića* v mordovskih jazykach. OTRFUJa. S. 1985. 85—93.
- LEPECHIN, I. I.: Dnevnyje zapiski putešestvija doktora i Akedemii nauk adjunkta Ivana Lepechina po raznym provincijam Rossijskogo gosudarstva 1—4. St. Pb. 1771—1805. = Histoire des decouvertes faites par divers savans voyageurs... Lausanne 1784. — Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD 2 (1963): 23—24; uó: Očerki... (1976): 29—33.
- LEWY, ERNST: Erza-mordw. *er'va*. KSz 17 (1916—1917): 233—234.
- Mord. *va*. FUF 18 (1927): 231.
- Mordwinische Märchen in erzjanischem Dialekte. Leipzig 1931. 133 l.
- Zur Bezeichnung des Objektes im Mordwinischen. MSFOu 67 (1933): 238—245.
- Mordwinische Gesänge. Wien—Leipzig 1933. 117 l.
- Zur betonung des erzämordwinischen im satze. FUF 24 (1937): 232—245.
- Erzämordwinisches *sajems* 'nehmen' perfektivierend. FUF 24 (1937): 288—291.
- Some remarks on Aryan and Mordvin linguistic relations. TPS 1946, 1947. 133—136.
- Mordwinische Kleinigkeiten. NyK 60 (1958): 105—107.
- Zur Betonung des Erdzja-Mordwinischen von Orkino. Berlin 1961. 108 l.
- Etymologische Vermutungen zum Mordwinischen. FUF 36 (1966): 265.

- LIPATOV, S. I.: Rybkinsko-mamolajevskije govory mokša-mordovskogo jazyka. K. diss. Tartu 1972. — Ism.: A. P. Feoktistov: SFU 9 (1973): 301—306.
- O nekotorych specifičeskich javlenijach v morfologii mokšanskich govorov. Vopr-Ja. S. 1975. 50—56.
- Mestoimenija i ich formy v dialektach mokšanskogo jazyka. TMdNII 32 (1977): 31—45.
- LISINA, JE. N.: Funkcionalnyje analogi ruskoj prefiksacii v erzja-mordovskom literaturnom jazyke v sistema glagola. K. diss. Tartu 1982. 30 l. — Ism.: P. Alvre—M. V. Mosin: SFU 20 (1984): 74—76.
- Erzja-mordovskije funkcionalnyje analogi russkich prefiksálnych glagolov dviženija. In: Vzaimodejstvije finno-ugorskich i russkogo jazykov. Syktyvkar 1984. 169—177.
- LOMANKINA, T. I.: Gorodiščenskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. OMdD 4 (1966): 289—329.
- Gorodiščenskij dialekt mokša-mordovskogo jazyka. K. diss. S. 1974. — Ism.: P. Ariste: SFU 12 (1976): 69—72.
- LYTKIN, V. I.: Sistema glasnych mordovskich jazykov i drevne-russkij vokalizm. In: Voprosy finno-ugrovedenija. Vyp. VI. S. 1975. 128—134.
- FEOKTISTOV, A. P.: Mordovskij učenyj. TMdNII 23 (1962): 171—176.
- MAINOFF [MAJNOV], V.: Mordvankansan häätapoja. Suomi II/16 (1883): 114.
- Deux oeuvres de la littérature populaire mokchane. JSFOu 1 (1886): 57—70.
- Les restes de la mythologie Mordvine I. JSFOu 5 (1889): 1—159.
- MAJTINSKAJA, K. JE.: Mestoimenija v mordovskich i marijskich jazykach. M. 1964. 109 l.
- MANSIKKA, V. J.: P. Nikolaus mordvalaisilla. Vir 45 (1941): 105—109.
- MARK, JULIUS: Mrd. *ijks* 'schabhobel, schabmesser' und mrd. *jonks* 'bogen, pfeilbogen'. MSFOu 52 (1924): 181—186.
- Etymologia lisiä. Vir 32 (1928): 186—188.
- MARK, KARIN—FEOKTISTOV, A. P.: Naučnaja sessija po etnogenezu mordovskogo naroda. SFU 1 (1965): 65—68.
- MARKOV, F. P.: Sistema slovoizmenitel'nych form priatyrskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. S. 1959. 46 l.
- O zvukovom sostave i fonetičeskich javlenijach priatyrskogo dialekta erzjanskogo jazyka (na materiale govorov ss. Nizovka, Čukaly, Kučenjajevo, Piksjasjy, Djurki i Alovo Mordovskoj ASSR). KKIU 5 (1960): 154—176.
- Priatyrskij dialekt erzja-mordovskogo jazyka. K. diss. S. 1959. 20 l.
- Obrazcy reči na priatyrskom dialekte erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 1 (1961): 7—99.
- A Survey of Linguistic Research Activities in the Mordvin A. S. S. R. SFU 2 (1966): 142—146.
- MASKAJEV, A. I.: K voprosu o mordovskoj narodnoj dramaturgii. ZMdNII 12. S. 1951. 132—145.
- Materialy naučnoj sessii po voprosam mordovskogo jazykoznanija. I. S. 1955. 198 l. — II. S. 1955. 239 l.

- MATJUŠKIN, P. G.: Osobyje slučai upotreblenija bezobjektnych form sprjaženija vmesto objektnych v mordovskich jazykach. TMdNII 46/II (1973): 85—89.
- Mokšeń orfografičeskij slovať. S. 1979. 343 l.
- CYGANKIN, D. V.: Praktikum po sintaksisu sovremennyh mordovskich jazykov. S. 1971. 186 l.
- MÄGISTE, JULIUS: Märkmeid mordvalasist ja nende kirjandusest. Tulimuld [Lund] 1958. 153—161.
- Eräs mordvalainen uuninnimitys. Vir 71 (1967): 201—202.
- Verbalkomparation im Mordwinischen. MSFOu 145 (1968): 139—150.
- MELICH JÁNOS: *Merja, Mordva*. Egyetemes Philologiai Közlöny 57 (1933): 171—174.
- MERKUŠKIN, G. JA.: Daľnejšije zadači po razrabotke mordovskich literaturnych jazykov. ZMdNII 5. S. 1946. 3—5.
- MESSERSCHMIDT, D. G.: Specimem der Zahlen und Sprache Finiaer... — Vö.: A. P. Feoktistov: Očerki... (1976): 15—16.
- MÉSZÁROS EDIT: Sistema glagolnych osnov erzja-mordovskogo jazyka. NyK 87 (c: 86) (1984): 392—397.
- Az erza-mordvin igetótípusok. NrNyt 28 (1984): 39—70.
- Az erza-mordvin deverbális igeképzók. NyK 88 (1986): 89—117.
- Az erza-mordvin igeképzók. K. diss. Szeged 1987. 27 l.
- MÉSZÖLY GEDEON: Magyar és mordvin párhuzamos hangfejlődés. SzegFüz 1 (1934—1935): 104.
- MIKKOLA, J. J.: Das verhältnis des slavischen wortes *kъnjiga* zum ungarischen *könyv* und dem mordwinischen *koňov* 'papier'. FUF 1 (1901): 112—115.
- MIKOLA TIBOR: A cseremisiz redukált magánhangzók eredetének kérdéséhez. NyK 82 (1980): 271—279.
- MIRONOV, T. P.: Teńguševskij (Šokša) dialekt kak rezul'tat skreščenija. K. diss. L. 1936. 5 l.
- Mokšansko—russkij slovať. Red. S. G. POTAPKIN, A. K. IMJAREKOV. M. 1949. 359 l.
- MOKŠIN, N. F.: Mordovskoje nazvanije čuvašej. SFU 14 (1978): 281—282.
- Etničeskaja istorija mordvy (XIX—XX veka). K. diss. M. 1980.
- Mokšoť moronza. Vasencja knigaš. M. 1928. 170 l.
- Mordovskaja naučnaja jazykovaja konferencija po stroitel'stvu mordovskich — erzja i mokša — jazykov. Saransk 28. aprelja 1938 g. Izd.: Morfologija, orfografija i grammatičeskaja terminologija erzjanskogo i mokšanskogo jazykov. S. 1939.
- Mordovskije narodnyje pesni. Red. V. M. BELJAJEV. M. 1957. 163 l.
- Mordvin nyelvtudományi kongresszus. NyIK 4 (1953): 326—327.
- MOSIN, M. V.: Heikki Paasonen kak mordovskij etimolog. SFU 5 (1969): 148—151.
- Sravniteľno-istoričeskij analiz zoologičeskoj terminologii mordovskich jazykov. VoprMorf. S. 1977. 3—15.
- Finno-ugorskije elementy v toponimii Mordovskoj ASSR. SFU 20 (1984): 25—27.
- Finno-ugorskaja leksika v mordovskich i pribaltijsko-finskich jazykach. Semantičeskij analiz. S. 1985. 85 l.
- Faktory vozniknovenija i razvitija semantičeskich izmenenij v leksike. OTRFUJa. S. 1985. 34—46.

- CYGANKIN, D. V.: O tipach etimologičeskich (slovoobrazovatel'nyh) svjazej v finno-ugorskich jazykach. CIFU—4/3. Bp. 1981. 305—311.
- BAJUŠKIN, N. S.: Ersämordvan oppikirja. Hki 1983. 188 l.
- GUŽINA, L. I.: Odnosnovnyje i dvou(ch)osnovnyje imena v mordovskich i pribaltijsko-finskih jazykach. OTRFUJa. S. 1985. 144—150.
- MÜLLER, GERHARD FRIEDRICH [Miller, Gerard Fridrich]: Opisanije živuščich v Kazanskoj gubernii jazyčeskich narodov... St. Pb. 1791. — Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD 2 (1963): 13—22.
- NAD'KIN, D. T.: Osobennosti i sklonenija suščestvitel'nyh v pripjanskom dialekte erzja-mordovskogo jazyka. TMdNII 32 (1967): 26—38.
- Morfologija nižnepjanskogo dialekta i govorov čuvaškogo Prisuřja erzja-mordovskogo jazyka. M. 1968. 23 l.
- Morfologija nižnepjanskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 5 (1968): 3—175.
- Nekotoryje nabljudenija po erzja-mordovskomu vokalizmu. TMdNII 42 (1972): 88—90.
- Obščemordovskoje ukazatel'noje sklonenije. CIFU—3/1. Tln 1975. 510—512.
- Morfologičeskaja struktura finitnyh form glagola erzjanskogo i mokšanskogo jazykov. SFU 16 (1980): 269—274.
- Osnova glagola v mordovskich jazykach. D. diss. Tartu 1981. 47 l. — Ism.: D. V. Cygankin: SFU 19 (1983): 73—76.
- O prirode beglogo glasnogo v sisteme glagoľnogo slovoizmenenija i slovoobrazovanija mordovskich jazykov. SFU 18 (1982): 27—33.
- NARVATKIN, N. S. — NAZAROV, M. A.: Erzjań keleń grammatika. S. 1967. 215 l.
- NESTEROVA, Z. JE.: Nekotoryje schodstva i različija anglijskich soglasnyh zvukov v sopostavlenii s mokša-mordovskimi. Učenyje zapiski. 149. Gorkij 1972. 38—47.
- NIVANKA, EINO: Bibliographie der finnisch-ugrischen Sprachkunde in Finnland bis zum Jahre 1899. FUFA 28 (1944): 179—180.
- NUJANZINA-AASMÄE, NINA: Initial Syncope in Mordvinian. SFU 16 (1980): 19—27.
- OBJEDKIN, V. D.: Fonetika staro-turdakovskogo dialekta erzja-mordovskogo jazyka. TMdNII 18 (1959): 114—153.
- Staro-turdakovskij dialekt erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 1 (1961): 100—196.
- Govor sela Mordovskoje Davydovo Kočkurovskogo rajona Mordovskoj ASSR. OMdD 2 (1963): 37—98.
- Govory, imejuščije obščnosti so staro-turdakovskim dialektom erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 2 (1963): 240—260.
- Sabajevsko-kačelajevskij govor erzja-mordovskogo jazyka. OMdD 3 (1963): 3—26.
- O gruppirovke Prisurskich govorov reducirovannogo tipa erzja-mordovskogo jazyka. TMdNII 57 (1977): 77—78.
- Očerki istorii Mordovskoj ASSR. S. 1955.
- Očerki mordovskich dialektov 1. S. 1961; 2—3. 1963; 4. 1966; 5. 1968.
- Onomastika Povolž'ja. Red. V. A. NIKONOV, N. F. MOKŠIN. S. 1976. 353 l.
- Onomastika Povolž'ja. Red.: T. N. FEDJANOVIČ, M. V. MOSIN. S. 1986. 152 l.

- ORNATOV, P.: Mordovskaja grammatika sostavlennaja na nareči mordvy-mokši. M. 1838. 106 l.
- Osnovnyje tendencii razvitija finno-ugorskich jazykov. Red. D. V. CYGANKIN. S. 1985. 151 l.
- Osnovy finno-ugorskogo jazykoznanija. Tom 1. M. 1974; 2. 1975; 3. 1976.
- PAASONEN, HEIKKI: Erza-mordwinisches Lied. JSFOu 8 (1890): 135—137.
- Matkakertomus mordvalaisten maalta. JSFOu 8 (1890): 138—142.
  - Proben der mordwinischen volksliteratur I. Erzjanischer theil. Erstes heft. JSFOu 9 (1891): 1—237. — Zweites heft. JSFOu 12/1 (1894): 1—154. 1.
  - Mordvinische lautlehre. Hfors 1893.
  - Kielellisiä lisiä suomalaisten sivistyshistoriaan. Suomi III/13 (1896). = Vähäisiä kirjelmiä 24. SKS. Helsinki 1896.
  - Runomittaisia lohtuja ja rukouksia mordvalaisilla. JSFOu 15/3 (1897).
  - Die türkischen lehnwörter im mordwinischen. JSFOu 15/2 (1897).
  - Matkakertomus mordvalaisten maalta. JSFOu 17/3 (1900).
  - Kertomus Seuran mordvalaisten stipendiaattien keräysmatkain tuloksista I—II. JSFOu 18/4 (1900).
  - Kertomus Seuran mordvalaisten stipendiaattien keräysmatkain tuloksista. JSFOu 19/3 (1901).
  - Forschungsreisen. FUF 2 (1902): 80—85.
  - Matkakertomuksia vuosilta 1900—1902. JSFOu 21/5 (1903): 1—22.
  - Mordvinische lautlehre. MSFOu 22. Hfors 1903. 123 l.
  - Die sogenannten Karataj-mordwinen oder Karatajen. JSFOu 21 (1903).
  - Die finnisch-ugrischen s-Laute. Hfors 1903. = MSFOu 41 (1918) 136.
  - Über die benennung des roggen im syrj.-votj. und mordwinischen. JSFOu 23 (1906).
  - Zur frage von den finnisch-ugrischen s-lauten im wortanlaut. FUF 8 (1908): 66—71.
  - Verlorenes arisches sprachgut im mordwinischen. FUF 8 (1908): 72—74.
  - Ein vorarisches lehnwort im mordwinischen. FUF 8 (1908): 75—77.
  - Mordwinische chrestomathie mit glossar und grammatikalischem abriß. Hfors 1909. 155 l. — Zweite auflage. Hki 1953.
  - Über den versbau des mordwinischen volkslieder. FUF 10 (1910): 153—192.
  - Eine sammlung im gebiet mordwinischer volkskunde. FUFA 13 (1913): 15—26.
  - Beiträge zur finnisch-ugrisch-samojedischen Lautgeschichte. Bp. 1917.
  - Mordwinische Volksdichtung. I—IV. Gesammelt von —. Herausgegeben und übersetzt von PAAVO RAVILA. MSFOu 77 (1938), 81 (1939), 84 (1941), 91 (1947). — V—VI. Im Auftrag der Finnisch-ugrischen Gesellschaft gesammelt von Ignatij Zorin. Durchgesehen und transkribiert von —. Übersetzt von KAINO HEIKKILÄ und PAAVO RAVILA. Herausgegeben von MARTTI KAHLA. MSFOu 161 (1977), 162 (1977). — VII. Im Auftrag der Finnisch-ugrischen Gesellschaft gesammelt von Makarij Evsev'ev, Ivan Škoľnikov, Andrej Šuvalov und Mihail Tarajkin. Durchgesehen und transkribiert von —, übersetzt von KAINO HEIKKILÄ, herausgegeben von MARTTI KAHLA. MSFOu 176 (1980). — VIII. Gesammelt von Roman UčaeV, Sergej Čigin und Vladimir Savkin. Durchgesehen von Heikki Paasonen. Transkri-

- biert und übersetzt von KAINO HEIKKILÄ. Herausgegeben von MARTTI KAHLA. MSFOu 178 (1981).
- PALL, VALDEK: Vremena i naklonenija v mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1955. 18 l.
- Märkmeid mordva keelte konjugatsioonist. ESA 5 (1959): 261—267.
- PALLAS, PETER SIMON: Reise durch verschiedenen Provinzen des Russischen Reichs I—III. St. Pb. 1771—1776. — Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD 2 (1963): 31—33; uó: Očerki... (1976): 25—28.
- Linguarum totius orbis vocabularia comparativa Augustissima cura collecta I—II. Petropolis 1786 és 1787. — Vö.: A. P. Feoktistov: FU 1 (1975): 117—127. — Reprint: Helmut Busche Verlag. Hamburg 1977.
- Zoographia. Petropolis 1811—1813. — Vö.: Kecskeméti I.: Index to P. S. Pallas „Zoographia”. Studia Orientalia 37 : 4. Hki 1968.
- PELISSIER, ROBERT: Mokšamordvinische Texte. (Gesammelt im Nordosten des Gouvernements Tambov in den Bezirken Spask und Tjemnikov.) Berlin 1926. 28 l.
- PIGIN, M. I.: Ergativnaja (aktivno-passivnaja) konstrukcija v erzja-mordovskom jazyke. ZMdnII 4 (1941): 54—92.
- Konstrukcija reči čuvstvennogo bosprijatija v mordovskich jazykach. ZMdnII 5 (1946): 54—67.
- POLJAKOV, O. JE.: Affrikaty i sibiljanty v mordovskich (mokšanskom i erzjanskom) jazykach i dialektach. K. diss. Tartu 1981. 21 l. — Ism.: P. Ariste: SFU (1982): 152—154.
- Ob istorii razvitija finno-ugorskich affrikat v mordovskich jazykach. SFU 19 (1983): 24—30.
- Mokšanskije gluchije sonornyje. SFU 20 (1984): 19—24.
- POPOV, A. I.: K voprosu o mordovskoj toponimike. SF 2. S. 1948. 203—230.
- POTAPKIN, S. G.: Russko—mokšanskij slovař. M. 1941. 336 l.
- Kačestvennyje prilagateľnyje v mordovskich jazykach. ZMdnII 10. S. 1948.
- Mokšeň kjaleň grammatika. Fonetika dy morfologija. S. 1952. 167 l.
- PIGIN, M. I.: Pričastija v mokšanskom jazyke. ZMdnII 1 (1940): 152—162.
- Problemy mordovskogo—russkogo bilingvizma. TMdnII 81. S. 1985. 168 l.
- RADAJEV, V. K.: Sijažar. S. 1973. 340 l.
- Szijazsar. Ford.: Bede Anna. (Nyersford.: Dugántsy Mária.) Bp. 1984. 420 l.
- RAUN, ALO: Survey of the History of Mordvin Linguistics. UAJb 49 (1977): 93—107.
- RAVILA, PAAVO: Über eine doppelte vertretung des urfinnisch-wolgaischen *a der nichtersten silbe im mordwinischen. FUF 20 (1928): 83—120.
- Zum Einfluss des Russischen auf das Mordwinische. AASF Series B 27 (1932): 252—262.
- Pari mordvalaista johdinta. Vir 37 (1933): 350—354.
- Zur Vertretung des *kt im Mordwinischen. MSFOu 67 (1933): 355—359.
- Ein fall des wechsels ks ~ vs im mordwinischen. FUF 21 (1933): 102—105.
- Einige tatarische lehnwörter des mordwinischen. FUF 21 (1933): 106—107.
- Zur geschichte der mordwinen. FUFA 21 (1933): 64—68.

- Ein Beitrag zur Geschichte der Vokalharmonie im Mordwinischen. NyK 50 (1936): 381—385.
- Lisä mordvan äännehistoriaan. Vir 48 (1944): 420—422.
- Erzä-mordwinisches Wörterverzeichnis aus Malyj Tolkaj. JSFOu 61/3 (1959): 110 l.
- Heikki Paasonen ja hänen tutkijatyönsä. Vir 69 (1965): 1—8.
- Heikki Paasonen und sein Forscherwerk. JSFOu 66/1 (1965): 1—13.
- Zur Kritik der mordwinischen Substrathypothese der russischen Akanje. MSFOu 150 (1973): 296—310.
- RÄSÄNEN, MARTTI: Der Wolga-bolgarische Einfluss im Westen im Lichte der Wortgeschichte. FUF 29 (1946): 190—201.
- RÉDEI KÁROLY: A moksa-mordvin nyelvjárások fonémarendszeréhez. NyK 70 (1968): 383—386.
- Sandhi-Erscheinungen in den permischen und wolga-finnischen Sprachen. ALH 24 (1974): 307—311.
- Beitrag zur Vokalharmonie im Erza-Mordwinischen. SFU 18 (1982): 176—177.
- Die ältesten indogermanischen Lehnwörter der uralischen Sprachen. MSFOu 185 (1983): 201—233.
- Zu den indogermanisch-uralischen Sprachkontakten. Wien 1986. 109 l.
- A *mordvin* népnév eredetéről. UT 2 (1988): 315—317.
- RIBÁRY FERENC: A' mordvin nyelv a' magyar ághoz tartozik-e? MNyszet 4 (1859): 259—293.
- RJABINSKIJ, L. S.: Reforma 1863 goda v udelnoj derevne Mordovii. TMdNII 24 (1963): 80—93.
- RJABOV, A. P.: Erzjań-ruzoń valks. M. 1930.
- ROGOV, M. A.: Mokšeń orfografičeskoj slovať. M. 1935. 148 l.
- Russko-erzjanskij slovať. Red.: M. N. KOLJADENKOV, N. F. CYGANOV. M. 1948. 413 l.
- Russko-mokšanskij slovať. S. G. POTAPKIN, A. K. IMJAREKOV. M. 1951. 688 l.
- RUZAJEVA, R. S.: Fonetika jugo-vostočnogo dialekta mokša-mordovskogo jazyka. K. diss. — Ism.: A. P. Feoktistov: SFU 13 (1977): 73—76.
- RYČKOV, PJOTR: Topografija Orenburgskaja... I. St. Pb. 1762. = Orenburgische Topographie, oder umständliche Beschreibung des Orenburgischen Gouvernements. Riga 1772. — Vö.: A. P. Feoktistov: Očerki... (1976): 22—25.
- RYKOV, P. S.: Očerok po istorii mordvy po archeologičeskim materialam. M. 1933. 111 l.
- SAFARGALIJEV, M. G.: K istorii tatarskogo naselenija Mordovskoj ASSR (o mišarjach). TMdNII 24 (1963): 64—79.
- SALAMON ÁGNES: Tárgyas szerkezetek az erza-mordvinban. FUD 1 (1989): 87—108.
- SAMORODOV, K. T.: Mokšeń poslovicat. S. 1953. 110 l.
- Mordovskije poslovicy i prislovja. S. 1968. 87 l.
- SAUKKONEN, PAULI: Die Verwendung des nominativischen und illativischen Infinitivs im Mordwinischen. FUF 35 (1964): 88—115.

- SCHLÖZER, AUGUST LUDWIG: Eberhardi Fisheri Questiones Petropolitanae I de origine ungrorum... Göttingen-Gotha 1770. — Vö.: A. P. Feoktistov: Očerki... (1976): 20—21.
- SEREBRENNIKOV, B. A.: Ortsnamen der Wolga-Oka-Gegend im europäischen Teil der Sowjetunion. VJa 6 (1955): 19—31 és ALH 6 (1957): 85—103.
- Frekventatiivise sufiksi *-l* tarvitamise sõltumusest foneetilistest tingimustest mordva ja mari keeles. ESA (1959): 257—260.
  - Kategorii vremeni i vida v finno-ugorskich jazykach permskoj i volžskoj grupp. M. 1960. 300 l.
  - Zu den Ursachen der morphologischen Verworrenheit von Formen der objektiven Konjugation im Mordwinischen. UAJb 37 (1966): 65—69.
  - Istoričeskaja morfologija mordovskich jazykov. M. 1967. 261 l.
  - O proischoždenii suffiksaľnogo elementa *s* v formach povelitel'nogo naklonenija v mordovskich i marijskom jazykach. SFU 16 (1980): 98—101.
- SETÄLÄ, E. N.: August Ahlqvistin tieteeellisestä toimesta. Vir 2 (1886): XI—XII.
- Yhteissuomalainen äännehistoria. Hki 1891.
  - Über art, umfang und alter des stufenwechsels im finnisch-ugrischen und samojedischen. FUF 12 (1912): 1—128.
  - Suomen sukuisten kansojen esihistoria. Suomen Suku I. Hki 1926. 120—189.
- SMIRENNIKOVA, A. JE.: Razvitije zalogovyh protivopostavljenij v mordovskich jazykach. K. diss. M. 1972. — Ism.: I. S. Galkin: SFU 9 (1973): 224—226.
- SMIRNOV, I. N.: Mordva. Istoriko-etnografičeskij očerk. Kazaň 1895. 291 l.
- SMIRNOVA, V. D.—BUBRICH, D. V.: Neissledovannyje momenty v istorii *j*-ovyh zvukosočetanij v mordovskich jazykach. SF 1 (1948): 211—215.
- Iz oblasti mordovskogo vokalizma ne-pervych slogov slova. SF 2 (1948): 42—75.
- SOKOLOV, B. M.: Saratovskij etnografičeskij sbornik. Saratov 1922. 276 l.
- SOVIJÄRVI, ANTTI: Der mokschamordwinische *a*-Vokal im Lichte der Sonagramme MSFOu 125 (1962): 553—566.
- SPULER, BERTOLD: Die Mordwinen — Vom Lebenslauf eines wolga-finnischen Volkes. FUM 6 (1982): 1—31.
- STEPANOV, P. D.: Izučeniye istorii, etnografii i archeologii Mordvy na sovremennom etape (za 1940—1946 gg.). SF 2 (1948): 191—202.
- STEUER JÁNOS: Mord. *meznek* (*meźńek*). NyK 20 (1886—1887): 155—160.
- A mordvin határozók, tekintettel a finn nyelvre. NyK 22 (1890—1892): 441—475.
- STIPA, GÜNTER JOHANNES: Phonetische Wechselwirkungen zwischen Mokscha-Mordwinisch und Russisch. UAJb 24 (1952): 59—64, 25 (1953): 28—51.
- Finnisch-ugrisches Sprachmaterial in Berichten über die Völkerschaften in Russland seit Beginn der Neuzeit. CIFU—2/1. Hki 1968. 509—516.
  - Mordwinisch als Forschungsobjekt. Napoli 1973. — Ism.: Zaicz G.: NyK 78 (1976): 174—177.
  - Wörterverzeichnisse uralischer Sprachen aus einem Reisebericht vom Anfang des 19. Jahrhunderts. JSFOu 72 (1973): 398—423.
  - Zur Frage mordwinischen Substrats im Südgrossrussischen. MSFOu 150 (1973): 380—389.

- Zum Einfluss des Mordwinischen auf das russische Akanje. CIFU—3/1. Tln 1975. 515—520.
- STRAHLENBERG, Ph. J. VON: Das Nord- und ostliche Theil von Europa und Asia. Stockholm 1730 Reprint: SUA 8. Szeged 1975. — Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD 2 (1963): 11—12; uó: Očerki... (1976): 16—18.
- Svjaščennaja istorija vetchago zaveta. Na mokšanskom narečii Mordovskago jazyka. Kazaň 1897, 1900. — Vö.: FUFA 1 (1901): 171.
- SZILASI MÓRICZ: Pótlék az Erza-mordvin szótárhoz. NyK 24 (1894): 42—58.
- ŠACHMATOV, A. A.: Mordovskij etnografičeskij sbornik. Sostavljen A. A. Šachmatovym. V priloženii: Opisanije sela Orkina Saratovskago ujezda a. N. Mincha. St. Pb. 1910. 842 l. — Ism.: H. Paasonen: FUFA 13 (1913): 15—26.
- Eine mordvinische Ueberlieferung über die Herkunft der Mokša und Erza. JSFOu 30 (1913—18).
- ŠČANKINA, N. A.: Grammatičeskije sredstva vyraženiija vremennyh i prostransvennyh otnošenij v mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1980. 18 l. — Ism.: A. Laanest: SFU 17 (1981): 234—235.
- ŠČEMEROVA, V. S.: Otricanije v mordovskich jazykach. K. diss. M. 1972. — Ism.: D. V. Cygankin: SFU 9 (1973): 306—309.
- K voprosu ob *a*-ovoj osnove glagoľnogo otricanija v mordovskich jazykach. SFU 8 (1972): 173—180.
- ŠEJANOVA, T. N.: K istorii stanovlenija leksiki erzjanskogo literaturnogo jazyka. TMdNII 29 (1965): 143—190.
- Razvitije leksiki erzja-mordovskogo literaturnogo jazyka v sovetskuju epochu. K. diss. S. 1968.
- ŠESTAKOVA, A. JE.: Suffiksy subjektivnoj ocenki imen suščestvitelnyh v erzja-mordovskom jazyke. ZMdNII 14 (1953): 96—106.
- ŠIKANOV, P. S.: Soglasovanije skazujemogo s podležaščim v mokša-mordovskom jazyke. ZMdNII 5 (1946): 76—90.
- ŠIRMANKINA, R. S.: Grammatičeskaja charakteristika frazeologičeskich jedinic. TMdNII 36 (1969): 3—45.
- Frazeologija mordovskich jazykov. K. diss. S. 1969. — Ism.: F. Vakk: SFU 7 (1971): 60—63.
- Frazeologičeskij slovař mordovskich (mokša i erzja) jazykov. S. 1973. 221 l. — Ism.: R. N. Buzakova: SFU 11 (1975): 222—224.
- Obščefinno-ugorskaja leksika v sostave mordovskich frazeologičeskich jedinic. CIFU—4/3. Bp. 1981. 364—365.
- ŠUKŠIN, F. I. — FEOKTISTOV, A. P.: Mokšeň kjaleň grammatika. S. 1970. 175 l.
- TALABAJEV, M. JA.: Erzjaň keľ. Grammatika, sjormadoma, kortamoň kastoma. Tonavnema kniga načalnoj školaň kolmoce klasso. S. 1961. 118.
- Erzjaň keľ. Grammatika, sjormadoma, kortamoň kastoma. Tonavnema kniga načalnoj školaň nilece klassneň. S. 1961. 116 l.
- Erzjaň keleň grammatika. Fonetika dy morfologija. S. 1961. 183 l.
- TALDIN, N. V. — TALABAJEV, M. JA.: Rodnoj jazyk v mordovskoj škole. S. 1956. 224 l.

- TARASOV, L.: K voprosu o porjadke slov v predloženijach erzjanskogo jazyka. ZMdnII 1 (1940): 125—136.
- TATIŠČEV, V. N.: Parallelnyje ruskó—čuvaško—čeremissko—mordovskije spiski slov. Ne v alfavitnom porjadke. [18. sz. elsó fele.] — Vö.: A. P. Feoktistov: Istoki... (1968): 83.
- Tezisy dokladov na soveščanii po voprosam finno-ugorskogo jazykoznanija 9—12 marta 1954 g. M. 1954.
- TICHONOVA, T. M.: Expression of Definiteness and Indefiniteness of the Direct Object in the Mordvin Languages. SFU 2 (1966): 241—244.
- K voprosu o vyražanii opredelennosti i neopredelennosti imeni v mordovskich jazykach. K. diss. — Ism.: I. S. Galin: SFU 7 (1971): 234—236.
- Upotreblenije form glagola pri opredelennom i neopredelennom objekte v mordovskich jazykach. Finno-ugristika 1. S. 1978. 84—103.
- TJUMENEV, A. I.: Gospoda našego Iisusa Christa svjatoje jevangeliije ot Matveja. Kazań 1879.
- TJURKINA, V. M.: Substantivnyje slovosočetanja s zavisimym imenom suščestvitelnyj v mordovskich (mokšanskom i erzjanskom) jazykach. K. diss. S. 1970.
- TOIVONEN, Y. H.: Zur geschichte der finnisch-ugrischen inlautenden affrikaten. FUF 19 (1928): 1—270.
- TROŠČEVA, M. P.: Narečija v sovremennyh mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1969. 21 l.
- Učebnoje posobije i programma po mokša-mordovskomu jazyku dlja studentov inostrannogo fakulteta (grafika, orfografija, fonetika i morfologija). S. 1973. 27 l.
- TRUBE, L. L.: Mordovskaja toponimija Mordovskoj ASSR v Gofkovskoj oblasti. TMdnII 36 (1969): 202—204.
- TRUBETZKOY, N. S.: Das mordwinische phonologische System verglichen mit dem Russischen. Charisteria Guilelmo Mathesio Quinquagenario. Pragae 1932. 21—24.
- Oroszul in: Izbrannyje trudy po filologii. 1987. 63—66.
- Trudy Mordovskogo Naučno-Issledovatel'skogo Instituta Jazyka, Literetury, Istorii i Ekonomiki. S. 1959—.
- TURAJEVA, L. I.: Fonetiko-morfologičeskij očerk erzjanskich govorov rek Čeremšana, Šešmy i Kičuja (Tatarskaja ASSR). TMdnII 42 (1972): 235—302.
- TURGAJEVA-SMIRENNIKOVA, A. JE.: Ob odnom sredstve vyraženiija vozvratnosti v mordovskich jazykach. SFU 8 (1972): 181—186.
- UČKINA, V. I.: Infinitiv v mordovskich jazykach. K. diss. Tartu 1975. 21 l. — Ism.: P. Alvre: SFU 13 (1977): 70—72.
- Dialektnyje formy infinitiva. VoprMorf. S. 1977. 53—60.
- Učenyje Zapiski Mordovskogo gosudarstvennogo universiteta. S. 1964.
- UOTILA, T. E.: Derivationssuffixe. FUF 21 (1933): 73—76.
- Ustno-poetičeskoje tvorčestvo mordovskogo naroda. 1—11. S. 1963—1987.
- VASILJEV, B. A.: Problema burtasov i mordva. Voprosy etničeskoj istorii mordovskogo naroda. I. M. 1960. 180—209.
- VASMER, MAX: Beiträge zur historischen Völkerkunde Osteuropas. III. Merja und Tscheremissen. Berlin 1935.

- VEČKANOVA, N. V.: *Famiľnyje osnovy i ich leksiko-semantičeskaja i slovoobrazovatel'naja charakteristika*. OTRFUJa. S. 1985. 130—138.
- VEDJAŠKIN, I. M.: *Kategorija zaloga v erzja-mordovskom literaturnom jazyke*. K. diss. Tartu 1980. 21 l. — *Ism.: D. V. Cygankin: SFU 18 (1982): 154—160.*
- VEENKER, WOLFGANG: *Die Frage des finnougriſchen Substrats in der russischen Sprache*. Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series 82. Bloomington-The Hague 1967. 329 l.
- *Erzjamordvinische Texte mit Wörterverzeichnissen (erzjamordvinisch-deutsch)*. Texte von Anatolij Rjabov. Hamburg 1977. 42 l.
- *Zum Einfluss des Russischen auf die mordvinischen Sprachen im „Grundwortschatz“*. FUM 8 (1984): 81—97.
- VILDJAJEVA, A. M.: *Etimologii mordovskich florističeskich nazvanij*. FU 10 (1983): 61—71.
- Volgan ja Perman kannel. Heimokannel III. In: *Kalevalaseuran julkaisuja 5*. Suom. O. Manninen. Porvoo 1932. 216 l.
- Voprosnik dlja sobiranija svedenij po dialektam mordovskich (mokšanskogo i erzjanskogo) jazykov. Red. V. D. OBJEDKIN, A. P. FEOKTISTOV, O. I. ČUDAJEVA, S. 1960. 106 l.
- Voprosy drevnej istorii mordovskogo naroda. TMdNII 80. S. 1987. 90 l.
- Voprosy etničeskoj istorii mordovskogo naroda. *Trudy mordovskoj etnografičeskoj ekspedicii 1*. M. 1960. 255 l.
- Voprosy etničeskoj istorii mordovskogo naroda v I — načale II tysjačletija n. e. TMdNII 93 S. 1988. 102 l.
- Voprosy finno-ugorskoj filologii. 4. L. 1984.
- Voprosy finno-ugrovedenija. 6. Red. I. S. BUZAKOV, V. I. LYTKIN, A. P. FEOKTISTOV, A. I. MASKAJEV, P. D. STEPANOV, B. A. BALAŽOV. S. 1975. 447 l.
- Voprosy finno-ugorskogo jazykoznanija. M. — L. 1962.
- Voprosy jazykoznanija II. časť I. Red. P. ALVRE, D. V. CYGANKIN, T. M. TICHONOVA. S. 1975. 109 l.
- Voprosy morfologii erzjanskich i mokšanskich dialektov. S. 1977.
- Vsesojuznaja konferencija po finno-ugrovedeniju. *Tezisy dokladov*. Syktyvkar 1965.
- WICHMANN, YRJÖ: *Statistische mitteilungen über mordwinen, tscheremissen, wotjaken und syrjänen*. FUFA 1 (1901): 234—235.
- *Zur geschichte der finnisch-ugrischen anlautenden affrikaten*. FUF 11 (1911): 173—289.
- WIEDEMANN, F. J.: *Grammatik der erza-mordwinischen Sprache nebst einem kleinen mordwinisch-deutschen und deutsch-mordwinischen Wörterbuch*. St. Pb. 1865. 261 l.
- WITSEN, NICOLAES: *Noord en Oost Tartarye*. Amsterdam 1692. 2. kiadás 1705. — N. Witsens *Berichte über die uralischen Völker*. SUA 7. Szeged 1975. — *Vö.: A. P. Feoktistov: OMdD 2 (1963): 3—4; uő: Očerki... (1976): 10—15.*
- ZAICZ GÁBOR: *Mordvana. (Szófejtések a földművelés terminológiájának köréből)*. *Acta Iuvenum. Nyelvészeti Tanulmányok*. Bp. 1969/12: 139—150.
- *Mordvin szójegyzék*. NyK 71 (1969): 189—190.

- Erza-mordvin szójegyzék. Bp. (ERDÓDI JÓZSEFEL.) (Függelék: A magyarországi mordvinisztika bibliográfiája. 1850–1970.) Bp. 1974. 121 l.
- Mordvan ensi tavun jälkeisen vokalismin historiasta. CIFU–5/6. Turku 1981. 330–336.
- A dentális zárhangok kiesésének főbb típusai a mordvinban. A tőmorféma tővégi/tőbelseji *t, t', d, d'* elemének kiesése. UT [1]. Bp. 1983. 465–475.
- Haupttypen des Ausfalls der dentalen Explosiva im Mordwinischen. Ausfall des Suffixmorphems *t/f*. In: *Linguistica et philologica. Gedenkschrift für Björn Collinder*. Wien 1984. 589–596.
- Mordvan spiranttien elisiosta. NyK 87 [5 : 86] (1984): 438–443.
- Haupttypen des Konsonantenausfalls im Mordwinischen. In: *Studien zur Phonologie und Morphonologie der uralischen Sprachen. Studia Uralica 4*. Wien 1987. 240–254.
- A mordvin lexika ősi elemei. UT 2. Bp. 1988. 397–402.
- A mordvin helynévtípusok. In: *Névtudomány és művelődéstörténet. MNyTK 183* (1989): 342–346.
- Zapiski. Mordovskij Naučno-Issledovatel'skij Institut Jazyka, Literatury i Istorii pri Sovete Ministrov Mordovskoj ASSR. 1–5, 7, 10, 12, 14, 16, 18. S. 1940–1958.
- ZAVODOVA, R. A.: Proizvodnyje prilagateľnyje v mordovskich jazykach. ZMdnII 14 (1953): 32–50.
- Sistema častej reči v mordovskich jazykach. In: *Materialy naučnoj sessii po voprosam mordovskogo jazykoznanija I*. S. 1955. 131–157.
- K voprosu o substantivacii prilagateľnych. ZMdnII 16 (1955): 125–132.
- Izobraziteľnyje slova v mordovskich jazykach. TMdnII 23 (1962): 197–204.
- K voprosu o suffiksach subjektivnoj ocenki ličnych imen. TMdnII 23 (1962): 205–207.
- ZSIRAI MIKLÓS: Finnugor rokonságunk. Bp. 1937. Vö.: 253–268.
- ŽIGANOV, M. F.: K istorii mordovskich plemen v konce I tysjačeletija n. e. Sovetskaja Archeologija 1967/4. 158–178.

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AASF	= Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Hki
Abess.	= abessivus, negatív állapothatározó
Abl.	= ablativus, külső helyhatározó honnan? kérdésre
Acc.	= accusativus, tárgy eset
ALH	= Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae. Bp.
All.	= allativus, külső helyhatározó hova? kérdésre
Bp.	= Budapest
Causat.	= causativus, okhatározó
CIFU	= Congressus Internationalis Fenno-ugristarum
Comparat.	= comparativus, hasonlítóhatározó
Dat.	= dativus, részeshatározó
D. diss.	= (nagy)doktori disszertáció vagy tézisei
Det.	= determinatív, határozott ragozás
E	= erza
Elat.	= elativus, belső helyhatározó honnan? kérdésre
ESA	= Emakeele Seltsi Aastaraamat. Tln
FU	= Fenno-Ugristica. Tartu Riikliku Ülikooli Toimetused. Tartu
FUD	= Folia Uralica Debreceniensia. Debrecen
FUF	= Finnisch-ugrische Forschungen. Hfors/Hki
FUFA	= Anzeiger der Finnisch-ugrischen Forschungen. Hfors/Hki
FUM	= Finnisch-Ugrische Mitteilungen. Hamburg
Gen.	= genitivus, birtokos jelző
Ger.	= gerundium, határozói igenév
Hfors, Hki	= Helsingfors, Helsinki
Ill.	= illativus, belső helyhatározó hova? kérdésre
Indet	= indeterminatív, határozatlan ragozás
Iness.	= inessivus, belső helyhatározó hol? kérdésre
Inf.	= infinitivus, főnévi igenév
ir.	= irodalmi nyelv
ism.	= ismertette
JSFOu	= Journal de la Société Finno-ougrienne. Hfors/Hki
K. diss.	= kandidátusi disszertáció vagy tézisei

- KK = Keel ja Kirjandus. Tln
 KKIU = Keele ja Kirjanduse Instituuti Uurimused. Tln
 KSz = Keleti Szemle. Bp.
 L. = Leningrád
 Lat. = lativus, helyhatározó hova? kérdésre
 LOIKFUN = Leningradskoje obščestvo issledovatelej kultury finnougorskich narodnostej. L.
 M = moksa
 M. = Moszkva
 MatNaučSess = Materialy naučnoj sessii po voprosam mordovskogo jazykoznanija. Časť pervaja. Doklady. S. 1955.
 Md, md = mordvin
 MdChr = Paasonen, Mordwinische Chrestomathie. Hfors 1909, Hki 1953².
 MdV = Paasonen, Mordwinische Volksdichtung I—VIII. Hki
 MNy = Magyar Nyelv. Bp.
 MNyszet = Magyar Nyelvészet. Pest
 MNyTK = A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai. Bp.
 MSFOu = Mémoires de la Société Finno-ougrienne. Hki
 NKUFU = Naučnaja konferencija po voprosam finno-ugorskoj filologii. Tezisy dokladov. L. 1947.
 Nom. = nominativus, alanyeset
 NrNyt = Néprajz és Nyelvtudomány. Szeged
 nyj. = nyelvjárási
 NyK = Nyelvtudományi Közlemények. Bp.
 NytudÉrt = Nyelvtudományi Értekezések. Bp.
 OFUJa = Očerki finno-ugorskogo jazykoznanija. 1—3. M. 1974—1976.
 OMdD = Očerki mordovskich dialektov. 1—5. S. 1962—1968.
 OTRFUJa = Osnovnye tendencii razvitija finno-ugorskich jazykov. Főszerk. D. V. Cygankin. S. 1985.
 Part. = participium, melléknévi igenév
 perf. = perfectum, befejezett
 Pl = pluralis, többes szám
 Praes = praesens, jelen idő
 Praet = praeteritum, múlt idő
 Prolat. = prolativus, külső helyhatározó: 'valaminek a mentén'
 Px = birtokos személyrag
 S. = Szaranszk
 SF = Sovetskoje finnougrovedenije. L.
 SFU = Sovetskoje finno-ugrovedenije. Tln
 Sg = singularis, egyes szám
 SJa = Sovetskaja jazykoznanija. L.
 SKS = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
 SVIGIDFUJa = Soveščanije po voprosam istoričeskoj grammatiki i istoričeskoj dialektologii finno-ugorskich jazykov. Tezisy dokladov.

- St. Pb. = Sankt-Petersburg
 SUA = Studia Uralo-Altaica. Szeged.
 SzegFüz = Szegedi Füzetek. Szeged
 TMdNII = Trudy Mordovskogo Naučno-Issledovatel'skogo Instituta Jazyka, Literatury, Istorii i Ekonomiki. S.
 UAJb = Ural-Altäische Jahrbücher. Wiesbaden
 UF = Ugor Füzetek. Bp.
 UJb = Ungarische Jahrbücher. Berlin
 UT = Urálistikai Tanulmányok. Bp.
 VJa = Voprosy Jazykoznanija. M.
 VoprEtnIst = Voprosy etničeskoj istorii mordovskogo naroda. M. 1960.
 VoprJa = Voprosy jazykoznanija. Vyp. II. č. I. S. 1975. 109 l.
 VoprMorf = Voprosy morfologii erzjanskich i mokšanskich dialektov. S. 1977.
 ZMdNII = Zapiski. Mordovskij Naučno-Issledovatel'skij Institut Jazyka, Literatury i Istorii pri Sovete Ministrov Mordovskoj ASSR. S. 1940—1958.

A mordvin nyelvjárások rövidítéseinek feloldására I. Keresztes, Geschichte des mordwinischen Konsonantismus II. SUA 26. Szeged 1986. 17—27 vagy NyK 87 (7: 86) (1984): 357—365!

RAGOZÁSI MINTÁK

Igeragozás

Minta: E M *sodams* 'ismer, tud'

Indeterminatív ragozás

E	állító	tagadó	M	állító	tagadó		
Indicativus praesens							
Sg1	<i>sodan</i>	<i>a + állító</i>	Sg1	<i>sodan</i>	<i>af + állító</i>		
	2 <i>sodat</i>			2 <i>sodat</i>			
	3 <i>sodi</i>			3 <i>sodaj</i>			
Pl1	<i>sodatano</i>		Pl1	<i>sodatamə</i>			
	2 <i>sodatado</i>			2 <i>sodatada</i>			
	3 <i>sodif</i>			3 <i>sodajf ~ (-šť)</i>			
Indicativus praeteritum 1.							
Sg1	<i>sodiň</i>	<i>ežin</i>	}	Sg1	<i>sodaň</i>	<i>izəň ~ ašəň</i>	}
	2 <i>sodif</i>	<i>ežif</i>		2 <i>sodaf</i>	<i>izəf ~ ašəf</i>		
	3 <i>sodas</i>	<i>eš</i>		3 <i>sodas</i>	<i>is ~ ašəs ~ ašəž</i>		
Pl1	<i>sodiňek</i>	<i>ežinək</i>	}	Pl1	<i>sodamə</i>	<i>iz(ə)mə ~ ašəmə</i>	
	2 <i>sodidé</i>	<i>ežidé</i>		2 <i>sodaďə</i>	<i>iz(ə)ďə ~ ašəďə</i>		
	3 <i>sodašť</i>	<i>ešť</i>		3 <i>sodašť</i>	<i>išť ~ ašəšť</i>		
Indicativus praeteritum 2.							
Sg1	<i>sodilín</i>	<i>a + állító</i>	Sg1	<i>sodaləň</i>	<i>af + állító</i>		
	2 <i>sodilíf</i>			2 <i>sodaləf</i>			
	3 <i>sodil</i>			3 <i>sodal</i>			
Pl1	<i>sodilínək</i>		Pl1	<i>sodaləmə</i>			
	2 <i>sodilidé</i>			2 <i>sodaləďə</i>			
	3 <i>sodilíf</i>			3 <i>sodalí</i>			
Indicativus futurum							
Sg1	<i>karman</i>	<i>a + állító</i>	Sg1	<i>karman</i>	<i>af + állító</i>		
	2 <i>karmat</i>			2 <i>karmat</i>			
	3 <i>kar̄mi</i>			3 <i>karmaj</i>			
Pl1	<i>karmatano</i>	}	Pl1	<i>karmatamə</i>	}		
	2 <i>karmatado</i>		2 <i>karmatada</i>				
	3 <i>kar̄miť</i>		3 <i>karmajf</i>				
Imperativus							
Sg2	<i>sodak</i>	<i>ilá</i>	}	Sg2	<i>sodak</i>	<i>fat</i>	}
Pl2	<i>sodado</i>	<i>ilado</i>		Pl2	<i>sodada</i>	<i>tada</i>	

E	állító	tagadó	M	állító	tagadó
Optativus					
Sg1	sodazan	ilazan	Sg1	sodazan	íazan
2	sodazat	ilazat	2	sodazat	íazat
3	sodazo	ilazo	3	sodazə	íazə
Pl1	sodaztano	ilaztano	Pl1	(sodaztamə)	(íaztamə)
2	sodaztado	ilaztado	2	(sodaztadə)	(íaztadə)
3	sodazt	ilazt	3	sodazt	íazt
Coniunctivus					
Sg1	sodavliń	avoliń	Sg1	sodaləń	afələń
2	sodavliť	avoliť	2	sodaləť	afələť
3	sodavol'	avol'	3	sodal'	afəl'
Pl1	sodavlińek	avolińek	Pl1	sodaləmə	afələmə
2	sodavliđe	avoliđe	2	sodaləďə	afələďə
3	sodavolí	avolí	3	sodalí	afəlí
Conditionalis praesens					
Sg1	sodińdeřan	a + állító	Sg1	sodandıřan	af + állító vagy sodafıřan
2	sodińdeřat		2	sodandıřat	sodafıřat
3	sodińdeřaj		3	sodandıřaj	sodafıřaj
Pl1	sodińdeřatano		Pl1	sodandıřatamə	sodafıřatamə
2	sodińdeřatado		2	sodandıřatadə	sodafıřatadə
3	sodińdeřajt		3	sodandıřajt	sodafıřajt
Conditionalis praeteritum					
Sg1	sodińdeřiń	a + állító	Sg1	sodandıřäń	sodafıřäń
2	sodińdeřiť		2	sodandıřäť	sodafıřäť
3	sodińdeřeř		3	sodandıřäř	sodafıřäř
Pl1	sodińdeřińek		Pl1	sodandıřämə	sodafıřämə
2	sodińdeřiđe		2	sodandıřäďə	sodafıřäďə
3	sodińdeřeřt		3	sodandıřäřt	sodafıřäřt
Conditionalis-coniunctivus					
Sg1	sodińdeřavliń	a + állító	Sg1	sodandıřäləń	sodafıřäləń
2	sodińdeřavliť		2	sodandıřäləť	sodafıřäləť
3	sodińdeřavol'		3	sodandıřäl'	sodafıřäl'
Pl1	sodińdeřavlińek		Pl1	sodandıřäləmə	sodafıřäləmə
2	sodińdeřavliđe		2	sodandıřäləďə	sodafıřäləďə
3	sodińdeřavolí		3	sodandıřälí	sodafıřälí
Desiderativus					
Sg1	sodiksiłiń	avolkseliń	Sg1	sodaləksələń	afəlksələń
2	sodiksiłiť	avolkseliť	2	sodaləksələť	afəlksələť
3	sodiksił'	avolksel'	3	sodaləksəl'	afəlksəl'
Pl1	sodiksiłińek	avolkselińek	Pl1	sodaləksələmə	afəlksələmə
2	sodiksiłiđe	avolkseliđe	2	sodaləksələďə	afəlksələďə
3	sodiksiłił'	avolkselił'	3	sodaləksəlí	afəlksəlí
vagy: a + állító					

Determinatív igeragozás

E állító alakok

'őt/azt'   'őket/azokat'   'téged'   'titeket'   'engem'   'minket'

Indicativus praesens

Sg1 <i>sodasa</i>	<i>sodasiñ</i>	<i>sodatan</i>	<i>sodatadiž</i>	—	—
2 <i>sodasak</i>	<i>sodasiť</i>	—	—	<i>sodasamak</i>	<i>sodasamiž</i>
3 <i>sodasi(že)</i>	<i>sodasiñže</i>	<i>sodatanzat</i>	<i>sodatadiž</i>	<i>sodasamam</i>	<i>sodasamiž</i>
Pl1 <i>sodasiñek</i> =	<i>sodasiñek</i>	<i>sodatadiž</i> =	<i>sodatadiž</i>	—	—
2 <i>sodasink</i> =	<i>sodasink</i>	—	—	<i>sodasamiž</i> =	<i>sodasamiž</i>
3 <i>sodasiž</i> =	<i>sodasiž</i>	<i>sodatadiž</i> =	<i>sodatadiž</i>	<i>sodasamiž</i> =	<i>sodasamiž</i>

Indicativus praeteritum 1.

Sg1 <i>sodija</i>	<i>sodiñ</i>	<i>sodifiñ</i>	<i>sodidiž</i>	—	—
2 <i>sodik</i>	<i>sodiť</i>	—	—	<i>sodimik</i>	<i>sodimiž</i>
3 <i>sodiže</i>	<i>sodiñže</i>	<i>sodiñžiť</i>	<i>sodidiž</i>	<i>sodimim</i>	<i>sodimiž</i>
Pl1 <i>sodiñek</i> =	<i>sodiñek</i>	<i>sodidiž</i> =	<i>sodidiž</i>	—	—
2 <i>sodink</i> =	<i>sodink</i>	—	—	<i>sodimiž</i> =	<i>sodimiž</i>
3 <i>sodiž</i> =	<i>sodiž</i>	<i>sodidiž</i> =	<i>sodidiž</i>	<i>sodimiž</i> =	<i>sodimiž</i>

Indicativus praeteritum 2.

Sg1 <i>sodilija</i>	<i>sodiliñ</i>	<i>sodilifiñ</i>	<i>sodilidiž</i>	—	—
2 <i>sodilik</i>	<i>sodiliť</i>	—	—	<i>sodilimik</i>	<i>sodilimiž</i>
3 <i>sodilije</i>	<i>sodiliñže</i>	<i>sodiliñžiť</i>	<i>sodilidiž</i>	<i>sodilimim</i>	<i>sodilimiž</i>
Pl1 <i>sodilínek</i> =	<i>sodilínek</i>	<i>sodilidiž</i> =	<i>sodilidiž</i>	—	—
2 <i>sodilínek</i> =	<i>sodilínek</i>	—	—	<i>sodilimiž</i> =	<i>sodilimiž</i>
3 <i>sodilíž</i> =	<i>sodilíž</i>	<i>sodilidiž</i> =	<i>sodilidiž</i>	<i>sodilimiž</i> =	<i>sodilimiž</i>

Imperativus

Sg2 <i>sodik</i>	<i>sodiť</i>	—	—	<i>sodamak</i>	<i>sodamiž</i>
Pl2 <i>sodink</i> =	<i>sodink</i>	—	—	<i>sodamiž</i> =	<i>sodamiž</i>

Optativus

Sg3 <i>sodaso</i>	<i>sodañže</i>	<i>sodanzat</i>	<i>sodadiž</i>	<i>sodamam</i>	<i>sodamiž</i>
Pl3 <i>sodiž</i> =	<i>sodiž</i>	<i>sodadiž</i> =	<i>sodadiž</i>	<i>sodamiž</i> =	<i>sodamiž</i>

Coniunctivus

Sg1 <i>sodavlija</i>	<i>sodavliñ</i>	<i>sodavlifiñ</i>	<i>sodavliđiž</i>	—	—
	<i>sodavliķ</i>	—	—	<i>sodavlimik</i>	<i>sodavlimiž</i>
3 <i>sodavliže</i>	<i>sodavliñže</i>	<i>sodavliñžiť</i>	<i>sodavliđiž</i>	<i>sodavlimim</i>	<i>sodavlimiž</i>
Pl1 <i>sodavlínek</i> =	<i>sodavlínek</i>	<i>sodavliđiž</i> =	<i>sodavliđiž</i>	—	—
2 <i>sodavlínek</i> =	<i>sodavlínek</i>	—	—	<i>sodavlimiž</i> =	<i>sodavlimiž</i>
3 <i>sodavliž</i> =	<i>sodavliž</i>	<i>sodavliđiž</i> =	<i>sodavliđiž</i>	<i>sodavlimiž</i> =	<i>sodavlimiž</i>

M állító alakok

'öt/azt'   'öket/azokat'   'téged'   'titeket'   'engem'   'minket'

Indicativus praesens

Sg1	<i>sodasa</i>	<i>sodasajña</i>	<i>sodafä</i>	<i>sodafädüz</i>	—	—
2	<i>sodasak</i>	<i>sodasajf</i>	—	—	<i>sodasamak</i>	<i>sodasamašt</i>
3	<i>sodasi</i>	<i>sodasiña</i>	<i>sodatanza</i>	<i>sodafädüz</i>	<i>sodasamañ</i>	<i>sodasamaž</i>
Pl1	<i>sodasašk</i>	= <i>sodasašk</i>	<i>sodafädüz</i>	= <i>sodafädüz</i>	—	—
2	<i>sodasašt</i>	= <i>sodasašt</i>	—	—	<i>sodasamašt</i>	= <i>sodasamašt</i>
3	<i>sodasaž</i>	= <i>sodasaž</i>	<i>sodafädüz</i>	= <i>sodafädüz</i>	<i>sodasamaž</i>	= <i>sodasamaž</i>

Indicativus praeteritum 1.

Sg1	<i>sodajña</i>	= <i>sodajña</i>	<i>sodajfän</i>	<i>sodadüz</i>	—	—
2	<i>sodajf</i>	= <i>sodajf</i>	—	—	<i>sodamajf</i>	<i>sodamašt</i>
3	<i>sodažə</i>	<i>sodažəñ</i>	<i>sodañžə</i>	<i>sodadüz</i>	<i>sodamañ</i>	<i>sodamaž</i>
Pl1	<i>sodašk</i>	= <i>sodašk</i>	<i>sodadüz</i>	= <i>sodadüz</i>	—	—
2	<i>sodašt</i>	= <i>sodašt</i>	—	—	<i>sodamašt</i>	= <i>sodamašt</i>
3	<i>sodaž</i>	= <i>sodaž</i>	<i>sodadüz</i>	= <i>sodadüz</i>	<i>sodamaž</i>	= <i>sodamaž</i>

Indicativus praeteritum 2.

= coniunctivus

Imperativus

Sg2	<i>sodak</i>	<i>sodajf</i>	—	—	<i>sodamak</i>	<i>sodamašt</i>
Pl2	<i>sodašt</i>	= <i>sodašt</i>	—	—	<i>sodamašt</i>	= <i>sodamašt</i>

Optativus

Sg3	<i>sodažə</i>	—	<i>sodatanzat</i>	—	—	—
-----	---------------	---	-------------------	---	---	---

Coniunctivus

Sg1	<i>sodalíña</i>	= <i>sodalíña</i>	<i>sodalíjtän</i>	<i>sodalédüz</i>	—	—
2	<i>sodalít</i>	= <i>sodalít</i>	—	—	<i>sodalémajf</i>	<i>sodalémašt</i>
3	<i>sodaləžə</i>	<i>sodaləžəñ</i>	<i>sodaləñžə</i>	<i>sodalédüz</i>	<i>sodalémañ</i>	<i>sodalémaž</i>
Pl1	<i>sodaləšk</i>	= <i>sodaləšk</i>	<i>sodalédüz</i>	= <i>sodalédüz</i>	—	—
2	<i>sodaləšt</i>	= <i>sodaləšt</i>	—	—	<i>sodalémašt</i>	= <i>sodalémašt</i>
3	<i>sodaləž</i>	= <i>sodaləž</i>	<i>sodalédüz</i>	= <i>sodalédüz</i>	<i>sodalémaž</i>	= <i>sodalémaž</i>

		Conditionalis praesens					
Sg1	sodińdeńa- sa	sodińdeńa- siń	sodińdeńa- tan	sodińdeńa- tadiż	—	—	
2	sodińdeńa- sak	sodińdeńa- siť	—	—	sodińdeńa- samak	sodińdeńa- samiż	
3	sodińdeńa- si	sodińdeńa- sińże	sodińdeńa- tanzat	sodińdeńa- tadiż	sodińdeńa- samam	sodińdeńa- samiż	
P11	sodińdeńa- sińek	= sodińdeńa- sińek	sodińdeńa- tadiż	= sodińdeńa- tadiż	—	—	
2	sodińdeńa- sink	= sodińdeńa- sink	—	—	sodińdeńa- samiż	= sodińdeńa- samiż	
3	sodińdeńa- siż	= sodińdeńa- siż	sodińdeńa- tadiż	= sodińdeńa- tadiż	sodińdeńa- samiż	= sodińdeńa- samiż	

		Conditionalis-coniunctivus					
Sg1	sodińdeńa- vlińja	sodińdeńa- vliń	sodińdeńa- vlińiń	sodińdeńa- vlińiż	—	—	
2	sodińdeńa- vlińk	sodińdeńa- vlińť	—	—	sodińdeńa- vlińmik	sodińdeńa- vlińmiż	
3	sodińdeńa- vlińże	sodińdeńa- vlińńże	sodińdeńa- vlińńziť	sodińdeńa- vlińiż	sodińdeńa- vlińmim	sodińdeńa- vlińmiż	
P11	sodińdeńa- vlińek	= sodińdeńa- vlińek	sodińdeńa- vlińiż	= sodińdeńa- vlińiż	—	—	
2	sodińdeńa- vlińk	= sodińdeńa- vlińk	—	—	sodińdeńa- vlińmiż	= sodińdeńa- vlińmiż	
3	sodińdeńa- vlińż	= sodińdeńa- vlińż	sodińdeńa- vlińiż	= sodińdeńa- vlińiż	sodińdeńa- vlińmiż	= sodińdeńa- vlińmiż	

		Desiderativus					
Sg1	sodikse- lińja	sodikse- liń	sodikse- lińiń	sodikse- lińiż	—	—	
2	sodikse- lińť	sodikse- lińť	—	—	sodikse- lińmik	sodikse- lińmiż	
3	sodikse- lińże	sodikse- lińńże	sodikse- lińńziť	sodikse- lińiż	sodikse- lińmim	sodikse- lińmiż	
P11	sodikse- lińek	= sodikse- lińek	sodikse- lińiż	= sodikse- lińiż	—	—	
2	sodikse- lińk	= sodikse- lińk	—	—	sodikse- lińmiż	= sodikse- lińmiż	
3	sodikse- lińż	= sodikse- lińż	sodikse- lińiż	= sodikse- lińiż	sodikse- lińmiż	= sodikse- lińmiż	

'õt/azť

'õket/azokat'

'téged'

'titeket'

'engem'

'minket'

Conditionalis praesens

Sg1	<i>sodańdára-</i> <i>san</i>	<i>sodańdára-</i> <i>sajńə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>tü</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	—	—
2	<i>sodańdára-</i> <i>sak</i>	<i>sodańdára-</i> <i>sajt</i>	—	—	<i>sodańdára-</i> <i>samak</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samašt</i>
3	<i>sodańdára-</i> <i>si</i>	<i>sodańdára-</i> <i>sińə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>tanza</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samań</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samaž</i>
Pl1	<i>sodańdára-</i> <i>sašk</i>	<i>sodańdára-</i> <i>sašk</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	—	—
2	<i>sodańdára-</i> <i>sašt</i>	<i>sodańdára-</i> <i>sašt</i>	—	—	<i>sodańdára-</i> <i>samašt</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samašt</i>
3	<i>sodańdára-</i> <i>saž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>saž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>düz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samaž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>samaž</i>

Conditionalis-coniunctivus

Sg1	<i>sodańdára-</i> <i>lińə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lińə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lijtəń</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	—	—
2	<i>sodańdára-</i> <i>lit</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lit</i>	—	—	<i>sodańdára-</i> <i>ləmajt</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmašt</i>
3	<i>sodańdára-</i> <i>ləžə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləžəń</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləńžə</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmań</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmaž</i>
Pl1	<i>sodańdára-</i> <i>ləšk</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləšk</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	—	—
2	<i>sodańdára-</i> <i>ləšt</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləšt</i>	—	—	<i>sodańdára-</i> <i>ləmašt</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmašt</i>
3	<i>sodańdára-</i> <i>ləž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmaž</i>	<i>sodańdára-</i> <i>ləmaž</i>

Desiderativus

Sg1	<i>sodaləksə-</i> <i>lińə</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lińə</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lijtəń</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	—	—
2	<i>sodaləksə-</i> <i>lit</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lit</i>	—	—	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmajt</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmašt</i>
3	<i>sodaləksə-</i> <i>ləžə</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləžəń</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləńžə</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmań</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmaž</i>
Pl1	<i>sodaləksə-</i> <i>ləšk</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləšk</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	—	—
2	<i>sodaləksə-</i> <i>ləšt</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləšt</i>	—	—	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmašt</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmašt</i>
3	<i>sodaləksə-</i> <i>ləž</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləž</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>lädüz</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmaž</i>	<i>sodaləksə-</i> <i>ləmaž</i>

'öt/azt'

'öket/azokat'

'téged'

'titeket'

'engem'

'minket'

Determinatív igeragozás

E tagadó alakok

	'öt'	'öket'	'téged'	'titeket'	'engem'	'minket'
			Indicativus praesens <i>a</i> + állító alakok			
			Indicativus praeteritum 1.			
Sg1	<i>ezi</i> a	<i>ezi</i> n	<i>ezi</i> tín	<i>ezi</i> díz	—	—
2	<i>ezi</i> k	<i>ezi</i> t	—	—	<i>ezi</i> mik	<i>ezi</i> miz
3	<i>ezi</i> ze (<i>ezi</i> ze)	<i>ezi</i> nze	<i>ezi</i> nzit	<i>ezi</i> díz	<i>ezi</i> mim	<i>ezi</i> miz
Pl1	<i>ezi</i> nek	= <i>ezi</i> nek	<i>ezi</i> díz	<i>ezi</i> díz	—	—
2	<i>ezi</i> nk	= <i>ezi</i> nk	—	—	<i>ezi</i> miz	= <i>ezi</i> miz
3	<i>ezi</i> z	= <i>ezi</i> z	<i>ezi</i> díz	<i>ezi</i> díz	<i>ezi</i> miz	= <i>ezi</i> miz
						} <i>soda</i>
			Indicativus praeteritum 2. <i>a</i> + állító alakok			
			Imperativus			
Sg2	<i>il</i> ak	<i>il</i> dít	—	—	<i>il</i> amak	<i>il</i> amiz
Pl2	<i>il</i> ink	= <i>il</i> ink	—	—	<i>il</i> amiz	= <i>il</i> amiz
						} <i>soda</i>
			Optativus			
Sg3	<i>il</i> aso	<i>il</i> anze	<i>il</i> anzat	<i>il</i> adíz	<i>il</i> amam	<i>il</i> amiz
Pl3	<i>il</i> iz	= <i>il</i> iz	<i>il</i> adíz	= <i>il</i> adíz	<i>il</i> amiz	= <i>il</i> amiz
						} <i>soda</i>
			Coniunctivus			
Sg1	<i>avoli</i> a	<i>avoli</i> n	<i>avoli</i> tín	<i>avoli</i> díz	—	—
2	<i>avoli</i> k	<i>avoli</i> t	—	—	<i>avoli</i> mik	<i>avoli</i> miz
3	<i>avoli</i> ze	<i>avoli</i> nze	<i>avoli</i> nzit	<i>avoli</i> díz	<i>avoli</i> mim	<i>avoli</i> miz
Pl1	<i>avoli</i> nek	= <i>avoli</i> nek	<i>avoli</i> díz	= <i>avoli</i> díz	—	—
2	<i>avoli</i> nk	= <i>avoli</i> nk	—	—	<i>avoli</i> miz	= <i>avoli</i> miz
3	<i>avoli</i> z	= <i>avoli</i> z	<i>avoli</i> díz	= <i>avoli</i> díz	<i>avoli</i> miz	= <i>avoli</i> miz
						} <i>soda</i>
			Conditionalis <i>a</i> + állító alak			
			Conditonalis-coniunctivus			
Sg1	<i>avoli</i> a	<i>avoli</i> n	<i>avoli</i> tín	<i>avoli</i> díz	—	—
2	<i>avoli</i> k	<i>avoli</i> t	—	—	<i>avoli</i> mik	<i>avoli</i> miz
3	<i>avoli</i> ze	<i>avoli</i> nze	<i>avoli</i> nzit	<i>avoli</i> díz	<i>avoli</i> mim	<i>avoli</i> miz
Pl1	<i>avoli</i> nek	= <i>avoli</i> nek	<i>avoli</i> díz	= <i>avoli</i> díz	—	—
2	<i>avoli</i> nk	= <i>avoli</i> nk	—	—	<i>avoli</i> miz	= <i>avoli</i> miz
3	<i>avoli</i> z	= <i>avoli</i> z	<i>avoli</i> díz	= <i>avoli</i> díz	<i>avoli</i> miz	= <i>avoli</i> miz
						} <i>sodi</i> ndéra

vagy *avoli*ndéra *soda* vagy *a* + állító alak: *a sodi*ndéravlítín stb.

Determinatív igeragozás

M tagadó alakok

'öt'   'öket'   'téged'   'titeket'   'engem'   'minket'

Indicativus praesens

af + állító alakok

Indicativus praeteritum 1.

Sg1	<i>izińa</i> ~ <i>ašińa</i>	=	<i>izińa</i> ~ <i>ašińa</i>	<i>izijtǎń</i> <i>ašijtǎń</i>	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	—	—	}	soda		
2	<i>izit</i> ~ <i>ašit</i>	=	<i>izit</i> ~ <i>ašit</i>	—	—	<i>izǎmajt</i> ~ <i>ašǎmajt</i>	<i>izǎmašt</i> ~ <i>ašǎmašt</i>				
3	<i>izǎžə</i> (<i>izžə</i>) ~ <i>ašǎžə</i>	~	<i>izǎžǎń</i> ~ <i>ašǎžǎń</i>	<i>izǎńžə</i> ~ <i>ašǎńžə</i>	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	<i>izǎmań</i> ~ <i>ašǎmań</i>	<i>izǎmǎž</i> ~ <i>ašǎmǎž</i>				
Pl1	<i>izǎšk</i> ~ <i>ašǎšk</i>	=	<i>izǎšk</i> ~ <i>ašǎšk</i>	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	=	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	—				
2	<i>izǎšt</i> ~ <i>ašǎšt</i>	=	<i>izǎšt</i> ~ <i>ašǎšt</i>	—	—	<i>izǎmašt</i> ~ <i>ašǎmašt</i>	=			<i>izǎmašt</i> ~ <i>ašǎmašt</i>	
3	<i>izǎž</i> ~ <i>ašǎž</i>	=	<i>izǎž</i> ~ <i>ašǎž</i>	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	=	<i>iz(ə)dǎž</i> ~ <i>ašǎdǎž</i>	<i>izǎmǎž</i> ~ <i>ašǎmǎž</i>			=	<i>izǎmǎž</i> ~ <i>ašǎmǎž</i>

Indicativus praeteritum 2.

af + állító alak

Imperativus

Sg2	<i>tak</i>	<i>tǎjt</i>	—	—	<i>tamak</i>	<i>tamašt</i>	}	soda
Pl2	<i>tǎšt</i>	<i>tǎjǎńt</i>	—	—	<i>tamašt</i>	= <i>tamašt</i>		

Optativus

Sg3	<i>fazaž</i>	<i>fazažǎń</i>	—	—	—	—	}	soda
Pl3	<i>fazaž</i>	= <i>fazaž</i>	—	—	—	—		

Coniunctivus

Sg1	<i>afǎlińa</i>	=	<i>afǎlińa</i>	<i>afǎlijtǎń</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	—	—	}	soda
2	<i>afǎlit</i>	=	<i>afǎlit</i>	—	—	<i>afǎlǎmajt</i>	<i>afǎlǎmašt</i>		
3	<i>afǎlǎžə</i>		<i>afǎlǎžǎń</i>	<i>afǎlǎńžə</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	<i>afǎlǎmań</i>	<i>afǎlǎmaž</i>		
Pl1	<i>afǎlǎšk</i>	=	<i>afǎlǎšk</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	=	<i>afǎlǎdǎž</i>	—		
2	<i>afǎlǎšt</i>	=	<i>afǎlǎšt</i>	—	—	<i>afǎlǎmašt</i>	= <i>afǎlǎmašt</i>		
3	<i>afǎlǎž</i>	=	<i>afǎlǎž</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	=	<i>afǎlǎdǎž</i>	<i>afǎlǎmaž</i>		

Conditionalis

af + állító vagy af beékelve a jel elé

Conditionalis-coniunctivus

Sg1	<i>afǎlińa</i>	=	<i>afǎlińa</i>	<i>afǎlijtǎń</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	—	—	}	sodańdǎřu
2	<i>afǎlit</i>	=	<i>afǎlit</i>	—	—	<i>afǎlǎmajt</i>	<i>afǎlǎmašt</i>		
3	<i>afǎlǎžə</i>		<i>afǎlǎžǎń</i>	<i>afǎlǎńžə</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	<i>afǎlǎmań</i>	<i>afǎlǎmaž</i>		
Pl1	<i>afǎlǎšk</i>	=	<i>afǎlǎšk</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	=	<i>afǎlǎdǎž</i>	—		
2	<i>afǎlǎšt</i>	=	<i>afǎlǎšt</i>	—	—	<i>afǎlǎmašt</i>	= <i>afǎlǎmašt</i>		
3	<i>afǎlǎž</i>	=	<i>afǎlǎž</i>	<i>afǎlǎdǎž</i>	=	<i>afǎlǎdǎž</i>	<i>afǎlǎmaž</i>		

Igenevek ragozása

E	tagadó	M	tagadó		
Infinitivus					
Nom.	<i>sodamo</i>	—	Nom.	<i>sodamə</i>	—
Ill.	<i>sodams</i>	<i>avoľ sodams</i>	Ill.	<i>sodams</i>	<i>af sodams</i>
Abl.	<i>sodamodo</i> <i>sodamado</i>	—	Abl.	<i>sodamdə</i>	—
Participium					
1.	<i>sodi(ća)</i>	<i>a/avoľ sodi(ća)</i>	<i>sodaj</i>	<i>afsodaj</i>	
2.	<i>sodaž</i>	<i>apak soda</i>	<i>sodaf</i>	<i>apak soda</i>	
3.	<i>sodaviks</i>	<i>a sodaviks</i>	<i>sodaviks</i>	<i>afsodaviks</i>	
4.	<i>sodama</i>	<i>a sodama</i>	<i>sodama</i>	<i>afsodama</i>	
5.	<i>sodañ</i>	<i>apak soda</i>	<i>sodañ</i>	<i>apak soda</i>	
6.	<i>sodavt</i>	<i>apak soda</i>	—	—	
Gerundium					
1.	<i>ozado</i>	—	<i>ozadə</i>	—	
2.	<i>sodamsto</i>	<i>avoľsodamsto</i>	<i>sodamstə</i>	<i>afsodamstə</i>	
3.	<i>sodaž</i>	<i>apak soda</i>	<i>sodaž</i>	<i>afsodaž</i>	
4.	—	—	<i>sodamək</i>	<i>afsodamək</i>	

Főnévragozás

Minta: E *valma*, M *valmä* 'ablak'

Indeterminatív főnévragozás

E SgNom.	<i>valma</i>	M SgNom.	<i>valmä</i>
Gen.-acc.	<i>valmañ</i>	Gen.-acc.	<i>valmäñ</i>
Dat.-all.	<i>valmañeñi</i>	Dat.-all.	<i>valmäñdi</i>
Iness.	<i>valmaso</i>	Iness.	<i>valmasə</i>
Elat.	<i>valmasto</i>	Elat.	<i>valmastə</i>
Ill.	<i>valmas</i>	Ill.	<i>valmas</i>
Prolat.	<i>valmava</i>	Prolat.	<i>valmava</i>
Abl.	<i>valmado</i>	Abl.	<i>valmadə</i>
Lat.	<i>valmav</i>	Lat.	<i>valmav</i>
Translat.	<i>valmaks</i>	Translat.	<i>valmaks</i>
Abess.	<i>valmavtomo</i>	Abess.	<i>valmaftəmə</i>
Comparat.	<i>valmaška</i>	Comparat.	<i>valmaška</i>
	—	Causat.	<i>valmanksə</i>
PlNom.	<i>valmat</i>	PlNom.	<i>valmat</i>

A többi eset, mint az egyes számban.

Determinatív főnévragozás

E		M	
SgNom.	<i>valmás</i>	SgNom.	<i>valmás</i>
Gen.-acc.	<i>valmaít</i>	Gen.-acc.	<i>valmät</i>
Dat.-all.	<i>valmaítei</i>	Dat.-all.	<i>valmäti</i>
Iness.	<i>valmasoít ~</i> <i>valmaít ejse</i>	Iness.	— <i>valmät esə</i>
Elat.	<i>valmastoít ~</i> <i>valmaít ejste</i>	Elat.	= Abl. <i>(valmät estə)</i>
Ill.	<i>valmaítei ~</i> <i>valmaít ejs</i>	Ill.	= Dat.-all. <i>(valmät es)</i>
Prolat.	<i>valmavaít ~</i> <i>valmaít ezga</i>	Prolat.	— <i>valmät ezga</i>
Abl.	<i>valmadoít</i> —	Abl.	— <i>valmät ezdə</i>
Lat.	—	Lat.	—
Translat.	<i>valmaksoít</i>	Translat.	—
Abess.	<i>valmavtomoít</i>	Abess.	—
Comparat.	<i>valmaškaít</i>	Comparat.	—
PlNom.	<i>valmatíe</i>	PlNom.	<i>valmätíə</i>
Gen.-acc.	<i>valmatíei</i>	Gen.-acc.	<i>valmätíei</i>
Dat.-all.	<i>valmatíeiei</i>	Dat.-all.	<i>valmätíeidi</i>
Iness.	<i>valmatíese ~</i> <i>valmatíei ejse</i>	Iness.	— <i>valmätíeə esə</i>
Elat.	<i>valmatíeste ~</i> <i>valmatíei ejste</i>	Elat.	= Abl. <i>(valmätíeə estə)</i>
Ill.	<i>valmatíes ~</i> <i>valmatíei ejs</i>	Ill.	= Dat.-all. <i>(valmätíeə es)</i>
Prolat.	<i>valmatíeva ~</i> <i>valmatíei ezga</i>	Prolat.	— <i>valmätíeə ezga</i>
Abl.	<i>valmatíede</i> —	Abl.	— <i>valmätíeə ezdə</i>
Lat.	—	Lat.	—
Translat.	<i>valmatíeks</i>	Translat.	—
Abess.	<i>valmatíevtème</i>	Abess.	—
Comparat.	<i>valmatíeška</i> —	Comparat.	—
		Causat.	—

Birtokos személyragozás

E	'enyém'	'tied'	'övé'	'mienk'	'tietek'	'övék'
Nom.	<i>valmam</i>	<i>valmat</i>	<i>valmazo</i>	<i>valmanok</i>	<i>valmank</i>	<i>valmast</i>
Gen.-acc-	<i>(valman)</i>	<i>(valmat)</i>	<i>valmanzo</i>	<i>(valmanok)</i>	<i>(valmank)</i>	<i>(valmast)</i>
Dat.-all.	—	—	—	—	—	—
Iness.	<i>valmason</i>	<i>valmasot</i>	<i>valma- sonzo</i>	<i>valma- sonok</i>	<i>valmasonk</i>	<i>valmasost</i>
Elat.	<i>valmaston</i>	<i>valmastot</i>	<i>valma- stonzo</i>	<i>valma- stonok</i>	<i>valma- stonk</i>	<i>valmastost</i>
Ill.	<i>valmazon</i>	<i>valmazot</i>	<i>valma- zonzó</i>	<i>valma- zonok</i>	<i>valmazonk</i>	<i>valmazost</i>
Prolat.	<i>valmavan</i>	<i>valmavat</i>	<i>valma- vanzo</i>	<i>valma- vanok</i>	<i>valmavank</i>	<i>valmavast</i>
Abl.	<i>valmadon</i>	<i>valmadot</i>	<i>valma- donzo</i>	<i>valma- donok</i>	<i>valmadonk</i>	<i>valmadost</i>
Translat.	<i>valmakson</i>	<i>valmaksot</i>	<i>valma- ksonzo</i>	<i>valma- ksonok</i>	<i>valma- ksonk</i>	<i>valmaksost</i>
Abess.	<i>valma- vtomon</i>	<i>valma- vtomot</i>	<i>valma- vtomonzo</i>	<i>valma- vtomonok</i>	<i>valma- vtomonk</i>	<i>valma- vtomost</i>
Comparat.	<i>valmaškan</i>	<i>valmaškat</i>	<i>valma- škanzo</i>	<i>valma- škanok</i>	<i>valma- škan</i>	<i>valmaškast</i>
	'enyémek'	'tied'	'övéi'	'mieink'	'tietek'	'övéik'
Nom.	<i>valman</i>	<i>valmat</i>	<i>valmanzo</i>	<i>valmanok</i>	<i>valmank</i>	<i>valmast</i>
Gen.-acc.	<i>(valman)</i>	<i>(valmat)</i>	<i>valmanzo</i>	<i>(valmanok)</i>	<i>(valmank)</i>	<i>(valmast)</i>
Dat.-all.	—	—	—	—	—	—
Iness.	<i>valmason</i>	<i>valmasot</i>	<i>valma- sonzo</i>	<i>valma- sonok</i>	<i>valmasonk</i>	<i>valmasost</i>
	stb.	stb.	stb.	stb.	stb.	stb.

mint az egyes számban

М	'enyém'	'tied'	'övé'	'mienk'	'tietek'	'övék'
Nom.	valmäzə	valmäcə	valmac	valmäñkə	valmäñtə	valmasnə
Gen.-acc.	valmäzəñ	valmäcəñ	valmanc	valmäñkəñ	valmäñtəñ	valmasnəñ
Dat.-all.	valmäzəfi	valmäcəfi	valmancti	valmä- ñkəñdi	valmä- ñtəñdi	valmä- snəndi
Iness.	valmasən	valmasət	valmasənzə	valmasənk	valmasənt	valmasəst
Elat.	valmastən	valmastət	valmä- stənzə	valmastənk	valmastənt	valmastəst
Ill.	valmazən	valmazət	valmazənzə	valmazənk	valmazənt	valmazəst
Prolat.	valmavan	valmavat	valmavanzə	valmavank	valmavant	valmavast
Abl.	valmadən	valmadət	valmadənzə	valmadənk	valmadənt	valmadəst
Translat.	valmaksən	valmaksət	valmä- ksənzə	valmä- ksənk	valmaksənt	valmaksəst
Abess.	valmä- ftəmən	valmä- ftəmət	valmä- ftəmənzə	valmä- ftəmənk	valmä- ftəmənt	valmä- ftəməst
Comparat.	valmaškan	valmaškat	valmä- škanzə	valmä- škənk	valmä- škənt	valmaškast

	'enyémek'	'tied'	'övéi'	'mieink'	'tietek'	'övéik'
Nom.	valmäñə	valmäñtə	valmanzə	valmäñkə	valmäñtə	valmasnə
Gen.-acc.	valmäñəñ	valmäñtəñ	valmanzəñ	valmäñkəñ	valmäñtəñ	valmasnəñ
Dat.-all.	valmä- ñəñdi	valmä- təñdi	valmä- nzəndi	valmä- ñkəñdi	valmä- təñdi	valmä- snəndi
Iness.	valmasən stb.	valmasət stb.	valmasənzə stb.	valmasənk stb.	valmasənt stb.	valmasəst stb.

mint az egyes számban

Névmások ragozása

Személyes névmások

E			M		
Nom.	<i>mon</i> 'én'	<i>miñ</i> 'mi'	Nom.	<i>mon</i> 'én'	<i>miñ</i> 'mi'
Gen.-acc.	<i>moñ</i>	<i>miñek</i>	Gen.-acc.	<i>moñ</i>	<i>miñ</i>
Dat.	<i>moñeñ</i> (<i>teñ</i>)	<i>miñeñek</i> (<i>teñek</i>)	Dat.	<i>moñdejnə</i> (<i>tejnə</i>)	<i>miñdejnək</i> (<i>tejnək</i>)
Iness.	<i>moñseñ</i>	<i>miñseñek</i>	Iness.	<i>moñcəñ</i>	<i>miñcənk</i>
Elat.	<i>moñsteñ</i>	<i>miñsteñek</i>	Elat.	<i>moñctəñ</i>	<i>miñctənk</i>
Ill.	<i>moñzeñ</i>	<i>miñzeñek</i>	Ill.	—	—
Prolat.	<i>moñgan</i>	<i>miñganok</i>	Prolat.	—	—
Abl.	<i>moñdeñ</i>	<i>miñdeñek</i>	Abl.	<i>moñdədən</i>	<i>miñdədənk</i>
Translat.	<i>moñkseñ</i>	<i>miñkseñek</i>	Translat.	—	—
Abess.	<i>moñtemeñ</i>	<i>miñtemeñek</i>	Abess.	<i>moñftəmən</i>	<i>miñftəmənk</i>
Comparat.	<i>moñškan</i>	<i>miñškanok</i>	Comparat.	<i>moñškan</i>	<i>miñškank</i>
Nom.	<i>ton</i> 'te'	<i>tiñ</i> 'ti'	Nom.	<i>ton</i> 'te'	<i>tiñ</i> 'ti'
Gen.-acc.	<i>toñ</i>	<i>tink</i>	Gen.-acc.	<i>toñ</i>	<i>tiñ</i>
Dat.	<i>toñeñ</i> (<i>teñ</i>)	<i>tiñenk</i> (<i>teñek</i>)	Dat.	<i>toñdejt</i> (<i>tejt</i>)	<i>tiñdejnt</i> (<i>tejnt</i>)
Iness.	<i>toñseñ</i>	<i>tiñsenk</i>	Iness.	<i>toñcət</i>	<i>tiñcənt</i>
Elat.	<i>toñsteñ</i>	<i>tiñsteñek</i>	Elat.	<i>toñctət</i>	<i>tiñctənt</i>
Ill.	<i>toñzeñ</i>	<i>tiñzenk</i>	Ill.	—	—
Prolat.	<i>toñgat</i>	<i>tiñgank</i>	Prolat.	—	—
Abl.	<i>toñdeñ</i>	<i>tiñdeñek</i>	Abl.	<i>toñdədət</i>	<i>tiñdədənt</i>
Translat.	<i>toñkseñ</i>	<i>tiñksenk</i>	Translat.	—	—
Abess.	<i>toñtemeñ</i>	<i>tiñtemenk</i>	Abess.	<i>toñftəmət</i>	<i>tiñftəmənt</i>
Comparat.	<i>toñškat</i>	<i>tiñškank</i>	Comparat.	<i>toñškat</i>	<i>tiñškant</i>
Nom.	<i>son</i> 'ö'	<i>siñ</i> 'ök'	Nom.	<i>son</i> 'ö'	<i>siñ</i> 'ök'
Gen.-acc.	<i>sonze</i>	<i>siñst</i>	Gen.-acc.	<i>soñ</i>	<i>siñ</i>
Dat.	<i>soñenze</i> (<i>teñze</i>)	<i>siñenst</i> (<i>teñst</i>)	Dat.	<i>soñdejanzə</i> (<i>tejnzə</i>)	<i>siñdejst</i> (<i>tejst</i>)
Iness.	<i>soñsenze</i>	<i>siñsest</i>	Iness.	<i>soñcənzə</i>	<i>siñcəst</i>
Elat.	<i>soñstenze</i>	<i>siñsteñst</i>	Elat.	<i>soñctənzə</i>	<i>siñctəst</i>
Ill.	<i>soñzenze</i>	<i>siñzest</i>	Ill.	—	—
Prolat.	<i>soñganzo</i>	<i>siñgast</i>	Prolat.	—	—
Abl.	<i>soñdenze</i>	<i>siñdeñst</i>	Abl.	<i>soñdədənzə</i>	<i>siñdədəst</i>
Translat.	<i>soñksenze</i>	<i>siñksest</i>	Translat.	—	—
Abess.	<i>soñtemenze</i>	<i>siñtemest</i>	Abess.	<i>soñftəmənzə</i>	<i>siñftəməst</i>
Comparat.	<i>soñškanzo</i>	<i>siñškast</i>	Comparat.	<i>soñškanzə</i>	<i>siñškast</i>

Visszaható névmás

E	'magam'	'magunk'	M	'magam'	'magunk'
Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>	Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>
Gen.-acc.	<i>ešeñ</i>	<i>ešeñek</i>	Gen.-acc.	—	—
Dat.	<i>ešteñ</i>	<i>ešteñek</i>	Dat.	<i>eštejñə</i>	<i>eštejñək</i>
Iness.	—	—	Iness.	<i>ešsən</i>	<i>ešsənk</i>
Elat.	—	—	Elat.	<i>ešstən</i>	<i>ešstənk</i>
Abl.	<i>eštedeñ</i>	<i>eštedeñek</i>	Abl.	<i>eštədən</i>	<i>eštədənk</i>
Abess.	<i>eštemeñ</i>	<i>eštemeñek</i>	Abess.	<i>ešftəmən</i>	<i>ešftəmənk</i>
Comparat.	<i>ešeškan</i>	<i>ešeškanok</i>	Comparat.	<i>ešškan</i>	<i>ešškank</i>

	'magad'	'magatok'		'magad'	'magatok'
Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>	Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>
Gen.-acc.	<i>ešeť</i>	<i>ešenk</i>	Gen.-acc.	—	—
Dat.	<i>ešteť</i>	<i>eštenk</i>	Dat.	<i>eštejť</i>	<i>eštejňť</i>
Iness.	—	—	Iness.	<i>ešsət</i>	<i>ešsənt</i>
Elat.	—	—	Elat.	<i>ešstət</i>	<i>ešstənt</i>
Abl.	<i>eštedeť</i>	<i>eštedenk</i>	Abl.	<i>eštədət</i>	<i>eštədənt</i>
Abess.	<i>eštemeť</i>	<i>eštemenk</i>	Abess.	<i>ešftəmət</i>	<i>ešftəmənt</i>
Comparat.	<i>ešeškat</i>	<i>ešeškank</i>	Comparat.	<i>ešškat</i>	<i>ešškant</i>

	'maga'	'maguk'		'maga'	'maguk'
Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>	Nom.	<i>eš</i>	<i>eš</i>
Gen.-acc.	<i>ešenze</i>	<i>ešest</i>	Gen.-acc.	—	—
Dat.	<i>eštenze</i>	<i>eštest</i>	Dat.	<i>eštejənzə</i>	<i>eštejst</i>
Iness.	—	—	Iness.	<i>ešsənzə</i>	<i>ešsəst</i>
Elat.	—	—	Elat.	<i>ešstənzə</i>	<i>ešstəst</i>
Abl.	<i>eštedenze</i>	<i>eštedest</i>	Abl.	<i>eštədənzə</i>	<i>eštədəst</i>
Abess.	<i>eštemenze</i>	<i>eštemest</i>	Abess.	<i>ešftəmənzə</i>	<i>ešftəməst</i>
Comparat.	<i>ešeškanzo</i>	<i>ešeškast</i>	Comparat.	<i>ešškanzə</i>	<i>ešškast</i>

Mutató névmások

E	'ez'	'az'
Nom.	<i>fe</i>	<i>še</i>
Gen.-acc.	<i>feñ</i>	<i>šeñ</i>
Dat.-all.	<i>feñeñ</i>	<i>šeñeñ</i>
Iness.	<i>feñ ejse</i>	<i>šeñ ejse</i>
Elat.	<i>feñ ejste</i>	<i>šeñ ejste</i>
Ill.	<i>feñ ejs</i>	<i>šeñ ejs</i>
Prolat.	<i>feñ ezga</i>	<i>šeñ ezga</i>
Abl.	<i>fedé</i>	<i>šedé</i>
Translat.	<i>feñ ladso</i>	<i>šeñ ladso</i>
Abess.	<i>feñtème</i>	<i>šeñtème</i>
Comparat.	<i>feñška</i>	<i>šeñška</i>
Causat.	—	—

E	'ezek'	'azok'
Nom.	<i>ñe(tñe)</i>	<i>šet(ñe)</i>
Gen.-acc.	<i>ñeñ, ñeñeñ</i>	<i>šetñeñ</i>
Dat.-all.	<i>ñeñde</i> <i>ñeñeñde</i>	<i>šetñeñeñ</i>
Iness.	<i>ñeñese</i>	<i>šetñese</i>
Elat.	<i>ñeñeste</i>	<i>šetñeste</i>
Ill.	<i>ñeñes</i>	<i>šetñes</i>
Prolat.	<i>ñeñeva</i>	<i>šetñeva</i>
Abl.	<i>ñeñde,</i> <i>ñeñeñde</i>	<i>šetñede</i>
Translat.	<i>ñeñeks</i>	<i>šetñeks</i>
Abess.	<i>ñeñevtème</i>	<i>šetñevtème</i>
Comparat.	<i>ñeñeška</i>	<i>šetñeška</i>
Causat.	—	—

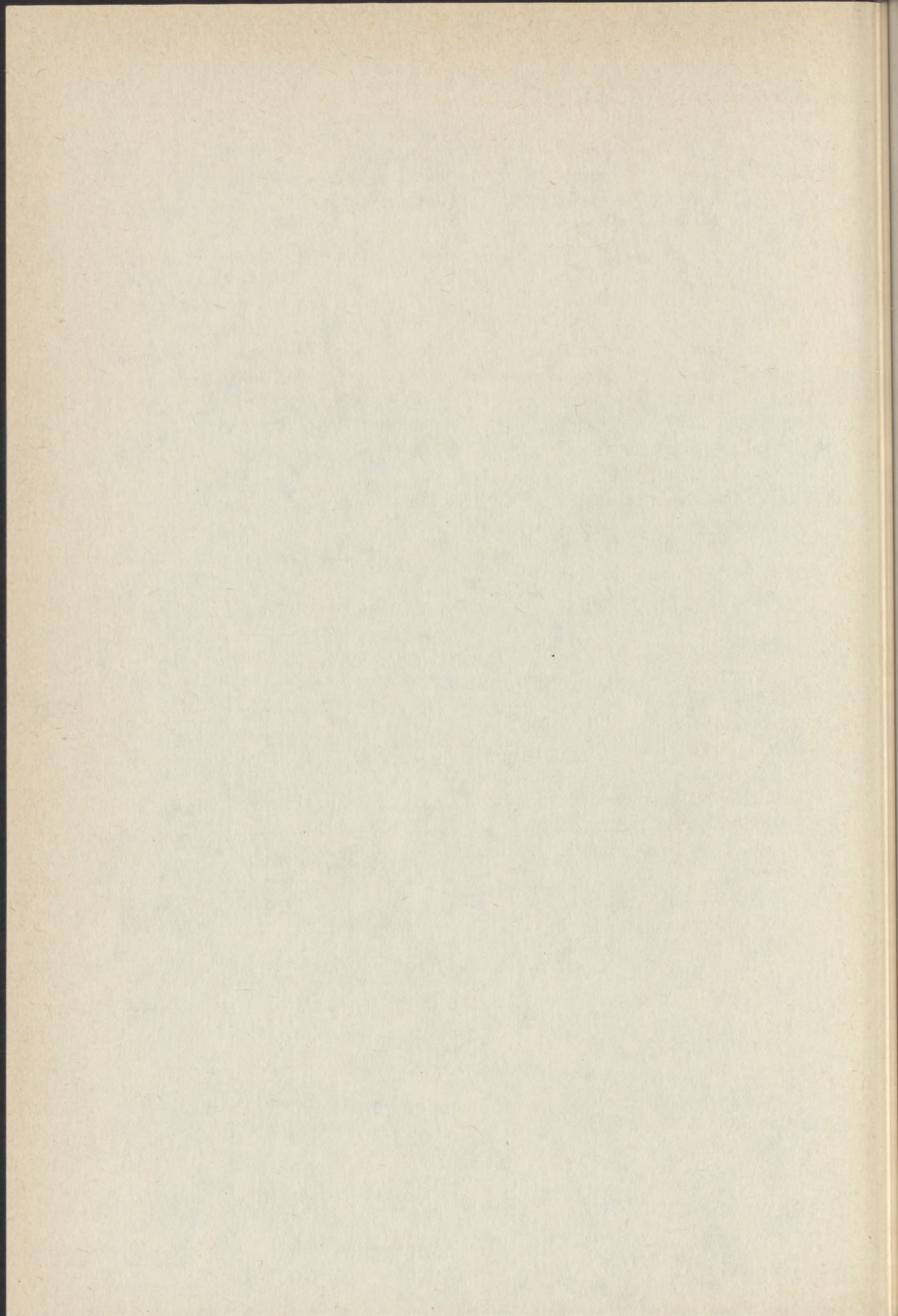
M	'ez'	'az'
Nom.	<i>tä</i>	<i>šä</i>
Gen.-acc.	<i>tän</i>	<i>šän</i>
Dat.-all.	<i>tändi</i>	<i>šändi</i>
Iness.	<i>tän esə</i>	<i>šän esə</i>
Elat.	= Abl.	= Abl.
Ill.	= Dat.-all.	= Dat.-all.
Prolat.	<i>tän ezga</i>	<i>šän ezga</i>
Abl.	<i>tadə</i>	<i>šadə</i>
Translat.	<i>tän ladsə</i>	<i>šän ladsə</i>
Abess.	<i>taftəmə</i>	<i>šaftəmə</i>
Comparat.	<i>taška</i>	<i>šaška</i>
Causat.	<i>tanksə</i>	<i>šanksə</i>

M	'ezek'	'azok'
Nom.	<i>ñä, ñat</i>	<i>šat</i>
Gen.-acc.	<i>ñätñäñ</i>	<i>šätñäñ</i>
Dat.-all.	<i>ñätñändi</i>	<i>šätñändi</i>
Iness.	<i>ñätñän esə</i>	<i>šätñän esə</i>
Elat.	= Abl.	= Abl.
Ill.	= Dat.-all.	= Dat.-all.
Prolat.	<i>ñätñän ezga</i>	<i>šätñän ezga</i>
Abl.	<i>ñadə</i> <i>ñätñän ezdə</i>	<i>šätñän ezdə</i>
Translat.	<i>ñätñän ladsə</i>	<i>šätñän ladsə</i>
Abess.	<i>ñaftəmə</i>	<i>šaftəmə</i>
Comparat.	<i>ñätñän eška</i>	<i>šätñän eška</i>
Causat.	<i>ñanksə</i>	<i>šanksə</i>

Kérdő névmások

E			M		
	'ki?'	'mi?'		'ki?'	'mi?'
SgNom.	<i>ki(je)</i>	<i>meže</i>	SgNom.	<i>kija</i>	<i>meža</i>
Gen.-acc.	<i>kiñ</i>	<i>mežeñ</i>	Gen.-acc.	<i>kiñ</i>	<i>mežəñ</i>
Dat.-all.	<i>kiñeñ</i>	<i>mežəñeñ</i>	Dat.-all.	<i>kiñdi</i>	<i>mežəñdi</i>
Iness.	<i>kise</i>	<i>mejse</i>	Iness.	<i>kisə</i>	<i>mežsə</i>
Elat.	<i>kiste</i>	<i>mežeste</i>	Elat.	<i>kistə</i>	<i>mežstə</i>
Ill.	<i>kis</i>	<i>mežes</i>	Ill.	<i>kis</i>	<i>mežs</i>
Prolat.	<i>kiva</i>	<i>mežga</i>	Prolat	<i>kigä</i>	<i>mežgä</i>
Abl.	<i>kiđe</i>	<i>mežđe</i>	Abl.	<i>kiđə</i>	<i>meždə</i>
Translat.	<i>kiks</i>	<i>mežeks</i>	Translat.	<i>kiks</i>	<i>mežks</i>
Abess.	<i>kivtəme</i>	<i>mežəvtəme</i>	Abess.	<i>kiftəmə</i>	<i>mežftəmə</i>
Comparat.	<i>kiška</i>	<i>mežeška</i>	Comparat.	<i>kiška</i>	<i>mežška</i>
Causat.	—	—	Causat.	<i>kinksə</i>	<i>mežənksə</i>
PlNom	<i>kiť</i>	<i>mežť</i>	PlNom	<i>kit</i>	<i>mežť</i>

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
1. Bevezetés	9
1.1. A mordvin nyelvészet forrásai	9
1.2. A mordvin nyelv kutatásának története	10
2. A mordvin nyelv	13
2.1. A mordvin nyelv kialakulása	13
2.2. A mordvin nyelvjárások	14
2.3. A mordvin irodalmi nyelvek	18
Térképek	19
3. Fonológia	23
3.1. Magánhangzók	23
3.2. Mássalhangzók	25
3.3. Átírási táblázat	27
4. Morfonológia	30
4.1. A morfémák fonológiai szerkezete	30
4.2. Szótag	31
4.3. Morfonológiai alternációk	31
4.4. Hangsúly	38
5. Morfológia	39
5.1. Igék	39
5.2. Névszók	52
5.2.1. Főnevek	53
5.2.2. Melléknevek	60
5.2.3. Számnevek	61
5.2.4. Névmások	62
5.3. Igenevek	67
5.3.1. Főnévi igenevek	67
5.3.2. Melléknévi igenevek	68
5.3.3. Határozói igenevek	68
5.4. Határozószóok	69
5.5. Névvutók	70
5.6. Módosítószók	71

5.7. Köötőszók	71
5.8. Indulatszók	71
6. Szintaxis	72
6.1. Egyszerű mondat	72
6.2. Igeneves szerkezetek	78
6.3. Összetett mondat	78
7. Szemelvények	80
7.1. Erza szövegek	80
7.2. Moksa szövegek	93
7.3. Az erza szövegek fordítása	107
7.4. A moksa szövegek fordítása	121
8. Szójegyzék	133
9. Bibliográfia	157
Rövidítések jegyzéke	183
Ragozási minták	186
Tartalomjegyzék	203

Tankönyvkiadó Vállalat · A kiadásért felelős: Wilhelm József igazgató · Raktári száma: 90-424
 Szegedi Nyomda — 90-424 · Felelős vezető: Surányi Tibor igazgató · Felelős szerkesztő: Mitrovics Réka ·
 Műszaki vezető: Telekes György igazgatóhelyettes · Grafikai szerkesztő: Megyeri Katalin ·
 Műszaki szerkesztő: Smál Ferencné · A kézirat nyomdába érkezett: 1989. február ·
 Megjelent: 1990. július · Példányszám: 1200 · Terjedelem: 18,23 (A/5) ív · Készült a
 Szegedi Nyomdában fényszedéssel, íves ofszetnyomással

71
71
72
72
78
78
80
80
93
07
21
33
57
83
86
03

ztó:
989.
ült a

36466+

41131

CHRISTOMATHIA MORPHINICA

KERESZTES LÁSZLÓ: CHIRIEMATHTIA MORDUINICA

Keresztes László
CHRESTOMATHIA
MORDUINICA

A mordvin nyelv az uráli nyelvcsalád finnugor ágának finn-permi csoportjához tartozik, így a magyar nyelvnek viszonylag távoli rokona. A tankönyv célja, hogy a mordvin nyelv (nyelvjárások és irodalmi nyelvek) rendszerét egységében mutassa be. A nyelvet nem gyakorlatilag kívánja elsajátíttatni, csupán a nyelvi jelenségek megismertetésére törekszik. Feladatának tekinti, hogy a magyar vagy finnugor szakos egyetemi hallgató a mordvin nyelv rendszerének ismeretében össze tudja hasonlítani azt a magyarral, továbbá más rokon és nem rokon nyelvekkel.

A nyelvtani fejezetek főleg a központi nyelvjárásokat, ill. az ezeken alapuló irodalmi nyelveket mutatják be. A szövegek kiválasztásában több szempont játszott közre: a tankönyv egyrészt igyekezett megtartani az egyenlő arányt a két fő nyelvjárás, az erza és a moksa között, másrészt egyenlő mértékben volt célszerű közölni tudományos transzkripciójú nyelvjárási szövegeket, valamint cirill betűs irodalmi szemelvényeket. Az irodalmi válogatás tartalmaz lírát és epikát, sőt egy modern tudományos nyelvészeti leírást is. A két fő nyelvjárás csoport sajtóságainak tanulmányozása céljából vannak párhuzamos szövegek mind a latinra átírt, mind a cirill betűs részben. Az irodalmi írás és a nyelvjárási transzkripció különbségeinek szemléltetésére párhuzamos közlések találhatóak. A fordítás és a szójegyzék lehetővé teszi a szövegek önálló feldolgozását. A bibliográfia a tanulmányok folytatásához ad útmutatást.

A mordvin nyelv nem csak a finnugristáknak, hanem az általános nyelvészet kutatóinak is igen tanulságos lehet itthon és külföldön egyaránt.

Tankönyvkiadó

